

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Mgr. Tadeáš Majchrák

**Opravné prostředky v civilním procese v české a slovenské právní úpravě
v komparativním pohledu**

(Remedies in civil procedure under Czech and Slovak legal order - comparative view)

Rigorózná práca

Konzultant : doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Katedra občanského práva

Dátum vypracovania práce (uzavretia rukopisu) : 01.07.2019

Čestné vyhlásenie

Prehlasujem, že som predkladanú rigoróznú prácu vypracoval samostatne, že všetky použité zdroje boli riadne uvedené, a že práca nebola využitá k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

Ďalej prehlasujem, že vlastný text práce vrátane poznámok pod čiarou má 358 959 znakov vrátane medzier.

V Novej Bystrici dňa 01.07.2019.

.....
Mgr. Tadeáš Majchrák

Pod'akovanie

Na tomto mieste vyjadrujem svoju vd'aku mojej konzultantke, doc. JUDr. Alene Mackovej, Ph.D., za jej ústretovosť, odborné usmernenia a pripomienky, čím mi pomohla vyjadriť a naplniť nastolené ciele práce.

Obsah

Úvod.....	1
ČASŤ A	3
1. Opravné prostriedky v civilnom procese (všeobecný výklad).....	3
1.1 Opravné prostriedky a civilný proces	3
1.1.1 Klasifikácia opravných prostriedkov.....	8
1.1.2 Pramene civilného procesu v ČR a SR.....	9
1.2 Subjekty civilného procesu v ČR a SR	12
1.2.1 Civilné sudy v ČR	12
1.2.2 Ostatné subjekty civilného procesu v ČR	16
1.2.3 Civilné sudy v SR.....	23
1.2.4 Ostatné subjekty civilného procesu v SR.....	25
1.3 Opravné prostriedky v českej a slovenskej právnej úprave	31
1.4 Systémy opravných prostriedkov	32
1.5 Princípy konania o opravných prostriedkoch.....	34
1.5.1 Všeobecné princípy konania o opravných prostriedkoch.....	34
1.5.2 Osobitné princípy konania o opravných prostriedkoch.....	36
ČASŤ B	38
1. Odvolanie a konanie o ňom	38
1.1 Odvolacie konanie v ČR	38
1.1.1 Prípustnosť odvolania	38
1.1.2 Konanie o odvolaní.....	54
1.1.3 Rozhodnutie o odvolaní.....	57
1.2 Odvolacie konanie v SR	60
1.2.1 Prípustnosť odvolania	60
1.2.2 Konanie o odvolaní.....	71
1.2.3 Rozhodnutie o odvolaní.....	72
1.3 Porovnanie právnych úprav.....	74
2. Dovolanie a konanie o ňom	77
2.1 Dovolacie konanie v ČR	77
2.1.1 Prípustnosť dovolania	77
2.1.2 Konanie o dovolaní.....	87
2.1.3 Rozhodnutie o dovolaní.....	89

2.2 Dovolacie konanie v SR	91
2.2.1 Prípustnosť dovolania	91
2.2.2 Konanie o dovolaní.....	102
2.2.3 Rozhodnutie o dovolaní.....	103
2.3 Dovolanie generálneho prokurátora SR	106
2.4 Porovnanie právnych úprav.....	109
3. Žaloba na obnovu konania a žaloba pre zmätočnosť	112
3.1 Obnova konania v českom procese	113
3.1.1 Prípustnosť žaloby na obnovu konania	113
3.1.2 Konanie a rozhodnutie o žalobe na obnovu konania.....	116
3.2 Žaloba pre zmätočnosť v českom procese	117
3.2.1 Prípustnosť žaloby pre zmätočnosť	118
3.2.2 Konanie a rozhodnutie o žalobe pre zmätočnosť	122
3.3 Obnova konania v slovenskom procese	123
3.3.1 Prípustnosť žaloby na obnovu konania	123
3.3.2 Konanie a rozhodnutie o žalobe na obnovu konania.....	130
3.4 Porovnanie právnych úprav.....	131
Záver	135
Zoznam skratiek.....	
Zoznam použitých zdrojov	
Abstrakt.....	
Abstract.....	

Úvod

Česká republika a Slovenská republika, dnes dva samostatné susediace štáty s vlastnou zákonodarnou, výkonnou a súdnou mocou, v minulosti, a nie je tomu až tak dávno, tvorili vyše 65 rokov spoločný štát. Ak uvážime ich geografickú polohu, takmer rovnaké prírodné, spoločenské, politické a kultúrne podmienky, pomery a hodnoty, s ohľadom najmä na podobnosť jazyka, je potom logické a pochopiteľné, že podobnosť týchto štátov sa bude prejavovať i v ich právnych poriadkoch, ktoré kedysi tvorili jeden celok. Nebude tomu inak ani v tej časti právnych poriadkov, ktorá sa venuje civilnému právu procesnému a civilnému súdnictvu.

Oba právne poriadky ustanovujú ako demokratické a právne štáty základné právo každého človeka na súdnu a inú právnu ochranu. Primárnym obsahom tohto práva je právo domáhať sa svojich subjektívnych práv na nezávislom a nestrannom orgáne verejnej moci, predovšetkým na súde. Toto právo by nemalo reálny význam a obsah, ak by v tom ktorom štáte nejestvoval štátny aparát vybavený príslušnými právomocami, ktorý by toto právo uvádzal do života a chránil ho.

Sudcovia, ktorí súdne veci rozhodujú, sú iba ľudia a preto sú omylní. Na procesný postup súdov sú navyše v priebehu vývoja spoločnosti kladené čoraz väčšie nároky z hľadiska kvality, efektívnosti a rýchlosti rozhodovania, spôsobené predovšetkým rýchlou zmenou života spoločnosti 21. storočia, čo vystavuje súdny systém neustálemu záujmu, ale i kritike verejnosti, médií a podobne. Sudcovia tlačení nízkou mienkou spoločnosti o kvalite ich práce, často v dôsledku mylných či značne skreslených informácií, a značným a rastúcim počtom ich práce, sú nútení postupovať pri rozhodovaní rýchlo na úkor kvality ich rozhodnutí, čo je z hľadiska ich úlohy ultimátneho strážcu spravodlivosti neakceptovateľné a neudržateľné.

Vo svetle naznačeného sa ako nesmierne dôležitá javí existencia takého mechanizmu, ktorý by naprával chyby súdov a zabezpečil tak v konečnom dôsledku kvalitné a predovšetkým spravodlivé a zákonné súdne akty - rozhodnutia. Týmto mechanizmom nie je nič iné, ako existencia opravných prostriedkov v súdnom konaní a s tým súvisiaca existencia odvolacích či dovolacích súdov, ktoré umožňujú korigovať nielen procesné, ale i skutkové či hmotnoprávne pochybenia procesne nižšie stojacich súdov.

Opravné prostriedky sú tak v procesnom práve, ale i širšie, v celom právnom štáte nevyhnutné, veď jedine ak je zabezpečená kontrola súdnych aktov, môže byť v záujme

spoločnosti reč o spravodlivom rozhodovaní súdnej moci. Či už ide z hľadiska rozhodovacej agendy o sudy trestné, správne, civilné či iné, v každom jednom prípade musí byť umožnená kontrola súdnych rozhodnutí prostredníctvom opravných prostriedkov uplatňovaných zainteresovanými osobami, najmä stranami sporových konaní či účastníkmi konaní mimosporových.

Témou tejto práce je priblíženie, analýza a porovnanie civilného nachádzacieho (*nalézacího*) procesu Českej a Slovenskej republiky s dôrazom kladeným práve na opravné prostriedky. Je nevyhnutné si však uvedomiť, že problematika opravných prostriedkov v civilnom procese každého štátu je sama o sebe nesmierne obširná, nehovoriac o prípadnom popise historických súvislostí. Vzhľadom na rozsahovú obmedzenosť tejto práce potom táto prirodzene nemôže pokryť a zodpovedať všetky relevantné otázky civilného procesu a opravných prostriedkov v oboch štátoch či poskytnúť ich vyčerpávajúcu komparáciu, a preto sa zameriavame na podľa nášho názoru podstatné inštitúty a špecifiká s istým dopadom i na praktické uplatňovanie opravných prostriedkov. Svojou podstatou porovnávaciu prácu bolo potrebné rozčleniť nielen do dvoch základných častí, a to na časť všeobecnú pojednávajúcu o civilnom procese ako takom, o opravných prostriedkoch a opravných systémoch, vrátane subjektov civilného konania, a na časť druhú, venujúcu sa konkrétnym opravným prostriedkom, teda najmä odvolaniu a dovolaniu, ako aj žalobám na obnovu konania či pre zmätočnosť, no najmä v každej jednej časti a kapitole sa venovať tak českej ako aj slovenskej právnej úprave, vrátane príslušnej judikatúre k nej.

Ako bolo naznačené, právne poriadky ČR a SR sú si predovšetkým z historických dôvodov veľmi podobné a vzájomne poskytujúce si inšpiráciu, čo možno hodnotiť vo svete hľadania samých rozdielností ako pozitívne a žiaduce. V podmienkach SR došlo v roku 2016 k nadobudnutiu účinnosti troch nových procesných predpisov, a to Civilného sporového poriadku (CSP), Civilného mimosporového poriadku (CMP) a Správneho súdneho poriadku nahrádzajúcich dovtedajšiu a pomerne nepružnú a neprehľadnú právnu úpravu v zákone č. 99/1963 Zb. Občianskom súdom poriadku v znení neskorších predpisov. Tento predpis je však stále účinný na území ČR, no z hľadiska jeho obsahu došlo rovnako k odčleneniu správneho súdnictva (2002) a tzv. nesporových konaní (2013).

ČASŤ A

1. Opravné prostriedky v civilnom procese (všeobecný výklad)

1.1 Opravné prostriedky a civilný proces

Česká a Slovenská republika ako demokratické a právne štáty poskytujú svojim občanom základný katalóg ich základných práv a slobôd, na ktorý potom nadväzujú mnohé tzv. podústavné právne predpisy. Garancia ľudských práv a slobôd je totiž základným pilierom koncepcie každého právneho štátu.

Základné práva a slobody by však boli iluzórne a ostali by iba „na papieri“ bez ich reálnej ochrany zabezpečenej na nezávislom a nestrannom súde, prípadne na inom orgáne verejnej moci. Z uvedeného dôvodu je jedným zo základných ľudských práv v zmysle Listiny základných práv a slobôd č. 23/1991 Zb. a Ústavy Slovenskej republiky¹, ako aj mnohých medzinárodných dokumentov², **právo na súdnu** a inú právnu **ochranu**.

Súčasťou tohto práva je právo na prístup k súdu, ktoré implikuje pre štát povinnosť, aby vytvoril adekvátnu súdnu sústavu tvorenú nezávislými a nestrannými súdmi, aby súdom priznal právomoc zabezpečujúcu, že súdna ochrana bude reálna a efektívna a nevytváral zákonné alebo iné prekážky v prístupe k súdu.³

Rozhodnutia **súdiv** o porušených či ohrozených právach však môžu byť, aj keď by byť nemali, zaťažené vadami rôznej povahy. Z tohto dôvodu je nevyhnutné pre dotknuté subjekty civilného procesu poskytnúť im možnosť napadnúť takéto vadné rozhodnutia opravnými prostriedkami a iniciovať tak nové prejednanie veci za účelom vydania spravodlivého a vecne správneho rozhodnutia.

I v prípade, keď súdne konanie a súdne rozhodnutie žiadnymi vadami netrpí, môže ich účastník konania subjektívne považovať za nesprávne preto, že preňho vyznieva nepriaznivo. Obzvlášť takáto situácia nastáva v konaniach sporových, v ktorých proti sebe stoja dve strany s protichodným záujmom na výsledku sporu. Z povahy veci je pritom zrejmé, že súd nemôže vyhovieť obom stranám súčasne.⁴ Ako uvádza prof. Hora, nespokojnosť strany tkvie hlboko v samotnej povahe ľudskej, a preto dosiahnutie

¹ Podľa čl. 46 ods.1 Ústavy SR: „Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.“. To isté garantuje v ČR čl. 36 ods. 1 Listiny.

² Najmä čl. 6 Dohovoru.

³ Porov. Čič, M. a kol. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Bratislava : EUROKÓDEX, 2012, s. 331-332.

⁴ WINTEROVÁ, Alena a kolektív. *Civilní právo procesní*. 6. vydanie. Praha : Linde Praha, 2011, s. 419.

spokojnosti oboch strán a vždy je ideálom nesplniteľným.⁵ Inými slovami v civilných konaniach bude vždy jedna strana pociťovať spokojnosť či zadosťučinenie a druhá sklamanie a bezprávie.

Každé nesprávne rozhodnutie súdu je nežiadúce a narúšajúce dôveru súdov, autoritu súdnych rozhodnutí a vyvoláva v účastníkoch nevôľu podriať sa im dobrovoľne.⁶

Inak povedané, z dôvodu, že žiaden človek, vrátane sudcu, nie je neomylný, takmer každá činnosť v spoločnosti, vrátane činnosti súdov a sudcov, v určitom ohľade podlieha, resp. musí podliehať kontrole. Účelom každej kontroly je zisťovať nedostatky kontrolovaného subjektu, a v prípade ak sa preukáže, nedostatky napraviť a tým zabezpečiť spravodlivejší, resp. lepší výsledok.

Súdne rozhodnutia však podliehajú výlučne súdnemu prieskumu. Táto vnútorná kontrola sa realizuje prostredníctvom opravných prostriedkov.⁷ Právo na **opravný prostriedok** (spravidla riadny opravný prostriedok) je výsledkom demokratickej koncepcie civilného konania, ktorá sa uplatňuje v každom právnom štáte.⁸

Napokon výstižný názor poskytuje opäť prof. Hora, podľa ktorého, cit. : „*Způsobilým prostředkem k tomu, aby podlehnuvší strana smířila se s nepříznivým pro ni rozhodnutím soudu prvního, je právě zase poskytnutí možnosti, aby dovolala se ve své při předmětu tohoto rozhodnutí ještě výroku soudu jiného, vyššího, který již svým složením (počtem, vlastnostmi členů, zvláštní opatrností při výběru jich zjištěnými) poskytuje jistou – ovšem vždy zase relativní – záruku správného rozhodnutí ...(-)... žádný systém právní se bez opravných prostředků obejít nemůže, pokud nelze zaručiti naprostou dokonalost výroků soudů v první stolici činných a jí podmíněnou spokojenost obou stran s výrokem tímto.*”⁹

Opravný prostriedok by sme mohli definovať ako procesný úkon subjektu na to oprávneného, ktorou sa tento domáha prieskumu správnosti a zákonnosti rozhodnutia či priebehu konania na súde vyššieho stupňa.¹⁰ Ďalšou definíciou je, že opravné prostriedky sú inštitúty procesného práva dávajúce účastníkom možnosť iniciovať opravné konanie.¹¹

⁵ HORA, V. *Československé civilní právo procesní. Díl III. Opravné prostředky a zvláštní způsoby řízení.* Praha : vlastním nákladem, 1924, s. 11.

⁶ GEŠKOVÁ, K. *Dovolanie v civilnom procese.* Praha: C. H. Beck, 2010, s. 2.

⁷ WINTEROVÁ, Alena a kolektív. *Civilní právo procesní.* 6. vydanie. Praha : Linde Praha, 2011, s. 420.

⁸ MAZÁK, J. *Základy občianskeho procesného práva.* Bratislava : IURA EDITION, 2002, s. 337.

⁹ HORA, V. *Československé civilní právo procesní. Díl III. Opravné prostředky a zvláštní způsoby řízení.* Praha : vlastním nákladem, 1924, s. 11.

¹⁰ Porov. WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Díl první : řízení nelézací.* 9. vydanie. Praha : Leges, 2018, s. 517.

¹¹ WINTEROVÁ, Alena a kolektív. *Civilní právo procesní.* 6. vydanie. Praha : Linde Praha, 2011, s. 420.

Ako to vyplýva i z názvu práce, jej predmetom a objektom sú výhradne opravné prostriedky v civilnom procese, resp. civilnom súdnom konaní. Treba uviesť, že pojem občianskoprávny je synonymum slova civilný, akurát ide o pomerne zastaraný výraz. I z tohto dôvodu došlo v SR ku gramatickému odlišeniu nových procesných predpisov – Civilný sporový poriadok (CSP) a Civilný mimosporový poriadok (CMP), ktoré nahradili predpis Občiansky súdny poriadok (OSP). Pojem civilný považujeme za správny, nakoľko pojem občiansky mohol evokovať, že by išlo o rozhodovanie výlučne občianskoprávnymi záležitosťami, čo je nepostačujúce.

Obsah pojmu civilný však už nie je taký jednoznačný. V odbornej literatúre v Česku i na Slovensku sa stretáme s mnohými definíciami. Ešte pred samotným definovaním civilného procesu treba uviesť, že tento pojem je ústredným a základným predmetom skúmania civilnej procesualistiky, teda vedy civilného procesného práva. V SR a ČR sa rešpektuje tzv. dualizmus práva, teda členenie objektívneho práva na súkromné a verejné. Vychádza sa tak zo spoločných historických tradícií k rímskemu právu a jeho *ius publicum* a *ius privatum*. Civilné právo procesné v oboch štátoch radí do práva verejného, pričom dôvod je zrejmý.¹²

Civilný proces, z lat. *procedere*, je jedným z druhov právnych procesov. Môžeme ho definovať ako súbor právnych vzťahov, ktoré vznikajú v dôsledku postupu (procesných úkonov) súdov a ďalších procesných subjektov pri poskytovaní ochrany súkromnoprávnym a niektorým iným právnym vzťahom. Z uvedenej definície tak vyplývajú tri pojmové prvky, teda procesné vzťahy, procesné subjekty a procesné úkony.¹³

Civilný proces je teda druh právneho procesu, pričom okrem neho existuje ďalej trestný proces, administratívny (správny) proces či ústavný proces, ktorý sa odohráva pred ústavným súdom.

Čo sa týka vzťahu civilného hmotného práva a civilného práva procesného je potrebné uviesť, že ide o vzťah navzájom podmienený. Cieľom každého procesu je zaistiť realizáciu práva, pričom obsah toho, čo má byť realizované, je určovaný práve právom hmotným.¹⁴

Civilný proces opísaný vyššie sa vnútorne diferencuje. Za základné delenie civilného procesu býva považované rozdelenie na konanie nachádzacie a vykonávacie, resp. na *řízení*

¹² K tomu WINTEROVÁ, Alena a kolektív. *Civilní právo procesní*. 6. vydanie. Praha : Linde Praha, 2011, s. 42.

¹³ WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Díl první : řízení nelézací*. 9. vydanie. Praha : Leges, 2018, s. 34.

¹⁴ WINTEROVÁ, Alena a kolektív. *Civilní právo procesní*. 6. vydanie. Praha : Linde Praha, 2011, s. 36.

nalézací a vykonávací (exekuční). Dalšími druhmi civilního procesu sú konanie zabezpečovacie (*zajist'ovací*), insolvenčné (príp. *konkursní a vyrovnací*) a konanie rozhodcovské (*rozhodčí*).

Podstatou nachádzacieho konania je, že súd rozhoduje na koho strane je právo, teda jednoducho právo nachádza, *nalézá*. Inými slovami je podstatou tohto konania prostredníctvom zistenia skutkového stavu veci a prostredníctvom aplikácie právnej normy naň rozhodnúť o právach a povinnostiach strán, resp. účastníkov.¹⁵ Súd tak právo hľadá a výsledkom je jeho rozhodnutie ako finálny akt aplikácie práva, ktoré spravidla možno vykonať vo vykonávacom konaní, ako inom druhu civilného konania.

Akúsi legálnu definíciu nachádzacieho procesu poskytuje v ČR § 7 ods. 1 OSŘ, podľa ktorého, cit: „*V občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.*”¹⁶ Čiastočne inou terminológiou to konštatuje i § 3 slovenského CSP, podľa ktorého: „*Súdy prejednávajú a rozhodujú súkromnoprávne spory a iné súkromnoprávne veci, ak ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú iné orgány.*” Práve členenie súkromnoprávnych vecí na tzv. spory a iné právne veci korešponduje s doktrínálnou diferenciaciou nachádzacieho konania na sporové a nespоровé, resp. mimospоровé.

Na tomto mieste sa musíme pristaviť pri používaní pojmov nespоровý a mimospоровý. Kým česká doktrína používa skôr prvý pojem, slovenský zákonodarca zaviedol legislatívny pojem mimospоровý, čo odôvodnil tým, že pojem nespоровý v SR (ani v ČR) nemá historické odôvodnenie a skôr evokuje, že ide o presný protipól k sporovým konaniam. Ako vhodnejší sa mu javil druhý pojem, teda konania „mimo” sporov, podobne ako v rakúskej úprave. Na účely našej práce však medzi týmito pojmami nerozlišujeme, preto používame oba pojmy.

Kým sporové konanie má za účel eliminovať bezprávie, ktoré už nastalo (represívny účel), konanie nespоровé má za cieľ predísť porušeniu, ktoré by snád mohlo nastať v budúcnosti (účel preventívny).¹⁷

Sporové konania slúžia jedinému účelu, odstrániť bezprávie rozhodnutím, oproti tomu nespоровé konania sú púhym zoskupením prarôznych medzi sebou nesúvisiacich

¹⁵ SVOBODA, K., R. ŠÍNOVÁ, K. HAMUĽÁKOVÁ a kol. *Civilní proces : obecná část a sporné řízení*. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 4-5.

¹⁶ § 7 ods. 1 OSŘ.

¹⁷ HORA, V. (Ed). *Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, str. 5.

úkonov sudcu alebo notárov a účastníkov konania, spájaných len tým, že je potrebné podriaďiť sa preventívnej súkromnoprávnej ochrane.¹⁸

Ďalším rozdielom je uplatňovanie a presadzovanie iných zásad v nich. Kým pre sporové konanie je typická dispozičná zásada, zásada formálnej pravdy, koncentračná zásada a zásada kontradiktórnosti, pre nesorové konania je príznačná zásada oficiality, zásada materiálnej pravdy a zásada ochrany verejného záujmu.

Pre sporové konanie je typické jeho zahájenie návrhom, ktorý sa volá žaloba. Toto konanie nie je možné začať z úradnej moci. V sporovom konaní tiež platí zodpovednosť strán, teda žalobcu a žalovaného za to, čo bude v konaní preukázané, strany sú totiž nositeľmi nielen dôkaznej povinnosti, ale aj dôkazného bremena. Nesporové súdnictvo smeruje k úprave právnych pomerov do budúcnosti. Jeho primárnym účelom nie je vyriešiť konflikt, ale usporiadať právne pomery tak, ako to zodpovedá právnej norme. Konania sa spravidla môžu súdy zahájiť i bez návrhu, teda z úradnej povinnosti, zodpovedný za zistenie skutkového stavu je súd, účastníci preto nenesú dôkazné bremeno, neplatí koncentrácia konania.¹⁹

Rozdiely spočívajú i v tom, že meritórne rozhodnutia v nespornom konaní majú obvykle konštitutívnu povahu, kdežto v sporovom deklaratórnu, a napokon je rozdiel i v tom, že sporové konanie predstavuje vždy riešenie sporu o právo v zmysle právneho konfliktu, zatiaľ čo nesorové konanie túto povahu nemá, a to bez ohľadu na skutočnosť, že i v rámci neho môže dôjsť ku kontroverziám medzi účastníkmi.²⁰

Pre úplnosť je potrebné dodať, že hoci je právna úprava civilného procesu v oboch štátoch veľmi podobná, základné pojmy, ktoré budú používané i v tejto práci, rovnaké nie sú. Prijatím nových procesných kódexov v SR v roku 2015 došlo oproti OSP k zmene právnej terminológie predovšetkým v sporových konaniach. Pojem účastníci konania bol pri nich nahradený výrazom strany sporu, pojem vedľajší účastník bol nahradený výrazom intervenient a občianske súdne konanie, ako už bolo spomenuté, bolo nahradené pojmom civilné konanie. V ČR však pojmy *účastníci soudního řízení*, *vedlejší účastníci* či pojem *občanské soudní řízení* ostali v zákonoch i naďalej. Treba dodať, že mimosporové konanie v SR z pochopiteľného dôvodu, teda principiálnej odlišnosti, nepoužíva pojmy intervenient ani strany sporu.

¹⁸ OTT, E. (ed.). *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního*. I. díl. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 33.

¹⁹ SVOBODA, K., R. ŠÍNOVÁ, K. HAMULÁKOVÁ a kol. *Civilní proces : obecná část a sporné řízení*. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 4.

²⁰ WINTEROVÁ, Alena a kolektív. *Civilní právo procesní*. 6. vydanie. Praha : Linde Praha, 2011, s. 357.

Odlišnosti medzi sporovými a mimosporovými konaniami sa premietajú prirodzene i do právnej úpravy opravných prostriedkov, ktorú rozoberieme v rámci výkladu o jednotlivých prostriedkoch nápravy.

Napokon treba uviesť, že sporové a nesporové (mimosporové) konania ako druhy nachádzacieho konania môžu prebiehať v dvoch fázach, v základnej a v opravnej, ktoré nastáva, ak je uplatnený opravný prostriedok.

1.1.1 Klasifikácia opravných prostriedkov

V zmysle definície opravného prostriedku a civilného procesu vyplýva, že všetky opravné prostriedky sú procesnými úkonmi procesných subjektov, na základe ktorých vznikajú, menia sa či zanikajú procesné vzťahy.

Opravné prostriedky v civilnom procese možno členiť podľa rôznych kritérií. Azda najčastejšie spomínaným delením je delenie opravných prostriedkov na riadne a mimoriadne. Kritérium tohto delenia spočíva v tom, či ich je možné uplatniť proti už právoplatnému rozhodnutiu, alebo len voči rozhodnutiu, ktoré ešte právoplatnosť nenadobudlo. Inými slovami je odlišujúcim kritériom to, proti akými rozhodnutiam smerujú.

Hoci sa v podstate stabilne stretávame s významom slova mimoriadny vo vzťahu k právoplatnosti (*právní moci*), je nevyhnutné uviesť i iný pohľad na slovo mimoriadny. Slovenský zákonodarca v CSP zaradil medzi mimoriadne opravné prostriedky i dovolanie, i keď tento opravný prostriedok možno uplatniť i proti neprávoplatnému rozhodnutiu. V dôvodovej správe k tomu nachádzame cit. : „...*uplatňovanie princípu mimoriadnosti opravných prostriedkov v tom zmysle, že na ich uplatnenie nie je právny nárok a navrhovateľ musí splniť prísnejšie podmienky prípustnosti.*”²¹ Z uvedeného vyplýva, že na mimoriadnosť možno nazerať i z iného pohľadu. Mimoriadne opravné prostriedky predstavujú výnimku z rímskej zásady *res iudicata a ne bis in idem* a tým narušujú tak dôležitý princíp právnej istoty a nemennosť právoplatných súdnych rozhodnutí.

Ďalšími deleniami sú napríklad členenia na opravné prostriedky so suspenzívnym účinkom a bez neho, s devolutívnym účinkom a bez neho, úplné a neúplné, reformné a kasačné, s právom novôt a bez neho.²² Za osobitnú zmienku stojí rozdelenie opravných prostriedkov podľa účinku, ktorý vyvolávajú. V odbornej literatúre sa najčastejšie spomínajú účinok suspenzívnym a devolutívnym.

²¹ Dôvodová správa k CSP dostupná na internete :

<<https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=5280>>.

²² FICOVÁ, S., M. ŠTEVČEK a kol. *Občianske súdne konanie*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 363-367.

Devolutívny účinok znamená, že právo a povinnosť prejednať opravný prostriedok a rozhodnúť o ňom prechádza na inštančne vyšší súd.²³ S devolutívnym účinkom je bezprostredne spojená nielen zásada dvojinštančnosti konania, ale i funkčná príslušnosť, ktorá uvádza, ktorý konkrétny súd bude rozhodovať o opravnom prostriedku.

Suspenzívny účinok sa vzťahuje na právoplatnosť a vykonateľnosť opravným prostriedkom napadnutého súdneho rozhodnutia. Ak je tomu ktorému opravnému prostriedku priznaný takýto účinok, potom sa právoplatnosť a vykonateľnosť rozhodnutia odkladná až do momentu, kým o opravnom prostriedku nerozhodne súd vyššej inštanície.

1.1.2 Pramene civilného procesu v ČR a SR

V dôsledku mnohých jedinečných faktorov, akými sú najmä geografická poloha, súvisiaca história vzniku a vývoja oboch národov, príslušnosť k slovanskej kultúre, existencia spoločného štátu, unitárneho či zloženého, existencia spoločného právneho poriadku, spoločne zdieľané spoločenské a právne hodnoty či tradície, a najmä, veľmi príbuzné jazyky, sú právne poriadky oboch štátov veľmi podobné, a to po formálnej i materiálnej stránke. V mnohých ohľadoch týkajúcich sa objektu tejto práce nachádzame značné množstvo podobností, inšpirácií či identickej úpravy, organizáciu civilného súdnictva nevynechávajú.

Pramene práva možno jednoducho charakterizovať ako zdroje, v ktorých je právo obsiahnuté. V zmysle právnej teórie ich možno rozdeliť na pramene materiálne, resp. pramene tvorby práva, pramene formálne a pramene poznania práva.²⁴

Kľúčovými sú však formálne pramene práva, teda formy, v ktorej je obsiahnuté právo. V našom prípade pôjde o formy, v ktorých je obsiahnutá úprava civilného procesu.

V štátoch kontinentálneho právneho systému, do ktorého patrí ČR a SR, je typické, že základnou formou práva je právny predpis, pričom v rámci akejsi pomyselnéj pyramídy (hierarchie) právnych predpisov stojí na vrchole ústava ako základný zákon štátu. Ten potom prežaruje a ovplyvňuje celý právny poriadok.

V ČR je prvoradým prameňom civilného procesu Ústava ČR a Listina upravujúce základnú schému fungovania štátu vrátane súdnej moci a právomoci súdov a hlavne základné práva a slobody. V podústavnej rovine predstavuje určujúcu a komplexnú normu civilného nachádzacieho procesu OSŘ upravujúci civilné sporové konania a ZŘS upravujúci

²³ ŠTEVČEK, Marek a kolektív. *Civilné právo procesné. Základné konanie a správne súdnictvo*. 2. vydanie. Bratislava: EUROKÓDEX, 2013, s 480.

²⁴ OTTOVÁ, E. *Teória práva*. Tretie vydanie. Šamorín: Heuréka, 2010, s. 190 a nasl.

tzv. nesporné konania. Okrem toho je prameňom civilného procesu množstvo nadväzujúcich právnych predpisov, hlavne tých, ktoré upravujú organizáciu a fungovanie súdov, teda najmä zákon č. 6/2002 Sb. *o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)* v znení neskorších predpisov, zákon č. 121/2008 Sb. *o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů* v znení neskorších predpisov či zákon č. 549/1991 Sb. *o soudních poplatcích* v znení neskorších predpisov a mnoho iných.

V SR udáva základný rámec úpravy civilného procesu Ústava SR. V zákonnej rovine je kľúčovým Civilný sporový poriadok (CSP) a Civilný mimosporový poriadok (CMP) z roku 2015, účinné od 1. júla 2016, predpisy nahrádzajúce zastaraný a nepružný OSP z roku 1963. Okrem nich svojou úpravou s civilným procesom úzko súvisia napr. zákon č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 549/2003 Z.z. o súdnych úradníkoch v znení neskorších predpisov či zákon č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov. Uvedené právne predpisy predstavujú iba základný rámec úpravy nachádzacieho civilného procesu, no okrem nich sa svojou úpravou tejto problematiky viac či menej dotýka množstvo ďalších právnych noriem.

Nemožno opomínať významný formálny prameň, ktorý sa civilného procesu v oboch štátoch významne dotýka, a to predpisy Európskej únie, predovšetkým nariadenia, ktoré majú priamy účinok.

Mimoriadne dôležitým, a možno absolútne legitímne uviesť, že čoraz výraznejším prameňom sa i v našich podmienkach stávajú súdne rozhodnutia, resp. judikatúra súdov. Tzv. súdna tvorba práva je síce akousi večnou teoretickou a častou prepieranou témou nielen v právnej doktríne, no podrobné venovanie sa tejto téme by značne prekročilo rozsah a možnosti tejto práce. Tak či onak je nevyhnutné uvedomiť si, že nasledovanie skorších súdnych rozhodnutí do budúca je predovšetkým logické, spravodlivé a jedine tak môžeme hovoriť o napĺňaní princípu právnej istoty pri súdnej aplikácii a interpretácii práva.

Súčasťou princípu právnej istoty je totiž aj princíp predvídateľnosti práva, znamenajúci, že právo musí byť pre svojich adresátov predvídateľné. Ľudia úplne legitímne očakávajú, že ich právna vec bude pred súdom rozhodnutá rovnako alebo podobne, ako iná, ale skutkovo a právne rovnaká či podobná vec rozhodnutá v minulosti.

Najväčší význam spomedzi rozhodovacej praxe má tzv. konštantná judikatúra najvyšších súdnych autorít, ktorá vyjadruje relatívne ustálené a stabilné rozhodovanie súdov.

ÚS ČR konštantne k tejto téme judikuje, že, cit. : „*Ústavní soud je povinen chránit principy právního státu, mezi něž lze řadit mj. princip právní jistoty a předvídatelnosti práva. Tato předvídatelnost je vyjádřením postulátu, podle kterého se lze v demokratickém právním státě spolehnout na to, že ve své důvěře v platné právo nebude nikdo zklamán. Pouze takto předvídatelné chování naplňuje v praxi fungování materiálně chápaného právního státu a vylučuje prostor pro případnou svévoli. Ústavní soud k tomu dodává, že z toho plyne i požadavek shodné interpretace zákona ve srovnatelných případech, v čemž se zobrazuje - kromě právní jistoty - i ústavní princip rovnosti.*”²⁵ Toto judikované pravidlo získalo i explicitnú legislatívnu podobu, a to účinnosťou nového Občianskeho zákonníka č. 89/2012 Sb. v znení neskorších predpisov, kde zákonodarca priamo v ust. § 13 zakotvil, že ten, kto sa domáha právnej ochrany, môže dôvodne očakávať, že jeho prípad bude rozhodnutý podobne ako iný právny prípad, ktorý už bol rozhodnutý, a ktorý sa s jeho prípadom v podstatných znakoch zhoduje, pričom ak sa rozhodne inak, má každý právo na presvedčivé zdôvodnenie tejto odchýlky.

V podmienkach SR sa zas na margo konštantnej judikatúry a princípu právnej istoty vo svojom rozhodovaní opakovane vyjadruje ÚS SR (podobne ako ÚS ČR) tak, že k znakom právneho štátu a medzi jeho základné hodnoty neoddeliteľne patrí princíp právnej istoty, ktorého neopomenuteľným komponentom je predvídateľnosť práva, súčasťou ktorého je i požiadavka, aby sa na určitú právne relevantnú otázku pri opakovaní v rovnakých podmienkach dala rovnaká odpoveď, teda to, že obdobné situácie musia byť právne posudzované rovnakým spôsobom.²⁶ Kým do účinnosti CSP platilo, že súdy rozhodovali rovnaké spory rovnako hlavne na základe uvedenej judikatúry, od 1. júla 2016 sa toto pravidlo stalo, podobne ako v českom občianskom zákonníku, súčasťou právnej úpravy vo viacerých ohľadoch. V zmysle základných zásad civilného konania, konkrétne v zmysle čl. 2 CSP dnes platí, že každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít a ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo. Ak sa v dôsledku skutkových či právnych osobitostí prípadu rozhodne inak, každý má právo na odôvodnenie takéhoto odklonu. V zmysle uvedeného tak došlo k formálnemu zakotveniu toho, čo v judikatúre neformálne platilo už dlho. Takéto

²⁵ Napr. Nález ÚS ČR zo dňa 25. apríla 2012, sp.zn. I ÚS 1607/11.

²⁶ Napr. Nález ÚS SR zo dňa 17. mája 2007, sp.zn. IV. ÚS 14/07.

rozhodnutie zákonodarcu možno len vítať, rovnako tak zavedenie tzv. veľkého senátu či novej úpravy dovolacích dôvodov.

Súdna prax českých a slovenských súdov zohráva významnú úlohu i z pohľadu aplikácie a výkladu procesných právnych noriem OSŘ, CSP a CMP týkajúcich sa opravných prostriedkov, a preto je nevyhnutné do veľkej miery v tomto ohľade z nej čerpať a vychádzať. Okrem toho má konštantná judikatúra a odklon od nej veľký význam najmä pri dovolaní.

1.2 Subjekty civilného procesu v ČR a SR

Subjektami civilného procesu možno v najširšom zmysle slova rozumieť všetky subjekty, ktoré nejakým spôsobom participujú na civilnom procese.

V zmysle českej právnej teórie možno subjekty civilného procesu vnútorne diferencovať na dve skupiny, a to subjekty konania a subjekty zúčastnené na konaní. Rozdiel medzi týmito skupinami spočíva v tom, že subjekty zúčastnené na konaní v civilnom procese nerozhodujú a ani sa nerozhoduje o ich právach či povinnostiach. Subjekty konania možno rozdeliť na základné subjekty konania, ktoré sú prítomné v každom procese, teda súd a účastníci (strany) konania, ďalej na špeciálne subjekty konania, ktoré možno ďalej členiť na tie, ktoré v procese reprezentujú verejný alebo iný záujem odlišný od záujmu účastníkov konania (napr. štátne zastupiteľstvo či Úrad pre zastupovanie štátu vo veciach majetkových) a tie, ktoré vykonávajú v procese pomocné, avšak samostatné funkcie (napr. správca dedičstva, insolvenčný správca a pod.). Napokon tak subjektami zúčastnenými na konaní budú subjekty, ktoré síce majú upravené procesné postavenie, ale nemôžu vo vlastnom mene vykonávať vplyv na proces, ako napríklad advokát, právny zástupca, svedok, znalec a pod.. Advokát totiž koná v mene klienta a v jeho mene tiež podáva návrhy.²⁷ Slovenská právna teória hovorí iba o osobách zúčastnených na konaní, pričom jej najzákladnejšiu skupinu tvoria účastníci konania, bez ktorých by bol civilný proces nemysliteľný.²⁸

1.2.1 Civilné súdy v ČR

Súdy sú základným a kľúčovým subjektom civilného procesu. Vytvorenie adekvátnej sústavy nezávislých a nestranných súdov je *conditio sine qua non* zabezpečenia

²⁷ K tomu bližšie WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Díl první : řízení nelézací*. 9. vydanie. Praha : Leges, 2018, s. 87 a nasl.

²⁸ FICOVÁ, S., M. ŠTEVČEK a kol. *Občianske súdne konanie*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 103 .

práva na súdnu ochranu ako základného ľudského práva.²⁹ Sústavou súdov sa rozumie organizačné usporiadanie súdnictva, jeho štruktúra a základné vzťahy medzi súdmi.³⁰

Tak v Česku, ako i na Slovensku, súdy disponujú decíznou právomocou pre celé spektrum spoločenských vzťahov. V zásade však možno z hľadiska riešenej agendy – predmetu konania hovoriť o súdoch civilných, ktorých agendou je najmä právo občianske, obchodné a pracovné, ďalej o súdoch trestných a napokon o súdoch správnych. Civilnými súdmi, resp. súdmi s civilnou právomocou budú tie súdy, ktoré konajú a rozhodujú v súkromnoprávných sporoch (sporové konania) a iných súkromnoprávných veciach (mimosporové konania).

Pokiaľ sústava súdov nezahŕňa všetky súdy v štáte, hovoríme o existencii súdnych sústav.³¹ V oboch štátoch nie je súdna sústava jednotná, ale nezávisle od seba tu existujú dve samostatné súdne sústavy a to sústava všeobecného súdnictva a osobitne stojaci špecializovaný ústavný súd reprezentujúci špecializované ústavné súdnictvo.

Základnú schému organizácie súdnej moci ČR nachádzame prirodzene v základnom zákone štátu. Vo svojej štvrtej hlave Ústava ČR s názvom *Moc súdnej moci* rozlišuje medzi *Ústavným súdom* a *Súdmi*. Sústavu (všeobecných) súdov tvorí *Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní, krajské a okresní soudy*, pričom zákon môže ustanoviť ich iné označenie, a rovnako tak ustanoví ich pôsobnosť a organizáciu.³²

Ústava ČR ďalej v podústavnej rovine rozvádza ZoS, ktorý v § 8 a 9 udáva, že, cit: „*Soustavu soudů tvoří Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní soudy, krajské soudy a okresní soudy. V obvodu hlavního města Prahy působnost krajského soudu vykonává Městský soud v Praze a působnost okresních soudů vykonávají obvodní soudy. V obvodu města Brna vykonává působnost okresního soudu Městský soud v Brně.*“³³ Český zákonodárca tak okresné súdy a krajský súd vykonávajúce svoje právomoci v Prahe označil inak, a rovnako tak okresný súd v Brne, čo mu to umožnila urobiť Ústava ČR v čl. 91 ods. 1 druhá veta.

²⁹ Čič, M. a kol. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Bratislava : EUROKÓDEX, 2012, s. 332.

³⁰ WINTEROVÁ, Alena a kolektív. *Civilní právo procesní*. 6. vydanie. Praha : Linde Praha, 2011, s. 27.

³¹ Tamtiež.

³² Čl. 91 Ústavy SR.

³³ Podľa informácií dostupných na oficiálnej stránke MS ČR <<https://www.justice.cz/soudy>> je k 01.03.2019 v ČR okrem NS ČR v Brne, *Nejvyššího správního soudu* v Brne a vrchných súdov v Prahe a Olomouci, osem krajských súdov (vrátane Mestského soudu v Prahe) a 86 okresných súdov (z toho 75 tak aj označených) vrátane desiatich obvodných súdov v Prahe a mestského soudu v Brne.

V ČR tak existujú dva samostatné a odlišnými právomocami vybavené najvyššie súdy. *Nejvyšší správní soud* s právomocou pre veci správneho súdnictva a *Nejvyšší soud* s právomocou všeobecnou (t.j. ku všetkým ostatným veciam mimo správneho súdnictva).³⁴

Civilná súdna sústava je teda štvorstupňová a tvoria ju okresné súdy, krajské súdy, vrchné súdy a Najvyšší súd.³⁵ Iní autori použijú pojem štvorčlánkové súdnictvo.³⁶ Každopádne pojem článok je pojmom organizačným, kým pojem inštanca pojmom procesným.³⁷ Podľa prof. Klíma stupeň vyjadruje vertikálnu štruktúru súdnictva v štvorstupňovom súdnom systéme, zatiaľ čo pojem inštanca sa odvíja od opravného prostriedku.³⁸

Okresné súdy, v Prahe označené ako obvodné súdy, a v Brne ako jeden mestský súd, predstavujú základný článok civilného súdnictva, pretože ak zákon neustanoví inak, vždy konajú a rozhodujú ako súdy prvej inštanacie (§ 9 ods. 1 OSŘ).

Krajské súdy, pre obvody v Prahe (1-10) Mestský súd, konajú v civilnom procese predovšetkým ako súdy druhého stupňa, ktoré rozhodujú o odvolaní proti rozhodnutiam okresných súdov. V určitých, možno povedať, že špecifických typoch civilných sporov konajú a rozhodujú aj ako súdy prvej inštanacie.³⁹ Ako prvostupňové tiež konajú v niektorých nesporných konaniach (§ 3 ods. 2 ZŘS).

Napokon (dva) vrchné súdy (v Prahe a Olomouci) rozhodujú o odvolaniach proti rozhodnutiam krajských súdov, ktoré konali ako súdy prvej inštanacie. Vrchné súdy v civilnom procese nikdy nerozhodujú ako súdy prvej inštanacie.

NS ČR sídlia v Brne z hľadiska civilného práva procesného rozhoduje predovšetkým o mimoriadnych opravných prostriedkoch (dovolaniach) proti právoplatným rozhodnutiam krajských a vrchných súdov, čo je však mimoriadne dôležité, ako jediný zo sústavy civilných súdov má zákonnú povinnosť sledovať a vyhodnocovať právoplatné rozhodnutia súdov v civilnom konaní a na ich základe v záujme jednotného rozhodovania súdov zaujímať stanoviská k rozhodovacej činnosti súdov vo veciach určitého druhu.⁴⁰ V súvislosti práve s druhou uvedenou úlohou najvyššieho súdu, teda úlohou zjednocovateľa

³⁴ KINDL, M., A. ŠÍMA a O. DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň : Aleš Čeňek, 2005, s. 88.

³⁵ Tamtiež, s. 89.

³⁶ Porov. WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Díl první : řízení nelézací*. 9. vydanie. Praha : Leges, 2018, s. 102 a nasl..

³⁷ Tamtiež, s. 28.

³⁸ KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydanie. Plzeň : Aleš Čeňek, 2009, s. 610.

³⁹ Takýmto konaniami sú v zmysle § 9 ods. 2 OSŘ napr. konanie o určenie nezákonnosti štrajku alebo výluky, spory vyplývajúce z práva duševného vlastníctva, spory vo veciach ochrany názvu a povesti právnickej osoby, spory z obchodov na komoditnej burze a iné.

⁴⁰ § 14 ods. 3 ZoS.

právnych názorov všeobecných súdov súvisí i skutočnosť, že sudcovia sa teda podľa agendy s cieľom kvalitného a jednotného výkonu súdnictva a výkladu právnych noriem organizujú podľa úseku svojej činnosti do príslušných kolégií. NS ČR pristúpil k zlúčeniu *obchodního a občanskoprávního kolegia*. V súčasnosti tak na tomto súde pôsobia *Občanskoprávní a obchodní kolegium* a *Trestní kolegium*.

Na účel zjednocovania rozhodovacej činnosti vydáva NS ČR *Sbírku soudních rozhodnutí a stanovisek*, v ktorej sa uverejňujú stanoviská kolégií alebo pléna tohto súdu, ako aj jeho vybrané rozhodnutia a rozhodnutia ostatných súdov ČR.

Ak je reč o civilnom súdnictve, nemožno nespomenúť ÚS ČR, ktorý síce nepatrí do sústavy všeobecných (i civilných) súdov, keďže je súdnym orgánom ochrany ústavnosti, avšak z dôvodu, že disponuje i právomocou rozhodovať o ústavných sťažnostiach fyzických a právnických osôb proti právoplatným rozhodnutiam a iným zásahom orgánov verejnej moci, predovšetkým všeobecných civilných súdov, do ústavou garantovaných základných práva a slobôd, sa svojimi rozhodnutiami významne dotýka i problematiky civilného práva hmotného a procesného. Inými slovami tento súd poskytuje v praxi i výklad civilnoprávných noriem v prípadoch, ak skúma ústavnosť rozhodnutí všeobecných civilných súdov. Jeho rozhodnutia sú tak dôležitým prameňom (nielen) civilného procesného práva.

Preskúmavať civilné veci ÚS ČR teda nemôže všeobecne, ale len za predpokladu, že sa týkajú niektorého z ústavných práv, o ktorých navrhovateľ tvrdí, že bolo porušené.⁴¹

Nemožno aspoň okrajovo nespomenúť, že tak SR, ako aj ČR, sú členmi medzinárodnej organizácie – Rady Európy a teda aj signatármi Dohovoru z roku 1950, ako jedného z najpokrokovejších právnych dokumentov Európy. Keďže táto medzinárodná zmluva v čl. 6 zakotvuje i právo na súdnu ochranu a v ňom i právo na spravodlivý súdny proces, plní veľmi významnú funkciu ultimátnej európskej garantom ochrany ľudských práv, Európsky súd pre ľudské práva (ESLP) so sídlom v Štrasburgu a jeho judikatúra. Dominantným predmetom rozhodovania je rozhodovanie o sťažnostiach fyzických a právnických osôb pre porušenie Dohovoru zo strany vnútroštátnych (i civilných) súdov. Tento súd síce nemá právomoc rušiť vnútroštátne rozhodnutia, ale za istých okolností môže dôjsť na základe jeho rozhodnutia k obnove konania. Slovenské a české civilné súdy v praxi relatívne často odkazujú na judikatúru tohto súdu týkajúcu sa i procesných otázok, najmä na judikatúru týkajúcu sa náležitostí odôvodnenia súdneho rozhodnutia, dokazovania, právnej

⁴¹ Porov. WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Díl první : řízení nelézací*. 9. vydanie. Praha : Leges, 2018, s. 110.

istoty či dĺžky súdneho konania, proporcionalite pri súdnom rozhodovaní a pod. Judikatúra ESĽP je tak významným prameňom práva. V dôsledku jeho rozhodnutí dokonca došlo k viacerým legislatívnym zmenám v civilnom procese, ktoré priblížime neskôr.

1.2.2 Ostatné subjekty civilného procesu v ČR

Účastníci konania a vedľajší intervenienti

Okrem súdu musí existovať v každom civilnom procese subjekt, o ktorého právach či povinnostiach sa rozhoduje, či už ide o jednu alebo viac osôb.

Český právny poriadok v sporových i mimosporových konaniach používa spoločný pojem účastníci konania, no kým v sporových konaniach sú účastníkmi žalobca a žalovaný, v nesporných konaniach sú nimi navrhovateľ a odporca.

Keďže zmyslom celého civilného procesu je rozhodovať o právach a povinnostiach osôb, sú účastníci ústredným pojmom civilného procesu. Sú to jedine len oni, komu zákony priznávajú právne nástroje na ochranu svojich práv, ako napríklad právo podať žalobu, právo zvoliť si právneho zástupcu, právo navrhovať dôkazy, namietat' zaujatost' sudcov, klást' otázky svedkom, vyjadrovat' sa k veci a podobne. Pre účely tejto práce je najpodstatnejšie právo účastníka podať opravný prostriedok.

Na to, aby mohla byť osoba účastníkom civilného procesu musí disponovať jednak procesnou subjektivitou, teda spôsobilosťou byť účastníkom konania a jednak procesnou spôsobilosťou. Obe spôsobilosti sa odvíjajú od hmotného práva, Občianskeho zákonníka.

Na strane žalobcu i žalovaného môže vystupovať viacero subjektov. V takom prípade tvoria tieto osoby procesné spoločenstvo, a to aktívne (viac žalobcov) alebo pasívne (viac žalovaných). OSŘ upravuje v § 91 samostatné a nerozlučné procesné spoločenstvo. **Samostatné spoločenstvo** je také, v ktorom každý žalobca alebo žalovaný koná sám za seba. Pri **nerozlučnom spoločenstve** ide o také spoločné práva alebo povinnosti, že rozsudok sa zásadne musí vzťahovať na všetkých účastníkov, ktorí vystupujú na jednej strane, pričom úkony jedného platia aj pre ostatných. K zmene návrhu, jeho späťvzatiu, k uznaniu nároku a k uzavretiu zmiery je potrebný súhlas všetkých účastníkov vystupujúcich na jednej strane.

Česká právna úprava ďalej zakotvuje **pristúpenie** ďalšieho účastníka, **zmenu** a **zámenu** účastníka konania. V prvom prípade môže súd na návrh žalobcu pripustiť, aby do konania (buď ako ďalší žalobca alebo žalovaný) pristúpil ďalší subjekt, pričom ak ten, kto má takto do konania vstúpiť, má vystupovať na strane žalobcu, musí udeliť svoj súhlas. K zámene subjektov (nový žalobca alebo žalovaný subjekt namiesto pôvodného) môže dôjsť

vtedy to navrhne žalobca so súhlasom žalovaného. Ak má tento nový subjekt nahradiť žalobcu, vyžaduje sa aj jeho súhlas. Účelom zámény je tak napraviť procesný nedostatok aktívnej legitímácie subjektov, ktorí ju v čase podania žaloby nemali, teda aby nemuselo dôjsť k zamietnutiu žaloby z tohto dôvodu. Napokon OSŔ upravuje zmenu subjektov, teda situáciu, keď navrhne žalobca, aby namiesto neho alebo žalovaného nastúpil iný subjekt z dôvodu, že nastala taká právna skutočnosť, s ktorou právne predpisy spájajú prechod alebo prevod (singulárna sukcesia), napr. pri postúpení pohľadávky. Túto právnu skutočnosť musí žalobca preukázať, a ak má nový subjekt nastúpiť na miesto žalobcu, je potrebný jeho súhlas.⁴²

Ako je zrejmé z popisu všetkých troch situácií, zmena subjektov je svojím spôsobom zámenou, keďže aj pri nej dochádza k nahradeniu starého subjektu novým, avšak zásadný rozdiel je v tom, že pri zmene subjektov boli na začiatku konania boli žalobca aj žalovaný vecne legitimovaní, teda žaloba bola podaná správne, kým pri zámene nie.

Výlučne v sporovom konaní sa môže popri žalobcovi alebo žalovanom zúčastniť konania tretia osoba, **vedľajší účastník** (v teórii i ako vedľajší intervenient), ak má právny záujem na jeho výsledku. Do konania vstupuje buď z vlastného podnetu alebo na výzvu účastníka konania prostredníctvom súdu.

Účelom zavedenia tohto inštitútu je umožniť osobe, o ktorej právach sa síce nerozhoduje, ale má právny záujem na tom, ako konanie skončí, ovplyvniť jeho priebeh a výsledok. Na tento účel disponuje vedľajší intervenient rovnakými právami a povinnosťami ako účastník, avšak koná iba sám za seba. Pokiaľ však sú jeho úkony v rozpore s úkonmi účastníka, ktorého v konaní podporuje, súd ich posúdi po uvážení všetkých okolností.

Za zmienku stojí dodať, že právo podať opravné prostriedky je u vedľajšieho intervenienta značné obmedzené, čo bližšie uvádzame v druhej časti práce.

Advokáti

Hneď po súdoch (sudcoch) majú azda najvýznamnejšie a nezastupiteľné miesto advokáti. Zastupovanie osôb – strán sporu či účastníkov konania v civilnom konaní patrí nepochybne k najzákladnejšej forme právnych služieb podľa zákona č. 85/1996 *Sb. o advokácii* v znení neskorších predpisov, ako predpisu upravujúceho postavenie a profesiu advokáta. Okrem toho advokáti poskytujú i ďalšie právne služby, spisujú listiny o právnych

⁴² § 92 a 107a OSŔ.

úkonoch, poskytujú právne poradenstvo, vypracúvajú právne rozbor a podobne. Výkon advokácie ako poskytovanie právnych služieb ako taký samozrejme naplňa ústavné právo každej osoby na právnu pomoc. Počas vývoja ľudstva vždy bola a stále je a bude potreba právnej pomoci pre osoby práva neznalé. Vyznať sa v čoraz rozsiahlejšej a neprehľadnejšej spleti právnych predpisov, od vyhlášok, zákonov, po predpisy Európskej únie, vrátane čoraz významnejšej judikatúry súdov na národnej či medzinárodnej úrovni, si vyžaduje značnú mieru nielen odbornosti, ale i skúseností. To je hlavný dôvod, prečo si osoby stojace pred súdom pre ochranu svojich práv vyberajú svojich právnych zástupcov, najčastejšie práve advokátov, ako jediné osoby oprávnené poskytovať právne služby za odmenu, samozrejme s výnimkami danými osobitnými zákonmi iným osobám (napr. súdni exekútori, tzv. korporálni právnici a pod.).

Podmienky, za ktorých sa môže osoba stať advokátom, upravuje uvedený predpis, pričom z mnohých podmienok spomenieme svojprávnosť, vysokoškolské vzdelanie v odbore právo v magisterskom študijnom programe, bezúhonnosť, prax advokátskeho koncipienta v trvaní aspoň troch rokov a zloženie advokátskej skúšky.⁴³

Určujúcim jadrom povolania advokáta je vzťah medzi ním a jeho klientom, v našom prípade napríklad účastníkom konania či stranou sporu. Tento osobitný vzťah vzniká na základe zmluvy o poskytovaní právnych služieb, ktorá sa väčšinou uzatvára iba ústne a dokladom o jej uzavretí je plná moc udelená klientom na zastupovanie v konaní. Vzťah je založený na vzájomnej dôvere oboch strán, pričom ak sa zo vzťahu vytratí, má advokát právo zmluvu vypovedať. Advokátovi z tohto právneho vzťahu vyplývajú mnohé povinnosti a obmedzenia, pretože síce musí urobiť maximum pre ochranu práv klienta, avšak je značne limitovaný tým, že tak môže vždy robiť iba so súhlasom klienta a podľa jeho pokynov, ak ich zadal. Advokát musí konať čestne a svedomito, je povinný dôsledne využívať všetky zákonné prostriedky a v ich medziach v záujme klienta učiniť všetko, čo podľa svojho presvedčenia považuje za prospešné. Jedným z pilierov výkonu advokácie je povinnosť advokáta zachovávať mlčanlivosť, ktorej ho môže zbaviť iba klient alebo jeho právny nástupca.⁴⁴

Veľmi dôležitou skutočnosťou je, že advokát môže poskytovať právne služby buď samostatne, ako spoločník spoločnosti či už sám alebo s inými advokátmi (verejnej obchodnej spoločnosti, komanditnej spoločnosti alebo spoločnosti s ručením obmedzeným),

⁴³ § 5 zákona č. 85/1996 Sb. o advokácii v znení neskorších predpisov.

⁴⁴ Tamtiež, § 16 a nasl..

pokiaľ je jej predmetom iba poskytovanie právnych služieb, ďalej ako spoločník združenia s inými advokátmi pod spoločným menom podľa OZ alebo v pracovnom pomere k inému advokátovi alebo spoločnosti (zamestnaný advokát). Advokát, ktorý vykonáva advokáciu samostatne môže navyše uzavrieť s iným advokátom, združením advokátov, spoločnosťou poskytujúcou právne služby uzavrieť zmluvu o trvalej spolupráci, avšak iba s jedným z týchto subjektov.⁴⁵

Keďže zahraniční advokáti poskytujú v rámci svojej činnosti služby klientom i v ČR (napr. dlhoročný klient slovenského advokáta chce jeho zastupovanie v spore v ČR), rieši zákon i postavenie hosťujúceho európskeho advokáta, usadeného európskeho advokáta a zahraničnej osoby, teda zahraničných subjektov, ktoré chcú na území ČR poskytovať právne služby. Tak usadený, ako aj hosťujúci euroadvokát sú advokáti z iného členského štátu Európskej únie. Rozdiel medzi nimi je predovšetkým v tom, že hosťujúci advokát poskytuje právne služby iba dočasne alebo príležitostne, preto nemôže byť spoločníkom českej spoločnosti alebo združenia poskytujúcej právnej služby, nemôže spisovať v rámci výkonu advokácie zmluvy o prevode nehnuteľností, záložné zmluvy, ktorých predmetom je nehnuteľnosť, či zmluvy o prevode alebo nájme podniku alebo jeho časti pokiaľ sa týkajú nehnuteľnosti. Pokiaľ takýto advokát chce zastupovať osobu pred českým súdom, musí dodržiavať právny poriadok a stavovské predpisy domovského štátu, ako aj ČR. Okrem toho je povinný ustanoviť českého advokáta ako splnomocnenca pre doručovanie písomností a ustanoviť advokáta (po dohode s klientom) aj ako svojho konzultanta v otázkach procesného práva, pričom môže ísť o toho istého advokáta. Advokáta – konzultanta však hosťujúci advokát musí mať iba v prípade, ak osobitný právny predpis ČR ustanovuje, že účastník konania musí byť zastúpený advokátom alebo že zástupcom účastníka môže byť iba advokát. Túto skutočnosť musí súdu signalizovať pri prvom úkone, ktorý voči nemu robí, pokiaľ to nesplní, nie je oprávnený ďalej poskytovať právne služby.⁴⁶ Usadený euroadvokát naproti tomu musí byť zapísaný v zozname vedenou Českou advokátskou komorou, a je oprávnený poskytovať právne služby sústavne a môže byť spoločníkom združenia či spoločnosti.

V civilnom konaní tak advokát nevystupuje ako strana sporu či účastník konania, ale iba ako ich zástupca. Plnú moc udelenú advokátovi možno udeliť iba na celé konanie, pričom advokát je oprávnený na všetky úkony, ktoré má právo urobiť zastúpený.

⁴⁵ Tamtiež, § 11-15f.

⁴⁶ 35f a nasl. zákona č. 85/1996 Sb. o advokácii v znení neskorších predpisov.

Český poriadok, rovnako ako ten slovenský, zakotvil v určitých konaniach, resp. ich fázach povinné zastúpenie advokátom. V takomto prípade je zastúpenie procesnou podmienkou konania, bez ktorej v ňom nemožno pokračovať. Jedným z konaní, v ktorom musí byť osoba zastúpená advokátom je dovolacie konanie s istými výnimkami. To platí i pre spísanie dovolania.

Advokát sa môže v konaní nechať zastúpiť iným advokátom (substitučné plnomocenstvo), a ak zákon výslovne nevyžaduje zastúpenie advokátom, i advokátskym koncipientom.

Notári

Notári sú fyzické osoby, ktoré štát poveril výkonom notárstva, teda výkonom notárskych činností, ktorými sa rozumie najmä spisovanie verejných listín o právnych úkonoch, osvedčovanie právne významných skutočností, prijímanie listín a peňazí do notárskej úschovy. Okrem toho môže notár poskytovať zákonom presne vymedzené právne služby. Ich postavenie upravuje predovšetkým zákon č. 358/1992 *Sb. o notárích a jejich činnosti (notárský řád)* v znení neskorších predpisov. Notárov menuje a odvoláva minister spravodlivosti (§ 8 a nasl. tohto zákona).

Z hľadiska civilného procesu zohráva notár nie až tak častú, avšak významnú úlohu najmä v mimosporovom konaní, v ktorom vystupuje predovšetkým ako súdny komisár v dedičskom konaní (*v řízení o pozůstalosti*).

Od roku 2001 môže v zmysle OSŘ notár vystupovať i ako zástupca účastníka konania. Na rozdiel od advokáta, ktorý môže osobu zastupovať v každom type konania, môže notár zastupovať a v tejto súvislosti poskytovať právne porady iba pred orgánmi verejnej moci, pred súdmi len v konaniach podľa piatej časti OSŘ, vo veciach verejných registrov a podľa zákona o zvláštnych konaniach súdnych so zákonnými výnimkami.⁴⁷ V rámci takéhoto zastúpenia môže notár pôsobiť aj v dovolacom konaní.

Notár má tak akoby dvojaké postavenie, na jednej strane vystupuje ako štátom poverená osoba nezávisle vykonávať notársku činnosť ako verejne žiadúcu úlohu, na druhej ako osoba poskytujúca právnu pomoc, v ktorej jej pokyny udáva klient, podobne ako advokátovi.

I keď je notárom v SR venovaná časť nižšie, je potrebné uviesť, že notári na Slovensku nemôžu pôsobiť ako zástupcovia účastníkov civilného konania.

⁴⁷ Pozri § 3 zákona č. 358/1992 *Sb.* v znení neskorších predpisov.

Súdni exekútori

Akokoľvek môže byť strana či účastník v civilnom súdnom konaní úspešný, svojho práva priznaného „na papieri“ sa ale častokrát reálne v prípade dobrovoľného nesplnenia povinnosti zo strany povinného, nemusia domôcť. Práve v takýchto situáciách plní svoju úlohu súdny exekútor, aby povinnú osobu silou svojich právomocí prinútil povinnosť splniť.

Súdny exekútor tak významným spôsobom pôsobí v civilnom konaní, avšak výlučne vo vykonávacom konaní, ktoré spolu s tzv. nachádzacím tvorí základne druhy civilného procesu. Rovnako ako notára, i exekútora poveril štát, a to konkrétne výkonom exekučnej činnosti.

Hlavným poslaním exekútorov je nezávislý výkon exekučných titulov, ktorými sú najčastejšie súdne rozhodnutia. Exekučné konanie, ako aj postavenie exekútorov je upravené v zákone č. 120/2001 *Sb. o súdnych exekutoch a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů*) v znení neskorších predpisov. Exekučné konanie je v zásade druhom civilného konania, v ktorom exekútor na základe návrhu oprávnenej fyzickej alebo právnickej osoby začína výkon exekučných titulov i proti vôli povinného subjektu. Na priebeh tohto konania do veľkej miery dozerá exekučný súd, ktorým je vždy súd okresný.⁴⁸ Keďže ide o právnickú profesiu, vyžaduje sa právnické vzdelanie a príslušná prax, v tomto prípade trojročná prax exekútorského koncipienta. Rovnako ako notárov, i súdnych exekútorov menuje a odvoláva minister spravodlivosti (§ 8 tohto zákona).

V prípade, ak je predmetom vymáhania exekučným titulom priznané peňažné plnenie, exekútor môže takéto plnenie vymôcť buď zrážkami zo mzdy či iných príjmov povinnej osoby, prikázaním pohľadávky, predajom hnutel'ných či nehnuteľných vecí povinného, postihnutím závodu, správou nehnuteľnej veci či pozastavením rodičovského oprávnenia. V ostatných prípadoch, keď nie je predmetom povinnosť zaplatiť peňažnú sumu, môže exekútor vynútiť povinnosť vypratáním, odobratím vecí, rozdelením spoločnej veci, výkonom prác a výkonom.⁴⁹

V tejto súvislosti je nevyhnutné dodať, že v ČR, na rozdiel od SR (s výnimkou vymáhania súdnych pohľadávok justičnou pokladnicou), stále funguje tzv. súdny výkon rozhodnutí. Na rozdiel od exekúcie vykonávanej exekútorom súd sám, svojou vlastnou administratívnou silou, zabezpečuje výkon rozhodnutí. Dvojitá úprava vykonávacieho konania v civilných veciach podľa OSŘ a spomenutého osobitného predpisu, medzi ktorými

⁴⁸ § 45 ods. 1 zákona č. 120/2001 *Sb.* v znení neskorších predpisov.

⁴⁹ § 59 č. 120/2001 *Sb.* v znení neskorších predpisov.

existuje vzťah subsidiarity, tak pre oprávnený subjekt prináša možnosť voľby, pričom rozdiely medzi výkonom titulov v oboch možnostiach sú malé, čo platí nielen pre spôsoby ich vykonávania, ako aj pre samotné tituly, ktoré možno vykonať.

Štátni zástupcovia

Ako vyplýva zo samotného názvu tohto povolania, štátny zástupca je osoba v pozícii štátneho orgánu, ktorá zastupuje štát, a to nielen v trestných veciach, ale i civilných konaniach.

Podľa OSŘ môže štátne zastupiteľstvo, poprípade najvyšší štátny zástupca podať návrh na začatie civilného konania alebo doň vstúpiť v zákonom stanovených prípadoch. V takýchto konaniach je potom štátne zastupiteľstvo oprávnené vykonať všetky úkony, ktoré môže urobiť účastník konania, vrátane podania opravného prostriedku, s výnimkou tých, ktoré môže vykonať iba účastník právneho pomeru.⁵⁰ V nesporových konaniach môže štátne zastupiteľstvo vstúpiť do konania alebo zahájiť konanie návrhom iba v presne tam určených typoch konaní.⁵¹ Nemôže teda napríklad disponovať návrhom, vziať ju späť alebo ju meniť, pretože nejde o jeho návrh. Rozhodnutie o tom, či štátny zástupca vstúpi vo verejnom záujme do určitého konania, je suverénnym rozhodnutím tejto osoby, súd túto skutočnosť iba berie na vedomie.⁵²

Postavenie štátneho zastupiteľstva upravuje zákon č. 283/1993 *Sb. o štátnom zastupiteľstve* v znení neskorších predpisov, podľa ktorého ide o sústavu úradov štátu určených k zastupovaniu štátu pri ochrane verejného záujmu vo veciach mu zverených. Túto sústavu tvorí najvyššie štátne zastupiteľstvo, ďalej vrchné, krajské a okresné štátne zastupiteľstvá. Názvy a hierarchia štátneho zastupiteľstva kopírujú hierarchiu sústavy všeobecných súdov, preto rovnako ako pri súdoch platí, že v obvode hlavného mesta Prahy vykonáva pôsobnosť krajského štátneho zastupiteľstva Mestské zastupiteľstvo v Prahe a pôsobnosť okresných zastupiteľstiev vykonávajú obvodné štátne zastupiteľstvá. V obvode mesta Brno zase platí, že pôsobnosť okresného štátneho zastupiteľstva vykonáva Mestské zastupiteľstvo v Brne. Obvody štátnych zastupiteľstiev a obvody ich územnej pôsobnosti sa tak zhodujú so sídlami a obvody súdov.⁵³ Na čele štátneho zastupiteľstva je *nejvyšší štátny zástupca*, ktorého vymenúva a odvoláva vláda.

⁵⁰ § 35 a § 203 ods. 2 OSŘ, § 5 ods. 1 zákona č. 283/1993 *Sb. v znení neskorších predpisov*.

⁵¹ Podľa § 8 ZŘS napr. v konaní o vyhlásenie za mŕtveho, o určenie dátumu smrti, o svojprávnomi a iné.

⁵² Porov. WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Díl první : řízení nelézací*. 9. vydanie. Praha : Leges, 2018, s. 88.

⁵³ §6 a nasl. č. 283/1993 *Sb. v znení neskorších predpisov*.

Štátni zástupcovia sú menovaní do svojej funkcie ministrom spravodlivosti na dobu neurčitú s výnimkou najvyššieho štátneho zástupcu, ktorého menuje vláda (§ 9 a nasl. zákona).

Úrad pre zastupovanie štátu vo veciach majetkových

Napokon za zmienku z hľadiska subjektov civilného procesu stojí i ďalší špecifický subjekt konania. Úrad pre zastupovanie štátu vo veciach majetkových (ďalej len „Úrad“) bol zriadený zákonom č. 201/2002 *Sb.* v znení neskorších predpisov. Podľa § 2 a 3 uvedeného zákona je tento orgán oprávnený (a povinný) konať v konaniach pred súdmi týkajúcimi sa majetku štátu, kde vystupuje ako zástupca štátu. Takýmito konaniami môžu byť napr. konania o určenie vlastníckeho práva štátu k nehnuteľnostiam, ktorých ocenenie presahuje v dobe zahájenia konania čiastku 25 000 000,- Kč, k nehnuteľnostiam alebo hnutel'ným veciam prehláseným za národnú kultúrnu pamiatku, vo veciach peňažného plnenia presahujúceho 50 000 000 Kč a v obchodných veciach 250 000 000 Kč. Okrem takýchto výlučných konaní sa Úrad môže dohodnúť s inou organizačnou zložkou štátu, že za ňu bude pred súdom konať i v inej veci (§ 6 zákona).

Ak teda prebieha pred súdom konanie, ktorého účastníkom je štát, môže zaň konať buď príslušná organizačná zložka podľa osobitného predpisu (§21a OSŘ) alebo práve Úrad za podmienok uvedeného zákona. Napokon môže Úrad konať za štát aj vtedy, keď je štát v pozícii vedľajšieho účastníka, ak má štát právny záujem na výsledku takéhoto konania (§ 9 zákona).

Za Úrad pred súdom vystupuje a koná jeho zamestnanec poverený generálny riaditeľom. Takýto zamestnanec musí mať vždy vysokoškolské vzdelanie v magisterskom programe v odbore právo a najmenej trojročnú prax v odbore predpokladaného druhu práce.⁵⁴ Napokon je potrebné dodať, že hoci aj štátne zastupiteľstvo zastupuje štát a jeho záujmy, jeho právomoci nie sú účasťou Úradu v konaní dotknuté.

1.2.3 Civilné súdy v SR

V podmienkach SR udáva základnú schému súdnej moci Ústava SR, ktorá svoju siedmu hlavu s názvom *Súdna moc* delí na dva oddiely a to Ústavný súd Slovenskej republiky a Súdny Slovenskej republiky. Na margo súdov hovorí iba o tom, že sústavu súdov tvorí Najvyšší súd Slovenskej republiky a ostatné súdy. Podrobnejšiu úpravu sústavy súdov,

⁵⁴ § 16 a nasl. zákona č. 201/2002 *Sb.* v znení neskorších predpisov.

ich pôsobnosť a organizáciu, na ktorú odkazuje Ústava SR⁵⁵, upravuje zákon č. 757/2004 Z.z. o súdoch v znení neskorších predpisov, v zmysle ktorého (§ 5) sústavu súdov SR tvoria okresné súdy, krajské súdy a NS SR so sídlom v Bratislave. Treba dodať, že do sústavy súdov patrí i Špecializovaný trestný súd so sídlom v Pezinku, ktorý má v zmysle tohto predpisu postavenie krajského súdu.⁵⁶

Sústava civilných (všeobecných) súdov v SR je tak trojčlánková vykonávaná v rámci dvoch inštancií, čo je rozdiel oproti tej českej, ktorá je štvorčlánková. Opakujeme, že pojem inšancia a pojem stupeň sú synonymá a odvíjajú sa od (riadneho) opravného prostriedku. Keďže v oboch štátoch je jediným riadnym opravným prostriedkom odvolanie, sústava súdov je v ČR i SR dvojinštančná.

Rovnako ako v ČR platí, že najnižším článkom sústavy sú okresné súdy, ktoré konajú až na jedinú jednu výnimku v civilnom konaní vždy ako súdy prvej inštancie. To je zásadný rozdiel v porovnaní s českou právnou úpravou, pretože krajské súdy na Slovensku (a i to iba tri z nich – Krajský súd v Bratislave, v Banskej Bystrici a v Košiciach) môžu konať a rozhodovať ako súdy prvej inštancie iba v jedinom jednom type konania. Týmto konaním je veľmi špecifické konanie o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach. V tomto konaní krajský súd skúma neprijateľnosť zmluvnej podmienky v spotrebiteľskej zmluve a iných dokumentov s ňou súvisiacich a nekalé obchodné praktiky nezávisle od okolností konkrétneho prípadu. Z začať takéto konanie žalobou môže iba právnická osoba zriadená alebo založená na ochranu spotrebiteľa a orgán dohľadu podľa osobitného predpisu⁵⁷. Tým nie je dotknutá kauzálna miestna príslušnosť okresných súdov, čo znamená, že niektoré právne veci (typy) rozhodujú iba určité okresné súdy (napr. Okresný súd Bratislava II pre spory z hospodárskej súťaže, ktorého územným obvodom je celé územie SR).⁵⁸

Krajské súdy tak konajú, až na spomenutú jedinú výnimku, ako súdy druhej inštancie rozhodujúce o odvolaniach proti rozhodnutiam okresných súdov.

NS SR je najvyšším článkom súdnej sústavy v rámci všeobecných súdov. V princípe by nemal byť súdom prvostupňovým, pretože pri zachovaní zásady práva na odvolanie by o odvolaní proti jeho rozsudku mohol rozhodovať zas len on sám, čo z pohľadu javovej stránky nezávislosti súdnictva mohlo pôsobiť negatívne.⁵⁹ NS SR je jediným dovolacím

⁵⁵ Čl. 143 Ústavy SR.

⁵⁶ V SR tak existuje okrem Najvyššieho súdu SR v Bratislave a Špecializovaného trestného súdu v Pezinku osem krajských súdov (v Bratislave, Trenčíne, Trnave, Nitre, Banskej Bystrici, Prešove, Košiciach a Žiline) 54 okresných súdov.

⁵⁷ § 31 v spojení s § 301 a nasl. CSP.

⁵⁸ Tamtiež, § 22 a nasl..

⁵⁹ Čič, M. a kol. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Bratislava : EUROKÓDEX, 2012, s. 772.

súdom, teda rozhoduje o dovolaniach podaných proti rozhodnutiam ôsmich krajských súdov a v prípade dovolania generálneho prokurátora i proti rozhodnutiam okresných súdov. Iba v jedinom type civilného konania, ktoré už bolo spomenuté, teda pri abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach koná ako súd odvolací.⁶⁰ Osobitný význam má, rovnako ako v ČR, tento súd z hľadiska dnes tak významného zjednocovania judikatúry, teda zjednocovania právnych názorov rôznych všeobecných súdov, o ktorej budeme bližšie hovoriť na iných miestach práce. Na tento účel vydáva Zbierku stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, kde zverejňuje právoplatné rozhodnutia zásadného významu a prijíma stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných právnych predpisov. Na NS SR pôsobí občianskoprávne, trestnoprávne, obchodnoprávne a správne kolégium.

1.2.4 Ostatné subjekty civilného procesu v SR

Strany sporu, účastníci konania a intervenienti

Základnými subjektami civilného konania v slovenskom právnom poriadku sú samozrejme okrem súdu účastníci konania. Rozdiel oproti českej úprave spočíva v tom, že kým v Česku je pojem strany sporu iba doktrínálny, u nás ide o pojem legislatívny. Kým OSP účinný do 30. júna 2016 používal spoločný pojem účastníci konania pre všetky typy civilných procesov, predpisy, ktoré ho počnúc 1. júla 2016 nahradili, diferencujú pre sporové konania pojem **strany sporu** (§ 60 CSP) a pre mimosporové konania pojem **účastníci konania** (§ 2 ods. 2 CMP).

Stranami sporových konaní sú žalobca a žalovaný. Strany musia disponovať procesnou subjektivitou a procesnou spôsobilosťou, ktoré sú odvodené od hmotného práva (OZ). Ak strana nemá procesnú subjektivitu, súd konanie zastaví, prípadne rozhodne, že bude pokračovať s jej právnymi nástupcami, najmä v majetkových sporoch. Ak strana nemá spôsobilosť samostatne konať pred súdom, koná za ňu jej zákonný zástupca, prípadne procesný opatrovník. To isté *m.m.* platí i pre účastníkov mimosporových konaní, ktorými sú navrhovateľ a odporca.

CSP rozlišuje medzi **samostatným spoločenstvom**, v ktorom ide o samostatné práva povinnosti a každý koná sám za seba, pričom súd rozhoduje o každom nároku a povinnosti samostatne, ďalej medzi **nerozlučným spoločenstvom**, v ktorom ide o také spoločné práva alebo povinnosti, že sa rozsudok musí vzťahovať na každého, kto vystupuje ako žalobca

⁶⁰ § 31 ods. 2 CSP.

alebo žalovaný, pričom procesný úkon jedného z nich platí i pre ostatných, a na zmenu žaloby, na jej späťvzatie, na uznanie nároku alebo vzdanie sa nároku a na uzavretie zmiery je potrebný súhlas všetkých, ktorí vystupujú na jednej strane, a napokon medzi **núteným spoločenstvom**, v ktorom osobitný predpis vyžaduje pre úspech v spore účasť všetkých subjektov právneho vzťahu, pričom ak nie je splnená táto podmienka účasti, súd žalobu zamietne.⁶¹

Ako vyplýva z uvedeného, na **rozdiel** od českej úpravy tá slovenská explicitne upravuje nútené spoločenstvo, čo zákonodarca odôvodnil tým, že sa rozhodol normatívne zakotviť iba judikatórne a doktrínálne vyjadrený pojem.

Staršia judikatúra k OSP, na ktorú sa zrejme odvoláva zákonodarca, uvádzala, že napr. v konaní o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva ide o nútené nerozlučné spoločenstvo, pričom súd odkázal na ust. § 91 ods. 2 OSP, pretože, cit.: „...*pokiaľ sa na konaní nezúčastnia všetci nerozluční spoločníci, súd nemôže návrhu vyhovieť pre nedostatok vecnej legitímácie vyplývajúcej z hmotného práva.*“⁶² Judikatúra ako ďalšie príklady núteného nerozlučného spoločenstva uvádzala konanie o určenie dedičského práva, konanie o neplatnosť kúpnej zmluvy alebo konanie o neplatnosť dražby.

Kým v českej právnej úprave je riešená zmena, zámena a pristúpenie účastníkov konania, v tej slovenskej je upravená **iba zmena a pristúpenie subjektov**.

Pristúpenie a zmena subjektov je v SR rovnaké ako v ČR, preto nemá význam opakovať už uvedené. Zásadný rozdiel medzi úpravami, ako už bola naznačené je ten, že slovenský civilný proces od 1. júla 2016 nepozná zámenu subjektov. Tento krok zákonodarca v dôvodovej správe k CSP odôvodnil nasledovne, cit.: „...*vypustil sa inštitút zámeny účastníctva, pretože v dôsledne kontradiktórnom spore má byť nedostatok vecnej legitímácie v čase začatia konania riešený výlučne novým sporom, nie „pokračovaním“ pôvodného sporu.*“⁶³ Zákonodarca tak zrejme vychádzal z povahy sporu a z princípu, že právo náleží bdelym a nie spiacim, preto ak chce žalobca žalovať, musí si sám ustrážiť a zodpovedať za to, voči komu žalobu podá, ak nie, postihne ho negatívny následok v podobe zamietnutia žaloby.

Rovnako i na Slovensku sa môže sporových konaní (nie mimosporových konaní) popri stranách zúčastňovať intervenient (v ČR *vedlejší účastník*). V slovenskej právnej

⁶¹ §75 a nasl. CSP.

⁶² Napr. rozsudok NS SR zo dňa 29. novembra 2011, sp. zn. 4 Cdo 183/2011.

⁶³ Dôvodová správa k CSP dostupná na internete :

<<https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=5280>>.

úprave je však intervencia upravená podrobnejšie, no v zásade rovnako. Odlišnosťou oproti ČR je zavedenie možného nerozlučného spoločenstva intervenienta a strany. Ak ho totiž intervenient so stranou netvorí, vyžadujú si jeho prostriedky procesnej obrany a útoku (skutkové tvrdenia, popretie skutkových strán protistrany, návrh na dokazovanie, popretie návrhov na dokazovanie protistrany a hmotnoprávne námietky) súhlas strany, inak súd na ne neprihliadne. To platí aj pre možnosť intervenienta podať odvolanie.

Advokáti

Právna úprava výkonu advokácie obsiahnutá v zákone č. 586/2003 Z.z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej „zákon o advokácii“), je veľmi podobná tej českej. Čo možno pre zaujímavosť uviesť je, že prax advokátskeho koncipienta, ako jedna z podmienok pre zápis osoby do zoznamu advokátov Slovenskej advokátskej komory, bola od 1. januára 2013 päťročná oproti trojročnej v minulosti, čo bolo predmetom kritiky. K obnove trojročnej praxe došlo počnúc 1. januárom 2019 zákonom č. 36/2019 Z.z., ktorý je pre zmenu zas predmetom kritiky Slovenskej advokátskej komory (SAK) z dôvodu tvrdenej retroaktivity. Je tak možné, že tento zákon bude predmetom ústavného prieskumu ÚS SR. Rovnako tak stojí za zmienku i skutočnosť, že od tejto podmienky praxe možno upustiť v prípade profesorov a docentov vysokých škôl v odbore právo, ktorých tak SAK zapíše i bez splnenia tejto podmienky.

Ďalší dôležitý rozdiel je v spôsobe výkonu advokácie. Advokát môže v SR poskytovať právne služby buď samostatne (ako fyzická osoba), ďalej v združení s inými advokátmi podľa OZ, ako spoločník verejnej obchodnej spoločnosti, ako komplementár komanditnej spoločnosti alebo konateľ (a súčasne spoločník) spoločnosti s ručením obmedzeným.⁶⁴ Na rozdiel od ČR tak slovenský zákon o advokácii neumožňuje výkon advokácie advokátom v pracovnom pomere pre iného advokáta či spoločníka (zamestnaný advokát), a nepozná ani zmluvu o trvalej spolupráci advokáta s iným advokátom či spoločnosťou poskytujúcou právne služby, čo možno hodnotiť iba negatívne vzhľadom na narastajúci počet advokátov.

Napokon je potrebné dodať, že právne služby môžu poskytovať i hosťujúci či usadený euroadvokát (okrem toho i zahraničný advokát či medzinárodný advokát). Z výkonu advokácie hosťujúceho euroadvokáta je vylúčené spisovanie listín o prevodoch

⁶⁴ § 12 zákona o advokácii.

nehnutelností a v konaní pred súdom, v ktorom účastník musí byť zastúpený advokátom alebo v ktorom môže byť zástupcom iba advokát, je povinný spolupracovať so slovenským advokátom, pričom spoluprácu si so spolupracujúcim advokátom musí dohodnúť písomnou zmluvou.⁶⁵ Takúto povinnosť nemá usadený euroadvokát.

Notári

Rovnako ako advokáti, i notári predstavujú osobitný právnický stav zastrešený vlastnou stavovskou organizáciou - Notárskou komorou SR, pričom ich menuje a odvoláva minister spravodlivosti.

Úlohou notárov ako štátom poverených osôb výkon notárskej činnosti v zmysle zákona č. 323/1992 Z.z. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov, ktorou sa rozumie najmä spisovanie a vydávanie listín o právnych úkonoch, osvedčovanie právne významných skutočností, konanie vo veciach notárskych úschov, konanie vo veciach notárskych centrálnych registrov a iné činnosti podľa zákonov. V súvislosti s výkonom notárskej činnosti môže notár fyzickým osobám a právnickým osobám poskytovať právne rady, spisovať iné listiny, vykonávať správu majetku a zastupovať ich v súvislosti so správou ich majetku či poskytnúť zastupovanie v katastrálnom konaní.⁶⁶

Azda najzásadnejšiu úlohu v civilnom procese plní notár v určitých typoch mimosporových konaní podľa CMP, v ktorých vystupuje ako **súdny komisár**, teda ako osoba, ktorú poveril súd, aby ako súdny komisár vec prejednal a rozhodol. To znamená, že rozhodnutia a úkony notára sú v týchto konaniach rozhodnutiami a úkonmi súdu prvej inštancie. Týmito konaniami sú konanie o dedičstve, konanie o umorenie listiny a konania vo veciach notárskych úschov. Notári tak majú nezanedbateľnú decíznu právomoc v mimosporových konaniach.

Na **rozdiel** od českej právnej úpravy však slovenský notár nemôže zastupovať účastníkov konania (strany sporu) v žiadnom civilnom konaní.

Súdni exekútori

Podľa § 2 zákona č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov je

⁶⁵ § 32 zákona o advokácii.

⁶⁶ § 3 a nasl. zákona č. 323/1992 Z.z. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov.

exekútor štátom určenou a splnomocnenou osobou na vykonávanie núteného výkonu exekučných titulov, pričom môže vykonávať i ďalšie činnosť. Exekučnú činnosť vykonáva exekútor nestranne a nezávisle, do funkcie ho vymenúva a z funkcie odvoláva minister spravodlivosti. Jednou z podmienok je i získanie päť ročnej právnej praxe, z toho aspoň tri roky exekučnej praxe, ktorou je prax exekútorského koncipienta (§ 10 zákona).

Je tak zrejmé, že exekútor sa zúčastňuje výlučne vykonávacej fázy civilného procesu, teda výkonu rozhodnutí, ktoré boli vydané v civilnom konaní, no povinný subjekt svoju povinnosť dobrovoľne nesplnil. Dozor nad výkonom exekúcie čiastočne vykonáva exekučný súd, pričom od 1. apríla 2017 je jediným exekučným súdom pre celú SR Okresný súd Banská Bystrica. Exekútor môže peňažné plnenie (pohľadávku oprávneného) vymáhať buď zrážkami zo mzdy a z iných príjmov, prikázaním pohľadávky (najmä z účtu v banke), predajom hnutelných vecí a nehnuteľnosti, predajom cenných papierov, predajom podniku či príkazom na zadržanie vodičského preukazu. Ak exekučný titul ukladá inú povinnosť než povinnosť zaplatiť peňažnú sumu (nepeňažné plnenie), exekútor môže exekúciu vykonať vypratáním (t.j. povinnosť vypratať nehnuteľnosť), odobratím alebo zničením veci na náklady povinného (napr. povinnosť vydať vec), rozdelením spoločnej veci alebo uskutočnením prác a výkonov.⁶⁷

Prokurátori

Na rozdiel od ČR je model štátneho zastupiteľstva SR výrazne odlišný. Prokuratúra SR je podľa § 2 zákona č. 153/2001 Z.z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov samostatná hierarchicky usporiadaná jednotná sústava štátnych orgánov na čele s generálnym prokurátorom, v ktorej pôsobia prokurátori vo vzťahoch podriadenosti a nadriadenosti. Prokuratúra Slovenskej republiky je upravená i priamo v Ústave SR, pričom podľa čl.149 platí, že : „*Prokuratúra chráni práva a zákonom chránené záujmy fyzických osôb, právnických osôb a štátu.*”

Hierarchiu prokuratúry tvorí Generálna prokuratúra SR, a smerom nadol od nej podriadené krajské prokuratúry a okresné prokuratúry. Ako v ČR, i v SR tak kopírujú obvody prokuratúr obvody súdov, pričom Generálna prokuratúra je príslušná na konanie pred Najvyšším súdom SR. Generálneho prokurátora SR vymenúva a odvoláva prezident SR na návrh Národnej rady SR s funkčným obdobím 7 rokov. Následne generálny

⁶⁷ Pozri § 63 zákona č. 233/1995 Z.z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov.

prokurátor SR vymenúva do funkcie prokurátorov bez časového obmedzenia. Zásadným **rozdielom** je ten, že v SR je prokuratúra samostatná nikomu nepodriadená sústava štátnych orgánov, kým v ČR sa na činnosti štátneho zastupiteľstva významným spôsobom podieľa ministerstvo spravodlivosti ako orgán jeho správy, ktoré i vymenúva štátnych zástupcov.

I na Slovensku má prokuratúra okrem svojho hlavného poslania v trestnej sfére významné poslanie i v civilnom procese. Narozdiel od OSŤ priamo CSP uvádza výpočet konaní, v ktorých môže prokurátor podať žalobu a v do ktorých môže vstúpiť. V týchto konaniach má rovnaké oprávnenia na úkony ako strana, okrem tých, ktoré môže vykonať iba subjekt (hmotno) právneho vzťahu.

Podľa § 93 CSP môže prokurátor podať žalobu, ak ide o uplatnenie nároku štátu na vydanie bezdôvodného obohatenia, ak ide o určenie vlastníctva, v prípadoch, keď boli porušené ustanovenia všeobecne záväzného právneho predpisu alebo ak to ustanoví osobitný predpis. Môže vstúpiť do začatého konania iba v sporoch, v ktorých ako jedna zo strán vystupuje štát, právnická osoba zriadená štátom, štátny podnik, právnická osoba s majetkovou účasťou štátu, obec alebo vyšší územný celok, alebo v sporoch o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci. Možnosť účasti prokurátora v civilnom (sporovom) konaní je tak podstatne širšia ako možnosť účasti štátneho zástupcu v ČR. Na druhej strane v SR neexistuje orgán podobný Úradu pre zastupovanie vo veciach majetkových.

V mimosporových konaniach môže prokurátor **vstúpiť** do každého typu konania s výnimkou konania o rozvode manželstva, to neplatí, ak sa pri rozvode rozhoduje aj o úprave pomerov manželov k maloletým deťom. Môže **podat'** návrh na začatie iba takého typu konania, ktoré môže súd začať aj bez návrhu alebo ak to ustanovuje CMP či osobitný zákon.⁶⁸

Najzásadnejší rozdiel spočíva vo významnom oprávnení Generálneho prokurátora SR podať dovolanie proti právoplatným rozhodnutiam v takmer všetkých sporových i mimosporových konaniach. Tejto právomoci sa budeme venovať osobitne. Ďalším rozdielom je, že prokurátor môže podať v konaniach, v ktorých môže vystupovať, dovolanie.

Iné subjekty civilného konania

Podľa CSP patria medzi iné subjekty civilného konania i Európska komisia a Protimonopolný úrad SR v rozsahu podľa osobitného predpisu v konaní, v ktorom súd

⁶⁸ § 13 CMP.

použije ustanovenia predpisov o ochrane hospodárskej súťaže. Ďalej môže súd na návrh aj bez neho pribrať do konania na ochranu práv strany orgán verejnej moci, v pôsobnosti ktorého je ochrana základných ľudských práv a slobôd, alebo právnickú osobu, ktorej predmetom činnosti je ochrana práv podľa osobitného predpisu, ak s tým strana, na ochranu práv ktorej má vystupovať, súhlasí. Takýto subjekt je v konaní oprávnený na všetky úkony, ktoré môže vykonať strana, ak nejde o úkony, ktoré môže vykonať len subjekt právneho vzťahu. Ak úkony právnickej osoby odporujú úkonom strany, na ktorej vystupuje, posúdi ich súd po uvážení všetkých okolností tak, aby to zodpovedalo rozumnému usporiadaniu vzťahov.⁶⁹

1.3 Opravné prostriedky v českej a slovenskej právnej úprave

Nadväzujúc na pramene civilného nachádzacieho konania v ČR je pri identifikácii jednotlivých opravných prostriedkov potrebné vychádzať pre opravné prostriedky v sporovom konaní z OSŘ a v nesorovom konaní zo ZŘS. Uvedená úprava medzi opravné prostriedky radí odvolanie, dovolanie, žalobu na obnovu konania a žalobu pre zmätočnosť.⁷⁰ Iba odvolanie jediným riadnym opravným prostriedkom.

V podmienkach SR sú v civilnom sporovom konaní (CSP) a mimosporovom konaní (CMP) opravnými prostriedkami odvolanie, dovolanie, vrátane dovolania generálneho prokurátora, a žaloba na obnovu konania. Jediný rozdiel oproti ČR spočíva v tom, že inštitút žaloby pre zmätočnosť slovenská právna úprava nepozná. Rovnako tu platí, že jediným riadnym opravným prostriedkom je odvolanie. Aj na tomto mieste treba opäť pripomenúť, že právne poriadky oboch štátov sú si veľmi podobné, čo budeme okrem iného demonštrovať i na samotných podmienkach prípustnosti jednotlivých prostriedkov.

I keď ústavné súdy neradíme medzi civilné súdne orgány, bolo naznačené, že v oboch štátoch tieto orgány *sui generis* disponujú právomocami významne sa dotýkajúcimi i civilného procesného práva.

Vzájomný vzťah všeobecného súdництва a ústavného súdu je pravidelnou súčasťou rozhodnutí ÚS SR, pričom tento vo svojej konštantnej judikatúre⁷¹ vyjadruje, že Ústavný súd nie je alternatívou ani mimoriadnou opravnou inštitúciou, preto nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred

⁶⁹ § 94 a nasl. CSP.

⁷⁰ 4. časť OSŘ a § 28-30 ZŘS.

⁷¹ Napr. Uznesenie ÚS SR zo dňa 11. decembra 2013, sp.zn. I. ÚS 752/2013 a iné.

všeobecným súdom bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne s medzinárodnými zmluvami o ľudských právach. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť iba vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody. Ústavnoprávne podmienky prieskumu rozhodnutí všeobecných súdov pravidelne uvádza i ÚS ČR.⁷²

Za opravné prostriedky sa nepovažujú odpor v tzv. rozkazných konaniach, sťažnosť proti uzneseniam ani námietky proti zmenkovým či šekovým rozkazom. Rovnako to platí o inštitútoch, ktoré majú za cieľ iba formálnu nápravu rozhodnutí, ako návrh na opravu chýb v písaní a čítaní či návrh na doplnenie rozsudku.

1.4 Systémy opravných prostriedkov

Účelom opravných prostriedkov, a tým aj celých opravných systémov je docielenie zmeny alebo zrušenia rozhodnutia v prípadoch, keď sa preukáže vady rozhodnutia či konania, alebo potvrdenie napadnutého rozhodnutia, ak je vecne správne.

Spôsob nápravy nesprávnych súdnych rozhodnutí je rôzny, na základe čoho sa vytvorili tri základné opravné systémy. Pri rozlišovaní toho ktorého systému a pri vymedzení jeho princípov je rozhodujúci predovšetkým rozsah prieskumnej činnosti po právnej a skutkovej stránke, spôsob rozhodnutia opravného súdu (t.j. či môže rozhodnutie iba zrušiť alebo potvrdiť, alebo ho môže za istých okolností zmeniť) a rozsah práv a povinností účastníka, ktorý sa prieskumu domáha (napr. novoty v opravnom konaní).⁷³ Opravnými systémami rozumieme všeobecnejšie vymedzenie princípov ovládajúcich opravné konanie.⁷⁴

V slovenskej i českej právnej teórii sa rozlišujú tri druhy opravných systémov, a to systém apelačný, kasačný a revízný.

Apelačný opravný systém

⁷² Napr. Nález ÚS ČR zo dňa 30. marca 2005, sp.zn. II.ÚS 413/04.

⁷³ Porov. GEŠKOVÁ, K. *Dovolanie v civilnom procese*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 2, či WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Díl první : řízení nelézací*. 9. vydanie. Praha : Leges, 2018, s. 515.

⁷⁴ Porov. WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Díl první : řízení nelézací*. 9. vydanie. Praha : Leges, 2018, s. 515.

Apelačný, nazývaný aj odvolací opravný systém, sa vyznačuje tým, že umožňuje súdu rozhodujúcemu o opravnom prostriedku preskúmať rozhodnutie tak po stránke skutkovej, ako po stránke právnej. Súd môže napadnuté rozhodnutie potvrdiť, ak je vecne správne, alebo zmeniť, alebo rozhodnutie zrušiť.⁷⁵ Vo svojej podstate je tak najširšie koncipovaným systémom opravy rozhodnutí.⁷⁶ Právom je tak označovaný ako univerzálny opravný systém.

V rámci apelačného opravného systému rozlišujeme systém úplnej a systém neúplnej apelácie. Tieto podsystemy sa navzájom odlišujú tým, že pri úplnej apelácii sa pripúšťa uplatnenie nových skutočností a dôkazov, tzv. novôt (čes. *novoty* či *nova*), ktoré v konaní pred súdom prvej inštancie uplatnené neboli. V systéme neúplnej apelácie zas účastník alebo iné legitimované osoby nie sú oprávnené uvádzať nové skutočnosti a dôkazy, pričom súd síce môže vykonávať vo veci dokazovanie, avšak smie pritom zásadne vychádzať iba z tých skutočností a dôkazov, ktoré boli uplatnené v doterajšom konaní.⁷⁷

Na systéme apelácie je postavené v SR aj ČR odvolacie konanie, s tým, že v sporovom nachádzacom konaní platí neúplná a v konaní mimosporovom (nespornom) úplná apelácia.

Kasačný opravný systém

Podstatou kasačného systému, nazývaného aj zrušovacieho, je, že opravný súd je oprávnený preskúmať rozhodnutie výlučne po stránke právnej, nikdy nie po stránke skutkovej. Účastník tak nemôže účinne uvádzať nové skutočnosti a dôkazy. Kasačný súd teda môže rozhodnúť jedine tak, že napadnuté rozhodnutie zruší a vec vráti na ďalšie konanie, prípadne opravný prostriedok zamietne, nakoľko sám vo veci rozhodnúť nemôže.⁷⁸

Účastník konania určí rozsah kasačného oprávnenia (i povinnosti) opravného súdu a vymedzí, ktoré porušenia procesného alebo hmotného práva bude tento súd skúmať. Nie je prípustné, aby sa kasačný súd venoval skutkovému stavu, a na to nadväzne je vylúčené, aby vykonával nové dôkazné prostriedky či zisťoval nové skutkové okolnosti.⁷⁹

Českí autori ako príklad tohto systému v ich právnom poriadku uvádzajú konanie o dovolaní. Podľa právnej úpravy ale dovolací súd môže (dokonca ide o prednosť pred

⁷⁵ KINDL, M., A. ŠÍMA a O. DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň : Aleš Čeňek, 2005, s. 264.

⁷⁶ Porov. WINTEROVÁ, Alena a kolektív. *Civilní právo procesní*. 6. vydanie. Praha : Linde Praha, 2011, s. 421.

⁷⁷ Porov. GEŠKOVÁ, K. *Dovolanie v civilnom procese*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 6-7.

⁷⁸ KINDL, M., A. ŠÍMA a O. DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň : Aleš Čeňek, 2005, s. 265.

⁷⁹ MAZÁK, J. *Základy občianskeho procesného práva*. Bratislava : IURA EDITION, 2002, s. 340.

zrušením) dovolaním napadnuté rozhodnutia sám zmeniť, čiže sám vo veci rozhodnúť. Je tak zrejmé, že nejde o (čisto) kasačný systém.

Na kasačnom opravnom systéme je založený v rámci aktuálnej právnej úpravy českého civilného súdnictva žaloba pre zmätočnosť.⁸⁰

V SR autori CSP v dôvodovej správe uvádzajú, že v prípade dovolania ide o kasačný systém s prvkami výnimočného revízneho systému. To znamená, že sa prioritizuje zrušenie rozhodnutí pred ich zmenou.

Revízny opravný systém

Podobne ako v kasačnom opravnom systéme je prieskum napadnutého rozhodnutia možný len po stránke právnej. Revízny súd je však okrem zrušenia a potvrdenia oprávnený napadnuté rozhodnutie i zmeniť, samozrejme iba v prípade, že súd nižšieho stupňa správne zistil skutkový stav, ale vec nesprávne právne posúdil.⁸¹ V súčasnosti sa v Českej republike výlučný systém neuplatňuje⁸², hoci, ako už bolo spomenuté, jeho prvky možno konaní o dovolaní jednoznačne nájsť.

V slovenskom civilnom procese sú prvky tohto systému prítomné v konaní o dovolaní, kde môže dovolací súd ako súd práva rozhodnutie i zmeniť, ak je dovolanie dôvodné a mal za to, že sám môže rozhodnúť vo veci. Prednosť pri dôvodnom dovolaní má však kasácia, teda zrušenie rozhodnutia.⁸³

1.5 Princípy konania o opravných prostriedkoch

1.5.1 Všeobecné princípy konania o opravných prostriedkoch

Mimoriadne dôležitým prameňom práva ako celku, teda objektívneho práva, ako aj prameňom jednotlivých právnych odvetví sú právne princípy. Podobne ako normatívne právne akty v zmysle Kelsenovej teórie, i pri právnych princípoch môžeme hovoriť o akejsi hierarchii či „pyramíde“ podľa právnej sily. Na vrchole budú stáť princípy platné pre celý právny systém, teda pôjde o ústavné princípy, a konkrétne najmä princípy právneho štátu. Pod nimi budú práve princípy tohto ktorého právneho odvetvia, napr. princípy civilného

⁸⁰ SVOBODA, K., R. ŠÍNOVÁ, K. HAMULÁKOVÁ a kol. *Civilní proces : obecná část a sporné řízení*. Praha : C.H. Beck, 2014, s. 364.

⁸¹ WINTEROVÁ, Alena a kolektív. *Civilní právo procesní*. 6. vydanie. Praha : Linde Praha, 2011, s. 423.

⁸² KINDL, M., A. ŠÍMA a O. DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň : Aleš Čeňek, 2005, s. 265.

⁸³ § 449 CSP.

procesného práva a na spodku pyramídy budú princípy platné pre určité konkrétne konanie či určitú fázu, v našom prípade princípy konaní o opravných prostriedkoch.

V našej práci vychádzame z toho, že pojmy princípy a zásady sú synonymá. Hoci niektorí teoretici uvádzajú rozdiely, máme zato, že svojím účelom a obsahom stále ide o akési nosné myšlienky daného právneho poriadku, odvetvia či konania, vo svetle ktorých je potrebné vykladať príslušné ustanovenia.

Medzi všeobecné zásady či princípy konania o opravných prostriedkoch by sme mohli predovšetkým zaradiť:

- princíp spravodlivosti,
- princíp právnej istoty (prevídateľnosti),
- princíp nezávislosti a nestrannosti súdu (sudcov),
- princíp viazanosti sudcu zákonom,
- princíp zákonného súdu a sudcu (senátu),
- princíp rovnosti a kontradiktórnosti,
- princíp ústnosti a priamosti,
- princíp verejnosti,
- princíp dispozičný a prejednací,
- princíp koncentrácie konania,
- princíp formálnej pravdy a princíp materiálnej pravdy,
- princíp voľného hodnotenia dôkazov,
- princíp hospodárnosti konania,
- princíp konania bez zbytočných prietáhov a iné.⁸⁴

Uvedené princípy konania nie sú v českej právnej úprave komplexne a osobitne zakotvené, možno ich tak iba (nepriamo) vyvodit' z ustanovení jednotlivých právnych noriem, hlavne z Ústavy ČR, Listiny, či ZoS alebo OSŘ.

Tak isto i Ústava SR predstavuje základ pre princípy civilného konania predovšetkým cez prizmu práva na súdnu ochranu a charakter súdnej moci. Na rozdiel od ČR ale zákonodarca zakotvil princípy (zásady) pomerne komplexne a prehľadne, a to nielen v zákone o súdoch č. 757/ 2004 Z.z. (§ 3) s názvom *Základné zásady činnosti súdov*, ale pre

⁸⁴ Porov. WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Díl první : řízení nelézací*. 9. vydanie. Praha : Leges, 2018, s. 61-84 a FICOVÁ, S., M. ŠTEVČEK a kol. *Občianske súdne konanie*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 47-67.

civilné sporové konanie predovšetkým v úvode CSP pod názvom *Základné princípy* (čl. 1-18) a pre civilné mimosporové konanie pod rovnakým názvom v CMP v čl. 1 – 14.

V civilnom sporovom konaní je i vo svetle judikatúry ESLP mimoriadne dôležitá tzv. zásada rovnosti, resp. rovností zbraní. V sporových konaniach totiž proti sebe stoja dve strany s protichodným záujmom na výsledku sporu, preto je dôležité, aby vo sfére procesného práva bolo obom stranám umožnené rovnaké uplatňovanie prostriedkov procesnej obrany a útoku, či iné procesné práva, vrátane možnosti podať opravný prostriedok. To neznamena, že by rovnosť účastníkov konania neplatila i v mimosporovom konaní.

Ďalším nemenej významným princípom platným v konaní pred odvolacím súdom je princíp hospodárnosti a efektívnosti súdneho konania. Táto zásada má garantovať stranám sporu resp. účastníkom konania plynulú ochranu ohrozeného či porušeného práva bez zbytočných priet'ahov.

Samozrejme, uvedené princípy možno členiť na princípy vzťahujúce sa na fungovanie (činnosť) súdov ako takých (nezávislosť, nestrannosť, verejnosť, zákonný sudca, viazanosť zákonom a pod.) a na princípy vzťahujúce sa skôr na charakter civilného konania (ústnosť, kontradiktórnosť, hodnotenie dôkazov, hospodárnosť konania), avšak obe skupiny platia bez pochyb pre celé civilné konanie, vrátane opravného konania, keďže súd je vždy základným subjektom každého civilného konania. Preto možno demonštratívne uvedené zásady nazvať ako klasické či všeobecné zásady civilného procesu, teda tak sporových, ako i nesporových konaní. Platia nielen pred súdom prvej inštalcie, ale všeobecne pred súdmi všetkých stupňov, vrátane súdov rozhodujúcich o opravných prostriedkoch. Väčšina uvedených princípov súčasne predstavuje základné atribúty práva na spravodlivý súdny proces. Keďže princípy prežarujú celé civilné konanie a ich výklad by bol neprimerane obsiahly, ich konkrétne vyjadrenia a pretavenia budú obsiahnuté v rámci druhej časti práce venujúcej sa opravným prostriedkom.

1.5.2 Osobitné princípy konania o opravných prostriedkoch

Medzi špeciálne zásady opravných konaní, teda zásady typické (takmer výlučne) iba pre opravné konanie, možno podľa nás zaradiť :

- zásadu rozhodovania o opravnom prostriedku na inštančne vyššom súde,
- zásadu senátneho rozhodovania o opravných prostriedkoch a
- zásadu zákazu zmeny k horšiemu (*prohibitio reformationis in peius*).

Zásada dvojinštančného konania znamená, že do právoplatnosti rozhodnutia môže osoba podať opravný prostriedok na vyššiu, druhú či nadriadenú inštanciu.

Inštančnosť konania je vlastnosť konania zabezpečujúca preskúmanie rozhodnutia súdu prvej inštancie nadriadeným súdom.⁸⁵

Ako bolo spomenuté, v oboch štátoch funguje dvojinštančné súdnictvo, teda súdnictvo vykonávané na dvoch stupňoch z hľadiska následkov suspenívneho účinku opravného prostriedku – odvolania. V SR budú o odvolaní rozhodovať až na jedinú výnimku krajské sudy, v ČR krajské sudy, a v prípadoch, ak v prvom stupni konali oni, vrchné sudy.

Zásada senátneho rozhodovania je v opravnom konaní veľmi dôležitá. O drivej väčšine civilných vecí na súde prvej inštancie rozhoduje jediný sudca (samosudca), teda jeden človek. Z hľadiska objektívneho a spravodlivejšieho konania na vyššie postavenom súde, na ktorý sa osoba pociťujúca krivdu obrátila, je logicky žiaduce, aby napadnuté rozhodnutie a postup preskúmal súd nielen v úplne inom zložení – iný sudca, ale aj, aby rozhodnutie preskúmalo viacero osôb – sudcov v zmysle pravidla „viac hláv, viac rozumu“. V opravných konaniach oboch štátoch platí, že o opravných prostriedkoch, či už ide o odvolanie alebo dovolanie, rozhoduje vždy senát. Je pravdepodobné, že viac osôb (spolu) má viac skúseností a vedomostí ako jeden človek. Senátny spôsob rozhodovania na opravnom súde zvyšuje pravdepodobnosť, že bude vydané zákonné rozhodnutie.

Na tomto mieste chceme bližšie rozobrať zásadu tzv. zákazu zmeny k horšiemu, lat. *prohibitio reformationis in peius*. Táto zásada, typická skôr pre trestné konanie, je v civilnom procese veľmi zaujímavou. Znamená, že ak osoba uplatnila opravný prostriedok, opravný súd, ktorý o ňom bude rozhodovať, nemôže rozhodnúť „ešte horšie“, teda nepriaznivejšie pre ňu. Ako príklad možno uviesť situáciu, keď žalobca požaduje od žalovaného zaplataenie sumy 15.000 EUR. Ak súd prizná žalobcovi iba sumu 10.000 EUR, no odvolanie podá iba žalovaný, nemôže odvolací súd rozhodnúť tak, že zmení rozhodnutie a prizná žalobcovi viac. Z logiky veci je tak zrejmé, že táto zásada sa vôbec neuplatní, ak opravný prostriedok uplatnia obe strany. V slovenskom civilnom procese sa táto zásada explicitne ustanovila CSP v čl. 16 ods. 3, podľa ktorého cit. : „V konaní o opravnom prostriedku a v ďalšom konaní nemôže byť rozhodnuté nepriaznivejšie pre stranu, ktorá opravný prostriedok uplatnila.“ Trochu nepochopiteľne však zákonodarca za citovanou vetou nedoplnil, že v prípade, ak je opravný prostriedok uplatnený oboma stranami sporu, táto zásada neplatí.

⁸⁵ GEŠKOVÁ, K. *Dovolanie v civilnom procese*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 9.

ČASŤ B

1. Odvolanie a konanie o ňom

1.1 Odvolacie konanie v ČR

1.1.1 Prípustnosť odvolania

Odvolanie je jediným riadnym opravným prostriedkom, teda takým, ktorým možno napadnúť neprávoplatné rozhodnutie súdu. Ide o najčastejšie využívaný prostriedok prieskumu súdnych rozhodnutí, tak v sporovom, ako i mimosporovom konaní. Možnosť podať tento opravný prostriedok je však viazaná na splnenie určitých podmienok, ktoré sa označujú ako **podmienky prípustnosti**.⁸⁶

Prípustnosťou opravného poriadku sa vo všeobecnosti rozumie stanovenie podmienok na strane účastníkov konania, tzv. podmienky subjektívnej prípustnosti, a podmienok na strane samotného opravného prostriedku, tzv. podmienky objektívnej prípustnosti, predovšetkým stanovenie kvalifikovaných dôvodov.⁸⁷

Na tomto mieste je potrebné uviesť, že podmienky prípustnosti opravných prostriedkov (vrátane odvolania) nie sú v českej a slovenskej právnej teórii členené a chápané rovnako.

Českí teoretici považujú za objektívne podmienky prípustnosti odvolania :

1. existenciu neprávoplatného rozhodnutia súdu prvej inštancie,
2. prípustnosť odvolania proti rozhodnutiu a
3. dodržanie lehoty na podanie odvolania.

Subjektívnou podmienkou zas je :

4. osoba oprávnená podať odvolanie.⁸⁸

Slovenská doktrína pozná iné členenie. Podmienkami prípustnosti každého opravného prostriedku sú:

1. prípustný predmet opravného prostriedku,
2. včasnosť jeho podania,
3. náležitosti opravného prostriedku, ako objektívne podmienky prípustnosti a

⁸⁶ Porov. WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Díl první : řízení nelézací*. 9. vydanie. Praha : Leges, 2018, s. 518.

⁸⁷ WINTEROVÁ, Alena a kolektív. *Civilní právo procesní*. 6. vydanie. Praha : Linde Praha, 2011, s. 420.

⁸⁸ Napr. SVOBODA, K., R. ŠÍNOVÁ, K. HAMUŤÁKOVÁ a kol. *Civilní proces : obecná část a sporné řízení*. Praha : C. H. Beck, 2014, s.365.

4. osoba oprávnená podať opravný prostriedok, ako jediná subjektívna podmienka prípustnosti.⁸⁹

Slovenská teória tak subsumovala existenciu neprávoplatného rozhodnutia a prípustnosť odvolania proti rozhodnutiu pod prípustný predmet opravného prostriedku. Česká teória však náležitosti odvolania nepovažuje za podmienku prípustnosti.

Pri analýze každého opravného prostriedku budeme definovať prípustný predmet opravného prostriedku, osoby oprávnené podať tento prostriedok, lehotu na jeho podanie spolu s jeho náležitosťami, vrátane dôvodov, pre ktorého ho možno uplatniť.

Prípustný predmet odvolania

Prípustný predmet odvolania definuje, proti ktorým súdnym rozhodnutiam je odvolanie ako opravný prostriedok prípustné, resp. zákonom dovolené. Jednoduchšie povedané udáva, čo možno týmto opravným prostriedkom napadnúť tak, aby bol opravný prostriedok posúdený ako prípustný. V tomto smere bude preto najmä podstatné, ktorý súd vydal rozhodnutie, ďalej, či je rozhodnutie neprávoplatné, o aký typ rozhodnutia ide, či ktorú konkrétnu časť rozhodnutia možno odvolaním napadnúť.

Odvolanie možno podať iba proti neprávoplatným rozhodnutiam súdov prvej inštancie. Ako súd prvej inštancie mohli konať okresné, a v určitých prípadoch i krajské sudy.

So skutočnosťou, že odvolanie je výlučným riadnym opravným prostriedkom v civilnom konaní súvisí i princíp univerzality. Tento princíp zjednodušene znamená, že ho možno uplatniť voči všetkým rozhodnutiam súdov konajúcich v prvom stupni, ak zákon neustanoví inak (§ 201 OSŘ).

Z hľadiska typu rozhodnutí možno odvolaním napadnúť tak rozsudky, ako aj uznesenia. Odvolanie je rovnako opravným prostriedkom proti výroku o trovách konania v platobnom rozkaze, elektronickom platobnom rozkaze a zmenkovom (šekovom) platobnom rozkaze.⁹⁰ Kým v konaniach podľa OSŘ sa rozhoduje vo veci samej spravidla rozsudkom (§ 152 ods. 1 OSŘ), v nesporných v zásade uznesením (§ 25 ods. 1 ZŘS).

Vo vzťahu k rozsudkom súdov prvej inštancie, voči ktorým zákon umožňuje podať odvolanie, tvoria výnimku rozsudky vo veciach peňažného plnenia, ktoré nedosahuje určitý finančný limit, tzv. bagateľný cenzus. Ak sa totiž v prvoinštančnom konaní rozhodovalo

⁸⁹ FICOVÁ, S., M. ŠTEVČEK a kol. *Občianske súdne konanie*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 367.

⁹⁰ WINTEROVÁ, Alena a kolektív. *Civilní právo procesní*. 6. vydanie. Praha : Linde Praha, 2011, s. 423.

o spore na peňažné plnenie, ktoré neprevyšuje sumu 10 000 Kč, pričom na príslušenstvo pohľadávky sa neprihliada, nie je voči nemu odvolanie prípustné. Ani toto pravidlo sa však neuplatní, ak bolo rozhodované rozsudkom pre uznanie alebo pre zmeškanie (§ 202 ods. 2 OSŘ). Práve rozsudok pre uznanie a rozsudok pre zmeškanie predstavujú také dva typy rozsudkov, kde je možnosť odvolania výrazne obmedzená, avšak nie úplne vylúčená.⁹¹

Čo sa týka uznesení ako druhej a častejšej forme rozhodnutí, je odvolanie možné podať proti všetkým uzneseniam vydaným v prvom stupni s výnimkou tých uznesení, proti ktorým to zákon výslovne vylučuje v § 202 ods. 1 OSŘ, ako napr. uzneseniam, ktorým sa upravuje priebeh konania, ktorými bol schválený zmiar, ktorými nebola pripustená zmena návrhu atď. Tento výpočet nie je taxatívny, a preto i iné normy môžu vylúčiť prípustnosť odvolania voči uzneseniam, napr. § 129 ZŘS.

Osoby oprávnené podať odvolanie

Subjektívnou podmienkou prípustnosti odvolania je vymedzenie osoby, resp. okruhu osôb, ktoré sú *ex lege* oprávnené podať odvolanie.

Podľa OSŘ sú takými osobami predovšetkým účastníci konania. Okrem nich je legitimovanou osobou i vedľajší účastník, avšak len v prípade, ak je súčasne splnené, že do konania vstúpil najneskôr do 15 dní odo dňa doručenia rozhodnutia účastníkovi, na strane ktorého vystupuje, a tento účastník sa odvolania nevzdal alebo s odvolaním vedľajšieho účastníka nevyjadril nesúhlas (§ 203 ods. 1 OSŘ).

Aj štátne zastupiteľstvo je legitimované podať odvolanie v konaniach, do ktorých môže podľa zákona vstúpiť alebo v konaniach, ktoré môžu podľa zákona začaté na jeho návrh a to iba v prípadoch, keď do konania vstúpil skôr než uplynula lehota na podanie odvolania všetkými účastníkmi.⁹² To isté platí i pre Úrad pre zastupovanie štátu vo veciach majetkových v konaniach, ktoré podľa osobitného predpisu môže začať, alebo do ktorých môže podľa tohto predpisu vstúpiť.⁹³

⁹¹ Tieto dva špecifické druhy rozhodnutia možno podľa § 205b OSŘ napadnúť odvolaním, avšak iba z dôvodov väd podľa § 205 ods. 2 písm. a) OSŘ (vady zmätočnosti) alebo z dôvodu skutočností a dôkazov, že neboli splnené podmienky pre ich vydanie.

⁹² Ako už bolo spomenuté, takými konaniami sú najmä konania podľa § 8 ZŘS, napr. vo veciach svojprávnosti, vyhlásenia za mŕtveho, umorenia listín a pod.

⁹³ § 203 ods. 2 a 3 OSŘ.

Odvolacie dôvody

Podmienkou odvolania *sine qua non* je i zákonné vymedzenie dôvodov - väd, na základe ktorých či pre ktoré oprávnená osoba vlastne samotné odvolanie podáva.

Odvolací dôvod označuje a vymedzuje vadu, ktorou konkrétne rozhodnutie súdu prvej inštancie podľa odvolateľa trpí, a pre ktorú je ním považované za nesprávne, a tým nezákonné. Odvolateľ ale navyše okrem uvedenia odvolacieho dôvodu, teda odkazu na číslo a písmeno paragrafu (napr. odvolanie podávam z dôvodu podľa § 205 ods. 2 písm. a/ OSŘ) alebo uvedenia slovného znenia z tohto ustanovenia musí uviesť, v čom konkrétne má vada spočívať, teda akými konkrétnymi okolnosťami prípadu má byť dôvod naplnený.

Podľa taxatívneho výpočtu odvolacích dôvodov je možné podať odvolanie, len ak rozhodnutie alebo postup súdu, ktorý rozhodnutiu predchádzal, trpí nasledovnými vadami podľa § 205 ods. 2 OSŘ :

„a) nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepřislušný soud prvního stupně, rozhodnutí soudu prvního stupně vydal vyloučený soudce (přisedící) nebo soud prvního stupně byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát,

b) soud prvního stupně nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem nebo k jím označeným důkazům, ačkoliv k tomu nebyly splněny předpoklady podle § 118b nebo § 175 odst. 4 části první věty za středníkem,

c) řízení je postiženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci,

d) soud prvního stupně neúplně zjistil skutkový stav věci, neboť neprovedl navržené důkazy potřebné k prokázání rozhodných skutečností,

e) soud prvního stupně dospěl na základě provedených důkazů k nesprávným skutkovým zjištěním,

f) dosud zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny (§ 205a),

g) rozhodnutí soudu prvního stupně spočívá na nesprávném právním posouzení věci.”

Ako je zřejmé, odvolacie dôvody pod písm. a) až c) popisujú procesné vady, dôvody podľa pod písm. d) až f) skutkové vady a písm. g) právnú vadu.

(a) Nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepříslušný soud prvního stupně, rozhodnutí soudu prvního stupně vydal vyloučený soudce (přísedící) nebo soud prvního stupně byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát;

Z formulácie tohto odvolacieho dôvodu je zrejmé, že v sebe kumuluje hneď niekoľko väd, presnejšie štyri, avšak všetky procesnej povahy. Jedná sa o najzávažnejšie procesné vady, ktorých sa mohol súd prvého stupňa dopustiť.

Súd musí vždy skúmať existenciu podmienok, za ktorých môže konať. Inými slovami aby mohol súd vec akokoľvek rozhodnúť, musí mať splnené určité **procesné podmienky** (podmienky konania). Ak splnené neboli, a napriek tomu vec rozhodol, bude rozhodnutie nezákonné.

OSŘ neobsahuje výpočet procesných podmienok konania, ten uvádza iba právna doktrína. V oboch štátoch sa s malými rozdielmi v zásade rozlišuje ich členenie na procesné podmienky na strane súdu (civilná právomoc, príslušnosť), procesné podmienky na strane účastníkov konania (procesná subjektivita, procesná spôsobilosť, riadne zastúpenie nespôsobilého účastníka a rovnako tak riadna plná moc zástupcu), vecné procesné podmienky (návrh na začatie konania) a negatívne procesné podmienky (prekážka skôr začatého konania *litispendencia*, prekážka právoplatne rozhodnutej veci *rei iudicatae*).⁹⁴

Procesné podmienky možno členiť podľa viacerých kritérií. V prvom rade ich možno členiť podľa toho, či ich nedostatok v konaní možno alebo nemožno odstrániť, resp. napraviť. Súd kedykoľvek počas konania skúma, či sú procesné podmienky splnené. Pokiaľ ide o taký nedostatok podmienky konania, ktorý nemožno odstrániť, súd konanie *ex offio* zastaví. Pokiaľ však ide o odstrániteľný nedostatok podmienky, súd musí vykonať vhodné opatrenia, aby ich odstránil a mohol v konaní pokračovať.⁹⁵ Medzi procesné podmienky sa tiež niekedy radí zaplatenie súdneho poplatku (poplatková povinnosť) či rozhodovanie nezaujatým sudcom, a správne obsadeným súdom, avšak ide o podmienky mimopocesnej povahy, a preto sa prikláňame k názoru, že podmienkami konania nie sú.⁹⁶ Koniec koncov i zo znenia odvolacieho dôvodu sú posledné dve menované situácie upravené oddelene.

Ako príklad odstrániteľnej podmienky možno uviesť smrť účastníka konania v majetkovom spore, po ktorom existujú dediči. Súd odstráni nedostatok podmienok, t.j.

⁹⁴ Porov. FICOVÁ, S., M. ŠTEVČEK a kol. *Občianske súdne konanie*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 183 a WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Díl první : řízení nelézací*. 9. vydanie. Praha : Leges, 2018, s. 217-219.

⁹⁵ § 103 a § 104 OSŘ.

⁹⁶ K tomu WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Díl první : řízení nelézací*. 9. vydanie. Praha : Leges, 2018, s. 219.

neexistenciu procesnej subjektivity a spôsobilosti osoby tým, že v konaní bude pokračovať s jej právnymi nástupcami. Rovnako tak nesprávne udelenú plnú moc napraví tak, že vyzve účastníka na predloženie riadnej plnej moci. Naopak, neodstrániteľnou vadou bude napríklad nedostatok civilnej právomoci súdu. Preto ak súd zistí, že vec nemôže rozhodnúť, postúpi ju inému orgánu verejnej moci.

Odvolací dôvod bude naplnený, ak sa skutočne preukáže, že v čase vydania napadnutého rozhodnutia niektorá z tam uvedených procesných podmienok nebola splnená, napríklad účastník nemal procesnú spôsobilosť, vec už v minulosti bola právoplatne rozhodnutá, chýbala riadna plná moc a podobne.

Ďalej i v prípade, ak rozhodoval vecne nepríslušný súd, je naplnený odvolací dôvod podľa § 205 ods. 2 písm. a) OSŘ. Vecná prípustnosť určuje, ktorý súd zo sústavy všeobecných súdov bude danú vec prejednávať a rozhodovať v prvom stupni. V praxi pravdepodobne nejde o časté vady, no mohlo by ísť o prípady, keď by namiesto krajského súdu konal v prvom stupni súd okresný, alebo naopak.⁹⁷

Napokon podľa tohto odvolacieho dôvodu bude rozhodnutie nezákonné a nesprávne aj vtedy, ak ho vydal vylúčený sudca alebo bol súd prvej inštancie nesprávne obsadený.

Podľa čl. 82 ods. 1 Ústavy ČR sú sudcovia pri výkone svojej funkcie nezávislí a ich nestrannosť nesmie nikto ohrozovať. Nestrannosť sudcu je tak jedným z charakteristických vlastností súdu a sudcu. Sudca má byť nad vecou, aby objektívne a bez zvýhodnenia jednej či druhej strany (naklonenia misky váhy) rozhodol. Ak teda vzhľadom na jeho pomer k veci, k účastníkom alebo im zástupcom existuje dôvod pochybovať o jeho nezaujatosti, musí byť z konania vylúčený. Rovnako je sudca vyššieho súdu vylúčený i v prípade, ak sa na rozhodovaní veci už zúčastňoval na nižšom stupni, alebo naopak (§ 14 OSŘ).

Sudca je profesionál a mal by byť vždy schopný spravodlivého nestranného rozhodovania. Záujem na takomto rozhodovaní je natoľko významný, že čo i len teoretická možnosť ovplyvnenia vedie k preventívnemu vylúčeniu z rozhodovania.⁹⁸

Súdy vo svojej praxi nestrannosť sudcu posudzujú zo subjektívneho hľadiska a objektívneho hľadiska. Subjektívna nestrannosť odzrkadľuje, či sa sudca sám cíti zaujatý alebo nie, objektívna zas, či sa sudca navonok (objektívne) zdá byť iným subjektom, najmä účastníkom konania, nezaujatý. Podľa prof. Klímu objektívna nestrannosť znamená pomer

⁹⁷ NS ČR v rozsudku zo dňa 31. augusta 2006, sp.zn. 30 Cdo 2409/2005 riešil prípad, keď namiesto okresného súdu konal v prvom stupni krajský súd, pričom vrchný súd ako súd odvolací z tohto dôvodu rozhodnutie nezrušil. NS ČR oba rozhodnutia zrušil a vec postúpil vecne príslušnému okresnému súdu.

⁹⁸ KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydanie. Plzeň : Aleš Čeňek, 2009, s. 612.

k stranám, ich zástupcom alebo k prejednávanej veci. Subjektívna predstavuje vnútorný postoj, ktorý sa nedá objektívne preskúmať, je otázkou profesionality a zodpovednosti osoby sudcu.⁹⁹

ÚS ČR a ESLP nestrannosť sudcu posudzujú v dvoch krokoch, a to prostredníctvom subjektívneho a objektívneho testu nestrannosti. Cieľom subjektívneho je zistiť, aké je osobné presvedčenie sudcu. Nestrannosť je v tomto poňatí tak psychickou kategóriou samotného sudcu. Platí vyvrátiteľná domnienka, že sudca je považovaný za nestranného, kým sa nepreukáže opak. Opak sa však dá preukázať iba objektívnym spôsobom.¹⁰⁰ Inými slovami o takomto vnútornom psychickom vzťahu sudcu k prejednávanej veci je schopný relatívne presne referovať iba sudca sám, preto subjektívna nestrannosť by v praxi iba sotva našla uplatnenie vzhľadom k obtiažnej objektívnej preskúmateľnosti vnútorného rozpoloženia sudcu. Kategóriu nestrannosti je tak potrebné vnímať tiež v rovine objektívnej.¹⁰¹ V rámci objektívneho testu sa skúma, či osoba sudcu poskytuje dostatočné záruky vylučujúce akúkoľvek oprávnenú pochybnosť o jeho nestrannosti. Je tak nutné zistiť, či existujú skutočnosti, ktoré by mohli vzbudiť objektívnu pochybnosť o nestrannosti sudcu. *"Nestačí, že se soudce subjektivně necítí být podjatý ve vztahu k účastníkům či věci, ale i objektivně nahlíženo musí být vyloučeny oprávněné pochybnosti o jeho nestrannosti. Jinými slovy, nejde pouze o hodnocení subjektivního pocitu soudkyně, zda se cítí nebo necítí být podjatá, anebo [o] hodnocení osobního vztahu k účastníkům řízení, ale o objektivní úvahu, zda - s ohledem na okolnosti případu - lze mít za to, že by soudce podjatý mohl být."*¹⁰² ÚS ČR napokon dodáva, že sudca sa tak nesmie uspokojiť s tým, že sa subjektívne necíti byť zaujatý, ale vždy sa musí zaoberať i otázkou, či s ohľadom na jemu známe okolnosti prípadu sú vylúčené oprávnené pochybnosti o jeho nestrannosti.

Pokiaľ ide o samotný charakter vzťahu medzi sudcom a účastníkom, ich zástupcom, pre ktorý by mal byť z rozhodovania vylúčený, podľa logiky môže ísť nielen o vzťah pozitívny, teda priateľský, príbuzenský a jemu podobný vzťah, ale i negatívny, nepriateľský, založený na pomste a pod. Vždy však musí ísť o takú intenzitu, ktorá by spôsobila, že sudca nie je schopný rozhodnúť nestranne. Pomer k veci sudcu *in concreto* môže byť založený tým, že samotný sudca vec vnímal ako svedok, alebo sa ho vec v minulosti osobne týkala a podobne.

⁹⁹ Tamtiež.

¹⁰⁰ Bližšie pozri Nález ÚS ČR zo dňa 27. mája 2015, sp.zn. I.ÚS 1811/14.

¹⁰¹ Bližšie pozri Nález ÚS ČR zo dňa 31. augusta 2004, sp.zn. I. ÚS 371/04.

¹⁰² Nález ÚS ČR zo dňa 12. januára 2005, sp.zn. III. ÚS 441/04.

Pod situáciou *rozhodnutie vydal vylúčený sudca*, si možno predstaviť v zásade dva možné scenáre. Buď rozhodnutie vydal sudca, ktorý bol z prejednávania a rozhodovania veci vylúčený (či už na základe vlastnej vôle alebo na námietku vylúčenia) alebo síce nebol vylúčený (napr. nikto nepodal námietku zaujatosti alebo ju uplatnil, no nadriadený súd ju vyhodnotil ako nedôvodnú), ale mal byť z rozhodovania vylúčený.

Pre naplnenie tohto dôvodu nie je vôbec podstatné, či účastník konania, napríklad aj ten čo podal odvolanie, podal námietku zaujatosti, stačí, že si to účastník myslí v odvolaní a odvolací súd to posúdi ako prejudiciálnu otázku. Rovnako je irelevantné, že bola uplatnená námietka zaujatosti, o ktorej bolo rozhodnuté tak, že sudca nie je vylúčený. Uvedené je logické, avšak možno trochu metúce. Ak totiž zákon prikazuje účastníkovi uplatniť námietku zaujatosti pri prvom pojednávaní alebo ak sa o dôvode dozvedel až po ňom, do 15 dní, potom sa javí zvláštne, aby napriek tomu, že toto právo nevyužil, mohol neskôr namietať (odvolaním), že vec rozhodol zaujatý sudca. K tomuto sa vyjadril i ÚS ČR, keď uviedol, že táto skutočnosť je irelevantná, keďže názor účastníkov konania na nestrannosť sudcu môže byť podnetom pre rozhodovanie o tejto otázke, avšak nemožno len na ňom založiť hodnotenie nestrannosti sudcu.¹⁰³ Obdobne sa vyjadril i NS ČR v rozsudku zo dňa 23. októbra 2009, sp.zn 21Cdo 3483/2008, kde uviedol: „*V občanském soudním řízení je nutné důsledně odlišovat námitku podjatosti soudce nebo přisedícího (§ 15a odst. 3 [o. s. ř.]) a námitku, že ve věci rozhodl vyloučený soudce nebo přisedící, která je odvolacím důvodem a zmatečností (důvodem žaloby pro zmatečnost a vadou, k níž přihlíží ve smyslu ustanovení § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. dovolací soud). Zatímco pro námitku podjatosti soudce (přisedícího) je v ustanovení § 15a odst. 2 o. s. ř. předepsána lhůta, jejímž zmeškáním se stává opožděnou ..., uplatnění námitky, že ve věci rozhodl vyloučený soudce (přisedící), je limitováno jen lhůtami, předepsanými pro podání opravných prostředků, v nichž tvoří jejich důvod, případně též způsobem jejich projednání. Námitku, že rozhodnutí vydal vyloučený soudce, lze uplatnit jako důvod opravného prostředku bez ohledu na to, zda byla námitka podjatosti vnesena nebo že vůbec nebyla uplatněna, zda, popřípadě jak o ní bylo nadřízeným soudem rozhodnuto nebo kdy se účastník o důvodu podjatosti (důvodu pochybností o nepodjatosti soudce nebo přisedícího) dozvěděl.*”

Posledná procesná vada uvedená v odvolacom dôvode podľa § 205 ods. 2 OSŘ, pokrýva situáciu, keď rozhodol nesprávne obsadený súd. Súd rozhoduje tú ktorú vec vždy

¹⁰³ Nález ÚS ČR ze dne 27. mája 2015, sp.zn. I.ÚS 1811/14.

v určitom zložení, teda buď ako jediný sudca (samosudca) alebo v senáte, teda formácii zloženej z viacerých sudcov, ktorí sú si pri rozhodovaní rovní.

OSŘ ustanovuje pravidlo, že na okresnom súde koná zásadne samosudca (jediný sudca), s výnimkou pracovných vecí a vecí podľa osobitných predpisov, kde rozhoduje senát. Jediný sudca rozhoduje i na krajskom súde, ak koná ako súd prvej inštancie. Senát na krajskom súde rozhoduje v prvej inštancii v prípadoch stanovených osobitným zákonom a v odvolacom konaní. Na vrchných súdoch a na NS ČR konajú výlučne senáty.¹⁰⁴ Podľa ZoS sú senáty trojčlenné, zložené z predsedu a dvoch sudcov, ak osobitný právny predpis neustanoví inak. Senáty sú vždy zložené zo sudcov, jedinou výnimkou sú senáty okresných súdov, ktoré tvorí jeden sudca a dvaja prísediaci.¹⁰⁵ NS ČR však môže rozhodovať nielen v trojčlennom senáte, ale i vo Veľkom senáte kolégia, ktorý bude približený v rámci dovolacieho konania.

Odvolací dôvod bude potom daný najmä v situácii, keď namiesto senátu rozhodoval jediný sudca, prípadne, keď namiesto napríklad trojčlenného senátu rozhodoval dvojčlenný a pod. Výnimkou je situácia, keď namiesto jediného sudcu konal senát. Táto výnimka je výsledkom logického predpokladu, že viac sudcov zabezpečuje väčšiu záruku spravodlivejšieho a zákonného rozhodnutia ako jeden jediný sudca, preto takáto procesná „vada“ môže byť skôr výhodou ako krivdou.

Obsadenosť tak bezprostredne súvisí s právom na zákonného sudcu resp. sudcov pri senátnom rozhodnutí. To, ktorý konkrétny sudca alebo sudcovia v senátoch vec rozhodnú, určuje rozvrh práce toho ktorého sudcu.¹⁰⁶ Nesprávnou obsadenosťou súdu tak bude i situácia, keď vec rozhodoval iný sudca (senát), než ten, ktorý ním mal byť podľa rozvrhu práce alebo kto bol povolaný rozvrhom v rozpore s jeho obsahom.¹⁰⁷

Je zrejmé, že prvý odvolací dôvod pokrýva skutočne rôznorodé spektrum procesných pochybení, avšak vždy ide o procesnú vadu, teda porušenie procesných noriem.

(b) Soud prvního stupně nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem nebo k jím označeným důkazům, ačkoliv k tomu nebyly splněny předpoklady podle § 118b nebo § 175 odst. 4 části první věty za středníkem;

¹⁰⁴ § 36 a nasl. OSŘ.

¹⁰⁵ § 19, § 27, §31 a § 35 ZoS.

¹⁰⁶ § 36 ods. 2 OSŘ.

¹⁰⁷ Napr. SVOBODA, K., R. ŠÍNOVÁ, K. HAMULÁKOVÁ a kol. *Civilní proces : obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 397.

Jedným zo základných princípov civilného sporového konania je princíp koncentrácie konania. Tento princíp znamená, že strana konania, žalobca alebo žalovaný, musia svoje rozhodujúce skutkové tvrdenia o veci samej a dôkazy na ich preukázanie predložiť v presne určenej lehote. Ak tak učinia až po stanovenej lehote, súd na ne neprihliadne. Tento odvolací dôvod je tak vlastný iba sporovým konaniam (porov. § 20 ZŘS).

Podľa § 118b OSŘ platí, že rozhodujúce skutočnosti a dôkazy môžu účastníci produkovať iba do skončenia prípravného konania, ak bolo nariadené, inak do skončenia prvého pojednávania. I v prípravnom konaní i na prvom pojednávaní ale môže súd túto lehotu predĺžiť najviac o 30 dní práve na účely doplnenia rozhodujúcich tvrdení a označenie dôkazov na ich preukázanie. Súd na neskôr uplatnené tvrdenia a návrhy nesmie prihliadnuť s výnimkou, pokiaľ ide také skutočnosti alebo dôkazy, ktorými má byť spochybnená vierohodnosť už vykonaných dôkazných prostriedkov, ktoré nastali po prípravnom, ak nebolo nariadené, po prvom pojednávaní, alebo ktoré účastník nemohol bez svojej viny včas uviesť, ako aj skutočností a dôkazov, ktoré účastníci uviedli po tom, čo bol niektorý z nich vyzvaný na doplnenie rozhodujúcich skutočností podľa § 118a ods. 1 až 3 OSŘ.

Čo je však dôležité, o koncentrácii konania musia byť účastníci konania vždy podľa zákona poučení.

Podľa § 175 ods. 4 OSŘ, ktorý sa v odvolacom dôvode taktiež spomína, ide o situácie, keď súd neprihliadne na skutočnosti a dôkazy, ktoré boli uplatnené v námietkach proti zmenkovému rozkazu, hoci na to neboli splnené podmienky. Platí, že súd neprihliada na skutočnosti a dôkazy, ktoré neboli uplatnené v námietkach podaných v lehote 15 dní od doručenia zmenkového rozkazu.

(c) řízení je postiženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci;

Zo znenia tohto odvolacieho dôvodu možno vyvodit', že po písmenách a) a b), pôjde tiež o procesnú vadu, ktorú ale prechádzajúce dva odvolacie dôvody nepokrývajú, preto tzv. iná (procesná) vada konania.

Takýmito procesnými pochybeniami môže byť celý rád situácií, napr. keď súd nepoučí účastníka konania o jeho právach, ďalej nedostatočné zdôvodnenie rozhodnutia, keď nenariadi pojednávanie, hoci ho nariadiť mal, keď účastníka konania nepredvolá na pojednávanie, keď mu súd doručoval písomnosti na zlú adresu a podobne.

Nepôjde však o vadu konania, pokiaľ nemohla mať objektívne vplyv na nesprávne rozhodnutie vo veci.

(d) soud prvního stupně neúplně zjistil skutkový stav věci, neboť neprovedl navržené důkazy potřebné k prokázání rozhodných skutečností;

Ako bolo spomenuté, súd sa môže dopustiť vád právnych (procesných alebo hmotnoprávných) alebo vád skutkových.

Súd ako nezávislý orgán ochrany zákonnosti vždy v každom jednom súdnom konaní skúma skutkový stav, aby naň mohol aplikovať príslušné právne normy, inými slovami subsumovať zistený skutkový stav pod hypotézu právnej normy, teda pod zákonný skutkový stav.

Zisťovanie skutkového stavu zo strany súdu a jeho úloha v tomto smere je ale v sporových a mimosporových civilných konaniach diametrálne odlišná.

Ako bolo uvedené v prvej časti práce, sporové a nesorové konania sú ovládané z veľkej časti odlišnými zásadami. Tou priam esenciálnou je uplatňovanie zásady materiálnej pravdy v nesorových a uplatňovanie zásady formálnej pravdy v sporových konaniach.

Pre sporové konania tak platí, že sú to predovšetkým strany, resp. účastníci konania, ktorí sú primárne zodpovedné za skutkový stav prípadu. Účastníci sú povinní rozhodujúce skutočnosti nielen tvrdiť (bremeno tvrdenia), ale tieto skutkové tvrdenia súdu i preukázať dôkazmi (dôkazné bremeno).¹⁰⁸ I podľa judikatúry platí, že cit. : „Právni úprava tzv. *důkazní povinnosti ukládá účastniku, aby k doložení svých tvrzení (povinnost tvrzení dle § 79 odst. 1 a § 101 odst. 1 o.s.ř.) označil důkazy. Rozsah důkazního břemene, tedy okruh skutečností, které konkrétně musí účastník prokázat, zásadně určuje hmotněprávní norma, to znamená právní předpis, který je na sporný vztah aplikován. Odtud také vyplývá, kdo je nositelem důkazního břemene, tedy kdo z účastníků je povinen stanovený okruh skutečností prokázat. Důkazní břemeno ohledně určitých skutečností leží na tom účastníku řízení, který z existence těchto skutečností vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky; jde o toho účastníka, který existenci těchto skutečností také tvrdí.*¹⁰⁹

Povinnosť tvrdiť a tvrdenia preukazovať má teda i v zmysle súdnej praxe predovšetkým žalobca, ktorý sa so svojím nárokom na súd obrátil. Rozsah dôkaznej povinnosti však vyplýva z hmotného práva, a preto môže byť bremeno prenesené alebo

¹⁰⁸ § 120 OSŘ.

¹⁰⁹ Rozsudok NS ČR zo dňa 28. novembra 2000, sp.zn. 25 Cdo 2744/99.

rozdelené i na druhú procesnú stranu. Bremeno dôkazu tak ťaží toho, kto z neho vyvodzuje pre seba priaznivé právne dôsledky.

Hoci súd v sporových konaniach tak z hľadiska zisťovania skutkového stavu zaujíma skôr pasívnu úlohu, i on potrebuje pre rozhodnutie nevyhnutne zistenie skutkového stavu v takej miere, ktorá mu umožní spravodlivo rozhodnúť. I preto musí napríklad v situácii, keď podľa jeho názoru účastník úplne alebo vôbec neuviedol rozhodujúce skutočnosti, vyzvať ho, aby tak učinil a poučil ho o následkoch nevyhovenia výzvy (§ 118a ods. 1 OSŘ). Iba súd rozhoduje, ktoré z dôkazných prostriedkov navrhnutých stranami vykoná a ktoré nie. Sám môže vykonať dôkazy, ktoré strany nenavrhli iba v prípade, ak je to potrebné na zistenie skutkového stavu a vyplývajú z obsahu spisu (§ 120 ods. 2 OSŘ).

V nesporovom konaní, ktoré je ovládané zásadou materiálnej pravdy, platí úplne odlišná situácia. Súd je povinný zo svojej úradnej povinnosti skúmať aktívne skutkový stav nielen v rozsahu potrebnom na rozhodnutie, ale čo možno najúplnejšie a najpresnejšie a preto vykonáva i dôkazy, ktoré neboli účastníkmi navrhnuté (§ 21 ZŘS).

Z hľadiska znenia tohto odvolacieho dôvodu vyplýva, že sa netýka situácií, keď nesporový súd nedostatočne zistí skutkový stav zanedbaním svojej vyšetrovacej povinnosti, ale týka sa iba situácií, keď nevykoná dôkazy, ktoré účastníci navrhli v dôsledku čoho neúplne zistí skutkový stav. V tejto súvislosti sa česká úprava zásadne líši od slovenskej, pretože nepozná ako odvolací dôvod neúplné zistenie skutkového stavu zo strany mimosporového súdu.

Základným pochybením súdu z hľadiska zisťovania skutkového stavu bude situácia, keď účastník síce navrhol dôkaz na preukázanie rozhodujúcich skutkových tvrdení, no súd takýto dôkaz nesprávne odmietol vykonať. Pokiaľ strana riadne a včas navrhla dôkaz, ktorý umožňuje preukázať rozhodujúce skutočnosti prípadu, je súd v zásade povinný takýto dôkaz vykonať. Tento dôvod bude naplnený najmä vtedy, keď súd nesprávne vyhodnotí, že dôkaz sa netýka rozhodujúcich skutočností prípadu, resp. že k riadnemu zisteniu skutkového stavu či posúdeniu veci nie je potrebný.

Čo je však základným predpokladom tohto odvolacieho dôvodu je skutočnosť, že v dôsledku nevykonania dôkazu strany súd neúplne zistil skutkový stav. Odvolací dôvod tak nebude naopak naplnený v prípade, ak súd dôkaz nevykonal za stavu, keď už mal skutkový stav úplne zistený v rozsahu potrebnom na rozhodnutie, teda by mohlo ísť zo strany účastníka o opakované, neúčelné alebo zjavne nehospodárne dôkazy.

Jedným dychom treba dodať, že každý jeden prípad riešený pred súdom je špecifický, pričom špecifickosť pramení z osobitných skutkových okolností a častokrát i osobitných

právných špecifík, preto i posúdenie toho, čo je v tom ktorom prípade rozhodujúca a čo nepodstatná skutočnosť (skutkové tvrdenia) a aký dôkaz je potrebný, je iba úlohou súdu, a to nie jednoduchou.

e) soud prvního stupně dospěl na základě provedených důkazů k nesprávným skutkovým zjištěním;

Na rozdiel od predchádzajúcej vady, keď súd neúplne zistil skutkový stav, hoci ho bolo možné a potrebné riadne zistiť na základe dôkazov navrhnutých účastníkmi, táto vada pokrýva situáciu, keď súd vykonal všetky dôkazy, úplne zistil skutkový stav, avšak pri hodnotení tohto skutkového stavu dospel k nesprávnym hodnotiacim úsudkom a záverom.

Platí nielen, že iba a len súd vykonáva dôkazy, ale i hodnotí dôkazy podľa svojej úvahy, a to každý jednotlivo a všetky dôkazy vo vzájomnej súvislosti (§ 132 OSŘ).

Proces hodnotenia skutkového stavu tvoreného najmä skutkovými tvrdeniami a dôkazmi, častokrát protirečivými, predstavuje zložitý vnútorný (psychický) postup sudcu, ktorý sa na základe svojich vedomostí, skúseností a myšlienok pokúša vyvodiť správny záver o ňom. Pri takomto procese môže neraz nastať situácia, kedy sudca nesprávne subjektívne vníma a pochopí skutočnosti opisujúce (minulý) skutkový stav.

„Hodnocení důkazů je proces rozboru důkazů vrcholící vývodem statního orgánu o zjištění existence nebo neexistence určitých skutečností...Hodnocení důkazů je zložitý a mnohostranný proces, jehož cílem je zjistit pravdu.“¹¹⁰

Keďže pri hodnotení skutkového stavu ide o subjektívny proces sudcu, ktorý pozná len on sám, je nevyhnutné, aby ho účastníkom konania ozrejmil v odôvodnení rozhodnutia tak, aby bol riadne zdôvodnený, preskúmateľný, logický a zákonný. Ide o základnú náležitosť odôvodnenia súdneho rozhodnutia podľa § 157 ods. 2 OSŘ. Iba ak je tento postup známy, môže byť preskúmateľný odvolacím súdom. Častokrát sa žiaľ deje, že súdne rozhodnutie je nedostatočne odôvodnené, či dokonca absolútne neodôvodnené, čo však zakladá tzv. inú vadu konania ako už spomenutý odvolací dôvod.

Ak z objektívneho hľadiska, z pravidiel logiky alebo stavu poznania z vykonaných dôkazov a tvrdených skutočností vyplýva odlišný záver o tom, ako sa skutkový dej udial v porovnaní s tým, ktorý zaujal súd, nepochybne pôjde o významnú vadu konania, ktorá mohla ovplyvniť a pravdepodobne i ovplyvnila správnosť celého rozhodnutia. Ved' ak súd

¹¹⁰ BOGUSZAK, J., J. ČAPEK a A. GERLOCH. *Teorie práva*. 2. vydanie. Praha : ASPI, 2004, s. 146.

subsumuje zistený skutkový stav pod právnu normu a podľa nej rozhodne, je viac ako pravdepodobné, že ak by bol skutkový stav odlišný, bude sa meniť i právne posúdenie.

(f) dosud zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny (§ 205a);

Napokon z hľadiska skutkových vád v konaní pred súdom prvého stupňa je daná situácia, keď súd dosiaľ zistený skutkový stav súdom prvého stupňa neobstojí, pretože vyšli najavo ďalšie (nové) skutočnosti alebo dôkazy, ktoré doposiaľ uplatnené neboli a teda ani neboli známe súdu prvej inštancie pri rozhodovaní.

Znamená to, že súd prvého stupňa síce vykonal potrebné dôkazy, správne zistil skutkový stav, no v odvolacom konaní je v rámci tzv. novôt, teda novo tvrdených skutočností a uvádzaných dôkazov, spochybnená správnosť skutkových záverov, na ktorých spočívalo rozhodnutie súdu prvého stupňa.

Ako bolo uvedené v rámci výkladu k odvolaciemu dôvodu podľa § 205 ods. 2 písm. b) OSŘ, v sporových konaniach sa uplatňuje koncentračná zásada, ktorá vylučuje možnosť uplatňovať nové skutkové tvrdenia a dôkazy v odvolacom konaní, teda po vydaní prvostupňového rozhodnutia. Z tejto zásady a súčasne zo systému úplnej apelácie však existujú výnimky, pričom podľa § 205a OSŘ sú nové skutočnosti a dôkazy (novoty) odvolacím dôvodom jedine vtedy, ak :

i) sa týkajú podmienok konania, vecnej príslušnosti súdu, vylúčenia sudcu či prísediaceho alebo obsadenosti súdu;

ii) má nimi byť preukázané, že v konaní došlo k vadám, ktoré mohli mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci;

iii) má nimi byť spochybnená vierohodnosť dôkazných prostriedkov, na ktorých spočíva rozhodnutie súdu prvej inštancie;

iv) má nimi byť splnená povinnosť tvrdiť všetky pre rozhodnutie veci významné skutočnosti alebo dôkazná povinnosť, ale len za predpokladu, že pre nesplnenie niektorej z uvedených povinností nemal odvolateľ vo veci úspech a súčasne, že odvolateľ nebol riadne zákonné poučený podľa § 118a ods. 1 až 3 OSŘ;

v) odvolateľ nebol riadne poučený podľa § 119a ods. 1 OSŘ. To znamená, že predseda senátu nepoučil pred skončením pojednávania prítomných účastníkov, že všetky rozhodujúce skutočnosti musia uviesť pred vyhlásením rozhodnutia;

vi) nastali (vznikli) po vyhlásení (vydaní) rozhodnutia súdu prvej inštancie;

Ako je zrejmé, body i) a ii) sa týkajú uvádzania nových skutočností a dôkazov vo vzťahu k iným odvolacím dôvodom, preto bude rozoberaný odvolací dôvod podľa § 205 písm. f) OSŘ daný iba v prípadoch, keď nastane jedna zo skutočností uvedených vyššie v bodoch iii) až vi), pri ktorých súčasne odvolací súd ale musí usúdiť, že tieto nové skutočnosti a dôkazy sú takej povahy a takého významu, že skutkový stav zistený súdom prvej inštancie nemôže obstáť, inými slovami majú potenciál zmeniť rozhodnutie vo veci samej, ak by boli zohľadnené.

g) rozhodnutí soudu prvního stupně spočívá na nesprávném právním posouzení věci;

Nesprávne právne posúdenie predstavuje jeden z najčastejšie uplatňovaných odvolacích dôvodov, ak nie ten najčastejší. Úlohou súdu nie je v zásade nič iné, ako aplikácia právnych noriem na zistený skutkový stav. Súd však môže správne a úplne zistiť skutkový stav, no dopustiť sa právnej vady – nesprávneho právneho posúdenia.

Podľa konštantnej judikatúry českých súdov sa nesprávnym právnym posúdením rozumie cit.: „...*omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutkové zjištění), přičemž o mylnou aplikaci se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil, popř. ze skutkových zjištění vyvodil nesprávné právní závěry.*”¹¹¹ Okrem týchto troch situácií však NS ČR v citovanom rozhodnutí uviedol, za nesprávne právne posúdenie považujú i skutočnosť, keď cit. : „...*nelze-li z odůvodnění rozsudku zjistit skutková zjištění (-) předvídaná v hypotéze právní normy, kterou soud v daném případě aplikoval, případně skutková zjištění, jež nakonec soud pod předmětnou právní normu neaplikoval, máje za to, že podmínky pro takovou aplikaci splněny nebyly, pak je třeba přijmout závěr, že na základě takto zjištěného skutkového stavu soud posoudil věc po právní stránce nesprávně...(-)... Tato absence právně rozhodných skutečností (již z povahy věci) vylučuje právní posouzení věci, neboť bez skutkového základu věci není pochopitelně možné činit (žádný) právně kvalifikační závěr...(-)... byl-li přesto učiněn, není zde právně relevantního podkladu k jeho přezkumu a v takovém případě nezbyvá, než uzavřít, že právní posouzení takového skutku je nesprávné.*”¹¹²

Na tomto mieste je nevyhnutné uviesť, že i v civilnom konaní platí zásada *iura novit curia*, ktorá znamená, že súd pozná právo a netreba ho súdu dokazovať. Zároveň znamená, že súd nie je viazaný právnym názorom účastníkov konania (ani žalobcu ani žalovaného)

¹¹¹ Rozsudok NS ČR zo dňa 21. decembra 2010, sp.zn. 30 Cdo 4111/2009.

¹¹² Tamtiež.

a to, ako vec posúdi po právnej stránke, je iba jeho záležitosťou, čo však nevyklučuje, že sa po právnej stránke stotožní s názorom jedného z nich. Právne tvrdenia či právne názory účastníkov konania nie sú skutkovými tvrdeniami a nevzťahuje sa na ne koncentrácia konania. Ako uvádzajú sudy, cit.: „*Při právním posouzení věci není soud vázán tím, jak po právní stránce žalobce svůj nárok kvalifikuje, a dovolují-li výsledky provedeného dokazování podřadit uplatněný nárok pod jinou právní normu, než které se dovolával žalobce, nic mu nebrání věc po právní stránce takto posoudit.*”¹¹³

Náležitosti odvolania a lehota na podanie odvolania

Odvolanie sa podáva v lehote 15 dní odo dňa doručenia rozhodnutia na súde prvej inštancie, ktorý rozhodnutie vydal. V prípade, ak bolo po vydaní rozhodnutia vydané opravné uznesenie týkajúce sa výroku, lehota sa začne nanovo počítat' od právoplatnosti opravného uznesenia (§ 204 OSŘ). Keďže ide o procesnú lehotu, na jej zachovanie postačí, ak sa odvolanie podá v posledný deň lehoty na prepravu. Odvolanie, ako každé podanie, je možné podať výlučne písomne, a to buď v listinnej forme, elektronickej forme alebo faxom podľa všeobecných pravidiel § 42 OSŘ.

O práve podať odvolanie (lehote, mieste) je účastník konania poučený v poučení, ako obligatórnej časti rozhodnutia. V praxi sa však môžu, i keď nie často, z rôznych dôvodov vyskytnúť situácie, keď súd v poučení písomného vyhotovenia rozhodnutia buď uvedie inú lehotu na podanie odvolania (dlhšiu, kratšiu) alebo poučenie vôbec neinformuje o možnosti podať opravný prostriedok (o lehote či mieste podania), či nesprávne informuje, že odvolanie prípustné nie je. V prvom prípade sa odvolateľ môže spravovať nesprávnou lehotou na podanie odvolania, samozrejme len v prípade, ak bola zakotvená dlhšia lehota ako 15 dní. V ostatných prípadoch je lehota zachovaná, ak bolo odvolanie podané v lehote troch mesiacov odo dňa doručenia rozhodnutia. Okrem toho môžu nastať situácie, keď oprávnená osoba zmešká lehotu na podanie odvolania. Zákon (§ 58 OSŘ) zakotvuje pre túto osobu možnosť požiadať súd prvej inštancie o odpustenie zmeškania lehoty.

Samotné vyhotovenie odvolania musí mať svoje predpísané náležitosti. Okrem všeobecných náležitostí podania, teda označenia proti ktorému súdu smeruje, kto ho robí, akej veci sa týka, čo sa ním sleduje, podpísania a dátovania (podpis a dátum netreba v prípade elektronickeho podpisu podľa osobitného predpisu), musí odvolanie obsahovať predovšetkým vymedzenie odvolacieho dôvodu (i toho, v čom má spočívať), ďalej i rozsah,

¹¹³ Rozsudok NS ČR zo dňa 28. novembra 2000, sp.zn. 25 Cdo 2744/99.

v akom sa rozhodnutie napadá, čoho sa odvolateľ domáha, t.j. odvolací návrh a samozrejme označenie rozhodnutia, voči ktorému opravný prostriedok smeruje (§ 205 ods. 1 OSŘ).

Rozsahom odvolania je označenie konkrétnych výrokov súdu, ktoré sa ním napádajú. Prípustným predmetom odvolania je síce rozhodnutie, ale nie ako celok, ale len jeho výroková časť. Odvolanie len voči odôvodneniu je neprípustné (§ 202 ods. 3 OSŘ). Výroková časť je totiž jadrom a základom rozhodnutia, keďže uvádza, ako súd vo veci rozhodol. Samozrejme, že v odvolaní sa takmer absolútne vždy napáda i odôvodnenie, resp. dôvody rozhodnutia, keďže tieto popisujú (mali by), ako súd dospel k výrokom. Napokon, rozsah odvolania možno meniť len v lehote na podanie odvolania, avšak dôvody a odvolací návrh možno meniť i po uplynutí lehoty na podanie odvolania (§ 205 ods. 3 OSŘ), čo je zásadný rozdiel oproti slovenskej úprave sporového konania, ktorá odvolateľovi neumožňuje dodatočne meniť odvolacie dôvody.

1.1.2 Konanie o odvolaní

Podaním odvolania ako procesného úkonu zo strany oprávneného subjektu začína konanie o odvolaní, resp. odvolacie konanie ako určitá, zákonom presne upravená fáza nachádzacieho civilného konania.

Odvolanie má suspenzívny i devolutívny účinok. Podaním tohto opravného prostriedku sa totiž právoplatnosť a vykonateľnosť rozhodnutia odkladá až do právoplatnosti rozhodnutia odvolacieho súdu o odvolaní. I táto zásada má svoje výnimky. Ak bolo súdom prvej inštancie rozhodnuté viacerými výrokmi, pričom každý z výrokov mal samostatný skutkový základ a odvolanie sa týka iba niektorých práv alebo bolo v konaní na strane žalobcu alebo žalovaných viacero subjektov, pričom každý konal samostatne a odvolanie sa vzťahuje iba na niektorých účastníkov, právoplatnosť nie je odvolaním dotknutá, to však neplatí a rozhodnutie nenadobudne právoplatnosť, ak od napadnutého výroku je závislý i ten výrok, ktorý opravným prostriedkom napadnutý nebol alebo v prípade, ak z právneho predpisu vyplýva určitý spôsob vysporiadania pomerov medzi účastníkmi. V prípade, ak je odvolaním napadnutý iba výrok rozhodnutia o trovách konania, o príslušenstve pohľadávky, o lehote na plnenie alebo o predbežnej vykonateľnosti rozsudku, nie je právoplatnosť ostatných výrokov dotknutá (§ 206 OSŘ).

Z dôvodu, že odvolanie je procesným úkonom odvolateľa, ktorým prejavuje svoju vôľu iniciovať opravné konanie, je v rovnakej dispozícii tohto subjektu, aby svoje odvolanie vzal späť a rovnako je jeho právom sa možnosti (práva) na odvolanie vzdať po vyhlásení

rozhodnutia. Ak sa odvolanie vezme po vyhlásení rozhodnutia do rozhodnutia o odvolaní späť, odvolacie konanie sa zastaví a odvolanie nemožno podať znovu (§ 207 OSŘ).

Samotné odvolacie konanie má v podstate dve fázy. Tá prvá prebieha na súde prvej inštancie, na ktorom bolo odvolanie podané. Ak odvolanie prejde do druhej fázy, bude o ňom konať odvolací súd. Účelom priebehu na súde prvej inštancie je vykonanie takých úkonov a opatrení, aby odvolací súd mohol konať a rozhodnúť bez zbytočného odkladu.

Súd prvého stupňa má povinnosť vždy, akonáhle mu odvolanie dôjde, preskúmať či je

- podané včas, či ho
- podala ho oprávnená osoba, či
- má všetky predpísané náležitosti, a napokon či je
- prípustné.¹¹⁴

Po doručení odvolania súd prvej inštancie v prvom rade skúma, či bolo podané včas, a ak tomu tak nie je, predseda senátu súdu prvého stupňa ho uznesením odmietne. Ak bolo odvolanie podané včas, súd skúma, či bolo podané legitimovanou osobou a či je prípustné. Ak tieto podmienky sú splnené, až vtedy nastupuje kontrola vád. Ak odvolanie neobsahuje všetky stanovené náležitosti alebo je nezrozumiteľné alebo neurčité vyzve odvolateľa, aby vady v určenej lehote odstránil (§ 43 OSŘ). Ak odvolanie nie je v lehote odvolateľom riadne opravené alebo doplnené a v konaní pre tento nedostatok nemožno pokračovať (najmä ak absentujú odvolacie dôvody či rozsah odvolania) alebo je sudca názoru, že je podané tým, kto k tomu nie je oprávnený alebo, že nie je prípustné, predloží vec spolu so správou o tom odvolaciemu súdu.

V prípade, ak je odvolanie bezvadné, teda spĺňa všetky náležitosti, resp. síce ich nespĺňa, no možno v konaní pokračovať (napr. odvolateľ neuvedie dátum) a bolo podané včas a oprávnenou osobou, doručí sa odvolanie proti rozhodnutiu (rozsudku, uzneseniu) vo veci samej ostatným účastníkom. V prípade uznesenia nie vo veci samej sa doručuje iba tým účastníkom, ktorých práv a povinností sa týka, ak je to vzhľadom k okolnostiam prípadu vhodné a účelné. Akonáhle všetkým účastníkom uplynie lehota na podanie odvolania, predloží sa vec odvolaciemu súdu (§ 210 OSŘ).

Autoremedúra predstavuje výnimku z devolutívneho účinku odvolania, teda situáciu, kedy o odvolaní nebude rozhodovať vyšší súd, ale ten istý súd, ktorý rozhodnutie vydal. Takáto možnosť je možná iba pri taxatívne vymedzených uzneseniach v § 210a OSŘ.

¹¹⁴ Porov. SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Civilní proces*. Praha : EUROLEX BOHEMIA, 2006, s. 615.

Účelom tohto inštitútu je tak rýchla náprava rozhodnutia v prípade jeho nesprávnosti, ak si túto nesprávnosť samotný súd prvej inštalácie dodatočne uvedomil.

V konaní o odvolaní na odvolacom súde, teda v druhej fáze odvolacieho konania, na ktorú sa primerane vzťahujú ustanovenia o konaní pred súdom prvej inštalácie, môžu účastníci uvádzať novoty, teda nové skutočnosti a dôkazy, ktoré neboli uplatnené v prvostupňovom konaní iba v prípade podľa § 205a, ktorý už bol rozoberaný. V mimosporových konaniach zákaz novôt pochopiteľne neplatí, teda je možné ich uvádzať v akomkoľvek rozsahu (§ 28 ZŘS).

V druhej fáze odvolací súd prejedná vec v dôsledku odvolania opätovne. Preskúvavacia činnosť zahŕňa tak hmotnoprávnu, ako i procesnoprávnu oblasť.¹¹⁵

Odvolacie sporové konanie v ČR, a tak isto v SR, je budované na apelačnom princípe, konkrétne ide o systém neúplnej apelácie, pričom ale ako už bolo spomenuté, i v odvolacom konaní možno za stanovených podmienok uvádzať nové skutočnosti a dôkazy, tzv. novoty.

Hlavná zmena koncepcie odvolania zavedená novelou č. 30/2000 Sb. spočívala v zmene apelácie z apelácie úplnej na apeláciu neúplnú.¹¹⁶ Účelom zavedenia neúplnej apelácie bolo zvýšenie zodpovednosti procesných strán, pretože ich vedie k tomu, aby všetky rozhodujúce skutočnosti a dôkazy koncentrovali už v konaní pred súdom prvej inštalácie a nenechávali si ich až na odvolacie konanie.¹¹⁷ Inými slovami východiskom pre zavedenie neúplnej apelácie je zásada, podľa ktorej je súd prvej inštalácie súdom skutkovým, teda súdom, u ktorého majú byť zásadne vykonávané všetky účastníkmi navrhnuté dôkazy potrebné k preukázaniu správnych skutkových tvrdení.¹¹⁸

Naproti tomu nesporné konanie, či mimosporové konanie v SR, je budované na systéme úplnej apelácie. Rozhodnutie súdu prvej inštalácie teda možno v odvolacom konaní preskúmať i na základe tých skutočností a dôkazov, ktoré pred týmto súdom účastníci neuplatnili.¹¹⁹

Ustanovenie § 28 ZŘS premieta zvláštnu povahu nesporného konania do odvolacieho konania a upravuje odchýlky týkajúce sa úplnej apelácie a rozsahu prieskumu ohľadne odvolacieho dôvodu a náležitosti odvolania. Princíp úplnej apelácie v nesporných

¹¹⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Civilní proces*. Praha : EUROLEX BOHEMIA, 2006, s. 619.

¹¹⁶ WINTEROVÁ, Alena a kolektív. *Civilní právo procesní*. 6. vydanie. Praha : Linde Praha, 2011, s. 434.

¹¹⁷ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno : Doplněk, 2003, s.412.

¹¹⁸ HAMUŤÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha : Leges, 2010, s. 116.

¹¹⁹ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno : Doplněk, 2003, s.411.

konaniach sleduje úplné zistenie skutkového stavu i za cenu možného predĺženia konania, pretože zodpovednosť za zistenie čo možno najúplnejšieho zistenia skutkového stavu leží na súde.¹²⁰

Veľmi zásadnou skutočnosťou pri preskúvaní odvolania je fakt, že podľa § 212a ods. 1 OSŘ odvolací súd nie je viazaný odvolacími dôvodmi, ktoré vymedzil odvolateľ, ale môže preskúmať rozhodnutie i z ktorýchkoľvek iných dôvodov, ktoré neboli uplatnené. Toto však neplatí, pokiaľ odvolateľ nevymedzil žiadne odvolacie dôvody. OSŘ v ods. 5 tohto ustanovenia dodáva, že k inej vade konania (ako odvolaciemu dôvodu) prihliada iba vtedy, ak mohla mať za následok nesprávnosť rozhodnutia vo veci a iba ak za odvolacieho konania nemohla byť zjednaná náprava. Túto možnosť odvolacieho súdu v sporových konaniach možno hodnotiť ako nepotrebnú, keďže nezodpovedá prísne kontradiktórnej povahe sporového konania, a preto pokiaľ sa nepreukáže odvolací dôvod odvolateľa, nemalo by byť (hoci by aj iný dôvod bol naplnený) považovať za dôvodné. Okrem toho odvolací súd musí vždy skúmať, či rozhodnutie alebo konanie netrpí vadami zmätočnosti podľa § 229 ods. 1, 2 písm. a) a b) a ods. 3 OSŘ, ktoré by inak zakladali právo podať žalobu pre zmätočnosť.

Odvolací súd nie je viazaný skutkovým stavom tak, ako zistil súd prvej inštancie, pretože môže dokazovanie zopakovať. Odvolací súd je viazaný rozsahom odvolania s výnimkami podľa § 212 OSŘ.

1.1.3 Rozhodnutie o odvolaní

V ČR sú na konanie o odvolaní v zásade príslušné krajské súdy, čo korešponduje situáciám, v ktorých okresné súdy konali vo veci v prvej inštancii, resp. v prvom stupni. Ak však ako súdy prvého stupňa konali krajské súdy, príslušnými odvolacími súdmi budú súdy vrchné.¹²¹

Súdy vždy pracujú, resp. rozhodujú v určitom vnútornom zložení či formácii. Hovoríme o tzv. obsadenosti súdu. Podľa ust. § 27 ZoS rozhodujú vrchné súdy v civilných veciach zásadne v trojčlenných senátoch, ak zákon osobitný zákon neustanoví inak. To isté platí o krajských súdoch ako súdoch odvolacích.¹²² Na tomto mieste treba poznamenať, že

¹²⁰ MACKOVÁ, Alena a Ladislav MUZIKÁŘ. *Zákon o zvláštních řízeních soudních*. Komentár s dôvodovou správou a judikatúrou. Praha : Leges, 2016, 64- 65.

¹²¹ § 10 OSŘ.

¹²² § 31 ZoS, §36a ods. 3 a §36b OSŘ.

pojmem samosudca poznal i slovenský OSP. Nová procesná úprava však od používania tohto pojmu upustila a po novom používa na miesto neho pojem jediný sudca.

Senátne rozhodovanie o podanom odvolaní si samozrejme vyžaduje spoločný postup všetkých členov senátu pri prijímaní rozhodnutia. OSŘ ustanovuje, že pred vyhlásením samotného rozhodnutia sa senát musí odobrať na poradu, na ktorej smie byť okrem členov senátu, teda zákonných sudcov, výlučne zapisovateľ a nik iný. Na rozhodnutie je potrebná väčšina hlasov, teda dva hlasy. Hlasovanie riadi predseda senátu, pričom ako prví hlasujú mladší sudcovia a posledný hlasuje vždy predseda (§ 37 OSŘ). Treba zvýrazniť, že neverejnosť hlasovania je jednou zo záruk osobnej (statusovej) nezávislosti sudcov.¹²³

Sudcovia sú povinní hlasovať, nemôžu sa hlasovania zdržať. Porušili by tak starú právnu zásadu zákazu odopretia spravodlivosti (*denegatio iustitiae*).

Na prejednanie odvolania nariaďuje predseda senátu odvolacieho súdu pojednávanie. To nenariadi, ak sa odvolanie odmieta, ak sa odvolacie konanie zastavuje alebo prerušuje, ak odvolanie smeruje proti uzneseniu, ktorým nebolo rozhodnuté vo veci samej, ak sa zrušuje rozhodnutie a napokon ak odvolanie smeruje proti výroku o trovách konania, lehote na plnenie alebo predbežnej vykonateľnosti. Rovnako nie je potrebné pojednávanie, ak bol uplatnený iba odvolací dôvod spočívajúci v nesprávnom právnom posúdení veci a účastníci sa účasti na pojednávaní vzdali alebo s tým súhlasia, čo však neplatí, ak odvolací súd opakuje alebo dopĺňa dokazovanie (§ 214 OSŘ).

Čo sa týka jednotlivých foriem či spôsobov rozhodovania na odvolacom súde o podanom odvolaní, zákon pozná základné štyri formy rozhodovania. Odvolací súd môže odvolanie odmietnuť, rozhodnutie zrušiť, zmeniť alebo potvrdiť. V prípade, ak je odvolanie vzaté späť a konanie odvolací súd **zastaví** podľa § 207 ods. 2 OSŘ, nepovažujeme to za formu rozhodovania o odvolaní, nakoľko sa odvolanie neposudzovalo vôbec. Zastavenie (a to i súdom prvej inštancie) je možné i v prípade nezaplatenia súdneho poplatku.¹²⁴

Odvolací súd **odmieta** odvolanie z procesných dôvodov, bez toho, aby sa ním vecne zaoberal, a to v prípade, ak bolo podané neoprávnenou osobou alebo je smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné. Rovnako odvolanie odmieta, ak bolo podané po lehote, čo by do úvahy prichádzalo jedine v prípade, ak sudca súdu prvého stupňa nesprávne vyhodnotil odvolanie ako včasné alebo vôbec neposudzoval či bolo odvolanie podané v zákonnej lehote, pretože inak (v prípade odvolania po lehote) by rozhodol

¹²³ OTTOVÁ, E. *Teória práva*. Tretie vydanie. Šamorín: Heuréka, 2010, s. 83.

¹²⁴ § 9 ods. 1 a 2 zákona č. 549/1991 *Sb. o súdnych poplatkoch* v znení neskorších predpisov.

o odmietnutí predseda senátu súdu prvej inštancie.¹²⁵ Jedným dychom treba dodať, že v týchto situáciách rozhoduje predseda senátu alebo poverený sudca, nie senát (§218c OSŘ). Treba ale doplniť, že odmietnutie odvolania je na mieste aj vtedy, ak nespĺňa predpísané náležitosti a v konaní nemožno pokračovať, pričom tieto vady neboli ani na výzvu súdu prvej inštancie podľa § 209 v spojení s § 43 OSŘ odstránené. Pôjde najmä o prípad, ak ani na výzvu nie sú doplnené odvolacie dôvody, naopak, v konaní možno pokračovať, ak je chýbajúcou náležitosťou napr. iba dátum odvolania.

V prípade, ak je odvolanie nedôvodné a teda napadnuté rozhodnutie vecne správne, čím nebol naplnený žiaden odvolací dôvod, súd napadnuté rozhodnutie **potvrdí**.

V systéme neúplnej apelácie je **zrušenie** odvolaním napádaného rozhodnutia reštriktívnou výnimkou, ktorá prichádza do úvahy iba v taxatívne stanovených prípadoch uvedených v § 219a OSŘ.¹²⁶ Súčasne so zrušením veci môže odvolací súd vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, postúpiť vec príslušnému súdu, zastaviť konanie a podľa možnosti vec postúpi príslušnému orgánu.¹²⁷

V poradí posledná **zmena** rozhodnutia je na mieste vtedy, keď nie sú splnené podmienky ani pre potvrdenie ani pre zrušenie rozhodnutia a súčasne súd prvej inštancie rozhodol nesprávne napriek tomu, že správne zistil skutkový stav alebo po zopakovaní či doplnení dokazovania je skutkový stav zistený tak, že je možné rozhodnúť alebo napokon aj vtedy, ak odvolací súd schvaľuje zmier (§ 220 OSŘ).

Rozsudkom odvolací súd rozhoduje i v prípade zmeny či potvrdenia rozsudku, inak rozhoduje vždy uznesením (§ 223 OSŘ). Rozhodnutie o odvolaní spravidla doručuje súd prvej inštancie, pokiaľ ho nedoručil odvolací súd priamo (§ 225 OSŘ).

¹²⁵ Porov. § 218a OSŘ.

¹²⁶ „(1) Odvolací soud rozhodnutí zruší, jestliže

- a) tu jsou takové vady, že řízení nemělo proběhnout pro nedostatek podmínek řízení nebo rozhodoval věcně nepřislušný soud nebo vyloučený soudce anebo soud nebyl správně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát, popřípadě i jiné vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a za odvolacího řízení nemohla být zjednána náprava,
- b) rozhodnutí není přezkoumatelné pro nesrozumitelnost nebo nedostatek důvodů,
- c) soud nepřibral za účastníka toho, kdo měl být účastníkem,
- d) soud nepokračoval v řízení s tím, kdo je procesním nástupcem účastníka, který po zahájení řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení.

(2) Odvolací soud rozsudek nebo usnesení, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé, zruší také tehdy, jestliže ke zjištění skutkového stavu věci je třeba provést další účastníky navržené důkazy, které nemohou být provedeny v odvolacím řízení (§ 213 odst. 3 a 4); ustanovení § 213 odst. 5 tím nesmí být dotčeno.”

¹²⁷ § 221 OSŘ.

1.2 Odvolacie konanie v SR

Nová slovenská právna úprava civilného procesu a teda aj odvolacieho konania vo významnej miere čerpá z českej právnej úpravy. I českí právní odborníci sa podieľali na príprave nových civilnoprávných kódexov nahrádzajúcich zastaraný a praxi ťažko prispôsobiteľný OSP. Napriek tomu odvolacie konanie obsahuje viaceré i zásadných odlišností od českého. Rovnako ako v ČR je však odvolanie jediným riadnym opravným prostriedkom.

1.2.1 Prípustnosť odvolania

Prípustný predmet odvolania

V prvom rade je potrebné uviesť, že odvolaním možno napadnúť, rovnako ako je tomu v ČR, výlučne neprávoplatné rozhodnutie súdu prvej inštancie.

Slovenský zákonodarca sa rozhodol zakotviť v sporovom konaní z hľadiska charakteru odvolania ako univerzálneho opravného prostriedku a jeho prípustnosti pre jednotlivé formy rozhodnutia, teda uznesenie a rozsudok, základné pravidlo. Kým proti rozsudku súdu prvej inštancie je odvolanie prípustné vždy, ak to zákon nevylúči, proti uzneseniu súdu prvej inštancie platí opak, a odvolanie je prípustné len vtedy, ak to zákon explicitne ustanoví (§ 355 CSP).

Proti rozsudku vydanému na základe uznania nároku (rozsudok pre uznanie nároku) alebo vzdania sa nároku (rozsudok pre vzdanie sa nároku) a proti rozsudku pre zmeškanie odvolanie prípustné nie je, s výnimkou, keď je odvolanie podané z dôvodu, že neboli splnené podmienky pre vydanie takéhoto rozhodnutia.

CSP v § 357 ustanovuje taxatívny výpočet druhov uznesení¹²⁸, proti ktorým je odvolanie prípustné, čím sa slovenská úprava odlišuje od tej českej, ktorá prípustnosť odvolania voči uzneseniam vymedzila presne opačne, negatívne, teda tak, že je prípustné voči všetkým s výnimkou tých, ktorých zoznam uvádza najmä v § 202 OSŘ. V SR však dochádza k značne nežiadúcim situáciám, keď napr. voči uzneseniu o poriadkovej pokute a uzneseniu o výške náhrady trov konania nie je odvolanie prípustné, čo nepovažujeme za správne riešenie. Tým vzniká paradoxná situácia, keď sú uznesenia súdov prvej inštancie

¹²⁸ Napr. uznesenie súdu prvej inštancie o zastavení konania, o odmietnutí podania vo veci samej, o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia alebo zabezpečovacieho opatrenia, o návrhu na opravu chýb v písaní a počítaní a iných zrejmych nesprávností, okrem odôvodnenia, o nároku na náhradu trov konania a iné.

o výške trov konania napadané sťažnosťami priamo na ÚS SR, čo sa okamžite stalo predmetom kritiky. ÚS SR totiž i dovtedy nemal k ústavnému prieskumu rozhodnutí o trovách konania veľmi pozitívny vzťah, skôr naopak, keďže ÚS SR by mal rozhodovať kvalitatívne iné otázky. Žiaľ, za takúto situáciu môže CSP, ktoré vylúčilo prieskum zo strany krajských súdov či NS SR v niektorých otázkach, preto účastníci nemajú iný prostriedok ochrany svojich práv.

V mimosporových konaniach je možné podať odvolanie proti každému uzneseniu súdu prvej inštancie vo veci samej, okrem uznesenia, ktorým súd poveril účastníka zvolaním valného zhromaždenia. Uvedené reflektuje pravidlo, že v nesporových konaniach sa často rozhoduje vo veci samej uznesením a nie rozsudkom, ako v sporových konaniach. Súd tak rozhoduje napr. o mene a priezvisku maloletého, o poručníctve, o opatrovníctve, o odovzdaní maloletého, o zastupovaní maloletého, o pestúnskej starostlivosti, zverení dieťaťa a pod.¹²⁹

Osoby oprávnené podať odvolanie

Podľa CSP je subjektom oprávneným na podanie odvolania tá strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané. Táto formulácia je novinkou civilného procesu a rovnakú frázu obsahuje i úprava dovolania, žaloby na obnovu konania či sťažnosti. Kedy je rozhodnutie vydané v neprospech strany však už litera zákona neuvádza.

Pri zodpovedaní tejto otázky je použiteľná právna teória o ujme pre účastníka konania. Táto ujma môže byť buď formálna, pričom kľúčovým je porovnanie toho, čoho sa účastník naposledy domáhal a výrokov súdu, alebo materiálna podľa toho, či sa nezhoršilo jeho postavenie. Pri formálnej ujme, ktorá sa týka iba žalobcu (alebo žalovaného, ktorý vzniesol protinávrh) tak pôjde o neprospech vtedy, ak jeho návrhu nebolo vyhovené celkom alebo sčasti, alebo mu bolo priznané viac, ako žiadal (ak súčasne nejde o konanie, ktoré môže súd začať *ex officio*) alebo priznané niečo iné než žiadal. V prípade žalovaného a každom inom prípade (najmä mimosporových veciach) sa posudzuje materiálna ujma (napr. zúženie práv či rozšírenie povinností). V každom prípade je tak striktné potrebné posudzovať, či bolo rozhodnutie na neprospech účastníka konania.¹³⁰

Okrem strán sporu môže odvolanie podať i intervenient, no len v prípade, ak tvorí so stranou nerozlučné spoločenstvo. V ostatných prípadoch tak môže učiť iba v prípade, ak jej dá strana na tento úkon súhlas. Rovnako ako v českej úprave môže odvolanie podať

¹²⁹ K tomu pozri § 39 ods.2, § 120 ods. 1 v spojení s § 111, § 133 ods. 1, § 163 CMP.

¹³⁰ Porov. FICOVÁ, S., M. ŠTEVČEK a kol. *Občianske súdne konanie*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 372, 373.

i prokurátor (štátny zástupca), a to v konaniach, ktoré začali jeho žalobou alebo ak do konania vstúpil.

V prípade ak stranu sporu netvorí iba jedna osoba, ale viacero osôb (procesné spoločenstvo), ktoré ale konajú samostatne (samostatné spoločenstvo), potom každá koná sama za seba a preto i podanie odvolania je plne iba v dispozícii tohto subjektu.

V nadväznosti na to potom platí, že odvolanie podané iba jedným spoločníkom vyvoláva účinky iba voči tomuto jednému spoločníkovi, pričom ide hlavne o suspenzívny účinok (odklad právoplatnosti).¹³¹ Pri nerozlučnom alebo nútenom spoločenstve sa odvolanie čo i len jedného z viacerých subjektov na tej istej strane vzťahuje i na ostatných.

CMP výslovne neuvádza, kto je oprávnenou osobou na podanie odvolania, za pomoci pravidiel, že na mimosporové konania sa použije úprava CSP, pričom pojem strana sa vykladá ako účastník konania, je touto oprávnenou osobou účastník konania, v neprospech ktorého bolo rozhodnutie vydané a prokurátor, nakoľko intervencia nie je v takýchto konaniach prípustná.

Napokon treba dodať, že odvolanie môže podať iba tá osoba, ktorá sa ho nevzdala alebo ho nevzala späť.¹³²

Odvolacie dôvody

Odvolanie možno podľa § 365 ods. 1 CSP odôvodniť iba tým, že :

- a) neboli splnené procesné podmienky,
- b) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces,
- c) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd,
- d) konanie má inú vadu, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci,
- e) súd prvej inštancie nevykonal navrhnuté dôkazy, potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností,
- f) súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam,
- g) zistený skutkový stav neobstojí, pretože sú prípustné ďalšie prostriedky procesnej obrany alebo ďalšie prostriedky procesného útoku, ktoré neboli uplatnené, alebo

¹³¹ Tamtiež s. 374.

¹³² § 368 a 369 CSP.

h) rozhodnutie súdu prvej inštancie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci.

Podľa CMP okrem uvedených dôvodov tiež možno odvolanie dôvodiť tým, že :

i) súd prvej inštancie nesprávne alebo neúplne zistil skutočný stav veci.¹³³

a) neboli splnené procesné podmienky;

Súd kedykoľvek počas konania prihliada na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať a rozhodnúť, pričom ak nedostatok niektorej z podmienok nemožno odstrániť, súd konanie zastaví, ak ho je možné odstrániť, urobí za týmto účelom vhodné opatrenia v závislosti od toho, o akú podmienku ide. Keďže CSP ani CMP výpočet procesných podmienok neupravuje, opätovne je potrebné zdôrazniť, že ich uvádza predovšetkým právna doktrína, ktorá bola už spomenutá.

Táto vada bude tak naplnená v prípade, ak súd rozhodol, hoci nemal splnené procesné podmienky. V praxi pôjde najmä o prípady, keď osoba nemala procesnú subjektivitu, procesnú spôsobilosť, vo veci sa už právoplatne rozhodlo alebo rozhodol vecne nepríslušný súd a pod.

b) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces;

V minulosti sa tento odvolací dôvod formálne v OSP nazýval ako odňatie možnosti konať pred súdom, no po materiálnej stránke i naďalej ide v zásade o ochranu práva na spravodlivý proces, ktoré je ako také definované v Ústave SR i Dohovore.

Podľa dôvodovej správy k CSP je tento dôvod nevyhnutné vykladať eurokonformne s judikatúrou ESELP, ktorá predpokladá, že ide porušenie procesného práva a nie hmotnoprávných nárokov strán.¹³⁴

Podľa judikatúry súdov k OSP, ktorú nasledujú i súdy konajúce podľa CSP, možno za porušenie práva na spravodlivý proces (resp. odňatie možnosti konať pred súdom) rozumieť taký nežiaduci postup súdu v prejednávanej veci, ktorým súd strane sporu či účastníkovi konania znemožní realizáciu tých práv, ktoré mu priznáva CSP alebo CMP za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov. Medzi najzávažnejšie prípady

¹³³ § 62 ods. 1 CMP.

¹³⁴ Dôvodová správa k CSP dostupná na internete
<<https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=5280>>.

judikatúra potom zarad'ovala situácie, keď súd rozhodoval bez nariadenia pojednávania a neboli na to splnené podmienky, keď účastníka súd na pojednávanie riadne nepredvolal, ak rozhodol bez toho, aby bola dodržaná zákonom ustanovená lehota na prípravu pojednávania, ak súd nevyzval na doplnenie alebo opravu nesprávneho, neúplného alebo nezrozumiteľného podania, keď súd odoprel právo robiť prednesy, navrhovať dôkazy a pod..¹³⁵ Vadou bude aj to, ak súd porušil rovnosť zbraní tým, že jednej strane nedoručil príslušné podanie druhej strany.

Situácie, ktoré judikatúra považuje za zásadné porušenie práva na spravodlivý proces je skutočne mnoho. Na jednu situáciu má ale prax veľmi zaujímavý pohľad. Podľa judikatúry ESEP či ÚS SR je porušením práva na spravodlivý proces i nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia. Správne konštatujú, že právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia je imanentnou súčasťou práva na spravodlivý proces, pretože je to odôvodnenie rozhodnutia, ktoré je zárukou toho, že výkon spravodlivosti nebol arbitrárny.¹³⁶ Preto i niektoré senáty NS SR považovali nedostatočné odôvodnenie rozhodnutia za naplnenie opisovaného odvolacieho dôvodu, ktorý bol i dovolacím dôvodom.¹³⁷ Naproti tomu iné sudy či senáty NS SR, a dokonca i ÚS SR, zaujímali stanovisko, podľa ktorého nedostatok riadneho odôvodnenia, resp. nepreskúmateľnosť rozhodnutia pre nedostatok dôvodov nezakladá vadu spočívajúcu v odňatí možnosti konať pred súdom, ale iba tzv. inú vadu konania, ktorá bola a je iným odvolacím dôvodom.¹³⁸ Nakoniec NS SR v stanovisku publikovanom v Zbierke pod č. 1/2016 zaujal názor, podľa ktorého nepreskúmateľnosť zakladá iba inú vadu konania, a iba výnimočne, v prípade, keď rozhodnutie neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie, môže toto založiť i odňatie konať pred súdom. Uvedené stanovisko je podľa aktuálnej judikatúry súdov, i NS SR, stále aktuálne a platné i po zmene právnej úpravy.¹³⁹

Uvedený pohľad súdnej praxe má mimoriadny význam pri skúmaní naplnenia odvolacieho dôvodu. Je to totiž odvolateľ, ktorý musí správne vymedziť odvolací dôvod vzhľadom ku skutočnostiam, ktoré tvrdí. Ak je teda nespokojný s odôvodnením rozhodnutia, čo je v praxi relatívne častým prípadom, podľa judikatúry by mal uplatniť odvolací dôvod –

¹³⁵ Porov. Uznesenie NS SR zo dňa 20. mája 2010, sp.zn. 4Cdo 96/2010.

¹³⁶ Napr. Nález ÚS SR zo dňa 24 apríla 2008, sp.zn. III. ÚS 311/07.

¹³⁷ Napr. Uznesenie NS SR zo dňa 15. mája 2013, sp.zn. 6 Cdo 119/2013.

¹³⁸ Napr. Uznesenie NS SR o dňa 22. septembra 2010, sp.zn. 3 Cdo 97/2010.

¹³⁹ Pozri odsek 42.1 odôvodnenia Uznesenia Veľkého senátu občianskoprávneho kolégia NS SR zo dňa 19. apríla sp.zn. 1 VCdo 2/2017.

inú vadu konania, a iba v určitom, nie veľmi presne špecifikovateľnom prípade, iný dôvod - porušenie práva na spravodlivý proces.

c) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd;

Vada spočívajúca v tom, že vo veci mal rozhodovať vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, je taktiež odvolacím dôvodom podľa § 205 ods. 2 písm. a) českého OSŘ, ktorý sme už podrobne rozoberali.

V slovenskom procese rovnako platí, že neodstrániteľnou prekážkou nestrannosti sudcu pri rozhodovaní je jeho pomer k veci (predmetu konania), k účastníkom konania alebo ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní, ktorý dáva objektívnu pochybnosť o jeho nezaujatosti, či skutočnosť, že sa na rozhodovaní tej istej veci už zúčastňoval na súde inej inštalácie (§ 49 CSP).

Rovnako i slovenská judikatúra vychádza pri skúmaní nepredpojatosti sudcu z tzv. testu nestrannosti posudzovaného zo subjektívneho a objektívneho hľadiska, pričom subjektívne hľadisko, teda pocit samotného sudcu o svojej nezaujatosti, sa musí podriaďovať prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti.

„Judikatúra sa ustálila v názore, že skutočnosť, že sudca sa zo svojich subjektívnych hľadísk „cíti zaujatý“, nezakladá bez ďalšieho dôvod pre jeho vylúčenie z prejednávania a rozhodovania veci, ak povaha okolností, z ktorých vyvodzuje možnosť vzniku pochybností o svojej nezaujatosti, nemôže z objektívneho hľadiska viesť k legitímnym pochybnostiam o nestrannosti súdneho rozhodovania. ..(..). Nestrannosť sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Sudca môže byť subjektívne absolútne nestranný, ale i napriek tomu môže byť jeho nestrannosť vystavená oprávneným pochybnostiam vzhľadom na jeho status, rôzne funkcie, ktoré postupne vo veci vykonával, alebo vzhľadom na jeho pomer k veci, k stranám konania, k ich právnym zástupcom, k svedkom a pod. Z tohto hľadiska preto nezáleží ani na tom, že sudca sa k návrhu na jeho vylúčenie vyjadril v tom zmysle, že sa vnútorne necíti byť zaujatý. Rozhodujúce nie je jeho stanovisko, ale existencia objektívnych skutočností, ktoré vzbudzujú pochybnosť o jeho nestrannosti v očiach účastníkov konania a verejnosti.¹⁴⁰ Veľmi výstižnú myšlienku v tej súvislosti použil i EStP v rozsudku vo veci Delcourt v. Belgicko zo dňa 17 . januára 1970

¹⁴⁰ Nález ÚS SR zo dňa 3. septembra 2015, sp. zn. II. ÚS 285/2015.

(sťažnosť č. 2689/65) cit.: „*Spravodlivosť nielenže má byť vykonávaná, ale sa musí aj javiť, že má byť vykonávaná.*”

I nesprávne obsadený súd pri rozhodovaní veci je vadou konania. I keď CSP výslovne neustanovuje, že dôvod nebude naplnený v prípade, ak namiesto sudcu rozhodoval senát, bude takáto výnimka platiť, pretože ju možno vyvodiť zo základných princípov sporového konania.

V civilnom procese rozhodujú veci v prvom stupni zásadne a len sudcovia (samosudcovia). Senát v prvom stupni koná iba v jedinom jednom prípade, a to v prípade, keď krajský súd ako súd prvej inštancie rozhoduje o abstraktnej kontrole spotrebiteľských zmlúv.¹⁴¹

Rovnako ako česká konštantná súdna prax i tá slovenská jasne uvádza, že tento odvolací dôvod nijako nesúvisí s námietkou zaujatosti. V tejto súvislosti, síce v dovolacom konaní, NS SR uviedol cit : „... *Námietku, že rozhodnutie vydal vylúčený sudca, totiž možno uplatniť ako dôvod mimoriadneho opravného prostriedku bez ohľadu na to, či námietka zaujatosti podľa § 15a O.s.p. bola či nebola účastníkom konania uplatnená, či o tejto námietke bolo príslušným nadriadeným súdom a akým spôsobom rozhodnuté, alebo kedy sa účastník mohol dozvedieť o dôvode, pre ktorý je podľa jeho názoru sudca vylúčený. Vylúčenie sudcu totiž nastáva priamo zo zákona a nie až výrokom nadriadeného súdu. Dovolač súd majúť na zreteli vyššie uvedené, t.j. že pri riešení otázky, či vo veci ním preskúmvanej rozhodoval vylúčený sudca (§ 237 písm. g/ O.s.p.), postupuje nezávisle od rozhodnutia príslušného nadriadeného súdu...*”¹⁴² Je tak zrejmé, že uplatnenie tohto odvolacieho dôvodu nebráni odvolaciemu súdu posúdiť otázku vylúčenia znovu.

d) konanie má inú vadu, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci;

Podľa konštantnej judikatúry najvyšších súdnych autorít možno za inú vadu konania, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci považovať takú procesnú vadu, ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v civilnom konaní a dôsledkom je vecná nesprávnosť rozhodnutia. Medzi takéto vady patrí napríklad skutočnosť, že rozhodnutie súdu vychádza z neúplného alebo nesprávne zisteného skutkového stavu z dôvodu, že súd pri vykonávaní dokazovania nepostupoval v súlade s príslušnými ustanoveniami CSP. Iná vada konania bude v zásade pokrývať všetky situácie,

¹⁴¹ § 31 ods. 1 v spojení s § 44 ods. 2 CSP.

¹⁴² Uznesenie NS SR zo dňa 18. júna 2015, sp.zn. 8Cdo 283/2015.

ktoré nespádajú pod odvolacie dôvody podľa písm. a), b) a c), najmä pod porušenie práva na spravodlivý proces nesprávnym procesným postupom.

e) súd prvej inštancie nevykonal navrhnuté dôkazy, potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností;

f) súd prvej inštancie dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam;

g) zistený skutkový stav neobstoí, pretože sú prípustné ďalšie prostriedky procesnej obrany alebo ďalšie prostriedky procesného útoku, ktoré neboli uplatnené;

i) súd prvej inštancie nesprávne alebo neúplne zistil skutočný stav veci;

Kým odvolacie dôvody podľa § 365 ods. 1 písm. a) až d) CSP spočívali v procesných vadách, odvolacie dôvody podľa písm. e) až g) spočívajú v tzv. skutkových vadách.

Skutkový stav, teda skutkové okolnosti prípadu, je nevyhnutným substrátom pre rozhodnutie veci samej tak v sporových, ako aj mimosporových konaniach. Do akej miery je nutné skutkový stav zistiť sa ale v týchto druhoch civilného nachádzacieho konania líši. Tak či onak, skutkový stav sa zisťuje a tvorí pomocou skutkových tvrdení strán sporu a z vykonaných dôkazov.

Pre sporové konania platí, ako už bolo spomenuté, zásada formálnej pravdy, ktorá znamená, že je predovšetkým a primárne povinnosťou a zodpovednosťou strán sporu, aby produkovali skutkové tvrdenia a dôkazné prostriedky, pričom súd hrá rolu akéhosi arbitra, ktorý tento skutkový stav iba hodnotí, a sám dôkazné prostriedky bez návrhu strán nevykonáva ani nevyhľadáva. Pre mimosporové konania naopak platí, že sudca v nich skúma skutkový stav z úradnej povinnosti, aj keď sú účastníci konania pasívni.

Rovnakou chybou súdu, okrem situácie, keď súd nevykoná podstatný dôkaz pre správne rozhodnutie vo veci, je i prípad, ak síce vykoná všetky potrebné dôkazy, avšak na základe nich dospeje k nesprávnemu vyhodnoteniu skutkového deja. Inými slovami sa skutkový dej neodohral tak, ako to zhodnotil po dokazovaní súd prvej inštancie. Zásada voľného hodnotenia dôkazov síce umožňuje sudcovi voľne, na základe svojej úvahy hodnotiť jednotlivé dôkazy samostatne a vo vzájomnej súvislosti s inými dôkazmi, ale táto úvaha musí byť jasná, preskúmateľná, logická a správna.

Keďže odvolacie dôvody pod písm. e) a f) sú v podstate rovnaké ako tie podľa § 205 ods. 1 písm. d) a f) OSŘ, odkazujeme ohľadne nich na skorší výklad.

Napokon je pochybením súdu aj situácia podľa § 365 ods. 1 písm. g) CSP, keď skutkový stav neobstojí, pretože sú prípustné ďalšie prostriedky procesnej obrany a útoku, ktoré dosiaľ neboli v prvoinštančom konaní uplatnené.

Uvedené znenie je prakticky rovnaké ako odvolací dôvod podľa § 205 ods. 2 písm. f) OSŘ, no kým v ČR sa v tomto ustanovení spomínajú *skutečnosti alebo dôkazy*, slovenský zákonodarca pristúpil k odlišnej pojmológii. Podľa § 149 CSP sa za prostriedky procesnej obrany nepovažujú iba skutkové tvrdenia či dôkazy, ale i popretie skutkových tvrdení protistrany, námietky k dôkazným návrhom protistrany a hmotnoprávne námietky.

Tento odvolací dôvod bezprostredne súvisí s koncentračnou zásadou v sporových konaniach, a preto sa neuplatní v mimosporových konaniach, v ktorých možno i odvolacom konaní bez obmedzení uvádzať nové skutočnosti, tzv. novoty (§ 63 CMP).

Koncentračná zásada v slovenskom spore je vymedzená vo všeobecnosti tak, že prostriedky procesnej obrany a útoku môže strana sporu uvádzať až do skončenia dokazovania, teda do vyhlásenia uznesenia, ktorým sa dokazovanie končí a ktoré nasleduje po záverečných rečiach strán. V tomto prípade hovoríme o zákonnej koncentrácii (§ 154 CSP). CSP však umožnil sudcom, s cieľom hlavne zrýchliť súdne konanie, určiť koncentráciu i v iný, skorší moment konania, tzv. sudcovská koncentrácia (§ 153 CSP). V praxi si táto možnosť rýchlo našla svoje uplatnenie, keď súdy takmer v každom konaní určia koncentráciu pri posledných úkonoch strán, ktoré im patria (tzv. replika a duplika). Po týchto vyjadreniach strán, teda tzv. replike žalobcu a duplike žalovaného, ak ich učinia, už v zásade nemôžu vo veci uvádzať žiadne nové skutočnosti. Ak nové skutočnosti uplatnia, súd na ne nemusí prihliadať, najmä ak by to vyžadovalo nariadenie ďalšieho pojednávania alebo vykonanie iných úkonov súdu, čo zdôvodní v rozhodnutí vo veci samej.

Aby teda odvolací dôvod bol naplnený, musí ísť o také novoty, ktoré je prípustné podľa § 366 CSP v odvolacom konaní uvádzať, čo je výnimkou z princípu úplnej apelácie. Podľa uvedeného ustanovenia, opäť podobného § 205a OSŘ, možno novoty, ktoré neboli uplatnené uvádzať v odvolaní jedine ak sa týkajú procesných podmienok, vylúčenia sudcu alebo nesprávneho obsadenia súdu, ďalej ak nimi má byť preukázané, že v konaní došlo k vadám, ktoré mohli mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a napokon ak ich odvolateľ bez svojej viny nemohol uplatniť v konaní pred súdom prvej inštancie.

Ako uvádzajú súdy, cit. : „*Odvolací dôvod podľa § 365 ods.1 písm.g/ CSP je daný vtedy, ak účastník oprávnene uplatní nové dôkazné prostriedky v zhode s § 366 CSP (novoty*

v odvolacom konaní), z ktorých vyplynie skutkový stav, ktorý je v rozpore so zisteným skutkovým stavom tvoriacim základ napadnutého rozhodnutia...¹⁴³

Ak teda odvolateľ novoty v odvolacom konaní uplatní, pričom má odvolací súd zato, že v dôsledku nich už nemôže skutkový stav obstať, odvolací dôvod bude daný.

V prípade odvolacieho dôvodu podľa § 62 CMP ide v slovenskom civilnom procese o úplne nový odvolací dôvod, ktorý je vlastný iba mimosporovým konaniam. Týmto dôvodom je vada, podľa ktorej súd nedostatočne zistil skutočný skutkový stav. Kľúčovým princípom v mimosporových konaniach je tu totiž vyšetrovací princíp (čl. 6 CMP), podľa ktorého súdy i z vlastnej iniciatívy a z úradnej moci (*ex officio*) sú povinné zisťovať skutkový stav a to až v takom rozsahu, aby ho zistil čo najlepšie ako skutočný skutkový stav veci. Bremeno tvrdenia a bremeno dôkazu, ktoré ťažili sporové strany tu už účastníkov konania až tak nezaťažujú a účastníci môžu byť pasívni. Je to dané najmä skutočnosťou, že na výsledku týchto typov konaní je daný verejný záujem, a preto sudca ako štátny úradník musí tento záujem naplniť.

h) rozhodnutie súdu prvej inštancie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci;

Z hľadiska frekvencie uplatňovania odvolacích dôvodov v odvolaniach je nepochybne azda najuplatňovanejším odvolacím dôvodom práve nesprávne právne posúdenie veci. Odvolateľ týmto dôvodom dáva najavo, že súd pochybil pri aplikácii či výklade právnych noriem na zistený skutkový stav.

Samozrejme platí, že súd pozná právo, avšak ako každý človek i sudca nie je neomylný. Omylu pri aplikácii práva na skutkový stav, teda nesprávneho právneho posúdenia, sa môže dopustiť v zásade v troch základných situáciách, teda keď nepoužije správny právny predpis (právnu normu), keď síce použije správnu normu alebo predpis, ale nesprávne ich interpretuje, alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodí nesprávne právne závery.¹⁴⁴

Náležitosti odvolania a lehota na podanie odvolania

Rovnako ako v českom civilnom procese, i v SR platí že odvolanie je možné podať v lehote 15 dní odo dňa doručenia rozhodnutia na súde, proti ktorého rozhodnutiu smeruje.

¹⁴³ Uznesenie Krajského súdu v Košiciach zo dňa 31. mája 2018, sp.zn. 2Co 133/2018.

¹⁴⁴ Takýto obsah pojmu nesprávneho právneho posúdenia konštatuje i slovenská judikatúra, napr. Uznesenie ÚS SR zo dňa 13. augusta 2014, sp.zn. I. ÚS 459/2014.

V prípade vydania opravného uznesenia však plynie lehota odznovu iba v rozsahu vykonanej opravy.

V prípade, ak súd v poučení uvedie nesprávnu dĺžku lehoty na podanie odvolania, je odvolanie podané včas, ak subjekt odvolanie podal v nesprávne vypočítanej (treba alebo poznamenať dlhšej) lehote. Ak poučenie nesprávne konštatuje, že odvolanie nie je prípustné alebo neobsahuje poučenie o lehote na podanie odvolania, možno ho podať do troch mesiacov od doručenia rozhodnutia. Ak bolo odvolanie podané včas, ale na nesprávny súd v dôsledku nesprávneho poučenia alebo v dôsledku absencie údaju o príslušnom súde, je podané včas i na nepríslušnom súde (§ 362 CSP). Je tak vidieť drobné rozdiely oproti českej právnej úprave. V mimosporových konaniach však platí jedna odchýlka. Ak v rozsudku, ktorý vyslovuje, že manželstvo sa rozvádza, že je neplatné alebo že nie je, nie je vôbec uvedené poučenie o lehote na podanie odvolania alebo poučenie síce obsahuje, no nesprávne uvádza, že odvolanie nie je prípustné, možno podať odvolanie v lehote 15 odo dňa doručenia rozsudku (§ 61 ods. 2 CMP).

V prípade, ak odvolateľ zmešká lehotu na podanie odvolania z ospravedliteľných dôvodov, môže navrhnúť súdu odpustenie zmeškania lehoty do 15 dní po odpadnutí prekážky, pričom s týmto návrhom učiní i samotné odvolanie ako zameškaný procesný úkon (§ 122 CSP). Zmeškanie lehoty však nemožno odpustiť, ak bolo rozsudkom rozhodnuté, že manželstvo sa rozvádza, že je neplatné alebo že nie je.¹⁴⁵

Náležitosti, tak všeobecné (§ 42 ods. 4 OSŘ a § 127 CSP), ako aj osobitné (§ 205 ods. 1 OSŘ a § 363 CSP) sú takmer totožné ako je tomu v ČR, preto nemá význam ich opätovne na tomto mieste zvlášť rozoberať. Jediným rozdielom je to, že všeobecnou náležitosťou v SR nie je dátum, pričom je potrebné uviesť i spisovú značku konania.

Zásadnou odlišnosťou však je, že odvolacie dôvody, a rovnako tak rozsah odvolania, možno v sporovom konaní meniť a dopĺňať iba v lehote na podanie odvolania (§ 364 a § 365 ods. 3 CSP). Ak by tak odvolateľ chcel po uplynutí lehoty uplatniť nový odvolací dôvod, narozdiel od ČR naň odvolací súd nebude prihliadať. V mimosporových konaniach možno dôvody meniť a dopĺňať až do rozhodnutia o odvolaní (§ 62 ods. 2 CMP).

Treba pripomenúť, že pri vymedzovaní odvolacích dôvodov nestačí uviesť citáciu (slovnú či číselnú) zo zákona (§ 365 CSP) o tom, o aký dôvod má ísť, ale je nevyhnutné, aby

¹⁴⁵ § 61 ods. 1 CMP

odvolateľ uviedol i v čom má takýto dôvod spočívať, teda v akých konkrétnych skutočnostiach má mať svoj základ, čo potvrdzuje i súdna prax.¹⁴⁶

1.2.2 Konanie o odvolaní

Podaním včasného odvolania sa právoplatnosť napadnutého rozhodnutia odkladá. Čo sa týka situácii, kedy právoplatnosť rozhodnutia nie je dotknutá, je slovenská úprava takmer zhodná s tou českou (porov. § 367 CSP).

Odvolanie môže oprávnená osoba vziať späť až do rozhodnutia o odvolaní, pričom opätovne ho už podať nemôže. Narozdiel o českej úpravy však tá slovenská obsahuje výslovné ustanovenie, podľa ktorého ak tak odvolateľ urobí, právoplatnosť rozhodnutia nastane, ako keby k podaniu odvolania nedošlo s tým, že lehoty počítané od jeho právoplatnosti začnú plynúť odo dňa právoplatnosti uznesenia o zastavení odvolacieho konania (§ 392 ods. 2 CSP).

Odvolanie je najskôr na súde prvej inštancie podrobené skúmaniu, či obsahuje vady, ktoré sú odstrániteľné a ak ich súd objaví, vyzve odvolateľa, aby náležitosti doplnil či opravil. Okresný súd však nikdy v sporovom konaní nevyzýva na doplnenie odvolacích dôvodov (§ 373 ods. 1, druhá veta CSP). V mimosporových konaniach táto výnimka samozrejme neplatí. Po odstránení väd odvolania súd prvej inštancie rozhodne o vyrubení súdneho poplatku, prípadne o návrhoch na oslobodenie od platenia súdnych poplatkov. Ak odvolanie smeruje proti rozhodnutiu vo veci samej, doručí ho ostatným subjektom a vyzve ich, aby v lehote nie kratšej ako desať dní k nemu vyjadrili. Po tomto vyjadrení druhej strany k odvolaniu však nasleduje ešte jedno „kolo“ vyjadrení pre každého účastníka, tzv. odvolacia replika a duplika. Ak sa totiž ostatné subjekty, napr. protistrana, k odvolaniu vyjadrí, toto vyjadrenie sa opäť doručí odvolateľovi na vyjadrenie v lehote opäť nie kratšej ako desať dní. Takéto vyjadrenie odvolateľa (replika), ak ho učiní, sa opäť doručí protistrane, ktorá sa k nemu môžu v lehote desať dní od doručenia vyjadriť (duplika). Toto posledné podanie sa napokon z dôvodu rovnosti zbraní doručí odvolateľovi na vedomie (§ 373 CSP). Účel je

¹⁴⁶ Podľa Uznesenia Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 23. januára 2018, sp.zn. 17Co/109/2017 cit : „...Ak by totiž súdna prax pripustila výklad, že v odvolaní stačí uviesť formálnu citáciu odvolacieho dôvodu zákonným ustanovením, viedlo by to k obchádzaniu ustanovenia § 365 ods. 3 C. s. p., kedy odvolateľ v snahe dosiahnuť, aby si mohol sám určiť lehotu na uvádzanie odvolacích dôvodov, by uviedol akýkoľvek odvolací dôvod uvedený v § 365 ods. 1 C. s. p. a v čom spočíva, by uvádzal kedykoľvek v priebehu odvolacieho konania až do rozhodnutia odvolacieho súdu o odvolaní. V takom prípade, by však stanovenie lehoty na zmenu a dopĺňanie odvolacích dôvodov uvedenej v § 365 ods. 3 C. s. p. bolo zbytočné. Žalobca tým, že v lehote na podanie odvolania neuviedol, v čom spočíva nesprávne právne posúdenie veci súdom prvej inštancie, vlastne neuviedol žiaden odvolací dôvod.“

veľmi podobný ako je tomu pri doručovaní žaloby a tzv. repliky a dupliky, a teda tento postup sleduje, aby sa čo možno najviac argumentačne prejavili strany vo vzájomnej konfrontácii.

Vo vzťahu k autoremedúre je slovenská úprava koncipovaná širšie, keď uvádza, že je možná proti každému uzneseniu súdu prvej inštancie. V prípade ak sa odvolaniu vyhovie a z uznesenia doposiaľ nenadobudla práva iná osoba než odvolateľ, môže súd prvej inštancie uznesenie zrušiť (§ 376 CSP).

Odvolacie konanie pred odvolacím súdom je, rovnako ako v ČR, budované na systéme neúplnej apelácie s výnimkou uvádzania novôt i v odvolacom konaní za sprísnených podmienok popísaných v rámci výkladu o odvolacích dôvodoch.

Slovenský odvolací súd taktiež nie je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil súd prvej inštancie, ak sa rozhodne dokazovanie zopakovať alebo doplniť, rovnako tak nie je viazaný odvolacím návrhom, je však viazaný odvolacím dôvodom a rozsahom odvolania, avšak s niekoľkými nasledovnými výnimkami.

Odvolací súd nie je rozsahom odvolania viazaný, ak od rozhodnutia o napadnutom výroku závisí výrok, ktorý odvolaním nebol dotknutý, ak ide o nerozlučné spoločenstvo a odvolanie podal len niektorý zo subjektov alebo určitý spôsob usporiadania vzťahu medzi stranami vyplýva z osobitného predpisu (§ 379 CSP).

Odvolacími dôvodmi nie je viazaný jedine v prípade, ak bola zistená vada podľa § 365 ods. 1 písm. a) CSP, teda v konaní neboli splnené procesné podmienky a súčasne odvolateľ tento dôvod v odvolaní neuviedol.

Ide o zásadný a podstatný rozdiel odvolacieho (sporového) konania oproti ČR, kde odvolacie súdy nielen že nie sú viazané odvolacími dôvodmi a môžu skúmať i iné než uplatnené vady, ale súd skúma i vady zmätočnosti, ktoré by zakladali právo podať žalobu pre zmätočnosť podľa § 229 OSŘ, ktoré sa ale do veľkej miery prekrývajú s obsahom odvolacieho dôvodu podľa § 205 ods. 2 písm. a) OSŘ. Slovenský odvolací súd má tak v sporovom konaní o niečo „ľahšiu“ úlohu, keď skúma iba odvolacie dôvody uplatnené odvolateľom, ktorý ich navyše už nemôže meniť ani dopĺňať po lehote na podanie odvolania a splnenie procesných podmienok, ak sa ich nesplnenie nenamietalo.

1.2.3 Rozhodnutie o odvolaní

Odvolacími súdmi v SR sú, až na jedinou výnimku vo veci abstraktnej kontroly spotrebiteľských zmlúv, krajské súdy (§ 34 CPS), čo zodpovedá skutočnosti, že v prvom stupni konajú zásadne súdy okresné.

Odvolací súd v civilných veciach koná o podanom odvolaní zásadne prostredníctvom trojčlenného senátu, ktorý pozostáva z predsedu senátu a dvoch sudcov.¹⁴⁷

Pojednávanie sa nariaďuje iba v prípade, ak sa vykonáva dokazovanie (doplňuje alebo opakuje) alebo to vyžaduje dôležitý verejný záujem (§ 385 CSP), čo je opačný systém ako v ČR, kde sa nariaďuje vždy s výnimkou prípadov, kedy sa tak diať nemusí (§ 214 OSŘ).

Senát odvolacieho súdu rozhoduje po neverejnej porade, na ktorej môže byť prítomný okrem sudcov výlučne zapisovateľ. Na rozhodnutie je potrebná väčšina hlasov, pričom hlasovať sú povinní všetci členovia senátu. Pri senátnom rozhodovaní platí pravidlo, že funkčne mladší členovia senátu hlasujú pred funkčne staršími členmi senátu, pričom predseda senátu hlasuje posledný.¹⁴⁸ Novinkou oproti OSP je, že v prípade, ak rozhodnutie nie je prijaté jednohlasne (t.j. 3:0), má právo sudca, ktorý nesúhlasí s väčšinovým názorom na to, aby sa jeho odlišné stanovisk pripojilo k rozhodnutiu a doručilo stranám (§ 394 ods. 1 CSP).

Rovnako ako v ČR môže byť o odvolaní rozhodnuté štyrmi základnými spôsobmi, a to buď formou rozsudku alebo uznesenia, pričom rovnako rozsudkom rozhoduje v prípade, ak potvrdzuje alebo mení rozsudok súdu prvej inštancie (§ 392 CSP).

V prípade, ak odvolanie nie je perfektné, teda je podané oneskorene, nie je podané oprávnenou osobou, smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné alebo nespĺňa predpísané náležitosti a pre tieto vady nemožno v konaní pokračovať, odvolací súd odvolanie uznesením **odmietne**.

Ak je rozhodnutie vecne správne a teda netrpí vadami, ktoré vytkol odvolateľ a súčasne odvolací súd nezistil, že by neboli splnené procesné podmienky konania (ak to odvolateľ nevytýkal), napadnuté rozhodnutie **potvrdí**.

Ak odvolací súd zistí, že v konaní pred súdom prvej inštancie neboli splnené procesné podmienky (odvolací dôvod podľa § 365 ods. 1 písm. a/ CSP), alebo bolo porušené právo na spravodlivý proces (odvolací dôvod podľa § 365 ods. 1 písm. b/ CSP) a tento nedostatok nemožno napraviť pred odvolacím súdom, alebo v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia neboli vykonané dôkazy a nie je účelné vykonať ich v odvolacom konaní alebo nešlo o rozhodnutie vo veci samej a dôvody, pre ktoré bolo vydané zanikli alebo neexistovali, napadnuté rozhodnutie uznesením **zruší**. V takom prípade podľa povahy môže vrátiť vec súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, konanie prerušiť, zastaviť, schváliť

¹⁴⁷ Pozri § 44 a nasl. CSP.

¹⁴⁸ § 47 CSP.

zmier alebo postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí. Pri zrušení a vrátení veci je odvolací súd povinný v odôvodnení uviesť, ako má prvoinštančný súd ďalej postupovať, pričom právnym názorom odvolacieho súdu je viazaný (§ 389 a § 391 CSP).

Napokon, v prípade, ak nie sú splnené podmienky pre zrušenie rozhodnutia a ani potvrdenie, inými slovami je daný odvolací dôvod, no nie je možné rozhodnutie zrušiť, odvolací súd sám vo veci rozhodne tak, že rozhodnutie **zmení** (§ 388 CSP).

Absolútnou novinkou v odvolacom konaní je zásada tzv. **jedenkrát a dost'**. Tá má za cieľ predísť zbytočným a neefektívnym priet'ahom v konaní a zrýchliť tak súdne konanie, a spočíva v tom, že ak bolo rozhodnutie súdu prvej inštancie už raz zrušené a vrátené na nové konanie a odvolací súd v tej istej veci opäť rozhoduje o ďalšom odvolaní proti novému rozhodnutiu, sám musí vo veci rozhodnúť (§ 390 CSP). Nesmie tak vec opätovne zrušiť a vrátiť súdu prvej inštancie. Takýto postup možno len privítať, nakoľko v praxi relatívne často dochádzalo k situáciám, keď bola tá istá vec niekoľkokrát neefektívne zrušovaná a vracaná, hoci nič nebránilo krajskému súdu, aby sám vo veci rozhodol.

Z hľadiska obsahu písomného vyhotovenia odvolacieho rozhodnutia nemožno opomenúť, že v prípade, ak sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe, musí dôkladne svoj odklon zdôvodniť (§ 393 ods. 3 CSP). To môže mať veľký význam pre uplatnenie a vymedzenie dovolacieho dôvodu.

1.3 Porovnanie právnych úprav

Z právneho rozboru odvolacieho konania oboch štátov je zrejmé, že hoci do veľkej miery podobné úpravy sa líšia niekoľkými, no i zásadnými rozdielnosťami. Okrem už v texte k jednotlivým úpravám spomenutých rozdielov poukážeme na najvýznamnejšie a najzaujímavejšie odlišnosti. Zároveň treba dodať, že väčšina odlišností sa týka iba sporových konaní.

V prvom rade ide o prístup k vymedzeniu uznesenia ako prípustného predmetu odvolania v sporovom konaní. Kým v ČR zákonodarca vymedzil uznesenie, ktoré možno napadnúť odvolaním negatívne, v SR zákonodarca pozitívne uviedol taxatívny výpočet uznesení, ktoré odvolaním možno napadnúť. Tu treba uviesť, že to prinieslo i nie celkom vhodné riešenia, najmä, že proti rozhodnutiu o výške náhrady trov konania odvolanie nie je prípustné.

Ďalej na rozdiel od ČR slovenská úprava pri odvolaní nepozná tzv. peňažný cenzus, čiže finančný limit odvolania pri sporoch o peňažné plnenie, ako je tomu v ČR. Ak by SR prevzalo úpravu a tento limit stanovila napr. na sumu 300 EUR, zaiste by došlo

k čiastočnému odbremeneniu odvolacích súdov, no z hľadiska spravodlivosti nepovažujeme takýto prístup už pri odvolaní za celkom správny. Povaha odvolania svedčí o tom, že je jediným riadnym (univerzálnym) opravným prostriedkom. Je na uváženie, či už pri odvolaní odopierať čo i len v bagatel'ných sporoch subjektom ich právo na riadny opravný prostriedok, čo má za následok znemožnenie akejkoľvek kontroly. V bagatel'ných sporoch neraz nejde o ani tak o samotnú sumu, ale o principiálnu otázku majúcu pre účastníkov oveľa vyššiu hodnotu ako samotné peniaze, čo môže pri rozhodovaní zmiast' i súd prvej inštancie, ktorý sa tak môže postaviť nezodpovedne k riešenej veci. Stanovenie bagatel'ného cenzu je v súčasnosti moderným spôsobom odbremenia súdov, no podľa nás správne iba na vyšších stupňov, napr. v dovolacom konaní či na ústavných súdoch.

Významným rozdielom je i rozsah preskúmvacej činnosti odvolacieho súdu v sporových konaniach. Kým v ČR súd obligatórne skúma takmer všetky vady zmätočnosti, ktoré by inak zakladali právo podať žalobu pre zmätočnosť, pričom okrem toho môže prihliadať aj na iné vady, než ktoré vymedzil odvolateľ, slovenský odvolací súd nemá právomoc skúmať iné než uplatnené vady, s výnimkou procesných podmienok konania, ktoré sa do istej miery prekrývajú s vadami zmätočnosti. V tomto ohľade by sa česká úprava mohla inšpirovať a prispôbiť odvolacie sporové konanie prísnej zásade kontradiktórnosti. Ďalšou inšpiráciou z hľadiska odvolacích dôvodov by mohlo byť pre ČR i zavedenie pravidla podľa CSP, že odvolacie dôvody možno meniť a dopĺňať iba v lehote na podanie odvolania, nie neskôr, a rovnako tak, že odvolací súd na doplnenie odvolacích dôvodov (ak odvolanie žiadne neobsahuje) odvolateľa nikdy nevyzýva.

Na druhej strane výlučne kladne možno hodnotiť českú úpravu, v ktorej v prípade oneskoreného odvolania môže už súd prvej inštancie takéto odvolanie uznesením odmietnuť. Rovnako tak, že v prípade odvolania podaného neoprávnenou osobou, v prípade odvolania smerujúceho proti neprípustnému predmetu alebo odvolania bez podstatných náležitostí (pre ktoré nemožno pokračovať) súd prvej inštancie tieto skutočnosti oznámi odvolaciemu súdu a odvolanie mu bez potreby doručovania ostatným účastníkom po uplynutí lehoty na odvolanie zašle na rozhodnutie o odmietnutí. V takom prípade dochádza k rýchlemu a efektívnemu rozhodnutiu, keď nemá význam doručovať odvolanie druhej strane. V slovenskej úprave je žiaľ súd prvej inštancie bez ohľadu na to, či je odvolanie podané oneskorene, neoprávnenou osobou, bez náležitostí alebo neprípustné, povinný doručovať ho ostatným účastníkom, a to dokonca dvakrát, t.zn. replika a duplika. V praxi však práve takéto doručovanie trvá veľmi dlhý čas, hoci je celkom zbytočné, nakoľko odvolaním sa vecne nemožno zaoberať. Zaktovenie takýchto pravidiel v CSP a CMP by výrazne zrýchlilo

vymožitelnost' práva. Rovnako možno vnímať potom i možnosť českého predsedu senátu či povereného člena senátu odvolacieho súdu odmietnuť odvolanie z dôvodov podľa § 218c OSŘ bez potreby rozhodovania celým senátom.

Za pozitívum slovenskej úpravy považujeme i zavedenie nového odvolacieho dôvodu pre mimosporové konania, ktorým je nedostatočné, resp. neúplné zistenie skutkového stavu (§ 62 ods. 1 CMP), čo by bolo vhodné použiť pre nesporné konania podľa ZŘS, v ktorých predsa tak isto platí určujúca zásada materiálnej pravdy. ZŘS a ani OSŘ totiž nepokrýva vady spočívajúce v tom, že súd nedostatočne zistil z úradnej povinnosti skutočný skutkový stav veci.

Za negatívum českej úpravy je možné hodnotiť i neexistenciu zásady podobnej slovenskej jedenkrát a dosť (§ 390 CSP), ktorá by významne urýchlila predovšetkým dlhotrvajúce konania.

Kým česká úprava pozná pri porušeníach práva na spravodlivý proces ako odvolací dôvod i inú vadu konania, slovenská rozlišuje medzi inou vadou konania a porušením práva na spravodlivý proces spočívajúcim v odňatí procených práv. V ČR odňatie možnosti konať pred súdom zakladá dôvod žaloby pre zmätočnosť podľa § 229 ods. 3 OSŘ.

Okrajovo možno spomenúť, že slovenská úprava dáva druhému účastníkovi v odvolacom konaní, ak ide o odvolanie vo veci samej, viac priestoru pre odvolaciu obranu a argumentáciu, pretože sa môže vyjadriť nielen k odvolaniu, ale i k následnej odvolacej replike odvolateľa. V ČR sa odvolanie proti rozhodnutiu vo veci samej iba doručí ostatným účastníkom.

Z hľadiska popísaných rozdielností možno zhrnúť, tieto sa v dominantnej miere týkajú sporových konaní, zatiaľ čo v mimosporových konaniach sú úpravy takmer identické. Obe vychádzajú z princípu materiálnej pravdy a ochrany verejného záujmu, pričom tomu zodpovedá i prístup odvolacieho súdu a zároveň možnosti účastníkov konaniam, predovšetkým možnosť uvádzať nové skutočnosti a dôkazy bez obmedzenia. Zásada koncentrácia sa v týchto konaniach neuplatňuje.

Bez ohľadu na obsah relevantných procesných predpisov v oboch krajinách a bez ohľadu na to, v čom je jedna úrava od tej druhej prospešnejšia a správnejšia, možno určite konštatovať, že CSP z roku 2015 je oproti mnohokrát novelizovanému a neprehľadnému OSŘ nepochybne z nielen formálnej stránky modernejším a jednoducho pochopiteľnejším, no predovšetkým prehľadnejším predpisom sporového konania s mnohými zásadnými „novinkami“.

2. Dovolanie a konanie o ňom

2.1 Dovolacie konanie v ČR

Dovolanie možno považovať za základný alebo klasický mimoriadny opravný prostriedok. Okrem neho česká úprava medzi ne zaraduje i žalobu na obnovu konania a žalobu pre zmätočnosť. Tu je nevyhnutné uviesť, že žaloba pre zmätočnosť sa ako samostatný opravný prostriedok vyčlenil z dovolania v roku 2001.

V dôsledku uplatnenia dovolania môže dôjsť k zásahu do už právoplatne nastoleného stavu, ktorý založili iné, skoršie súdne rozhodnutia, čím sa narúša tak mimoriadne dôležitý princíp právnej istoty. I dovolaním teda môžeme ovplyvniť, resp. znovu oživiť už vec raz právoplatne skončenú, teda ide o výnimku zo zásady *res iudicata*.

Vzhľadom na takéto závažné konzekvencie je veľmi dôležité, aby jeho uplatnenie prichádzalo do úvahy skutočne len za striktne upravených a reštriktívne formulovaných podmienok prípustnosti. Súčasne i z hľadiska uplatnených dovolacích dôvodov vždy musí ísť len o tie najzásadnejšie vady, akých sa môžu sudy pri rozhodovaní veci dopustiť.

2.1.1 Prípustnosť dovolania

Prípustný predmet dovolania

Kým pri odvolaní ako jedinom riadnom opravnom prostriedku platil princíp univerzality, a preto ho bolo možné podať proti všetkým rozhodnutiam súdu prvej inštancie, pokiaľ to zákon výslovne nevylučoval, v prípade dovolania platí, že je prípustné iba proti rozhodnutiam, proti ktorým to zákon výslovne pripúšťa.

Česká právna úprava vymedzuje prípustný predmet dovolania v § 236 OSŘ tak, že dovolaním možno napadnúť každé právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa, pričom vzápätí § 237 OSŘ uvádza, že ak nie je stanovené inak, je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa konanie končí, ak napadnuté rozhodnutie závisí na vyriešení otázky hmotného a procesného práva, pri ktorej riešení sa odvolací súd odchýlil od ustálenej rozhodovacej praxe alebo ktorá v praxi dovolacieho súdu ešte dosiaľ riešená nebola alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne alebo ak má byť dovolacím súdom právna otázka posúdená inak.

Z možnosti napadnúť dovolaním každé rozhodnutie odvolacieho súdu sú ale vylúčené rozhodnutia taxatívne vypočítané v § 238 ods. 1 OSŘ, v ktorých dovolanie prípustné nie je. Za osobitnú zmienku stojí najmä tzv. peňažný cenzus, teda obmedzenie

dovolania v konaniach, ktorých predmetom v dobe vydania bolo peňažné plnenie neprevyšujúce sumu 50 000 Kč, s výnimkou ak išlo o vzťahy zo spotrebiteľských či pracovnoprávnych vzťahov. Na príslušenstvo pohľadávky sa neprihliada.¹⁴⁹ V takom prípade je dovolací prieskum vylúčený, čím sa sleduje odbremenenie dovolacieho súdu od tzv. bagateľných vecí.

Dovolanie v zmysle zákonnej dikcie tak môže vždy smerovať iba proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, a to iba proti rozhodnutiam, ktorým sa konanie končí, výnimočne, iba pri existencii niektorej zo štyroch situácií podľa §238a OSŘ i proti rozhodnutiam, ktorým sa konanie nekončí.

Napokon zákon udáva, že dovolanie je prípustné i proti rozhodnutiam, ktorým sa konanie nekončí *in concreto* proti uzneseniam odvolacieho súdu, ktorým bolo v priebehu odvolacieho konania rozhodnuté o tom, kto je procesným nástupcom účastníka, o vstupe do konania namiesto doterajšieho účastníka, o pristúpení ďalšieho účastníka a o zámene účastníka.¹⁵⁰

Podľa § 30 ods. 1 ZŘS nie je dovolanie prípustné proti rozhodnutiam podľa piatej hlavy druhej časti (konania vo veciach rodinnoprávnych), ibaže ide o rozsudok o obmedzení alebo zbavení rodičovskej zodpovednosti, pozastavenie alebo obmedzenie jeho výkonu, o určenie alebo popretie rodičovstva alebo nezrušiteľné osvojenie.

Ak je reč o prípustnom predmete dovolania, teda o súdnom rozhodnutí, máme samozrejme na mysli jeho enunciát, teda výrokovú časť, presnejšie konkrétny výrok, resp. výroky. Odôvodnenie totiž účinne dovolaním napádať nemožno (§ 236 ods. 2 OSŘ).

Osoby oprávnené podať dovolanie

Aktívne legitimovaným subjektom na podanie tohto opravného prostriedku je výlučne účastník konania, príp. jeho právny nástupca. Podľa právnej teórie by to mal byť však iba ten účastník konania, ktorému bola spôsobená ujma, resp. bolo rozhodnuté v jeho neprospech.¹⁵¹

¹⁴⁹ Napr. Ďalej nie je prípustné napr. proti rozhodnutiam v časti týkajúcej sa trov konania, proti uzneseniam, ktorými bolo rozhodnuté o predbežnom opatrení, poriadkovom opatrení, o žalobe zo zrušenej dražby a pod..

¹⁵⁰ § 238a OSŘ.

¹⁵¹ Pozri napr. SVOBODA, K., R. ŠÍNOVÁ, K. HAMUŤÁKOVÁ a kol. *Civilní proces : obecná část a sporné řízení*. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 410.

V prípade samostatného spoločenstva sa účinky dovolania vzťahujú iba na spoločníka, ktorý dovolanie podal, v prípade nerozlučného i na tých, ktorí dovolanie nepodali.

Dovolateľ však musí byť obligatórne zastúpený advokátom alebo notárom. Kým však advokát môže byť zástupcom účastníka v každom jednom type civilného konania, notár ním byť môže iba v konaniach, v ktorých má oprávnenie zastupovať účastníka podľa osobitného predpisu, ktoré bolo popísané v prvej časti práce. Dovolanie musí byť uvedenými osobami aj spísané. I zo zastúpenia a spísania dovolania týmito odbornými osobami však zákon pozná výnimky, pričom ide najmä o prípady, ak dovolateľ – fyzická osoba má sám právnické vzdelanie, alebo v prípade právnickej osoby má takéto vzdelanie osoba, ktorá za ňu koná podľa § 21 OSŘ (§ 241 OSŘ).

Dovolacie dôvody

Vo vzťahu k dovolacím dôvodom je česká úprava veľmi stručná a jasná, pretože jediným dovolacím dôvodom je nesprávne právne posúdenie. Nesprávne posúdenie práva sa môže týkať procesných i hmotnoprávnych noriem. Až do roku 2001 bolo možné dovolaním napadnúť i tzv. vady zmätočnosti. Od daného roku sú však vady zmätočnosti dôvodmi žaloby pre zmätočnosť, teda iného opravného prostriedku, čím malo dôjsť k odbremeneniu dovolacieho súdu, keďže o žalobe nerozhoduje dovolací súd. Dovolanie nemožno podať z dôvodu väd zmätočnosti (§ 241a ods. 1 OSŘ).

Hoci je **nesprávne právne posúdenie** i odvolacím dôvodom (§ 205 ods. 2 písm. g/ OSŘ), v prípade dovolania je poňatý inak. Dovolací dôvod sa síce vymedzuje tak, že sa uvedenie právne posúdenie veci (právna otázka), ktoré dovolateľ považuje za nesprávne a súčasne uvedie, v čom má spočívať nesprávnosť (§ 241a ods. 3 OSŘ), teda rovnako ako by to mu bolo pri odvolaní, no okrem toho, aby dovolanie nebolo odmietnuté, sa musí súčasne uviesť, či pri danom právnom posúdení (otázke) sa odvolací súd odklonil od praxe dovolacieho súdu, teda ju rozhodol odlišne, alebo v dovolacej praxi ešte nebola rozhodnutá, alebo je dovolacím súdom rozhodovaná odlišne alebo napokon, či má byť dovolacím súdom už vyriešená otázka teraz posúdená inak. Jednou z náležitostí dovolania je totiž aj uvedenie, v čom dovolateľ vidí naplnenie predpokladov prípustnosti dovolania podľa § 237 či 238a OSŘ.

Norma § 237 OSŘ tak rozoznáva štyri situácie, ktoré z hľadiska riešenia tej istej právnej otázky na odvolacom súde a dovolacom súde môžu nastať.

V prvom prípade je k danej právnej otázke už vytvorená stabilná prax – konštantná judikatúra, no odvolací súd ju napriek tomu nenasleduje (z rôznych dôvodov), čo rozhodne neprispieva k právnej istote, teda princípu, podľa ktorého by podobné prípady mali byť rozhodované podobne. Nie je však vylúčené ani to, že posúdenie odvolacieho súdu bude dovolací súd považovať za správne a teda bude potrebné zmeniť judikatúru dovolacieho súdu k tejto otázke. Veľmi zaujímavý je v tejto súvislosti i názor ÚS ČR, podľa ktorého sa stabilnou praxou myslí aj judikatúra ústavného súdu.¹⁵² Takéto konštatovanie je mimoriadne závažné, preto tým ÚS ČR išiel nad literu zákona, ktorá jednoznačne hovorí o dovolacej praxi, nie praxi ÚS ČR či praxi najvyšších súdnych autorít. Takýto extenzívny výklad výslovne núti NS ČR ale i dovolateľov, aby dôsledne sledovali judikatúru ÚS ČR, čo je veľmi ťažká úloha. Zároveň môže nastať situácia, že dovolateľ si napríklad nevšimne skoršie vyriešenie otázky na ÚS ČR, no dovolací súd áno a dovolanie mu odmietne. Bolo by samostatnou témou, či je takýto prístup správny, či je adekvátny z hľadiska existencie dvoch samostatných sústav všeobecných súdov a ústavného súdu.

Pri druhej situácii dovolací súd buď vôbec nikdy nebol konfrontovaný s takouto právnou otázkou. V takom prípade je daný záujem na tom, aby takúto neriešenú otázku najvyšší súd posúdil a tým určil záväzný výklad normy *pro futuro*.

V treťom prípade ide o situáciu relatívne častú, pri ktorej sa k tej istej právnej otázke rôzne senáty dovolacieho súdu stavajú odlišne, čo rozhodne neprispieva predvídateľnosti práva, i keď rôznosť právnych názorov je prirodzenou súčasťou každej rozhodovacej praxe prameniaca z rôznosti názorov samotných sudcov. Ak sa tak stane, je daný záujem na tom, aby dovolací súd, ktorý o dovolaní rozhoduje takejto dvoj- či viackoľajnej judikatúre urobil koniec a to tak, že vec postúpi Veľkému senátu podľa § 20 ZoS. Dovolací senát, ktorý o dovolaní rozhoduje totiž v takom prípade vie o tom, že k tej istej otázke existuje protichodná judikatúra. Ak sa chce prikloniť k jednej z nich, logicky sa od tej druhej odkláňa, a preto sa musí obrátiť na Veľký senát. V prípade, že sa právna otázka týka procesného práva (a nie hmotného), potom sa senát môže na Veľký senát obrátiť iba v tom prípade, že jednomyseľne dospel k záveru, že riešená procesná otázka má po právnej stránke zásadný význam. Obrátenie sa na Veľký senát sa však neuplatní, ak bol právny názor (riešenie právnej otázky) už vyslovený v stanovisku kolégia. O stanovisku totiž rozhoduje väčšina celého kolégia (§ 21 ZoS).

¹⁵² Nález ÚS ČR zo dňa 16.mája 2017, sp. zn. II. ÚS 2622/16.

Pri štvrtej situácii síce existuje k právnej otázke prax dovolacieho súdu, ktorú odvolací súd i nasleduje, no dovolateľ je presvedčený, že nie je správna či aktuálna, a preto dovolaním navrhuje dovolaciemu súdu, aby prehodnotil riešenie a prijal nové rozhodnutie, ktorým zmení dovtedajšiu prax a začne raziť novú, teda v zásade navrhuje odchýlenie sa cestou Veľkého senátu.

Zo spôsobu vymedzenia prípustného predmetu dovolania najmä podľa § 237 OSŘ, ako aj vymedzenia dovolacieho dôvodu je zrejmé, že dovolanie má slúžiť ako významný prostriedok pre vytvorenie, zmenu alebo zjednotenie konštantnej judikatúry dovolacieho súdu – teda NS ČR, a prostredníctvom nej potom vytvárať záväzný výklad procesných a hmotnoprávnych noriem pre všetky české všeobecné súdy do budúcnosti.

Prostredníctvom inštitútu dovolania tak dovolací súd udáva a zjednocuje judikatúra v kľúčových právnych otázkach hmotného a procesného práva, čím by mal prispieť k naplneniu princípu právnej istoty a predvídateľnosti práva a súdneho rozhodovania v rovnakých alebo obdobných prípadoch v budúcnosti, teda *de facto* tvorí precedensy. Ak totiž v budúcnosti bude rozhodovať iný súd (napr. okresný, krajský alebo vrchný) tú istú právnu otázku, je povinný v záujme naplnenia spomenutého princípu nasledovať judikatúru dovolacieho súdu, ktorá ju už vyriešila, a v prípade, že sa od nej chce odkloniť, musí takýto odklon viac ako presvedčivo odôvodniť.

Náležitosti dovolania a lehota na podanie dovolania

Dovolanie je považované za procesné podanie najvyššej kvality, preto musí nielen po formálnej, ale hlavne po obsahovej stránke tak i pôsobiť. S ohľadom na skutočnosť, že v dominantnej miere sú dovolatelia zastupovaní advokátmi, ktorí ich aj spisujú, ide i o ich „vizitku“.

Zákon kladie mnohé povinnosti pre spisovateľa dovolania, ktoré majú za cieľ predovšetkým urobiť z dovolania také procesné podanie, ktorým sa bude možné ďalej meritórne v rámci dovolacieho prieskumu zaoberať. Pokiaľ dovolanie nespĺňa náležitosti, dovolací súd sa vecnej stránke dovolania venovať nebude.

Okrem všeobecných náležitostí podania podľa § 42 ods. 4 OSŘ, je nevyhnutné, aby dovolateľ uviedol i proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu (výroku) sa napáda, čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh), uviedol dovolací dôvod a vymedzil, v čom vidí splnenie predpokladov prípustnosti dovolania podľa § 237 až 238a OSŘ.

Keďže označenie rozhodnutia, ktoré sa napáda, označenie jeho výroku či výrokov a ani vymedzenie toho, čoho sa dovolateľ domáha, nie je v praxi zložité, je najkľúčovejšou

náležitostou dovolania správne vymedzenie dovolacieho dôvodu a preukázanie splnenia predpokladov prípustnosti dovolania. Práve nesprávne vymedzovanie týchto náležitostí je najčastejším „jablkom sváru“ a dôvodom odmietania zo strany NS ČR. Kľúčovú úlohu hrá práve samotná prax dovolacieho súdu, ktorí počas mnohých rokov rozhodovania hlavne o prípustnosti dovolania, ktorú skúma ako prvú, vyprofiloval a bližšie špecifikoval spôsob vymedzovania tak, aby bolo dovolanie právne perfektným úkonom. Zároveň ale judikatúru k prípustnosti vytvoril i ÚS ČR, ktorý skúmal či je prax dovolacieho súdu pri takomto skúmaní ústavne akceptovateľná.

Dovolacím dôvodom je iba nesprávne právne posúdenie a vymedzí sa tak, že sa uvedenie právne posúdenie, ktoré sa považuje za nesprávne a súčasne, v čom má spočívať jeho nesprávnosť. I keď sa môže zdať, že vymedziť právnu otázku nie je nič ťažké, opak je väčšinou pravdou. Je potrebné si uvedomiť, že každý jeden prípad riešený súdmi je jedinečný, a to nielen právnymi špecifikami, ale najmä skutkovými osobitosťami. Potom ak uvážime, že právne posúdenie je aplikáciou práva na zistený skutkový stav, potom v podstate nie vždy možno vytvoriť „čistú“ právnu otázku, ktorá by sa výslovne týkala iba práva. Väčšinou právna otázka bezprostredne súvisí s jedinečnými skutkovými okolnosťami, a tak právnu otázku akoby tvorí skutková a právna časť.

Za zmienku v tejto súvislosti stojí i zaujímavá judikatúra najmä ÚS ČR týkajúca sa uplatnenia skutkovej otázky ako otázky podľa § 237 OSŘ. Na prvý pohľad by sa dalo usúdiť, že skutkové otázky sú z dovolacieho prieskumu vylúčené, keďže NS ČR je súd práva a nie faktu (skutku), no nie je tomu celkom tak. *„Jak v minulosti konstatoval nejen Ústavní soud, ale i Evropský soud pro lidská práva, rozhraničení mezi skutkovými a právními otázkami není zcela zřejmé, a proto účastníci řízení nemohou být sankcionováni, pokud mají v dobré víře - byť mylně - za to, že platně otevřeli otázku (zásadního) právního významu [srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. října 2010 ve věci stížnosti č. 35836/05 Adamiček proti České republice; ..(.).. Postup dovolacího soudu, který považuje uplatnění dovolacího důvodu, jehož podstatou je skutková otázka, za vadu podání, ovšem právě k takovému nežádoucímu následku vede. Účastníka řízení totiž nutí podstoupit riziko, že se dovolací soud neztotožní s jeho hodnocením, zda ve svém podání uplatnil otázku právní nebo skutkovou, v důsledku čehož by mu byl fakticky odepřen přístup nejen k dovolacímu, ale i k Ústavnímu soudu. Vzhledem k míře uvážení, která je s posouzením této otázky nepochybně spojena, resp. složitosti tohoto posouzení, je pro něj přitom často*

nemožné, aby předvídal výsledek řízení.“¹⁵³ ÚS ČR zaujal názor, že ak dovolateľ uplatní v dovolaní (mylne) skutkovú otázku namiesto právnej, dovolací súd by nemal odmietnuť dovolanie pre nesplnenie náležitostí dovolania, ale odmietnuť ho ako neprípustné pre nesplnenie predpokladov podľa § 237 OSŘ.

V inej veci, a to v náleze zo dňa 15. marca 2017, sp. zn. II. ÚS 1966/16 sa zas vyjadril nasledovne cit. : „*Nesprávné právní posouzení tak může vyvstat i v souvislosti se skutkovými zjištěními, přesněji řečeno se způsobem, jakým k nim odvolací soud dospěl. Jde o to, zda byla v konkrétním případě respektována zákonem stanovená pravidla pro hodnocení důkazů, včetně zákazu svévole, jenž lze jako obecný princip vyvodit přímo ze zásady právního státu. Významná část těchto pravidel má povahu ústavních zásad spravedlivého procesu. Relevantní otázka procesního práva se může týkat například toho, zda odvolacím soudem učiněná skutková zjištění nejsou v extrémním rozporu s provedenými důkazy, nebo zda jejich hodnocení není nepřezkoumatelné s ohledem na absenci náležitého odůvodnění dovoláním napadeného rozhodnutí. Dovolatel ji nicméně vždy musí konfrontovat se stávající judikaturou dovolacího soudu, potažmo Ústavního soudu, neboť jen tak může uvést, v čem spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání.*” ÚS ČR tak pripustil, že dovolaním možno napadnúť i to, že medzi súdom konštatovaným skutkovým stavom a dôkazmi je extrémny rozpor alebo v odôvodnení absentuje hodnotenie dôkazov, avšak podľa neho ide v takýchto prípadoch o otázku procesného práva, pričom musí dovolateľ jasne uviesť, či sa i pri takýchto skutkových pochybeniach súd odklonil od praxe alebo je tu iná situácia podľa § 237 OSŘ.

S vymedzením právneho posúdenia (právnej otázky) tak bezprostredne súvisí i povinnosť, aby dovolateľ uviedol, že sú podľa jeho názoru splnené i podmienky prípustnosti podľa § 237 až 238a OSŘ, teda musí súčasne uviesť, či nastal pri tomto právnom posúdení hmotnoprávnej alebo procesnoprávnej otázky odklon od ustálenej judikatúry dovolacieho súdu, alebo v judikatúre dovolacieho súdu ešte nebola riešená, alebo je judikatúrou rozhodovaná rozdielne, alebo napokon, že síce je rozhodovaná rovnako a stabilne (v jeho neprospech), ale podľa jeho názoru by mala byť riešená inak, teda má dôjsť k zmene nesprávnej judikatúry v súlade zákonom.¹⁵⁴ „*Jednou z povinných náležitostí dovolání podle § 241a odst. 2 občanského soudního řádu je, že v něm musí být uvedeno, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Účel tohoto požadavku*

¹⁵³ Nález ÚS ČR zo dňa 17. decembra 2014, sp.zn. I. ÚS 3093/13.

¹⁵⁴ K tomu napr. Uznesenie NS ČR zo dňa 15. februára 2017, sp. zn. 26 Cdo 3292/2016.

spočívá v tom, aby se advokát dovolatele ještě před podáním dovolání seznámil s relevantní judikaturou Nejvyššího soudu, a aby po seznámení se s ní zvážil, zda takovéto dovolání má šanci na úspěch, a tento názor sdělil dovolateli. Zákonodárce tímto způsobem reagoval na vysoký počet problematicky formulovaných dovolání. K jeho snížení by mělo přispět právě to, že se advokáti při zpracování dovolání budou muset odpovídajícím způsobem zabývat otázkou jejich přípustnosti.”¹⁵⁵

Z logiky věci vyplývá, že pri jednej právnej otázke (i keby ich uplatnil dovolateľ niekoľko) môže dovolateľ namietať iba jednu zo štyroch situácií, ktorá podľa neho nastala. S výnimkou situácie, keď sa namieta, že právna otázka ešte nebola vyriešená, musí dovolateľ v rámci opisu splnenia podmienok prípustnosti uviesť označenie konkrétnych právnych názorov (rozhodnutí) dovolacej praxe dovolacieho súdu, od ktorých sa odvolací súd odklonil, resp. ktoré preukazujú, že je prax nejednotná alebo že je nesprávna. To však nevyklučuje, že pri tej ktorej právnej otázke vymedzí situácie eventuálne (t.j. ak nie je daná situácia A, môže byť daná situácia B).¹⁵⁶ Z judikatúry ÚS ČR ďalej vyplýva, že nie je potrebné uviesť spisové značky konkrétnych rozhodnutí, v ktorých je právny názor obsiahnutý, pokiaľ je možné dovolaciu prax (právne názory) identifikovať inak, konkrétne uvádza, cit: *„Přístup Nejvyššího soudu, který odmítá jako vadná dovolání vymezující ustálenou rozhodovací praxi, od níž se měl odvolací soud odchýlit, pouze slovním popisem bez uvedení konkrétních spisových značek, pokud je možné ji identifikovat jiným způsobem, lze označit jako formalistický.”*¹⁵⁷ V tomto citovanom rozhodnutí ÚS ČR uviedol, že namiesto spisovej značky to môže byť text právneho názoru, dokonca ani nie doslovný, teda parafráza (*téměř přesnou citací*).

Napokon nedá nespomenúť, že vždy musí ísť o takú právnu otázku, ktorá mohla mať vplyv na výsledok konania, teda na správnosť výroku odvolacieho rozhodnutia v prejednáwanej veci. Podľa NS ČR cit : *„Předestření právní otázky, jejíž přezkum dovolacím soudem by byl pro jeho rozhodnutí o dovolání bez významu, přípustnost dovolání založit nemůže.”*¹⁵⁸

Možno zhrnúť, že NS ČR je prísny z hľadiska formulovania dovolacieho dôvodu a podmienok prípustností v dovolaní ako náležitostí dovolania. Konštantne uvádza, že cit. : *„K přípustnosti dovolání nepostačuje ani vymezení jednotlivých dovolacích námitek, aniž by*

¹⁵⁵ Uznesenie ÚS ČR zo dňa 26. júna 2014, sp. zn. III. ÚS 1675/14.

¹⁵⁶ Porov. Uznesenie ÚS ČR zo dňa 11. apríla 2017, sp.zn. I. ÚS 3762/16.

¹⁵⁷ Nález ÚS ČR zo dňa 11. júna 2018, sp.zn. II.ÚS 2109/17.

¹⁵⁸ Uznesenie NS ČR zo dňa 25. apríla 2017, sp. zn. 28 Cdo 482/2017.

společně s nimi byla vymezena otázka přípustnosti dovolání, neboť dovolací řízení nemá být bezbřehým přezkumem, v němž procesní aktivitu stran nahrazuje soud. Otázku přípustnosti dovolání si není oprávněn vymezit sám dovolací soud, neboť tím by narušil zásady, na nichž spočívá dovolací řízení, zejména zásadu dispoziční a zásadu rovnosti účastníků řízení. Pokud občanský soudní řád vyžaduje a Nejvyšší soud posuzuje splnění zákonem stanovených formálních náležitostí dovolání, nejedná se o přepjatý formalismus, ale o zákonem stanovený postup¹⁵⁹ Z uvedeného vyplývá, že je to iba a len dovolateľ, ktorý je povinný riadne uviesť nielen dovolací dôvod, teda nesprávne právne posúdenie, ale i spolu s ním vymedziť podmienku prípustnosti. Pokiaľ tak neurobí, je dovolací prieskum vylúčený, pretože úloha dovolacieho súdu nespočíva v bezbrehom hľadaní toho, čo dovolateľ vlastne namieta. Avšak na druhej strane stojí ÚS ČR, ktorý konštantne uvádza, cit : „...pokud Nejvyšší soud nepostupuje přehnaně formalisticky, je požadavek vymezit, v čem dovolatelé spatřují naplnění podmínek přípustnosti dovolání, jakož i následek nesplnění tohoto požadavku v podobě odmítnutí dovolání souladný s ústavním pořádkem.“¹⁶⁰ A *contratio* možno uviesť, že NS ČR nepostupuje v súlade s ústavným poriadkom pri odmietaní dovolania jedine vtedy, ak koná prehnane formalisticky. ÚS ČR samozrejme popísal možné situácie, kedy sa tak zo strany NS ČR deje.

ÚS ČR v náleze zo dňa 19. novembra 2015, sp. zn. I. ÚS 354/15 uviedol, cit. : „Ústavní soud vyložil, že v souladu s čl. 36 odst. 1 LZPS jsou obecné soudy při posuzování podání účastníků řízení povinny volit postup vstřícnější k jejich právu na soudní ochranu, respektive právu na přístup k soudu. To platí i pro dovolací řízení, a tak i Nejvyšší soud je při posuzování náležitostí dovolání povinen volit postup vstřícnější k právu účastníka na soudní ochranu. Dále Ústavní soud zdůraznil, že odmítnutí dovolání pro nedostatek náležitostí znamená nezvratné odepření přístupu k dovolacímu soudu a meritorního přezkumu dovolání, které lze z pohledu ústavně zaručených práv jednotlivců akceptovat jen v případech podání nevyvolávajících žádné pochybnosti o své nedostatečnosti z pohledu základních zákonných náležitostí dovolání.“¹⁶¹ alebo uvádza, cit. : „Při posuzování obsahových náležitostí nesmí Nejvyšší soud postupovat přepjatě formalisticky a odmítnout dovolání jen z toho důvodu, že dovolatel určitou náležitosti nevyjádřil zcela pregnantně.“¹⁶²

¹⁵⁹ Uznesenie NS ČR zo dňa 12. apríla 2017, sp. zn. 22 Cdo 1094/2017.

¹⁶⁰ Napr. Uznesenie ÚS ČR zo dňa 11. apríla 2017, sp.zn. I. ÚS 3762/16.

¹⁶¹ Nález ÚS ČR zo dňa 19. novembra 2015, sp. zn. I. ÚS 354/15.

¹⁶² Nález ÚS ČR zo dňa 3. mája 2017, sp. zn. I. ÚS 2135/16.

Z uvedeného je zrejmé, že NS ČR by nemal využívať odmietanie dovolania ako pravidlo, ale skôr ako výnimku, ak je to naozaj nutné.

Na druhej strane však dovolací súd nenahradzuje procesnú aktivitu a povinnosti strán. Pokiaľ dovolanie nespĺňa náležitosti, potom je jediným zákonným postupom odmietnutie dovolania. V opačnom prípade by dovolací súd sám zaťažil konanie porušením práva na spravodlivý proces. „*Pouze v případě řádného a správného vymezení důvodů přípustnosti dovolání může být zahájena přezkumná činnost dovolacího soudu.*”¹⁶³ I podľa ÚS ČR, cit. : „*Úlohou dovolacího soudu není, aby svým výkladem textu dovolání fakticky doplňoval, jeho náležitosti domýšlel a složitě bádal nad tím, které podmínky přípustnosti asi tak považoval dovolatel za naplněné. Povinnost vymezit shledané podmínky přípustnosti je v zákoně již více než čtyři roky, daný zákonný požadavek není přehnaně komplikovaný a jakékoli nejasnosti lze vyřešit nahlédnutím do judikatury Nejvyššího soudu vztahující se k této otázce.*”¹⁶⁴

V zmysle citovanej judikatúry NS ČR a ÚS ČR sa tak relatívne často do konfliktu dostáva na jednej strane právo účastníka na prístup k spravodlivosti a na druhej posudzovanie prísnych podmienok dovolania zo strany dovolacieho súdu. V každom jednom prípade skúmania dovolanie je tak viac ako žiadúci odborný a zodpovedný prístup sudcov.

OSŘ neustanovuje spôsob, akým má byť v dovolaní vymedzené, v čom dovolateľ vidí splnenie predpokladov prípustnosti dovolania. NS ČR v niektorých prípadoch dovolanie odmieta, pretože nemal jasne formulovanú právnu otázku. ÚS ČR k tomu uviedol, že, cit.: „*Zákon nestanoví konkrétní způsob, jakým má být v dovolání uvedeno, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Tyto skutečnosti z něj musí být seznatelné, mohou však být vyjádřeny v kterékoliv jeho části.*”¹⁶⁵ To znamená, že právna otázka a jej riešenie nemusí byť podrobne uvedené v texte, ale musí byť z neho vyvoditeľná.

Pokiaľ ide o rozsah dovolania a vymedzenie dovolacieho dôvodu, možno ich meniť iba v lehote na podanie dovolania (§ 242 ods. 4 OSŘ).

Lehota na podanie dovolania je dva mesiace od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu, v prípade, ak bolo odvolacím súdom vydané opravné uznesenie, plynie táto lehota odo dňa doručenia opravného uznesenia. Dovolanie sa podáva súdu, ktorý rozhodoval v prvom stupni. Zmeškanie lehoty nemožno odpustiť. Lehota však bude zachovaná, ak sa dovolanie

¹⁶³ Uznesenie NS ČR zo dňa 1. decembra 2016, sp. zn. 22 Cdo 5461/2016.

¹⁶⁴ Nález ÚS ČR zo dňa 3. mája 2017, sp. zn. I. ÚS 2135/16.

¹⁶⁵ Nález ÚS ČR zo dňa 15. marca 2017, sp. zn. II.ÚS 1966/16.

podalo na odvolacom či dovolacom súde. Rovnako je zachovaná, ak dovolanie bolo podané po uplynutí dvojmesačnej lehoty v dôsledku skutočnosti, že dovolateľ sa riadil nesprávnym poučením súdu o dovolaní, teda z logiky sa riadil dlhšie určenou lehotou. Pokiaľ rozhodnutie vôbec neobsahuje poučenie o tom, v akej lehote možno podať dovolanie alebo na akom súde ho je potrebné podať, alebo obsahuje nesprávne poučenie o tom, že dovolanie nie je prípustné, je lehota na podanie tri mesiace odo dňa doručenia (§ 240 OSŘ).

2.1.2 Konanie o dovolaní

O podanom dovolaní sa koná, podobne ako pri odvolaní, v zásade v dvoch fázach, pričom prvá sa odohráva na súde prvej inštancie, ktorému bolo doručené. Súd prvej inštancie (predseda senátu) uznesením dovolanie odmietne, ak bolo podané oneskorene (§ 208 ods. 1 v spojení s § 241b ods. 1 OSŘ).

Ak dovolanie bolo podané včas, súd prvej inštancie preskúma či ho podala oprávnená osoba, či je prípustné a následne skúma jeho náležitosti. V prípade, že niektorá náležitosť absentuje, postará sa o odstránenie tak, že dovolateľa vyzve na odstránenie tejto vady. Rozsah dovolania, dovolací dôvod alebo splnenie predpokladov prípustnosti je však možné doplniť iba v lehote na podanie dovolania (§ 241b ods. 3 OSŘ).

Pokiaľ podľa súdu i napriek výzve neboli nedostatky odstránené, alebo má zato, že bolo dovolanie podané neoprávnenou osobou alebo, že nie je prípustné, predloží ho dovolaciemu súdu po uplynutí lehoty na podanie dovolania so správou o tom (§ 209 v spojení s § 241b ods. 1 OSŘ). V prípade, že dovolanie bolo podané včas, oprávnenou osobou, je prípustné a nemá žiadne vady, doručí ho ostatným subjektom a po uplynutí lehoty na vyjadrenie vec postúpi dovolaciemu súdu.

Ak dovolateľ nebol riadne zastúpený, súd ho vyzve na splnenie tejto podmienky konania, teda ho na to upozorní. Tento postup sa ale neuplatní, ak bolo dovolanie podané oneskorene, neoprávnenou osobou alebo smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné podľa § 238 OSŘ (§ 241b ods. 2 OSŘ). V prípade, ak tento nedostatok nie je odstránený, súd prvej inštancie dovolacie konanie zastaví.

Druhá fáza dovolacieho konania prebieha na dovolacom súde. Jediným dovolacím súdom v ČR je NS ČR, pričom tento súd rozhoduje o dovolaniach podaných proti rozhodnutiam krajských a vrchných súdov, ktoré konali v postavení odvolacej inštancie.¹⁶⁶ Príslušnosť NS ČR je tak daná v prípadoch, keď v prvom stupni konali súdy okresné

¹⁶⁶ § 10a OSŘ.

a v druhom súdy krajské, a zároveň v prípadoch, keď v prvom stupni konali súdy krajské a v druhom ako súdy odvolacie konali vrchné súdy.

Konanie o dovolaní je budované na princípe kasačného (zrušovacieho) opravného systému. Tento systém dovoľuje prieskum napadnutého rozhodnutia iba po právnej stránke, v žiadnom prípade nie po stránke skutkovej. Tomu, že dovolací súd je súdom práva a nie faktu svedčí aj jediný možný odvolací dôvod – nesprávne právne posúdenie. Ako sme však už načrtli, judikatúra za istých okolností prikazuje dovolaciemu súdu v rámci právneho posúdenia skúmať i skutkový stav, keď cit. : „*Ani dovolací soud, ani Ústavní soud nejsou oprávněny přehodnocovat skutkové závěry obecných soudů. Jak již ale bylo naznačeno výše, součástí přezkumu ze strany každého z nich může být otázka, zda byly dodrženy zákonem (či dokonce ústavním pořádkem) stanovené zásady hodnocení důkazů. Z hlediska zákonné úpravy dovolání nejde o nic jiného, než o otázku procesního práva.*”¹⁶⁷

V ČR kasačný systém však podľa nás neplatí absolútne či striktné, ale naopak, pozná výnimky. Týmito výnimkami sú prvky revízneho opravného systému, konkrétne možnosť zmeny rozhodnutia, ak má dovolací súd za to, že sám vo veci môže rozhodnúť. Zmena rozhodnutia má dokonca prednosť pred zrušením rozhodnutia (porov. § 243e ods. 1 OSŘ).

Je skutočne skôr teoretickou otázkou do akej miery je vlastne konanie o dovolaní kasačným systémom a do akej miery revíznym, keďže obsahuje významné prvky toho druhého. Berúc do úvahy, že dovolací súd skúma právne otázky, od ktorých závisel spor, je veľmi pravdepodobné, že v prípade nesprávnosti riešenia tejto otázky na odvolacom súde môže v zásade vo veci rozhodnúť sám. Naopak zrušovať rozhodnutia bude najmä v prípade, ak zistil (neuplatnenú) vadu zmätočnosti v súlade s § 242 ods. 3 OSŘ.

V dovolacom konaní platí zákaz uvádzania novôt bez akejkoľvek výnimky (§ 241a ods. 6 OSŘ). Dovolací súd je pri rozhodovaní o dovolaní viazaný jeho rozsahom, teda tým, ktoré výroky sa považujú za nesprávne, to však neplatí v troch prípadoch podľa § 242 ods. 2 OSŘ.¹⁶⁸ a neplatí to ani v mimosporových konaniach, ktoré možno začať i bez návrhu (§ 30 ods. 2 ZŘS)

Dovolací súd je viazaný i dovolacím dôvodom – nesprávnym právnym posúdením, no ak je dovolanie prípustné, je povinný *ex offio* prihliadať na vady podľa § 229 ods. 1 , ods. 2

¹⁶⁷ Nález ÚS ČR zo dňa 15. marca 2017, sp. zn. II.ÚS 1966/16.

¹⁶⁸ „Dovolací soud není vázán rozsahem dovolacích návrhů

- a)** v případech, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který dovoláním nebyl dotčen,
- b)** v případech, kde jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozhodnutí musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, a kde platí úkony jednoho z nich i pro ostatní (§ 91 odst. 2), třebaže dovolání podal jen některý z účastníků,
- c)** jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.”

písm. a) a b) a ods. 3 OSŘ, teda vady zmätočnosti, ktoré by inak zakladali právo podať žalobu pre zmätočnosť a rovnako tiež na inú vadu konania, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 242 ods. 3 OSŘ). Tu vidíme veľmi podobnú paralelu ako pri odvolaní (porov. § 212a ods. 5 OSŘ). Okrem toho to približuje vzťah medzi dovolaním a žalobou pre zmätočnosť. Ak je osoba presvedčená, že rozhodnutie odvolacieho súdu netrpí vadami zmätočnosti, ale len nesprávnym právnym posúdením, využije dovolanie. Dovolací súd ale môže pri posudzovaní dovolania (ak je prípustné) zistiť, že konanie je postihnuté tak závažnou vadou – vadou zmätočnosti, že jediným riešením je rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť. Naopak, ak je osoba presvedčená, že konanie trpí vadou zmätočnosti, podá žalobu pre zmätočnosť.

2.1.3 Rozhodnutie o dovolaní

Dovolací súd rozhoduje o dovolaní zásadne bez pojednávania. Ak to však považuje za vhodné alebo sa má vykonať dokazovanie, nariadi i pojednávanie. V tejto súvislosti treba pripomenúť, že dokazovanie vykonáva len k preukázaniu dôvodov dovolania.¹⁶⁹

Rovnako, ako v prípade odvolacích súdov, i v prípade dovolacieho konania sa plne uplatňuje zásada senátneho rozhodovania. ZoS ustanovuje, že NS ČR rozhoduje v senátoch alebo vo Veľkom senáte kolégia. Kým klasický dovolací senát rozhodujúci v civilných veciach je v zásade vždy trojčlenný, pozostávajúci z predsedu senátu a dvoch sudcov, Veľký senát je tvorený 17-timi sudcami *Občanskoprávního a obchodního kolegia*.¹⁷⁰

Je potrebné uviesť, že rozhodovanie o dovolaní proti právoplatným rozhodnutiam odvolacích súdov tvorí absolútne dominantný predmet rozhodovacej činnosti spomenutého kolégia. Dovolanie predstavuje kľúčový prostriedok, prostredníctvom ktorého NS ČR plní úlohu zjednocovateľa judikatúry pre všetky všeobecné súdy v zmysle ZoS.

Senát rozhoduje po neverejnej porade, na ktorej okrem samotných sudcov a zapisovateľa nesmie byť nikto prítomný. K rozhodnutiu je potreba väčšiny hlasov, hlasovanie riadi predseda senátu. Mladší sudcovia hlasujú pred staršími, predseda posledný (§ 37 ods. 2 OSŘ). Rozhoduje sa rozsudkom alebo uznesením a nasledovnými spôsobmi.

¹⁶⁹ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno : Doplněk, 2003, s. 445.

¹⁷⁰ Stanovenie počtu členov Veľkého senátu sa riadi pravidlom podľa § 19 ods. 3 ZoS. K 01.03.2019 podľa informácií dostupných na stránke <<http://www.nsoud.cz>> tvorí *Občanskoprávní a obchodní kolégium* 48 sudcov, preto má Veľký senát 17 sudcov. V SR podľa stránky NS SR <<https://www.nsud.sk>> pozostáva k tomuto dátumu Občianskoprávne kolégium NS SR z 25-ich sudcov a Obchodnoprávne kolégium NS SR z 15-tich sudcov, teda spolu zo 40-tich sudcov.

V prípade, že je dovolanie podané proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné, alebo zákonom predpísané náležitosti neboli odstránené a nemožno pre ne pokračovať v dovolacom konaní, alebo neoprávnenou osobou alebo že je zjavne bezdôvodné, dovolanie dovolací súd uznesením **odmietne**. Rovnako tak odmietne dovolací súd i dovolanie podané oneskorene, ak o tom skôr nerozhodol súd prvej inštancie (§ 243c OSŘ).

Pokiaľ dovolanie dovolateľ vezme späť, dovolacie konanie dovolací súd uznesením **zastaví**. Rovnako dovolacie konanie zastaví súd prvej inštancie, ak dovolateľ nemá zástupcu podľa §241 OSŘ ani napriek určenej lehote, prípadne tak urobí samotný dovolací súd (§ 243c ods. 3 OSŘ). Napokon môže byť zastavené súdom prvej inštancie alebo dovolacím súdom pre nezaplatenie súdneho poplatku podľa § 9 ods.1 a 2 zákona č. 549/1991 Sb. v znení neskorších predpisov.

Dôležité je spomenúť, že o odmietnutí dovolania, až na prípad, keď sa má odmietnuť pre neprípustnosť, a o zastavení konania môže rozhodnúť predseda senátu alebo poverený člen senát (§ 243f ods. 2 OSŘ). Na rozhodnutie o odmietnutí dovolania pre neprípustnosť podľa § 237 OSŘ je potrebný súhlas všetkých členov senátu.¹⁷¹ Dôvod je zrejmý, pretože dovolanie je praktický bezvadné, no súd nevidí splnenie podmienok prípustnosti iba podľa § 237 OSŘ, čo si vyžaduje viac odbornosti ako ostatné dôvody odmietnutia či zastavenia konania.

V prípade, že dovolanie obsahuje všetky náležitosti, je podané včas a oprávnenou osobou proti prípustnému rozhodnutiu, no po preskúmaní veci sa zistí, že nie je dôvodné, dovolací súd dovolanie **zamietne**. Ak sa zamietajú dovolanie proti rozsudku, rozhoduje sa tiež rozsudkom, inak uznesením (§ 243d OSŘ).

Ak dovolací súd vyhodnotí, že dovolanie je dôvodné, a teda, že odvolací súd rozhodol nesprávne, a ak výsledky konania ukazujú, že môže o veci sám rozhodnúť, napadnuté rozhodnutie **zmení**. Pri zmene rozhodnutia dovolací súd súčasne zruší rozhodnutia súdu prvej inštancie alebo v odvolacom konaní, ktoré sú na zmenenom rozhodnutí závislé (§ 243d OSŘ). Pokiaľ sa mení rozsudok, rozhoduje tiež rozsudkom, inak uznesením.

Napokon v prípade, že nie sú splnené podmienky pre zastavenie konania, odmietnutie alebo zamietnutie dovolania či zmenu rozhodnutia, dovolací súd rozhodnutie **zruší** a vec vráti odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Môže však zrušiť i rozhodnutie súdu prvej inštancie a vec vrátiť jemu, ak dôvody, pre ktoré bolo odvolacie rozhodnutie zrušené

¹⁷¹ § 243c ods. 2 OSŘ.

platia i na rozhodnutie súdu prvej inštancie, prípadne vec postúpiť vecne príslušnému súdu. Rovnako ako pri zmene, i tu zruší súčasne všetky rozhodnutia, ktoré boli na zrušenom závislé. (§ 243e OSŘ).

Pokiaľ dovolací súd ruší rozhodnutie z dôvodu, že odvolací súd nerešpektoval jeho záväzný právny názor v predošlom rozhodnutí o dovolaní alebo došlo k závažným vadám, môže nariadiť, aby vec prejednal iný senát alebo dokonca iný odvolací súd. To isté platí pre súd prvej inštancie, ak sa ruší súčasne aj jeho rozhodnutie (§ 243e ods. 3 OSŘ).

Ak v dovolacom konaní dovolací súd zistí vady zmätočnosti podľa § 229 ods. 1 a), b) alebo d) a ods. 2 písm. a) alebo b) OSŘ, rozhodne tiež o zastavení konania alebo postúpení veci orgánu, do právomoci ktorého patrí (§ 243e ods. 4 OSŘ).

Po prípadnom vrátení veci je súd viazaný kasačným názorom dovolacieho súdu.

2.2 Dovolacie konanie v SR

Dovolanie je najčastejšie využívaným mimoriadnym opravným prostriedkom v slovenskom civilnom procese.

Najväčšiu revíziu v rámci rekodifikácie civilného procesu v SR si vyslúžilo dovolacie konanie. Táto revízia oproti OSP je skutočne zásadná a citeľná, keď došlo k zavedeniu nielen novej koncepcie dovolacích dôvodov, ale i nahradeniu mimoriadneho dovolania podľa OSP novým dovolaním generálneho prokurátora. Preto i v tejto časti bude výklad rozdelený medzi „klasické“ dovolanie a dovolanie generálneho prokurátora, ktoré sa vyznačuje viacerými odlišnosťami.

2.2.1 Prípustnosť dovolania

Prípustný predmet dovolania

Dovolanie predstavuje bezpochyby poslednú možnosť v rámci všeobecného súdnictva domôcť sa svojho presadzovaného alebo bráneného práva. Táto možnosť je však reálna jedine v prípade, ak má smerovať proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, nakoľko platí, že uplatneniu dovolania musí predchádzať uplatnenie riadneho opravného prostriedku, teda odvolania, inak je dovolací prieskum bez výnimky vylúčený.

Základnou zásadou pri dovolaní je tá, že dovolanie je prípustné len vtedy, ak to zákon výslovne pripúšťa.¹⁷² Dovolanie je prípustné iba proti dvom skupinám rozhodnutí v závislosti od dovolacieho dôvodu, ktorý chce dovolateľ uplatniť.

Na tomto mieste je kľúčové uviesť, že kým česká úprava rozlišuje medzi žalobou pre zmätočnosť z dôvodov väd zmätočnosti a dovolaním z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia, slovenská úprava nediferencuje medzi viacerými opravnými prostriedkami, ale vady zmätočnosti i nesprávne právne posúdenie považuje za dovolacie dôvody. To je **zásadný rozdiel** medzi týmito úpravami. Inými slovami v SR neexistuje žaloba pre zmätočnosť.

V prípade, ak dovolateľ chce namietat' vady zmätočnosti (§ 420 CSP), je takéto dovolanie prípustné iba proti rozhodnutiu odvolacieho súdu (uzneseniu či rozsudku) vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí.

Ak však dovolateľ vidí vadu v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 421 CSP), musí ísť o rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorým odvolací súd potvrdil alebo zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie, pričom toto rozhodnutie záviselo od vyriešenia právnej otázky.

I z takto vymedzeného predmetu dovolania však existujú výnimky, pri ktorých dovolanie i napriek tomu, že ide o také rozhodnutie, prípustné nebude. Výnimky podľa CSP sa však vzťahujú výlučne na rozhodnutia podľa § 421 CSP, *ergo*, ak ide o prípady podľa § 420, žiadne obmedzenia v sporovom konaní neexistujú.

Dovolanie podľa § 421 CSP nie je prípustné proti tým rozhodnutiam (ktorými sa potvrdzovalo alebo menilo rozhodnutie súdu prvej inštancie), ktorým odvolací súd rozhodoval o odvolaniach proti uzneseniam podľa § 357 písm. a) až n) CSP (§ 421 ods. 2 CSP). Keďže § 357 CSP uvádza taxatívny výpočet uznesení v sporovom konaní, proti ktorým (ako jediným) je prípustné odvolanie, potom možno zhrnúť, že (až na jedinú výnimku podľa písm. o/) je dovolanie podľa § 421 CSP vylúčené proti všetkým uzneseniam, proti ktorým je v sporových konaniach prípustné odvolanie. Netreba zabúdat', že v mimosporových konaniach sa vo veci samej rozhoduje i uznesením.

Druhú výnimku pre dovolanie podľa § 421 CSP predstavuje, rovnako ako v ČR, tzv. bagateľný či peňažný cenzus, teda limit hodnoty sporu. Ak má byť totiž predmetom dovolania, ktorým sa napáda nesprávne právne posúdenie, výrok o peňažnom plnení, ktorý neprevyšuje v čase podania žaloby na súde prvej inštancie desaťnásobok minimálnej mzdy,

¹⁷² § 419 CSP.

pričom na príslušenstvo sa neprihliada, dovolanie nebude prípustné. Pri sporoch s ochranou slabšej strany¹⁷³ nebude prípustné, ak výrok neprevyšuje dvojnásobok minimálnej mzdy.¹⁷⁴ Pre zaujímavosť, výška minimálnej mzdy podľa osobitného predpisu v roku 2019 činí sumu 520 EUR.¹⁷⁵ Desať násobok potom predstavuje sumu 5 200 EUR, čo je výrazne vyššia suma, ako je tomu v ČR (50.000 Kč).

V mimosporovom konaní platí jediná odchýlka z hľadiska prípustného predmetu dovolania. Dovolanie nie je prípustné (i už z dôvodov podľa § 420 alebo 421 CSP) proti rozsudku, ktorým sa vyslovilo, že manželstvo sa rozvádza, že je neplatné alebo že nie je a proti uzneseniu v konaní o návrat maloletého do cudziny vo veciach neoprávneného premiestnenia alebo zadržania (§ 76 CMP).

Osoby oprávnené podať dovolanie

Subjektami oprávnenými k podaniu dovolania sú strana, v neprospech ktorej bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP) a v mimosporových konaniach účastník konania.

Okrem nich môže dovolanie v sporovom konaní podať i intervenient, ale iba v prípade, ak so stranou, na ktorej vystupoval, tvorí nerozlučné spoločenstvo. Napokon ho môže podať i prokurátor, no iba v konaniach, ktoré začal alebo do ktorých vstúpil (§ 425 a 426 CSP).

Rovnako ako úprava OSP, i podľa CSP musí byť dovolateľ povinne (vždy) zastúpený advokátom, ktorý ale na rozdiel od OSP musí dovolanie i spísať. Výnimkou je, ak sám dovolateľ – fyzická osoba má právnické vzdelanie druhého stupňa alebo také vzdelanie u dovolateľa- právnickej osoby spĺňa jej zamestnanec alebo člen, ktorý za ňu koná či napokon, ak je v sporoch s ochranou slabšej strany dovolateľ zastúpený príslušnou osobou alebo organizáciou podľa osobitných predpisov (§ 429 CSP).

Účelom povinného zastúpenia v dovolacom konaní a spísania dovolania profesionálom nie je nič iné ako zabezpečiť čo možno najvyššiu kvalitu dovolania a priebehu celého konania. Ako sa vyjadril Veľký senát NS SR v uznesení zo dňa 19. apríla 2017, sp.zn. 1 VCdo/2/2017 zo dňa 19.04.2017, cit: *„Zmyslom tejto právnej úpravy je vytvoriť v civilnom sporovom konaní procesný filter na zjavne neopodstatnené, neprípustné, protirečivé alebo rozporuplné dovolania a zabezpečiť, aby podané dovolanie malo všetky potrebné náležitosti.*

¹⁷³ Spormi s ochranou slabšej strany sa rozumejú spotrebiteľské spory (§ 290 a nasl. CSP), antidiskriminačné spory (§ 307 a nasl. CSP) a individuálne pracovnoprávne spory (§ 316 a nasl. CSP).

¹⁷⁴ § 422 CSP.

¹⁷⁵ § 1 Nariadenia vlády SR č. 300/2018 Z.z., ktorým sa ustanovuje suma minimálnej mzdy na rok 2019.

Zreteľným zámerom, ktorý vychádzal z poznania negatív predchádzajúcej právnej úpravy, je regulácia vysokého počtu problematcky formulovaných dovolaní, ale tiež preventívne pôsobenie na advokátov potenciálnych dovolateľov, aby sa náležitosťami dovolania (vrátane vymedzenia dôvodu, z ktorého sa vyvodzuje jeho prípustnosť) zaoberali s potrebnou zodpovednosťou. pričom neraz bolo celkom zrejmé, že dovolanie nie je podané s istotou, ale len „pre istotu“.

Dovolacie dôvody podľa § 420 CSP (vady zmätočnosti)

Dovolanie podľa § 420 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí možno dôvodiť len tým, že došlo k nasledovným vadám zmätočnosti:

- „a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov,*
- b) ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu,*
- c) strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník,*
- d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie,*
- e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo*
- f) súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.“*

Ako je pri pohľade na dovolacie dôvody podľa § 420 CSP zrejmé, všetky sú totožné i s odvolacími dôvodmi, čo je absolútne logické. Odvolanie je totiž univerzálny opravný prostriedok a pokrýva takmer všetky vady, aké sa vôbec pri súdnom rozhodovaní môžu vyskytovať, či už vady procesné, hmotnoprávne alebo skutkové. Naproti tomu dovolacie dôvody majú byť formulované reštriktívne z dôvodu, že ide o mimoriadny opravný prostriedok, ktorý by mali tomu ktorému účastníkovi dostupný iba pri tých najzásadnejších vadách, a to výlučne vadách právnych, nikdy nie skutkových.

Zároveň je zrejmé, že až na písm. f) sú všetky vady zmätočnosťami vadami zmätočnosti i podľa § 229 OSŘ, a že písm. a) až d) predstavujú nedostatky procesnej podmienky konania.

Je všeobecne i v právnej teórii prijímané, že ak rozhodnutie trpí vadami zmätočnosti, prieči sa tým základným zásadám civilného procesu a je aj všeobecným záujmom, aby bolo takéto rozhodnutie zrušené, pričom je bezvýznamné, či je napadnuté správne alebo nie.¹⁷⁶

K dovolacím dôvodom podľa písm. a), b), c) a d)

Ak v konaní existovala vada spočívajúca v nedostatku právomoci, nedostatku procesnej subjektivity, nedostatku procesnej spôsobilosti, nedostatku zastúpenia či prekážke už právoplatne rozhodnutej alebo skôr začatej veci, je zrejmé, že neboli splnené procesné podmienky. Už na tom mieste je tak vhodné poznamenať, že zákonodarca sa rozhodol, na rozdiel od úpravy odvolacieho konania, že dôvodom dovolania nebude každý nedostatok procesných podmienok, ale len nedostatok tých najzásadnejších, ktoré upravil ako samostatné vady v uvedených písmenách.

K dovolacím dôvodom podľa písm. e) a f)

K uvedeným dovolacím dôvodom v celom rozsahu odkazujeme na náš výklad k odvolacím dôvodom v skoršej časti práce, nakoľko ide nielen o rovnakú formuláciu väd, ale i rovnaký obsah, samozrejme s rozdielom, že sa týkajú dovolacieho konania. NS SR k dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. f) uviedol : „*Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).*”¹⁷⁷

Už skôr bolo rozberané stanovisko NS SR, podľa ktorého nedostatočne odôvodnené rozhodnutie predstavuje tzv. inú vadu konania, ktorá dovolacím dôvodom nie je, a len

¹⁷⁶ GEŠKOVÁ, K. *Dovolanie v civilnom procese*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 53.

¹⁷⁷ Uznesenie NS SR zo dňa 25. októbra 2017, sp. zn. 6Cdo 155/2017.

výnimočne zakladá dovolací dôvod podľa § 421 písm. f) CSP, teda porušenie práva na spravodlivý proces.

Z hľadiska skutočnosti, že je žal' nie ojedinelou súčasťou súdnej praxe, i praxe odvolacích súdov, kvalitatívne nedostačujúce odôvodnenie rozhodnutia, hoci ide o najkľúčovejšiu zložku legitimacy celého aktu, je považovanie nedostatočného odôvodnenia za porušenie práva na spravodlivý proces absolútne žiaduce, či priam nutné a správne. Podľa recentného názoru NS SR, ktoré je v podstate v zhodné so stanoviskom NS SR, sa nedostatočným odôvodnením, teda porušením povinnosti súdu riadne zdôvodniť rozhodnutie, odníma strane sporu možnosť náležite skutkovo a právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov, preto za znemožnenie procesných práv v takej miere, že dochádza k porušeniu práva na spravodlivý proces podľa § 420 písm. f) CSP treba považovať situácie, keď rozhodnutie neobsahuje žiadne dôvody, keď absentuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatách pre rozhodnutie, ako aj to, keď argumentácia súdu v odôvodní je natoľko vnútorne rozporná, že rozhodnutie je ako celok nepresvedčivé.¹⁷⁸ Je potrebné súhlasiť, že v prípade, ak rozhodnutie neobsahuje potrebné dôvody a vysvetlenia, iba ťažko možno voči týmto neexistujúcim skutočnostiam prezentovať odvoláciu či dovoláciu argumentáciu. Inými slovami iba riadne a náležite zdôvodnené rozhodnutie dáva možnosť uplatniť opravný prostriedok a súčasne umožňuje opravnému súdu dôvody preskúmať.

Dovolací dôvod podľa § 421 CSP (nesprávne právne posúdenie)

Dovolanie podľa § 421 CSP je možné podať proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak toto rozhodnutie záviselo od vyriešenia právnej otázky,

„a) pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu,

b) ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo

c) je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.”

Jediným dovolacím dôvodom podľa § 421 CSP a súčasne jedinou uplatniteľnou právnou vadou je nesprávne právne posúdenie.

Pri pohľade na znenie § 421 CSP je zrejmé, že je takmer totožné s jediným českým dovolacím dôvodom podľa § 237 OSŘ, čo je odzrkadlením inšpirácie sa touto úpravou.

¹⁷⁸ Uznesenie NS SR zo dňa 31. januára 2019, sp.zn. 6Cdo 98/2017.

Narozdiel od českej úpravy, z neznámych dôvodov, však došlo iba k prevzatiu troch zo štyroch situácií. V SR absentuje možnosť, aby dovolateľ napadol rozhodnutie odvolacieho súdu z dôvodu, že podľa jeho názoru má byť dovolacia prax zmenená, pretože je nesprávna.

Nie je zrejmé, prečo zákonodarca túto situáciu neupravil, ale hodnotíme to ako významný nedostatok úpravy. Judikatúra, ani tá ustálená, totiž nie je večná a nemenná, naopak, musí sa prispôsobovať zmeneným pomerom, či môže byť zjavne nesprávna. Za takejto situácie je jedinou možnosťou, že ju zmení samotný dovolací súd. K tomu ale nevyhnutne potrebuje dovolanie, ktoré takéto riešenie od súdu vyžaduje. Dovolací súd, i keby tak vedel o nesprávnosti svojej judikatúry, čo by inak zakladalo jeho možnosť predložiť vec Veľkému senátu podľa § 48 CSP, by tak podľa nás nemohol urobiť, keďže prednosť by malo mať odmietnutie dovolania pre nesplnenie podmienok § 421 CSP (nenastala jedna z troch situácií – dovolanie nie je odôvodnené prípustnými dovolacími dôvodmi). Neprevzatím štvrtej situácie sa tak čiastočne obmedzil účel celého dovolacieho konania.

Vzťah medzi dovolacími dôvodmi podľa § 420 CSP a podľa § 421 CSP

Slovenský zákonodarca pri zásadnej zmene právnej úpravy v dovolaní kumuloval vady zmätočnosti (§ 420 CSP) ako i nesprávne právne posúdenie (§ 421 CSP), čím sa odchyľil od českej právnej úpravy, ktorou sa inšpiroval. Takéto riešenie v praxi relatívne rýchlo prinieslo i zásadný aplikačný „problém“.

Dovolatelia, možno zvyknutí i z odvolacích konaní, sa na NS SR obracali s dovolaniami, v ktorých súčasne vymedzili i vady zmätočnosti podľa § 420 CSP, teda podľa nich bolo konanie postihnuté zásadnou procesnou vadou, a súčasne uviedli (pre istotu), že rozhodnutie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia podľa § 421 CSP.

Najvyšší súd SR v historicky prvom rozhodnutí Veľkého senátu sp.zn. 1 VCdo 2/2017 zo dňa 19. apríla 2017 vyniesol hneď aj historicky nesprávne a priam absurdné rozhodnutie. Vyslovil totiž, že súčasná kumulácia dôvodov podľa § 420 a § 421 CSP v jednom dovolaní je neprípustná, a preto, pokiaľ sú uplatnené súčasne vady podľa týchto ustanovení, obmedzí sa prieskumná činnosť dovolacieho súdu iba na vadu zmätočnosti podľa § 420 CSP. Súčasne v právnej vete uviedol, že cit. *„ak sú v dovolaní uplatnené viaceré vady zmätočnosti uvedené v § 420 písm. a/ až f/ CSP, dovolací súd sa pri skúmaní prípustnosti dovolania obmedzí výlučne na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska existencie tej procesnej vady zmätočnosti, ktorá je v tomto ustanovení uvedená na prednejšom mieste.“* V skratke povedané k takémuto názoru NS SR dospel z dôvodu, že

vady zmätočnosti (procesné vady podľa § 420 CSP) sú tak závažné, že ak by sa preukázala ich dôvodnosť v dovolacom konaní, musí byť takéto rozhodnutie ako nezákonné ihneď zrušené či zmenené a teda je irelevantné a bolo by nadbytočné, aby sa rozhodnutie nezákonné ďalej skúmalo po právnej stránke pre nesprávne právne posúdenie. Čo je však podstatou, ak by takúto vadu zmätočnosti súd nezistil, nebude už ďalej skúmať prípadné ostatné vady zmätočnosti v iných písmeňach a ani nesprávne právne posúdenie. Toto rozhodnutie sa okamžite stalo terčom kritiky zo strany praxe i právnej teórie.

Jednotný navyše nebol k tejto otázke ani ÚS SR. Senáty ÚS SR pri konfrontácii s touto právnou otázkou – neprípustnosť kumulácie dovolacích dôvodov sťažnosti sťažovateľov odmietali z dôvodu, že v prípade rozhodnutia Veľkého senátu išlo o ústavne akceptovateľný postup¹⁷⁹. Po tom, čo mal iný senát na vec odlišný názor, sa vec nakoniec na tomto súde dostala plénu za účelom zjednotenia právnych názorov senátov, pričom plénum rozhodnutím sp.zn. PLz. ÚS 1/2018-22 zo dňa 25. apríla 2018 uviedlo zjednocujúce uznesenie, že právne názory Veľkého senátu sú porušením práva na prístup k súdu.

Po zjednocujúcom stanovisku bolo naliehavou požiadavkou, aby NS SR vydal nové, tentokrát správne rozhodnutie k danej (procesnej) právnej otázke. Zmena tejto judikatúry (zatiaľ) definitívne nastala rozhodnutím Veľkého senátu sp.zn. 1 VCdo 1/2018 zo dňa 7. mája 2018, teda po viac ako roku čakania, v ktorom NS SR zaujal k otázke, nové, presne opačné stanovisko: „*Kumulácia dovolacích dôvodov podľa § 420 C. s. p. a § 421 C. s. p. je prípustná.*” Dôvodov, prečo tak urobil, bolo mnoho, ale predovšetkým neprípustnosť kumulácie dôvodov nemala žiadnu oporu v právnych normách, keďže CSP kumuláciu nezakazoval. V skratke uviedol, cit. : „*Pokiaľ nie je daná existencia zmätočnej vady, resp. väd uvedených v § 420 C. s. p., nejestvuje rozumný dôvod, pre ktorý by dovolací súd nemohol pristúpiť k posúdeniu prípustnosti a následne aj dôvodnosti dovolania z dovolacieho dôvodu uplatneného podľa § 421 C. s. p..*” NS SR správne dôvodil, že dovolateľ, ktorý vymedzí súčasne i vadu zmätočnosti i nesprávne právne posúdenie nemôže vedieť, či vadou zmätočnosti je konanie i skutočne postihnuté (ide len o jeho subjektívny názor). Jej posúdenie je totiž iba a len vecou dovolacieho súdu.

Dovolanie pre dôvody § 420 a) až e) CSP má slúžiť na odstránenie najzávažnejších procesných väd. Naproti tomu dovolací dôvod podľa § 421 CSP má slúžiť na vyriešenie najzásadnejších právnych otázok a tým prispievať k vytváraniu konštantnej judikatúry najvyššej súdnej authority, ktorá je čoraz výraznejším prameňom práva i v kontinentálnych

¹⁷⁹ napr. Uznesenie ÚS SR zo dňa 10. októbra 2017, sp.zn. III. ÚS 615/2017.

právnych systémoch a prispievať tak právnej istote a predvídateľnosti rozhodovania všeobecných súdov *pro futuro*. Judikatúru najvyšších súdnych autorít je každý všeobecný súd povinný nasledovať v zmysle základných princípov civilného konania (čl. 2 CSP).

Náležitosti dovolania a lehota na podanie dovolania

Dovolanie sa podáva v lehote dvoch mesiacov odo dňa doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. V prípade, že bolo vydané opravné uznesenie, plynie uvedená lehota od znovu avšak len v rozsahu vykonanej opravy. Je podané v čas i v prípade, že bolo podané na príslušnom odvolacom či dovolacom súde (§ 427 CSP).

V novej právnej úprave sa vypustila oproti OSP požiadavka právoplatnosti napádaného rozhodnutia kvôli plynutiu lehôt pre každú stranu sporu inak, t.j. od doručenia rozhodnutia. Plynutie lehoty na podanie dovolania teda už nie je viazané na moment tzv. absolútnej právoplatnosti, teda moment vyznačenia doložky právoplatnosti, ktorý je závislý od doručenia rozhodnutia všetkým subjektom na oboch stranách.¹⁸⁰ Pôjde tak o relatívnu právoplatnosť rozhodnutia, ktorá nastáva v prípade doručenia konkrétnemu subjektu, nie až všetkým.¹⁸¹

Náležitosti dovolania (§ 428 CSP) sú totožné s tými českými, až na jednu, zvlášť zásadnú odlišnosť. V dovolaní sa nemusí uviesť, v čom dovolateľ vidí splnenie podmienok prípustnosti. Nie je zrejmé, prečo slovenský zákonodarca neprevzal túto náležitosť, a možno predpokladať, a čiastočne sa to už deje, že toto v praxi prinesie iba chaos a právne nezrovnalosti znamenajúce v konečnom dôsledku obmedzenie práva na prístup k dovolaciemu súdu.

Dostávame sa totiž opäť k otázke správneho vymedzenia náležitostí dovolania, ktorá je kľúčovým momentom dovolania, nakoľko NS SR je k ním veľmi prísny a väčšinou pre nedostatky (rovnako ako NS ČR) ani nepristúpi k meritórnemu prieskumu. Česká judikatúra skutočne bohato popísala spôsob, akým je nutné vymedziť nesprávne právne posúdenie (dovolací dôvod) a hlavne vymedziť to, v čom dovolateľ vidí splnenie predpokladov prípustnosti podľa § 237 až 238a OSŘ. V SR ale *de lege lata* (§ 432 CSP) platí iba to, že dovolací dôvod sa vymedzí tak, že sa uvedie právne posúdenie, ktoré sa považuje za

¹⁸⁰ HORVÁTH, Edmund a Andrea ANDRÁŠIOVÁ. *Civilný sporový poriadok*. Komentár. Bratislava : Wolter Kluwer, 2015, s. 775.

¹⁸¹ Porov. WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Díl první : řízení nelézací*. 9. vydanie. Praha : Leges, 2018, s. 519.

nesprávne a v čom spočíva nesprávnosť (rovnako ako 241a ods. 3 OSŘ). Avšak nič ďalšie (náležitosti) už CSP k tomu dôvodu neuvádza, čo nás privádza k paradoxnej situácii vzhľadom na znenie § 420 CSP. Dovolateľovi tak *ex lege* nemusí uviesť nič k tomu, či sú splnené podmienky § 421 CSP, teda či nastala niektorá z uvedených troch situácií a aká právna otázka je jej predmetom.

Napriek tejto skutočnosti NS SR vytvoril hneď niekoľko zásadných právnych názorov k novej právnej úprave z hľadiska spôsobu vymedzovania dovolacieho dôvodu podľa § 421 (nesprávne právne posúdenie), a to vo vzťahu ku každej z troch situácií samostatne, pričom spoločným znakom je, že od dovolateľa vyžaduje v konečnom dôsledku preukázanie splnenia podmienok prípustnosti podľa tohto ustanovenia, teda splnenie náležitosti dovolania, ktoré ale neexistuje. Ak by si NS SR dôsledne osvojil i judikatúru či právnu úpravu ČR, ktorou sa SR inšpirovala, neexistoval by takýto stav. Treba ale dodať, že základné princípy civilného konania podľa CSP (najmä čl. 4) dáva súdu možnosť „dotvorit“ právnu normu ako by bol sám zákonodarcom. Otázka je ale, do akej miery sa potom dá spoliehať na právne normy a právnu istotu.

K prvej situácii podľa § 421 písm. a) CSP, teda k odklonu odvolacieho súdu od konštantnej judikatúry NS SR v uznesení zo dňa 6. marca 2017, sp.zn. 3 Cdo 6/2017 uviedol, cit. : „*V dovolaní, ktorého prípustnosť sa vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. a) CSP, by mal dovolateľ: a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ vysvetliť (a označením konkrétneho stanoviska, judikátu alebo rozhodnutia najvyššieho súdu doložiť), v čom sa riešenie právnej otázky odvolacím súdom odklonilo od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, c/ uviesť, ako mala byť táto otázka správne riešená.*”

V inom rozhodnutí zase uviedol : „*O tom, či je daná prípustnosť dovolania podľa § 421 CSP, rozhoduje odvolací súd výlučne na základe dôvodov uvedených dovolateľom (porovnaj § 432 CSP). Pokiaľ dovolateľ vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 421 CSP, má viazanosť dovolacieho súdu dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) kľúčový význam v tom zmysle, že posúdenie prípustnosti dovolania v tomto prípade závisí od toho, ako dovolateľ sám vysvetlí (konkretizuje a náležite doloží), že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľom označenej právnej otázky a že ide o prípad, na ktorý sa vzťahuje toto ustanovenie.*”¹⁸²

¹⁸² Uznesenie NS SR zo dňa 8. júna 2017, sp.zn. 3 Cdo 200/2016.

Ako je možné vidieť v oboch rozhodnutiach NS SR, dovolací súd požaduje preukázanie i splnenia podmienok podľa § 421, hoci to nie je základná náležitosť dovolania ako v ČR.

V citovanom rozhodnutí NS SR i zadefinoval, čo sa rozumie ustálenou praxou dovolacieho súdu : „Ustálená rozhodovacia prax najvyššieho súdu je vyjadrená predovšetkým v stanoviskách alebo rozhodnutiach najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Do tohto pojmu však možno zaradiť aj prax vyjadrenú opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a vecne na ne nadviazali.“ Je nehybné dodať, že ÚS SR sa zatiaľ nevyjadril, či praxou dovolacieho súdu je i prax ÚS SR, ako je tomu v ČR.

Pokiaľ ide o právnu otázku, cit.: „môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení).“¹⁸³ Pokiaľ ide o pojem právna otázka, rozumie sa ňou právne posúdenie.

V druhej situácii podľa § 421 písm. b) CSP, teda situácii, keď právna otázka v minulosti nebola riešená bude postačovať, ak sa uvedie právne posúdenie (právna otázka) a súčasne uvedie, v čom sa vidí nesprávnosť, teda aké riešenie by malo byť správne.

V poslednej situácii podľa § 421 písm. c) CSP, teda v situácii viackoľajnosti praxe, je potrebné konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil, uviesť, ako mala byť správne riešená a súčasne označiť rozhodnutia NS SR, či presnejšie právne názory v nich obsiahnuté, v ktorých si dovolací súd (jeho senáty) protirečili alebo odlišne riešili to isté právne posúdenie.

Na rozdiel od českej úpravy môže dovolateľ dovolacie dôvody meniť a dopĺňať výlučne v lehote na podanie dovolania, nikdy nie neskôr. To isté platí i o rozšírení rozsahu dovolania (§ 430 a § 434 CSP). Novoty nemožno v dovolaní uvádzať s výnimkou, tých skutočností a dôkazov, ak by sa mali týkať preukázania prípustnosti alebo včasnosti dovolania (§ 435 CSP).

¹⁸³ Napr. Uznesenie NS SR zo dňa 22. februára 2018, sp.zn. 3Cdo 146/2017.

2.2.2 Konanie o dovolaní

Prvotné úkony spojené s dovolaním vykonáva súd prvej inštancie, ktorému bolo dovolanie doručené.

Úloha tohto súdu je však veľmi jednoduchá. Súd prvej inštancie nevyzýva na odstránenie žiadnych chýbajúcich náležitostí, tak všeobecných ani osobitných. Jedinou výnimkou je vada spočívajúca v tom, že dovolateľ nie je zastúpený advokátom (a nie je ním ani spísané). Vtedy súd vyzýva dovolateľa na odstránenie tejto vady. Ani to však neplatí, ak bol o povinnom zastúpení riadne poučený v odvolacom konaní. Keďže odvolacie súdy v poučeníach rozhodnutí takmer vždy poučujú o tejto povinnosti, situácia bude veľmi ojedinelá.

Súd prvej inštancie pristúpi k vyrubeniu súdneho poplatku za dovolanie, prípadne rozhodne o návrhoch na oslobodenie od ich platenia, doručí dovolanie druhej strane a umožní jej sa jej v lehote nie kratšej ako 10 dní vyjadriť. Ak tak učiní, doručí vyjadrenie dovolateľovi na vedomie (§ 436 CSP). Dovolacia replika a duplika tu neexistuje. Následne vec postúpi dovolaciemu súdu.

Druhá fáza, ak k nej dôjde, sa odohráva na dovolacom súde. Úlohu dovolacieho súdu plní v sústave všeobecného súdnictva výlučne NS SR, bez žiadnej zákonom stanovenej výnimky (§ 35 CSP). Rozhoduje o všetkých dovolaniach podaných proti rozhodnutiam krajských súdov ako súdov odvolacích, o dovolaniach generálneho prokurátora proti rozhodnutiam okresných a krajských súdov, či, za jednej jedinej situácie (viac menej iba teoretickej) dokonca i samotného NS SR ako súdu odvolacieho.¹⁸⁴

Ako už bolo niekoľkokrát zdôraznené, dovolací súd v prvom rade skúma (ako každý súd) podmienky prípustnosti dovolania. Akúsi „špeciálnu“ pozornosť venuje vymedzeniu náležitostí dovolania, najmä vymedzeniu dovolacích dôvodov. NS SR totiž práve v dôsledku absencie či nedostatočného vymedzenia dovolacieho dôvodu nemôže pristúpiť k skúmaniu, či je dovolanie dôvodné (či bol naplnený dovolací dôvod).

Správne NS SR uvádza, že cit. : „...*ak by najvyšší súd bez ohľadu na neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane.*”¹⁸⁵ alebo inými slovami „*Úspech každého dovolania je vždy*

¹⁸⁴ Takáto možnosť nie je vylúčená. Podľa § 459 CSP dovolanie generálneho prokurátora nie je možné podať proti rozhodnutiu o dovolaní, no nie že aj proti rozhodnutiu NS SR o odvolaní, ktoré vydal ako súd odvolací podľa § 31 ods. 2 CSP.

¹⁸⁵ Uznesenie NS SR zo dňa 10. októbra 2017, sp.zn. 3Cdo 158/2017.

podmienečný (primárnym) záverom dovolacieho súdu, že je procesne prípustné a až následným (sekundárnym) záverom dovolacieho súdu, že dovolanie je aj opodstatnené. Pokiaľ dovolací súd dospeje k názoru, že dovolanie je procesne neprípustné, musí tento opravný prostriedok odmietnuť bez toho, aby sa zaoberal vecnou stránkou napadnutého rozhodnutia, v opačnom prípade by on sám porušil zákon.”¹⁸⁶ Z uvedeného tak formuluje dve základné časti rozhodovania o dovolaní, a to konanie o prípustnosti a následne, iba v prípade, že dovolací súd vyhodnotí dovolanie ako procesne prípustné, i konanie o veci samej, teda konanie o opodstatnenosti dovolania.

Treba si uvedomiť, že z hľadiska organizácie systému všeobecných súdov v Slovenskej republike je NS SR súdom, ktorý hierarchiu završuje. Z titulu jeho postavenia nie je súdom skutkovým, ale právnym, podobne ako ÚS SR. Je viazaný skutkovým stavom zisteným odvolacím súdom (§ 442 CSP), a preto dokazovanie zásadne nevykonáva.

Dovolací súd môže z dôvodov hodných osobitného zreteľa odložiť nielen vykonateľnosť rozhodnutia, ale i právoplatnosť, no tú len v prípade, ak nejde o rozhodnutie na plnenie (§ 444 CSP).

2.2.3 Rozhodnutie o dovolaní

Na NS SR o dovolaní rozhodujú výlučne trojčlenné senáty, preto platí to isté, čo v prípade senátneho rozhodovania na odvolacích súdoch. Senát i tu rozhoduje po neverejnej porade, na ktorej môže byť prítomný výlučne zapisovateľ. Na rozhodnutie senátu je nevyhnutná väčšina hlasov, pričom hlasovať sú povinní, nie oprávnení, všetci členovia senátu. I tu platí pravidlo, že funkčne mladší členovia senátu hlasujú pred funkčne staršími členmi senátu, pričom predseda senátu hlasuje posledný (§ 47 CSP).

Dovolací súd, keďže dokazovanie nevykonáva, rozhoduje o dovolaní spravidla bez pojednávania. Pojednávanie môže nariadiť, ak to považuje za potrebné, no pôjde skôr o výnimočnú situáciu (§ 443 CSP).

Súd je viazaný nielen skutkovým stavom, ale i dovolacími dôvodmi. (§ 440 CSP). To je zásadný rozdiel oproti českej úprave, podľa ktorej nie je dovolací súd dovolacím dôvodom viazaný, ale skúma *ex officio* i vady zmätočnosti či iné vady konania (por. § 242 ods. 3 OSŘ). Inými slovami dovolací súd nemusí skúmať, či v konaní došlo k vadám zmätočnosti podľa § 420 CSP.

¹⁸⁶ Uznesenie NS SR zo dňa 28. mája 2015, sp.zn. 2 Obdo V 3/2015.

Rovnako je dovolací súd viazaný rozsahom dovolania, s výnimkou situácií obdobných § 242 ods. 2 OSŘ, teda v prípadoch, keď od napadnutého výroku závislý iný výrok, ktorý nebol napadnutý, keď ide o nerozlučné spoločenstvo a dovolanie podal len niektorých zo subjektov a napokon, keď spôsob usporiadanie vzťahu medzi stranami vyplýva z osobitného predpisu (§ 439 OSŘ). V mimosporovom konaní nie je ním viazaný i vtedy, ak ide o vec, v ktorých môže súd začať konanie aj bez návrhu (§ 77 CMP).

Dovolací súd dovolacie konanie **zastaví**, ak ho dovolateľ vezme späť. Súd prvej inštancie dovolacie konanie zastaví, ak nebol zaplatený súdny poplatok za dovolanie podľa § 10 ods. 1 v spojení s § 12 ods. 2 zákona č. 71/1992 Z.z. o súdnych poplatkoch v znení neskorších predpisov.

V prípade, ak neboli splnené podmienky prípustnosti dovolania, dovolací súd ho uznesením podľa § 447 CSP **odmietne**, *in concreto*, keď :

- „a) bolo podané oneskorene,*
- b) bolo podané neoprávnenou osobou,*
- c) smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je dovolanie prípustné,*
- d) nemá náležitosti podľa § 428,*
- e) neboli splnené podmienky podľa § 429 (povinnosť zastúpenia, pozn. autora) alebo*
- f) nie je odôvodnené prípustnými dovolacími dôvodmi alebo ak dovolacie dôvody nie sú vymedzené spôsobom uvedeným v § 431 až 435.”*

Práve posledný uvedený prípad v § 447 psím. f) CSP predstavuje častý dôvod odmietania dovolania. Ako sme už spomínali, NS SR dovolanie odmieta i v prípade, keď dovolateľ nepopíše splnenie podmienok podľa § 421 CSP, hoci mu to ale zákon v § 431 až 435 CSP, ktoré sa v norme spomínajú, neukladá. Drobný rozdiel oproti ČR

Ak dovolanie je procesne perfektné, uskutoční dovolací súd meritórny prieskum, pričom ak dospeje k názoru, že nie je dôvodné, rozsudkom ho **zamietne**.

Ak je naopak dovolanie dôvodné, teda došlo k niektorej z vytýkaných vady, dovolací súd napadnuté rozhodnutie (či rozhodnutia) uznesením **zruší**. Podľa toho, o akú vadu išlo, môže súčasne vec vrátiť odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP).

Z dôvodovej správy k CSP vyplýva : *„Predkladateľ ponecháva doterajší zásadne kasačný režim dovolania s prvkami výnimočného uplatnenia revízneho systému.”*¹⁸⁷

¹⁸⁷ Dôvodová správa k CSP dostupná na internete
<<https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=5280>>.

Kasačný opravný systém, na ktorom je dovolacie konanie budované, uprednostňuje zrušenie rozhodnutia pred jeho zmenou. **Zmena** podľa § 449 ods. 3 CSP prichádza do úvahy iba vtedy, ak je dovolanie dôvodné a súd mal zato, že môže sám vo veci rozhodnúť. V praxi by mohlo ísť najmä o prípady, keď sa namieta nesprávne právne posúdenie hmotnoprávnej otázky, od ktorej závisel spor. Ak potom odvolací súd žalobu na základe tejto vady zamietol, dovolací súd jej môže vyhovieť (a opačne), čo je účelnejšie ako vec vracať odvolaciemu súdu.

Ako je zrejmé zo spôsobov rozhodovania, oproti ČR dovolací súd rozhoduje pri zrušovaní iba uznesením a nie aj rozsudkom, ale čo je zásadnejšie, o dovolaní vždy rozhoduje celý dovolací senát, nikdy nie jeho predseda či poverený člen senátu.

Zvláštnou novinkou v dovolacom konaní je tzv. pokuta za súdivosť. Takúto pokutu až do výšky 500 EUR uloží dovolací súd advokátovi, ktorý dovolanie podpísal, ak ho súd odmietne ako neprípustné alebo zamietne ako nedôvodné za stavu, keď bolo podané v takej veci, ktorá už bola obdobne v minulosti minimálne v piatich prípadoch predmetom konania pred dovolacím súdom na základe skoršieho dovolania podaného tým istým dovolateľom. Postihové právo bude mať advokát voči klientovi (dovolateľovi) iba v prípade, ak ho podal na jeho osobitný písomný príkaz (§ 452 CSP). Dôvodom tejto úpravy bolo priam masové podávanie rovnakých dovolaní v skutkovo a právne rovnakých veciach (spotrebiteľské veci), v ktorých jedna spoločnosť zahlcovala NS SR, a tiež ÚS SR.

Napokon nemožno aspoň okrajovo nespomenúť rozhodovanie Veľkého senátu NS SR. Jeho účel je rovnaký ako v ČR, teda zjednocovanie judikatúry v prípadoch, keď určitý senát dospeje pri rozhodovaní k inému právnemu názoru, ako už skôr vyslovenému iným senátom tohto súdu. Kým Veľký senát v ČR je len jeden a aktuálne ho tvorí 17 sudcov, Veľký senát v SR má vždy iné zloženie, pretože ho tvoria traja členovia senátu, ktorý mu vec postúpil, traja určení rozvrhom práce a predseda daného kolégia, ktorý je aj jeho predsedom, teda iba 7 osôb. Po rozbere dovolacích situácií podľa § 421 CSP nájde tento postup uplatnenie najmä v prípadoch, keď existuje nejednotná judikatúra (3. situácia). Ak Veľký senát prijme právny názor, je *pro futuro* záväzný pre všetky senáty NS SR. Ak by sa chcel neskôr iný senát NS SR odkloniť od tohto názoru, musí vec opätovne predložiť veľkému senátu. Ešte pred rozhodnutím si vyžiada stanovisko ministra spravodlivosti SR, generálneho prokurátora SR, prípadne ďalších subjektov (§ 48 CSP). Takýmito subjektami môžu byť právnické fakulty. Veľký senát v SR má tak oproti ČR nielen iný, výrazne nižší počet členov, ale i iný spôsob kreovania, kde traja jeho členovia sú tí istí sudcovia, ktorí sa chcú odkloniť. Preto ak by chceli presadiť svoj názor, stačí im presvedčiť už iba jedného

sudcu. Takto zložený a kreovaný Veľký senát z hľadiska jeho účelu nepovažujeme za celkom správny. K 1. marcu 2019 navyše Veľký senát (a to iba občianskoprávneho kolégia) rozhodol o právnej otázke, teda za viac ako dva roky, iba štyrikrát, čo je pomerne zvláštne, keďže prax dovolacieho súdu bola relatívne v mnoho otázkach nejednotná.¹⁸⁸

2.3 Dovolanie generálneho prokurátora SR

Špecifickým opravným prostriedkom v slovenskom civilnom procese je dovolanie generálneho prokurátora. Ako vyplýva už z názvu, tento opravný prostriedok neuplatňuje strana či účastník konania, ale osoba úplne odlišná od zainteresovaných subjektov. Generálny prokurátor (GP) SR stojí na čele hierarchicky usporiadanej prokuratúry SR, čo bolo rozobrané v prvej časti práce.

Je nevyhnutné úvodom uviesť, že v OSP sa tento prostriedok nazýval ako mimoriadne dovolanie (generálneho prokurátora), pričom došlo k zásadnej zmene pri jeho uplatňovaní (por. § 243e a nasl. OSP). Mimoriadne dovolanie podľa OSP (účinného do 30. júna 2016) sa stalo viac krát predmetom významných právnych názorov NS SR, ÚS SR či dokonca ESLP. Práve posledný súd mal k tomuto opravnému prostriedku v civilnom konaní kritický postoj, keď subjekt odlišný od účastníkov konania na základe svojej vlastnej vôle rozhodoval o tom, či dovolanie podá alebo nie.¹⁸⁹ Práve judikatúra ESLP bola i v zmysle dôvodovej správy hybnou silou k značnému obmedzeniu tohto opravného prostriedku, resp. k jeho absolútnej revízii, čo potvrdzuje i dôvodová správa k CSP, podľa ktorej cit. : „*Systém mimoriadnych opravných prostriedkov v CSP vychádza z doterajšej bezproblémovej právnej úpravy inštitútov dovolania a obnovy konania, pričom sa precizoval inštitút mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora z dôvodu súladnosti s judikatúrou ESLP a tento mimoriadny opravný prostriedok sa ponecháva v CSP v zúženej verzii súladnej s judikatúrou ESLP.*”

Zákonodarca sa rozhodol tento opravný prostriedok navyše relatívne samostatne a odlišne upraviť pre sporové konania (§ 458 – 465 CSP), i v mimosporových konaniach (§ 78 – 86 CMP).

Osobou oprávnenou na podanie dovolania GP je jedine generálny prokurátor SR, avšak v sporovom konaní ho môže podať iba na základe podnetu strany konkrétneho sporu a je viazaný pri formulácii rozsahu dovolania i tým, že musí ísť o výrok, ktorý strana namieta

¹⁸⁸ Vychádzame z údajov dostupných na oficiálnej stránke NS SR <<https://www.nsud.sk/>>.

¹⁸⁹ Bližšie pozri Uznesenie NS SR zo dňa 7. októbra 2015, sp.zn. 3 M Cdo 5/2015.

(§ 460 CSP). V mimosporových konaniach môže podať dovolanie buď na podnet účastníka konania alebo osoby dotknutej rozhodnutím, alebo aj bez podnetu, ak išlo o konanie, do ktorého môže prokurátor vstúpiť, a to aj vtedy, ak do takého konania nevstúpil (§ 80 CMP). Je potrebné dodať, že strana sporu alebo účastník konania na podanie tohto dovolania nemá právny nárok, a teda GP nemá povinnosť takémuto podnetu vyhovieť.

Prípustným predmetom dovolania GP je každé právoplatné rozhodnutie súdu za podmienky, že to vyžaduje ochrana práv v sporovom konaní alebo verejný záujem a ochrana práv v mimosporovom konaní a túto ochranu v čase podania dovolania GP nemožno dosiahnuť inými právnymi prostriedkami. Dovolanie tak môže smerovať nielen voči rozhodnutiam odvolacích súdov, ale i súdov prvej inštancie, či dokonca samotného NS SR, avšak iba v jedinom veľmi špecifickom (skôr teoretickom) sporovom prípade, keď konal ako súd odvolací, čo už bolo načrtnuté. Nemožno ho podať proti rozhodnutiu NS SR o dovolaní alebo dovolaní GP. Dovolanie GP taktiež nemožno v mimosporovom konaní podať proti rozsudku, ktorým sa vyslovilo, že sa manželstvo rozvádza, že je neplatné alebo že nie je a proti uzneseniu v konaní o návrat maloletého do cudziny vo veciach neoprávneného premiestnenia alebo zadržania. Ide teda o rovnaké rozhodnutia, proti ktorým nebolo možné podať ani klasické dovolanie (§ 459 CSP a § 79 CMP).

GP dovolanie podáva **v lehote** troch mesiacov odo dňa právoplatnosti rozhodnutia, čo je rozdiel oproti dvom mesiacom od doručenia pri klasickom dovolaní (§ 461 CSP). V mimosporových konaniach má lehotu až jeden rok od právoplatnosti rozhodnutia.¹⁹⁰

Podľa § 462 CSP sú **náležitosti** rovnaké ako pri klasickom dovolaní až na to, že tu GP nemusí uviesť dovolací návrh. Rozsah a dôvody možno meniť iba v lehote na podanie dovolania. To neplatí v mimosporovom konaní, kde môže dôvody meniť až do vyhlásenia rozhodnutia (§ 82 ods. 2 CMP).

Kľúčovou náležitosťou dovolania GP je dovolací dôvod, ktorého formulácia pre sporové konania je skôr hybridná, pretože sa zlieva s prípustnosťou prostriedku. Podľa § 458 ods. 2 CSP: „Dovolanie generálneho prokurátora je prípustné iba za predpokladu, že právoplatné rozhodnutie súdu porušuje právo na spravodlivý proces alebo trpí vadami ktoré majú za následok závažné porušenie práva spočívajúce v právnych záveroch, ktoré sú svojvoľné alebo neudržateľné a ak potreba zrušiť rozhodnutie prevyšuje nad záujmom zachovania jeho nezmeniteľnosti a nad princípom právnej istoty.“ Z takejto formulácie by bolo možné vyvodiť, že dovolacími dôvodmi sú porušenie práva na spravodlivý proces alebo

¹⁹⁰ § 80 CMP

nesprávne právne posúdenie, ktoré je svojvoľné, neudržateľné a majúce za následok závažné porušenie práva, oba za podmienky, že súčasne potreba zrušiť takéto rozhodnutie prevažuje nad záujmom zachovania jeho nezmeniteľnosti a nad princípom právnej istoty.

V mimosporovom konaní platí iná situácia. Podľa § 78 ods. 2 CMP je prípustné, ak potreba zrušenia či zmeny rozhodnutia prevyšuje nad záujmom nezmeniteľnosti a princípom právnej istoty, no súčasne musí ísť o niektorú z väd podľa § 83 CMP, teda buď vadu zmätočnosti,¹⁹¹ ktoré sú v zásade totožné s tými pri dovolaní podľa § 420 CSP, alebo inú vadu konania majúcu za následok nesprávne rozhodnutie, alebo neúplne alebo nesprávne zistenie skutkového stavu alebo napokon nesprávne právne posúdenie. Inými slovami možno v mimosporovom konaní dovolanie GP podať v zásade z tých istých dôvodov ako odvolanie (porov. § 83 CMP s § 365 ods. 1 CSP), avšak nemožno zabúdať, že súčasne si to vyžaduje verejný záujem alebo ochrana práv a nápravu v čase podania nemožno dosiahnuť inak (§ 78 ods. 1 CMP).

Takto formulovaný dovolací dôvod a podmienky prípustnosti dovolania dávajú generálnemu prokurátorovi relatívne veľmi široký priestor na jeho uplatnenie tak v sporovom, ako aj mimosporovom konaní.

Keďže dovolanie GP je prípustné iba v prípade, ak nápravu nemožno dosiahnuť v čase jeho podania inými prostriedkami, najmä odvolaním a dovolaním, v praxi by jeho uplatnenie mohlo najčastejšie prichádzať do úvahy v prípade rozhodnutia súdu prvej inštancie, proti ktorému nie je prípustné odvolanie (napr. rozhodnutie o výške trov konania) alebo v prípade rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorému nie je prípustné dovolanie (napr. rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania alebo rozhodnutie o neodkladnom opatrení).

Dovolanie sa podáva na dovolacom súde, a preto ho tento súd a nie súd prvej inštancie doručí stranám (či účastníkom) na vyjadrenie (§ 463 CSP a § 84 CMP).

V ďalšom je postup dovolacieho súdu obdobný ako pri klasickom dovolaní, pretože sa na konanie použijú primerane ustanovenia o ňom (§ 464 CSP).

¹⁹¹ „Dovolanie generálneho prokurátora možno odôvodniť tým, že

a) sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov,

b) ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal procesnú subjektivitu,

c) účastník nemal spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za neho zákonný zástupca alebo procesný opatrovník,

d) v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie,

e) rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd,

f) došlo k zásahu do práva na spravodlivý proces... ”

Za osobitnú zmienku stojí skutočnosť, že podnet strany na podanie dovolania generálnemu prokurátorovi nie je v zmysle judikatúry ÚS SR účinným prostriedkom nápravy, keďže dovolanie je na úvahe GP, a teda nemôže ich strana uplatniť osobne, a preto ho nemusí vyčerpať, aby sa obrátila na ÚS SR¹⁹². Inými slovami môže strana súčasne uplatniť podnet GP i podať sťažnosť ÚS SR.

Podľa štatistík Generálnej prokuratúry SR za roku 2017 bolo generálneho prokurátorovi v tomto roku doručených spolu 386 podnetov na podanie dovolania GP, pričom iba v 12-tich prípadoch dovolanie i podal.¹⁹³

Dovolanie generálneho prokurátora je nástupcom historického mimoriadneho dovolania podľa OSP, avšak v úplne novom „šate“. Tento prostriedok považujeme za síce nie veľmi využívaný prostriedok nápravy nesprávnych súdnych rozhodnutí, a preto sa z času na čas objavujú diskusie o potrebe jeho normatívnej existencie, avšak ide o skutočne jedinečný a v niektorých prípadoch mimoriadne dôležitý nástroj, kde odvolanie či dovolanie sú vylúčené. CSP totiž vylúčil odvolací prieskum v mnohých uzneseniach (o poriadkovej pokute, o výške trov konania a pod.) alebo dovolací prieskum v určitých rozhodnutiach (o trovách konania, o skutkových vadách), pričom ale v týchto rozhodnutiach neraz dochádza k svojvoľným či neudržateľným porušeniam zákona pri jeho výklade.

2.4 Porovnanie právnych úprav

Ako vyplýva z rozboru dovolacieho konania v oboch právnych poriadkoch, úpravy vykazujú mnohé spoločné znaky, čo je dané konkrétne nielen skutočnosťou, že až do prijatia novej úpravy CSP v SR platil a bol účinný OSP, ktorý v ČR, samozrejme nie v úplne rovnakom znení, platí až dodnes, ale najmä skutočnosťou, že slovenský zákonodarca sa najmä v úprave dovolacieho konania, ktorú sám považuje za najzásadnejšiu zmenu, inšpiroval českou úpravou.

Spoločným znakom je najmä povaha dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku proti právoplatným rozhodnutiam súdov, pričom o dovolaní rozhodujú jedine najvyššie súdy (NS ČR a NS SR), ako vrcholné orgány sústavy všeobecných súdov, ktoré najmä prostredníctvom tohto prostriedku nápravy plnia úlohu zjednocovateľa judikatúry. Spoločnými črtami sú i systematické fázy konania, od konania na súde prvej inštalácie až po

¹⁹² Uznesenie ÚS SR zo dňa 15. júna 2016, sp.zn. II. ÚS 493/2016.

¹⁹³ Štatistiky sú dostupné na stránke GP SR <<https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-anetrestnej-cinnosti-za-rok-2017-39b2.html>>.

dovolací súd, a tak isto princípy, na ktorých je dovolanie budované, predovšetkým je potrebné spomenúť princíp senátneho rozhodovania.

Za rozhodujúce **odlišnosti** naopak možno považovať koncepciu dovolacích dôvodov, postup a právomoci súdu prvej inštancie, rozhodovanie o dovolaní, rozsah prieskumnej činnosti dovolacím súdom a existenciu dovolania generálneho prokurátora v SR (v sporových i mimosporových konaniach). Ďalším dôležitým rozdielom sú i iné podmienky prípustnosti, ako iný prípustný predmet dovolania, osoby oprávnené k jeho podaniu či tzv. peňažný cenzus.

Kým v ČR môže dovolanie podať jedine účastník konania, v SR tak môže urobiť nielen on (či strana sporu), ale i intervenient, pokiaľ so stranou tvoril nerozlučné spoločenstvo a napokon i prokurátor. Za spomenutie stojí i výška peňažného limitu pre dovolania v sporových konaniach ako podmienka prípustnosti. Kým v ČR je stanovený pevnou sumou 50 000 Kč, pričom ale spotrebiteľských sporov sa netýka, tá slovenská sa odvíja vždy od minimálnej mzdy, pričom iný (vyšší) násobok platí pri bežných sporoch, a iný (nižší) sporoch týkajúcich sa spotrebiteľov. I v ČR by sa mohlo čiastočne inšpirovať slovenskou úpravou jednak vyšším limitom v klasických sporoch (napr. 100 000 Kč), ale hlavne zaviesť ho i na spotrebiteľské spory, napr. do výšky 30 000 Kč, čím by nepochybne došlo k čiastočnému odbremeneniu dovolacieho súdu.

Zatiaľ čo český zákonodarca umožnil v dovolaní uplatniť jediný **dovolací dôvod**, ktorým je nesprávne právne posúdenie, ten slovenský prijal úpravu, podľa ktorej okrem nesprávneho právneho posúdenia (§ 421 CSP) možno dovolaním napadnúť aj najzásadnejšie procesné vady, ktorých sa odvolací súd mohol dopustiť, tzv. vady zmätočnosti (§ 420 CSP). Tu je však potrebné dodať, že i český dovolací súd musí *ex offico* prihliadať, teda skúmať vady zmätočnosti podľa 229 OSŘ. Rozdiel tak spočíva v tom, že kým dovolateľ na Slovensku môže v dovolaní vytýkať súčasne vadu zmätočnosti i nesprávne právne posúdenie, český dovolateľ v prípade nesprávneho posúdenia podá dovolanie a v prípade procesnej vady žalobu pre zmätočnosť, teda iný opravný prostriedok. Slovenský dovolací súd nikdy neskúma vady zmätočnosti *ex offico*, ale je viazaný dovolacím dôvodom. Je otáznou, do akej miery je český prístup vhodný, no skôr sa hlavne pre sporové konania javí ako správny spôsob podľa CSP, keď je dovolací súd bezvýhradne viazaný uplatnenými dôvodmi, pričom navyše v ČR už i odvolací súd skúma vady zmätočnosti, preto nie je celkom vhodné, aby tak robil po právoplatnosti veci aj sám dovolací súd, zvlášť ak existuje samotný opravný prostriedok pre vady zmätočnosti. Existuje tu tak zrejma duplicita skúmania väd zmätočnosti.

Pokiaľ ide o náležitosti dovolania a jeho **vady**, správne je rozhodne slovenské riešenie. I NS ČR predsa hovorí o prísnych podmienkach prípustnosti a o kvalite dovolania, preto nemá zmysel dovolateľa upozorňovať na nedostatky dovolania (s výnimkou zastúpenia). Navyše veď práve nato má slúžiť povinné zastúpenie osobou profesionálneho právnik. V SR sa na vady dovolania, s výnimkou výzvy na povinné zastúpenie, nikdy nevyzýva. Okrem toho nepovažujeme za správne, že v ČR je možné meniť dôvody i po uplynutí lehoty na dovolanie.

Spoločným dovolacím dôvodom je tak **nesprávne právne posúdenie**, a to nielen takmer zhodným spôsobom jeho normatívneho vymedzenia, ale i z hľadiska rovnakých podmienok prípustnosti tohto prostriedku. Tou jedinou, možno na prvý pohľad drobnou, ale podstatou veľmi zásadnou odlišnosťou sú situácie, za ktorých sa nesprávne právne posúdenie uplatňuje, teda štyri situácie podľa § 237 OSŘ a tri situácie podľa § 421 CSP. V slovenskom dovolacom konaní absentuje situácia, keď dovolateľ poukazuje na nesprávne právne posúdenie odvolacím súdom, ktoré je síce súladné s dovolacou praxou, no tvrdí, že posúdenie týmito súdmi nie je správne. Ide o zásadnú skutočnosť, pretože ak by odvolacie rozhodnutie bolo totožné s dovolacou praxou, potom aj keby boli obe nesprávne, nie sú splnené podmienky, aby sa mohla prax zmeniť, resp. aby nad tým dovolací súd aspoň pouvažoval, keďže podľa nás by musel také dovolanie odmietnuť pre neexistenciu podmienok (situácií) podľa § 421 CSP. Zmena praxe tak v SR je možná len pri prvej situácii, keď sa vyčíta odklon odvolacieho súdu od dovolacej praxe. V takom prípade, ak by senát NS SR dospel k názoru odlišnému, ako v minulosti vyslovený názor iného senátu či Veľkého senátu, predloží vec Veľkému senátu. Ide podľa nás zrejme o nedôslednosť pri príprave zákona, inak si túto situáciu nevieme vysvetliť.

Pokiaľ ide o **rozhodovanie** v dovolacom konaní, v ČR je možné, aby o dovolaní rozhodoval súd prvej inštancie, a to buď pri zastavení dovolacieho konania pre nedostatok zastúpenia alebo pri jeho odmietnutí pre oneskorenosť. Rovnako o odmietnutí dovolania, s výnimkou odmietania pre neprípustnosť, a zastavení dovolacieho konania (spät'vzatie alebo nedostatok zastúpenia) rozhoduje predseda alebo poverený člen dovolacieho senátu. V SR až na zastavenie pre nezaplatenie súdneho poplatku vždy koná a rozhoduje o dovolaní dovolací senát v plnom zložení, t.zn. traja sudcovia. Podobne, ako pri porovnávaní odvolacích konaní, i tu sme zástancovia správnosti českého riešenia, pretože ide o spôsob zrýchlenia a zefektívnenia práce súdov, a tým i rýchlosti poskytovania súdnej ochrany. Takúto výnimku zo zásady senátneho rozhodovania možno akceptovať, pretože o týchto

relatívne nie zložitých procesných vadách dokáže rozhodnúť už súd prvej inštancie alebo člen odvolacieho senátu.

Podstatným rozdielom pri rozhodovaní je i existencia **veľkých senátov** kolégií. Kým v ČR existuje len jeden Veľký senát kolégia tvorený aktuálne 17-timi sudcami podľa rozvrhu práce, v SR je vytváraný *ad hoc* podľa kľúča CSP, teda tvorený 7- mimi sudcami príslušného kolégia, pričom traja z nich sú členovia postupujúceho senátu, teda má vždy iné zloženie. Ak vezmeme do úvahy účel Veľkého senátu, ktorou má byť zabezpečenie stabilnej judikatúry v zásadných otázkach na základe odbornosti do budúca, potom slovenské riešenie tento účel nie celkom napĺňa, pretože iba sedem sudcov je k tomu primálo. Pri 17 – tich členoch je síce o ťažšie nájsť zhodu, no také rozhodnutie má nepochybne väčšiu silu, legitimitu a autoritu, a do budúca menšiu možnosť zmeny. Naproti tomu v SR je zmena možná pomerne ľahko.

Ďalšou odlišnosťou pri spôsobe rozhodovania je povaha samotných opravných systémov. Hoci česká teória hovorí o kasačnom opravnom systéme, nezodpovedá tomu fakt, že zrušenie (kasácia) prichádza do úvahy až ako posledná v poradí, dokonca až po zmene rozhodnutia. Naproti tomu zmiešaný **kasačno-revízny** systém v SR uprednostňuje zrušenie rozhodnutia pred jeho zmenou, čo je ale odôvodniteľné i vadami zmätočnosti ako možným dovolacím dôvodom.

Napokon je výraznou odlišnosťou CSP a CMP zavedenie možnosti dovolania **generálneho prokurátora**, ktoré umožňuje prieskum rozhodnutí nielen odvolacieho súdu, ale i súdu prvej inštancie, avšak za prísnych, ba priam mimoriadnych podmienok, pričom ale toto dovolanie podáva GP, na ktorého sa osoba s podnetom na podanie obrátila. I keď sa vzhľadom na judikatúru ESLP zásah tretej osoby (GP) do právoplatného stavu javí ako negatívny a vzhľadom na početnosť uplatňovania ako zbytočný, vzhľadom na prísne podmienky ho nielenže možno akceptovať či pripustiť, ale vzhľadom na široký právny záber v určitých naznačených situáciách považovať za vítanú nutnosť.

3. Žaloba na obnovu konania a žaloba pre zmätočnosť

Ďalšími mimoriadnymi opravnými prostriedkami *de lege lata* smerujúcimi proti právoplatným rozhodnutiam súdov sú žaloba na obnovu konania a žaloba pre zmätočnosť konania.

Na rozdiel od odvolania či dovolania nedochádza v dôsledku ich uplatnenia v pokračovaní konania akousi jeho ďalšou fázou (odvolacou či dovolacou), ale o nové konanie.

Ďalšou nemenej zásadnou odlišnosťou je i tá, že o týchto žalobách nerozhoduje súd vyššieho stupňa, ako v prípade odvolania či dovolania, ale súdom príslušným na jej prejednanie je súd, ktorý vo veci konal v prvej inštancii.

Z hľadiska systematiky OSŘ je žaloba na obnovu konania upravená v rovnakej hlave spolu so žalobou pre zmätočnosť, pričom tak zdieľajú i niektoré spoločné podmienky pre ich uplatnenie či konanie o nich.

3.1 Obnova konania v českom procese

Žaloba na obnovu konania je mimoriadny opravný prostriedok určený na zhojenie nedostatkov zisteného skutkového stavu, pretože na jej základe môže byť preskúmané právoplatné rozhodnutie vo veci samej, pokiaľ už nemôže ďalej obstáť pre zásadné zmeny v skutkovej situácii prípadu.¹⁹⁴ Táto definícia vystihuje podstatu opravného prostriedku, pretože kým obnovou konania sa majú odstrániť skutkové nedostatky konania, žaloba pre zmätočnosť slúži na odstránenie tých najzávažnejších procesných väd konania.

Podľa niektorých autorov žaloba na obnovu konania nie je mimoriadnym opravným prostriedkom. Ako dôvody tohto názoru uvádzajú, že tento opravný prostriedok nemá devolutívny účinok, nie je založený na žiadnom opravnom systéme a jeho cieľom nie je prieskum napadnutého rozhodnutia. Smeruje výhradne k tomu, aby celé konanie prebehlo znovu, pretože existujú nové skutkové okolnosti, ktoré sa objavili.¹⁹⁵ Sme názoru, že žaloba na obnovu konania je i napriek tomuto názoru mimoriadnym opravným prostriedkom. Smerovať môže výlučne proti právoplatnému rozhodnutiu súdu, teda ako zásah do nastolenej právnej istoty a *res iudicata* ide o principiálne mimoriadny nástroj nápravy.

3.1.1 Prípustnosť žaloby na obnovu konania

Osoby oprávnené podať žalobu na obnovu konania

Osobou oprávnenou podať žalobu na obnovu konania je iba účastník pôvodného konania, príp. jeho právny nástupca. Také isté právo má i vedľajší účastník, ak vstúpil do

¹⁹⁴ Porov. WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Díl první : řízení nelézací*. 9. vydanie. Praha : Leges, 2018, s. 559.

¹⁹⁵ SVOBODA, K., R. ŠÍNOVÁ, K. HAMULÁKOVÁ a kol. *Civilní proces : obecná část a sporné řízení*. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 387.

pôvodného konania, teda do konania pred jeho právoplatným skončením, jeho žaloba však nebude prípustná, ak s ňou účastník, ktorého podporoval, nesúhlasí (§ 231 OSŘ).

Žalobu na obnovu konania nemôže podať štátny prokurátor a ani Úrad pre zastupovanie štátu vo veciach majetkových.

Prípustný predmet žaloby na obnovu konania

Žalobou na obnovu konania možno napadnúť každý právoplatný rozsudok či uznesenie vo veci samej súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu, a rovnako tak i uznesenie o schválení zmieru, avšak iba v tom prípade, ak možno dôvody obnovy konania vzťahovať na predpoklady, za ktorých bol zmier schválený. To isté platí pred právoplatný platobný rozkaz, rozsudok pre uznanie či rozsudok pre zmeškanie (§ 228 OSŘ).

Zákon okrem tohto pozitívneho vymedzenia prípustnosti ustanovuje i negatívne vymedzenie predmetu prípustnosti, kedy je žaloba neprípustná. Ide o rozhodnutie o žalobe zo zrušenej dražby, len proti výrokom o trovách konania, o lehote na plnenie a predbežnej vykonateľnosti a len proti dôvodom rozhodnutí (§ 230 OSŘ). Tieto výroky nemožno napadnúť samostatne, ale výlučne spolu výrokom vo veci samej.¹⁹⁶

S ohľadom na právnu istotu, ktorá je všeobecným následkom právoplatného rozhodnutia, nie je v niektorých prípadoch žiadúce, aby bola právoplatnosť prelomená.¹⁹⁷ Takýmto rozhodnutiami sú napríklad konania podľa § 382 či §398 ZŘS, ktorými bolo vyslovené, že manželstvo sa rozvádza, že je neplatné alebo, že nie je. ZŘS má i ďalšie výnimky.

Z dôvodu, že nové prejednanie veci a následné rozhodnutie je v rámci nápravy vadných rozhodnutí najnáročnejšie, má žaloba na obnovu konania v rámci systému zákonných prostriedkov postavenie *ultima ratio*, teda postupu posledného.¹⁹⁸ To znamená, že žaloba na obnovu nebude prípustná proti konkrétnemu rozhodnutiu ani vtedy, ak jeho zrušenie alebo zmenu možno dosiahnuť inak, čo však neplatí pred dovolanie (§ 230 ods. 2 OSŘ). Dovolanie a žaloba na obnovu konania tak môže byť podané (súčasne) proti tomu istému rozhodnutiu. Typickým príkladom, kedy by zmenu či zrušenie rozhodnutia bolo možné dosiahnuť inak sú rozhodnutia, ktoré je možné i po právoplatnosti meniť, ak sa zmenia pomery. Táto zásada súvisiaca s klauzulou *rebus sic stantibus* sa uplatňuje výlučne

¹⁹⁶ WINTEROVÁ, Alena a kolektív. *Civilní právo procesní*. 6. vydanie. Praha : Linde Praha, 2011, s. 464.

¹⁹⁷ Tamtiež, s. 463.

¹⁹⁸ SVOBODA, K., R. ŠÍNOVÁ, K. HAMULÁKOVÁ a kol. *Civilní proces : obecná část a sporné řízení*. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 387.

v mimosporových konaniach, a to tých, kde je žiadúce vo verejnom záujme, aby bola daná možnosť kedykoľvek ich zmeniť, napr. rozhodnutia o výživnom, styku s dieťaťom a podobne. Ďalšími prípadmi, kedy zmenu či zrušenie možno dosiahnuť inak je napr. § 57 či 58 ZŘS. Bolo by skutočne neefektívne a zdĺhavé v týchto konaniach dosahovať zmenu obnovou konania.

Dôvody obnovy konania

Rozhodovanie súdov nespočíva na ničom inom, ako na aplikácii práva na zistený skutkový stav. Aby súd mohol na skutkový stav aplikovať príslušné právo, musí byť dostatočne účastníkmi konania popísaný a súdom zistený. Niekedy však môžu nastať situácie, keď účastník v pôvodnom konaní nevedel o určitých skutočnostiach alebo nedisponoval dôkazmi, pričom sa o nich dozvie až po právoplatnom skončení konania a súčasne tieto nové skutočnosti a dôkazy preňho môžu znamenať iné, priaznivejšie rozhodnutie.

Pri konštituovaní dôvodov oprávňujúcich obnovu konania sa musí vychádzať zo zásady *numerus clausus* (obmedzeného počtu), teda prísne taxatívne zákonom ustanovených podmienok. Rovnako tak musí ísť o mimoriadne okolnosti, ktoré prevážia nad princípom právnej istoty účastníkov konania.

Dôvodom toho, aby sa pôvodné konanie mohlo obnoviť, teda aby došlo k prelomeniu zásady *res iudicata* a prelomeniu princípu právnej istoty, môžu byť v zásade iba dve situácie.

Prvou je tá (§ 228 ods. 1 písm. a/ OSŘ), že po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej sa **objavili skutočnosti, rozhodnutia alebo dôkazy**, ktoré bez svojej viny účastník nemohol použiť v pôvodnom prvostupňovom či v odvolacom konaní, pokiaľ pre neho môžu privodiť priaznivejšie rozhodnutie vo veci samej. Kľúčovou podmienkou je tak, že žalobca nezavinil, že skutočnosti a dôkazy, ktoré teraz prezentuje, neuplatnil už v pôvodnom konaní, čo zodpovedá nielen jeho procesným povinnostiam a princípu kontradiktórnosti, ale i zásade *vigilantibus iura scripta sunt*.

Druhou je situácia (§ 228 ods. 1 písm. b/ OSŘ), keď **je možné vykonať dôkazy**, ktoré nemohli byť v pôvodnom konaní vykonané pred prvostupňovým či odvolacím súdom za podmienky, že pre neho môžu privodiť priaznivejšie rozhodnutie.

Oba dôvody tak spája nevyhnutná náležitosť a súčasne predpoklad, že nové skutočnosti či dôkazy alebo vykonanie dôkazov sú objektívne spôsobilé privodiť žalobcovi priaznivejšie rozhodnutie, než ktoré boli voči nemu vynesené v minulosti.

Náležitosti žaloby a lehota na jej podanie

V žalobe na obnovu konania je nevyhnutné uviesť okrem všeobecných náležitostí podania nielen to, voči ktorému rozhodnutiu smeruje, rozsah, v akom sa napáda, čoho sa žalobca domáha, ale hlavne dôvod obnovy konania podľa § 228 OSŘ, opísanie skutočností, že žaloba je podaná včas a označenie dôkazov, ktorými má byť preukázaná dôvodnosť žaloby. Rozsah a dôvod obnovy konania môžu byť menené iba v priebehu lehoty na podanie žaloby (§ 232 OSŘ).

Pokiaľ ide o lehotu, OSŘ rozlišuje medzi subjektívnou lehotou závislou od osoby žalobcu a objektívnou, nezávislou od tohto subjektu. Podat' je ju možné v subjektívnej lehote troch mesiacov od momentu, kedy sa osoba dozvedela o dôvode obnovy konania alebo odkedy ju mohla na súde uplatniť. Jej plynutie však nemôže skončiť skôr, než uplynú tri mesiace od právoplatnosti. Zmeškanie lehoty nemožno odpustiť. Po uplynutí troch rokov od právoplatnosti (objektívna lehota) môže byť podaná vtedy, ak trestný rozsudok, rozhodnutie o priestupku alebo inom správnom delikte, na ktorých základe bolo v civilnom konaní priznané právo, boli neskôr podľa príslušných predpisov zrušené (§ 233 OSŘ). Podľa § 425a ZŘS môže byť podaná žaloba o obnovu konania o určenie či popretie otcovstva i po 3 rokoch od právoplatnosti i za tam uvedených podmienok.

3.1.2 Konanie a rozhodnutie o žalobe na obnovu konania

Podanie žaloby na obnovu nemá devolutívny účinok, preto o nej nerozhoduje súd vyššieho stupňa, ale súd, ktorý konal v prvom stupni (§ 235a OSŘ).

Konanie o obnove má dve fázy. V prvej fáze (*iudicium rescindens*) súd skúma iba otázku, či je obnova konania prípustná, teda či ju povoliť alebo nepovoliť (žalobu zamietnuť, pozn. autora). Súd tak bude v prvom rade skúmať, či sú splnené podmienky prípustnosti, teda či ju podala oprávnená osoba, či bola podaná v zákonnej lehote, či je daný niektorý z dôvodov obnovy a či smeruje proti prípustnému predmetu, jednoducho, či je žaloba prípustná.¹⁹⁹

Pre povolenie obnovy konania teda postačuje uvedenie nových skutočností, rozhodnutí či dôkazov, ktoré môžu privodiť priaznivejšie rozhodnutie vo veci. Či ale tieto

¹⁹⁹ Porov. HORVÁTH, Edmund a Andrea ANDRÁŠIOVÁ. *Civilný sporový poriadok*. Komentár. Bratislava : Wolter Kluwer, 2015, s. 768.

nové okolnosti skutočne privodia pre účastníka priaznivejšie rozhodnutie, sa ukáže až v novom konaní.²⁰⁰

Veľmi dôležitým pravidlom je, že pokiaľ je proti tomu istému rozhodnutiu podaná žaloba na obnovu i dovolanie, súd prvej inštancie konanie o žalobe preruší až do rozhodnutia dovolacieho súdu. Dovolanie má tak pred žalobou prednosť, pretože ak by dovolací súd rozhodnutie zmenil či zrušil, odpadla by pravdepodobne potreba obnovy konania (porov. § 235e ods. 4 OSŘ). Pokiaľ ide o súbežné uplatnenie žaloby na obnovu so žalobou pre zmätočnosť, spojí súd veci do spoločného konania (§ 235b OSŘ).

Druhá fáza (*iudicium rescissorium*) prebehne iba vtedy, pokiaľ bola obnova konania právoplatne povolená, pričom vec, ktorá bola predmetom pôvodného konania, opätovne prejedná a rozhodne.²⁰¹ Právoplatným uznesením o povolení obnovy konania sa zo zákona odkladá vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia a rovnako tak zaniká prekážka už rozhodnutej veci (*rei iudicatae*) založená pôvodným rozhodnutím.²⁰²

V novom, teda obnovenom konaní, súd vychádza nielen z nových skutočností uvádzaných žalobcom, ale vychádza i zo skutkového stavu zisteného v podvodnom konaní. To, že obnova konania bola povolená automaticky neznamená, že dôjde k inému rozhodnutiu, než pôvodnému, teda ani to, že by mal mať žalobca v novom konaní úspech. Ak po dokazovaní súd dospeje k názoru, že staré rozhodnutie bolo vecne správne, uznesením zamietne návrh na jeho zmenu. V takom prípade právoplatnosťou uznesenia dochádza k obnoveniu účinkov starého rozhodnutia, konkrétne vykonateľnosti, ktorá bola odložená. Na druhej strane, ak nové skutočnosti opodstatňujú zmenu rozhodnutia, nové rozhodnutie nahradí to pôvodné (§ 235h OSŘ).

3.2 Žaloba pre zmätočnosť v českom procese

Podľa systematického zaradenia žaloby pre zmätočnosť v OSŘ je mimoriadnym opravným prostriedkom slúžiacim k zrušeniu právoplatných rozhodnutí súdov, ktoré samé o sebe trpia vadami predstavujúcimi porušenie základných princípov ovládajúcich konanie pred súdom, poprípade je takými vadami postihnuté konanie, ktoré vydaniu rozhodnutia predchádzalo.²⁰³

²⁰⁰ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAUSA. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno : Doplněk, 2003, s. 429.

²⁰¹ Tamtiež s. 428.

²⁰² Tamtiež, s. 429.

²⁰³ SVOBODA, K., R. ŠÍNOVÁ, K. HAMULÁKOVÁ a kol. *Civilní proces : obecná část a sporné řízení*. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 394.

Žaloba pre zmätočnosť tak slúži pre zrušenie rozhodnutí v civilnom konaní, ktoré trpia tak závažnými procesnými vadami, že ani nemali byť vydané. Ich zrušenie je v tom prípade nielen v záujme účastníkov konania, ale i vo verejnom záujme.

Na tomto mieste je potrebné zopakovať, že v SR sú vady zmätočnosti, ktorých je presne sedem, dovolacím dôvodmi podľa § 420 CSP. Žaloba pre zmätočnosť v ČR ale pozná viac väd zmätočnosti.

3.2.1 Prípustnosť žaloby pre zmätočnosť

Prípustný predmet a dôvody žaloby pre zmätočnosť

Predmet žaloby (rozhodnutie) je v § 229 OSŘ vymedzený v štyroch odsekoch, akýchsi štyroch skupinách, pričom vždy súvisí s tam uvedenými dôvodmi, pre ktoré sa podáva.

Žalobou pre zmätočnosť **v prvej skupine** (§ 229 ods. 1 OSŘ) možno napadnúť iba právoplatné rozhodnutie, či už pôjde o rozsudok, uznesenie alebo rozkaz, ktorým sa konanie skončilo, no narozdiel od dovolania, môže ísť nielen o rozhodnutie odvolacieho súdu ale i súdu prvej inštancie, ale len v prípade, ak je došlo k týmto vadám, cit :

- „a) bylo rozhodnuto ve věci, která nenáleží do pravomoci soudů,*
- b) ten, kdo v řízení vystupoval jako účastník, neměl způsobilost být účastníkem řízení,*
- c) účastník řízení neměl procesní způsobilost nebo nemohl před soudem vystupovat (§ 29 odst. 2) a nebyl řádně zastoupen,*
- d) nebyl podán návrh na zahájení řízení, ačkoliv podle zákona ho bylo třeba,*
- e) rozhodoval vyloučený soudce nebo přísedící,*
- f) soud byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát,*
- g) bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo přísedícího,*
- h) účastníku řízení byl ustanoven opatrovník z důvodu neznámého pobytu nebo proto, že se mu nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, ačkoliv k takovému opatření nebyly splněny předpoklady.”*

Rozhodnutím, ktorým sa konanie skončilo je nielen rozsudok či uznesenie vo veci samej, alebo platobný rozkaz, ale i uznesenie, ktorým sa konanie ako celok zastavilo, alebo bol omietnutý návrh na začatie konania vo veci samej.²⁰⁴

²⁰⁴ SVOBODA, K., R. ŠÍNOVÁ, K. HAMULÁKOVÁ a kol. *Civilní proces : obecná část a sporné řízení*. Praha : C. H. Beck, 2014, s. 395.

Z hľadiska dôvodov pod písm. a), b), c) ide o vady v procesných podmienkach konania, ktoré sú i odvolacími dôvodmi podľa OSŘ či tiež dovolacími dôvodmi podľa slovenského CSP, preto nemá význam ich špeciálne rozoberať. Vady pod písm. e) a f) sú taktiež totožné s odvolacími dôvodmi.

Ak v konaní nebol podaný návrh na začatie konania, hoci ho podľa zákona bolo nevyhnutné podať, no súd napriek tomu vo veci samej rozhodol, pôjde o vadu podľa písm. d). Z logiky veci vyplýva, že táto vada nemôže byť naplnená v konaniach, v ktorých môže súd vo veci konať aj bez návrhu, t.zn. z úradnej povinnosti.

Vada podľa písm. g) znamená, že rozhodnutie bolo vydané v neprospech účastníka v dôsledku trestného činu sudcu alebo prísediaceho, napríklad bolo vydané rozhodnutie po tom, ako za práve takéto rozhodnutie vzali tieto osoby úplatok. Tu je treba poznamenať, že v SR je táto vada dôvodom na obnovu konania.

V **druhej skupine** (§ 229 ods. 2 OSŘ) je možné žalobu podať proti právoplatným uzneseniam a rozsudkom súdu prvej inštancie i odvolacieho súdu vo veci samej, alebo proti právoplatnému platobnému, elektronickému, zmenkovému alebo šekovému rozkazu, ak cit.:

„a) v též věci bylo již dříve zahájeno řízení,

b) v též věci bylo dříve pravomocně rozhodnuto,

c) odvolacím soudem byl pravomocně zamítnut návrh na nařízení výkonu těchto rozhodnutí nebo pravomocně zastaven výkon rozhodnutí z důvodu, že povinnosti rozsudkem, usnesením nebo platebním rozkazem uložené nelze vykonat (§ 261a).”

Na rozdiel od predmetu prvej skupiny, v druhej skupine možno napadnúť iba meritórne rozhodnutia a rozhodnutia vydané v skrátrenom konaní.

V **tretej skupine** (§ 229 ods. 3 OSŘ) možno napadnúť právoplatný rozsudok alebo uznesenie odvolacieho súdu vo veci samej i z dôvodu, že v priebehu konania bola nesprávnym procesným postupom odvolacieho súdu účastníkovi odňatá možnosť konať pred súdom. To isté platí i pre právoplatný rozsudok, proti ktorému odvolanie nie je prípustné podľa § 202 ods. 2 OSŘ. Možno povedať, že tento dôvod pokrýva situácie porušenia práva na spravodlivý proces, teda akýsi ekvivalent s vadou zmätočnosti podľa § 421 písm. f) CSP.

Napokon v **štvртеj skupine** (§ 229 ods. 4 OSŘ) možno žalobou napadnúť právoplatné uznesenie odvolacieho súdu o odmietnutí alebo zastavení odvolacieho konania, alebo uznesenie, ktorým bolo potvrdené alebo zmenené uznesenie súdu prvej inštancie o odmietnutí odvolania alebo dovolania pre oneskorenosť.

Vzťah medzi týmito skupinami je potrebné chápať tak, že prípady z 1. skupiny predstavujú základné prípady prípustnosti žaloby a ďalšie uvedené v ostatných skupinách, predstavujú rozšírenie prípustnosti žaloby na ďalšie prípady popri prípadoch uvedených v prvej skupine. Napr. rozsudok vo veci samej je možné napadnúť jednak pre nedostatok právomoci súdu, a tiež pre prekážku litispendencie.²⁰⁵

Z hľadiska negatívneho vymedzenia predmetu prípustnosti, teda rozhodnutí, proti ktorým žalobu nemožno úspešne podať, ide o rozhodnutia totožné s tými, ktoré sa vzťahovali i pre žalobu na obnovu konania, okrem prípadov, keď možno zmenu alebo zrušenie možno dosiahnuť inak, čo pri žalobe pre zmätočnosť neplatí (*a contrario* znenie § 230 ods. 2 OSŘ). Napokon nie je prípustná ani proti uzneseniam, ktorými bolo rozhodnuté o žalobe pre zmätočnosť.

Pokiaľ ide o **vzťah** tejto žaloby **k žalobe o obnovu konania**, ako už bolo uvedené, ak sú uplatnené oba tieto prostriedky proti tomu istému rozhodnutiu, súd konanie spojí na spoločné konanie (§ 235b ods. 1 OSŘ). Keďže pri existencii zmätočnostnej vady musí byť rozhodnutie zrušené a preto by obnova bola nadbytočná, prichádza povolenie obnovy konania do úvahy jedine v prípade, ak sa žaloba pre zmätočnosť zamietne, odmietne alebo konanie o nej zastaví.²⁰⁶ Zásadným rozdielom je to, že pre obnovu konanie je nevyhnutná pravdepodobnosť priaznivejšieho rozhodnutia pre žalobcu, pri zmätočnosti nie, čo znamená, že aj keď sa vada zmätočnosti zistí, nemusí to vôbec znamenať priaznivejšie rozhodnutie vo veci pre žalobcu.

Vo **vzťahu k odvolaniu** nie je potrebné, aby bol tento riadny opravný prostriedok vyčerpaný, preto môže byť ním napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie, ktoré nebolo odvolaním napadnuté. Možno ním napadnúť i rozhodnutia, ktoré v podaní odvolania limitoval bagateľný cenzus (§ 202 ods. 2 OSŘ) a dokonca aj rozsudky pre zmeškanie pre uznanie alebo zmeškanie bez ohľadu na dôvody podľa § 205b OSŘ.²⁰⁷

Pri súčasnom napadnutí rozhodnutia žalobou pre zmätočnosť a **dovolaním** má prednosť dovolanie, čo znamená, že súd jednak konanie preruší až do rozhodnutia dovolacieho súdu (§ 235b ods. 3 OSŘ) a v prípade, ak bolo rozhodnutie na základe dovolania zrušené, súd konanie o žalobe zastaví (§ 235e ods. 4 OSŘ). Prednosť dovolania plynie najmä

²⁰⁵ WINTEROVÁ, Alena a kolektív. *Civilní právo procesní*. 6. vydanie. Praha : Linde Praha, 2011, s. 469.

²⁰⁶ § 235e ods. 3 OSŘ.

²⁰⁷ Porov. SVOBODA, K., R. ŠÍNOVÁ, K. HAMUĽÁKOVÁ a kol. *Civilní proces : obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 404.

zo skutočnosti, že dovolací súd je povinný *ex offio* skúmať i vady zmätočnosti, avšak iba v prípade, ak je dovolanie prípustné, čo znamená, že vady zmätočnosti sa prekrývajú.

Osoby oprávnené podať žalobu

Rovnako ako pri obnove konania je aktívne legitimovaným subjektom predovšetkým účastník konania (prípadne jeho právni nástupcovia). Okrem neho ju môže podať tak isto vedľajší účastník, ak vstúpil do pôvodného konania a súhlasil s ňou podporovaný účastník.

Na rozdiel od žaloby na obnovu konania, však zmätočnosť môže namietať i štátne zastupiteľstvo vo veciach, do ktorých môže vstúpiť alebo v ktorých môže podať návrh na začatie. Ak do pôvodného konania nevstúpilo, môže podať žalobu iba v lehote, ktorá beží niektorému z účastníkov, ak súčasne vstúpi do konania. Posledná veta sa týka i Úradu, ako ďalšieho subjektu oprávneného podať žalobu, a to, ak nebol priamo účastníkom konania, iba ak sa jedná konania podľa osobitného zákona, do ktorých môže vstúpiť alebo podať návrh na začatie (§ 231 OSŘ).

Náležitosti a lehota na podanie žaloby

Okrem všeobecných náležitostí musí žaloba obsahovať označenie rozhodnutia, proti ktorému smeruje, rozsah v akom sa napáda, dôvod žaloby, opísanie skutočností svedčiacich o tom, že je podaná včas, označenie dôkazov na preukázanie dôvodnosti žaloby ako aj toho, čoho sa žalobca domáha (§ 232 OSŘ).

Úprava dĺžky lehoty na podanie žaloby, či skôr začiatku jej počítania je zložitejšia, ako je tomu pri obnove konania, nakoľko § 234 OSŘ definuje moment začatia plynutia lehoty rôzne s ohľadom na uplatňovanú vadu. V zásade ale možno konštatovať, že všeobecná lehota na podanie žaloby sú tri mesiace od doručenia rozhodnutia. Osobitné lehoty, resp. ich dĺžka či začiatok plynutia sa viažu k určitým dôvodom, napríklad ak je dôvodom trestný čin sudcu alebo príslušiacemu, je lehota tri mesiace počítaná odo dňa, kedy sa o dôvode žalobca dozvedel. Zmeškanie lehoty nemožno odpustiť (§ 235 OSŘ). Na rozdiel od žaloby tu tak existuje v zásade jedna objektívna lehota (tri mesiace od doručenia rozhodnutia) a potom osobitné subjektívne, prípadne i objektívne lehoty (najviac tri roky od právoplatnosti) na jej podanie.

3.2.2 Konanie a rozhodnutie o žalobe pre zmätočnosť

Kým v SR o vadách zmätočnosti, ktoré sú i dôvodmi žaloby pre zmätočnosť v ČR, rozhoduje iba a len dovolací súd, v ČR je to v zásade súd, ktorý vo veci rozhodoval v prvom stupni. Tým nie je dotknuté, že i dovolací súd môže v dovolacom konaní zistiť vadu zmätočnosti, ktoré skúma *ex offo*.

Príslušným súdom na prejednanie žaloby pre zmätočnosť je tak súd, ktorý konal v prvej inštancii, teda okresný alebo krajský súd. Výnimku predstavuje prípad, keď sa uplatňujú dôvody podľa § 229 ods. 3 a 4 (tretia a štvrtá skupina) smerujúce proti odvolacím rozhodnutiam, pri ktorých rozhoduje súd, proti ktorému žaloba smeruje, teda odvolací súd. To sa však neuplatní pokiaľ v prvom stupni konal príslušný krajský súd. To znamená, že žalobu nesmie prejednávať vrchný súd (ako súd odvolací).²⁰⁸

Podľa § 14 ods. 3 OSŘ sú z prejednávania tejto žaloby vylúčení sudcovia, ktorí žalobou napadnuté rozhodnutie vydali alebo vec prejednávali. Na rozdiel od obnovy konat' sa tak nemôže stať, že vec opätovne dostane ten istý sudca či senát.

Ak je pravdepodobné, že žalobe bude vyhovené, môže súd nariadiť odklad vykonateľnosti (§ 235c OSŘ).

Súd je viazaný rozsahom žaloby, pričom ním nie je viazaný z rovnakých dôvodov, ako tomu bolo pri obnove konania (§ 235d OSŘ) či rozsahom dovolania pri dovolaní (242 ods. 2 OSŘ).

Konanie je postavené na **kasačnom** princípe, čo znamená, že súd môže o žalobe rozhodnúť iba tak, že ju zamietne, ak je nedôvodná, a ak je dôvodná, teda existuje závažná procesná vada, rozhodnutie zruší.

V prípade, ak išlo o vadu spočívajúcu v tom, že išlo o vec, ktorá nepatrí do právomoci súdov, že ten kto vystupoval ako účastník nemal spôsobilosť byť účastníkom konania alebo nebol podaný návrh, hoci ho bolo treba (§ 229 ods. 1 písm. a/, b/ a d/ OSŘ), alebo bola zistená prekážka už rozhodnutej či začatej veci podľa § 229 ods. 2 písm. a) a b) OSŘ, okrem toho, že rozhodnutie ruší, konanie zastaví, prípade vec postúpi príslušnému orgánu. Ak súd konanie nezastaví, po zrušení rozhodnutia, teda po právoplatnosti uznesenia o zrušení rozhodnutia, súd o ktorého rozhodnutie ide, opätovne vec prejedná a zohľadní všetko, čo vyšlo najavo v pôvodnom konaní i pri prejednaní žaloby. Kasačný názor je súd záväzný (§ 235h ods. 2 OSŘ).

²⁰⁸ § 235a ods. 1 OSŘ.

3.3 Obnova konania v slovenskom procese

Slovenská teória ako i zákonodarca považujú žalobu na obnovu konania za mimoriadny opravný prostriedok z dôvodu, že je možné ňou napadnúť výlučne právoplatné rozhodnutia súdu.

Nielen pri dovolaní, ale i pri žalobe na obnovu konania došlo k precizovaniu právnej úpravy oproti zrušenému CSP, avšak v zanedbateľnom rozsahu.

Na rozdiel od ČR je ale obnova konania koncipovaná širšie, pretože pozná viac dôvodov na obnovu konania, než v ČR, ktorá v § 228 ods. 1 OSŘ upravuje v zásade iba dve situácie.

3.3.1 Prípustnosť žaloby na obnovu konania

Prípustný predmet žaloby

Žalobu na obnovu konania možno podať zásadne len proti právoplatnému rozsudku, či už ide o rozsudok odvolacieho alebo prvoinštančného súdu. Okrem rozsudku možno podať tento opravný prostriedok i proti uzneseniu, ktorým bol schválený zmier a proti platobnému rozkazu, ak dôvody obnovy konania možno vzťahovať aj na predpoklady, za ktorých sa zmier schválil alebo vydal platobný rozkaz (§ 397 a 398 CSP). Teória a ani súdna prax sa však dodnes nezhodla na tom, či sa zmier schvaľuje rozsudkom alebo uznesením. Samotné CSP totiž v svojom znení pripúšťa rozhodovanie o ňom uznesením (napr. § 391 v spojení s § 392 CSP, či práve 398 CSP) i napriek tomu, že vo veci samej sa rozhoduje v sporových konaniach výlučne rozsudkom (§ 305 CSP). Preto v praxi nie je problém stretnúť sa tak s rozsudkami či uzneseniami o schválení zmiaru.

Vo vzťahu k rozsudku ďalej nie je podstatné, o aký typ rozsudku ide. Môže ísť o rozsudok konečný, čiastočný, medzitýmny, ako aj rozsudok pre uznanie, resp. vzdanie sa nároku i proti rozsudku kontumačnému.

Ide nielen o mimoriadny opravný prostriedok, ale tak ako i v ČR ide o opravný prostriedok ultimátny (*ultima ratio*). Uvedené dokazuje i ust. § 399 CSP, podľa ktorého nie je žaloba na obnovu konania prípustná, ak zmenu alebo zrušenie možno dosiahnuť inak.

Osoby oprávnené podať žalobu a náležitosti žaloby

Obnovu konania môže žalobou iniciovať strana, v neprospech ktorej bolo rozhodnutie vydané, intervenient tvoriaci v pôvodnom konaní s účastníkom (v neprospech ktorého sa rozhodlo) nerozlučné spoločenstvo a napokon i prokurátor, ak sa pôvodné

konanie začalo jeho žalobou alebo do konania vstúpil (§ 400 a nasl. CSP). To je rozdiel oproti ČR, v ktorom prokurátor nemôže podať žalobu na obnovu konania.

V žalobe je okrem všeobecných náležitostí podania potrebné uviesť označenie napadnutého rozhodnutia, rozsah v akom sa napadá, dôvody obnovy konania, skutočnosti svedčiacie o včasnosti jej podania, dôkazy, ktorými sa má dôvodnosť preukázať a to, čo sa obnovou navrhuje. Rozšíriť rozsah alebo meniť dôvody obnovy konania možno iba v lehote na podanie žalôb (§ 406 a nasl. CSP). Ide o identickú úpravu ako OSŔ.

Dôvody obnovy konania

Podľa § 397 CSP je žaloba na obnovu konania proti prípustnému predmetu povolanie z dôvodov, ktoré sú mimochodom rovnaké ako tomu bolo v OSP, ak :

„a) sú tu skutočnosti, rozhodnutia alebo dôkazy týkajúce sa strán a predmetu pôvodného konania, ktoré ten, kto podal žalobu na obnovu konania, bez svojej viny nemohol použiť v pôvodnom konaní, ak môžu privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie vo veci,

b) možno vykonať dôkazy, ktoré sa nemohli vykonať v pôvodnom konaní, ak môžu privodiť pre stranu priaznivejšie rozhodnutie vo veci,

c) bolo rozhodnuté v neprospech strany v dôsledku trestného činu sudcu, iných subjektov konania alebo inej osoby zúčastnenej na konaní,

d) Európsky súd pre ľudské práva rozhodol alebo dospel vo svojom rozsudku k záveru, že rozhodnutím súdu alebo konaním, ktoré mu predchádzalo, boli porušené základné ľudské práva alebo slobody strany a závažné dôsledky tohto porušenia neboli odstránené priznaným spravodlivým zadosťučinením,

e) je v rozpore s rozhodnutím Súdneho dvora Európskej únie, Rady Európskej únie alebo Komisie, ktoré je pre strany záväzné, alebo

f) možnosť jeho preskúmania vyplýva z osobitného predpisu v súvislosti s uznaním alebo výkonom rozhodnutia slovenského súdu v inom členskom štáte Európskej únie.”

Ad a) a b)

Dôvody pod písm. a) a b) sú totožné s dôvodmi obnovy konania ako v ČR (§ 228 ods. 1 OSŔ). Nie všetky skutočnosti, ktoré sa vyskytnú po právoplatne skončenom súdnom konaní môžu zakladať prípustnosť obnovy konania. Nielenže musí ísť o také skutočnosti, dôkazy či rozhodnutia, ktoré nebolo možné použiť v pôvodnom konaní, ale zároveň musia mať tieto novo zistené skutočnosti potenciál vôbec zmeniť pôvodné rozhodnutie, resp. jeho výrok v prospech žalobcu.

Pre záver, či môžu nové skutočnosti, dôkazy či rozhodnutia privodiť pre žalobcu priaznivejšie meritórne rozhodnutie bude postačovať aj pravdepodobnosť tohto záveru.²⁰⁹

Skutočnosti teda objektívne v čase pôvodného konania existovali, no účastník/strana z procesného hľadiska nezavinili, že sa súd s nimi nemohol oboznámiť. Najčastejšie pôjde o skutočnosti či dôkazy, o ktorých dotknutá osoba nevedela.²¹⁰ Pre pripustenie žaloby na obnovu konania, ako to vyplýva i z jej obligatórnych náležitostí nestačí iba uviesť tento dôvod, ale i preukázať dôkazmi, že tento dôvod bol naplnený.

Osobitný prípad predstavujú nové rozhodnutia ako dôvod obnovy konania. Podľa teórie pôjde o dve skupiny prípadov, v tom prvom ide o rozhodnutia, ktoré strana resp. účastník bez svojej viny nemohol použiť v pôvodnom konaní, v tom druhom zas ide o rozhodnutia, ktoré boli vydané až po právoplatnosti pôvodného rozhodnutia vo veci.²¹¹ Príkladom druhej situácie bude napr. rozsudok trestného súdu, ktorým osobu, voči ktorej sa žalovaný v civilnom konaní z titulu jej trestného činu domáhal a domohol sumy zo spôsobnej škody, neskôr oslobodil. Čo však v prípade, ak by žalobca chcel obnoviť konanie z dôvodu neskoršieho rozhodnutia v inej obdobnej súdnej veci, ktorá rozhodla napr. tú istú právnu otázku inak. Podľa názoru ÚS SR obsiahnutom v uznesení zo dňa 25. apríla 2012, sp.zn. II. ÚS 108/2012 za rozhodnutia, ktoré by mohli zakladať obnovu konania, nepovažujú rozhodnutia súdov – judikatúra, a to ani konštantná judikatúra súdov v skutkovo či právnej obdobnej veci, ktoré boli vydané po právoplatnosti konania, pretože cit: „*Judikatúra totiž predstavuje právny názor na výklad a aplikáciu určitej právnej normy, a to buď vo všeobecnej polohe, alebo v nadväznosti na konkrétne skutkové okolnosti riešeného prípadu. Zjednodušene povedané to znamená, že s ohľadom na súdnu prax v iných veciach môže účastník konania vo svojej právnej veci argumentovať v prospech pre neho priaznivého výkladu a aplikácie práva s poukazom na rozhodnutia vydané v iných obdobných prípadoch.*” V tomto rozhodnutí napokon zhrnul, že ak by išlo o iný právny názor, mala sťažovateľka využiť dovolanie, mimoriadne dovolanie alebo sťažnosť tomuto súdu, nie použiť obnovu konania.

Ide o veľmi zaujímavú situáciu, pretože v praxi sa môže stať, a nie je to vôbec ojedinelé, že po právoplatnom rozhodnutí sa objaví rozhodnutie iného súdu (alebo toho istého) v inej veci, ktorého právne názory však – ak by sa nimi riadil súd v pôvodnej veci -

²⁰⁹HORVÁTH, Edmund a Andrea ANDRÁŠIOVÁ. *Civilný sporový poriadok*. Komentár. Bratislava : Wolter Kluwer, 2015, s. 755.

²¹⁰FICOVÁ, S., M. ŠTEVČEK a kol. *Občianske súdne konanie*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 870.

²¹¹Tamtiež.

znamenal pravdepodobne úplne iný výsledok. Podľa ÚS SR tak neskoršie rozhodnutia súdov v inej veci, ktoré inak riešia právnu otázku, nie sú spôsobilým dôvodom obnovy konania. „Európsky súd pre ľudské práva v rozsudku z 18.12.2008 (*Unedic proti Francúzsku* č. 20153/04, § 74) zdôraznil princíp, podľa ktorého požiadavky právnej istoty a ochrany legitímnej dôvery, nezahrňujú právo na ustálenú judikatúru. Európsky súd pre ľudské práva postupnú zmenu judikatúry súdov na určitú otázku, čo vedie k tomu, že dochádza k odlišnému posudzovaniu veci, nepovažuje ani za diskrimináciu.“²¹²

Podľa druhého dôvodu obnovy ide o situácie, kedy neexistujú žiadne nové skutočnosti či rozhodnutia a ani dôkazy oproti tým, ktoré boli prezentované v pôvodnom konaní, avšak bez vlastnej viny žalobcu nebolo možné tieto označené dôkazy v pôvodnom konaní vykonať, resp. súd ich nemohol vykonať. Inými slovami si účastník splnil riadne svoju povinnosť tvrdenia a dôkazného bremena, a teda riadne označil dôkaz, ktorý navrhol vykonať, avšak z objektívnych dôvodov takýto dôkaz nebolo možné v pôvodnom konaní vykonať. Ako typické príklady možno uviesť situácie dlhodobu zdravotne indisponovaného svedka, čo znemožňuje jeho výsluch, či stratu alebo zničenie listiny.²¹³ Dôvod „...sa vzťahuje na prípady, v ktorých účastník konania tieto dôkazy voči súdu v pôvodnom konaní použil (dôkazy označil a navrhol ich vykonanie), nemohli byť ale súdom (ktorý vykonáva dokazovanie – vid' § 122 ods. 1 O.s.p.) vykonané preto, lebo tomu bránila nejaká objektívna prekážka.“²¹⁴

Ďalšími príkladmi by mohli byť situácie, keď účastník navrhol výsluch svedka, ktorého ale nebolo možné vypočuť, pretože sa ho nepodarilo nájsť z dôvodu neznáameho pobytu v zahraničí alebo skôr označený listinný dôkaz (napr. zmluva), o ktorom sa myslelo, že bol zničený, a preto ju nebolo možné predložiť, sa objavila.

Ad c)

Účel tohto dôvodu konania je nepochybný. Každé rozhodnutie súdu musí byť zákonné a spravodlivé. Sotva však možno hovoriť o spravodlivosti či zákonnosti, ak rozhodnutie iba formálne potvrdzovalo vopred dohodnutý protizákonný čin sudcu či iných subjektov konania. V praxi môže ísť napr. o situáciu, keď si sudca vypýta úplatok za určité rozhodnutie, alebo sa nechá podplatiť, ale napr. i znalca, ktorý vypracuje vedome nepravdivý znalecký posudok, o svedka, ktorý vypovedal o rozhodujúcich skutočnostiach nepravdivo

²¹² Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 10. mája 2018, sp.zn. 25Co/32/2017.

²¹³ FICOVÁ, S., M. ŠTEVČEK a kol. *Občianske súdne konanie*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 870-871.

²¹⁴ Uznesenie NS SR zo dňa 11. augusta 2011, sp. zn. 3 Cdo 98/2011.

alebo dokonca advokáta, ktorý bol napr. podplatený, aby konal či nekonal určitým spôsobom. Hoci sa tento dôvod môže javiť ako zriedkavý, neznamená to podľa nás, že by sa skutočnosti, ktoré by ho zakladali v spoločnosti nediali. Ojedinelé je skôr konštatovanie takéhoto protiprávneho činu zo strany orgánov činných v trestnom konaní a súdov, keďže obrovským problémom (nielen) v SR je korupcia. Tento odveký fenomén sa samozrejme nevyhýba ani súdnictvu, práve naopak, skôr ju priťahuje.

Zákonným predpokladom na povolenie nového konania je i preukázanie príčinnej súvislosti medzi trestným činom a nepriaznivým rozhodnutím pre účastníka konania.²¹⁵

Ad d)

SR i ČR sú členskými štátmi Európskej únie (EÚ) ako i vysokou zmluvnou stranou Rady Európy, teda dvoch rozdielnych medzinárodných spoločenstiev štátov. Z týchto predovšetkým právnych vzťahov štátov a medzinárodnej organizácie vyplýva pre obe zmluvné strany v zmysle korelácie množstvo práv a povinností. Jedným z povinností je i podrobenie sa jurisdikcii súdnych orgánov EÚ, teda jurisdikcii Súdneho dvora EÚ a jurisdikcii Európskeho súdu pre ľudské práva ako kľúčového súdneho orgánu Rady Európy.

ESLP je strážcom dodržiavania Dohovoru, pričom hlavným predmetom jeho činnosti je rozhodovanie o individuálnych sťažnostiach fyzických a právnických osôb (sťažovateľov) pre porušenie práv garantovaných Dohovorom zo strany štátov ako porušovateľov, konkrétne je týmto označeným štátnym orgánom za štát najčastejšie vnútroštátny súd.

V praxi sa strana sporu či účastník konania, ktorý cíti krivdu súdnym rozhodnutím obráti nielen na všetky všeobecné súdy (uplatní odvolanie a prípadne dovolanie) a na ÚS SR, no ak ani na jednom neuspeje, obráti sa na tento medzinárodný orgán ako poslednú možnosť. Treba však poznamenať, že podmienky prijateľnosti sťažnosti sú veľmi prísne a preto v drvivej väčšine sťažností končia vyhlásením za neprijateľné²¹⁶. Ak však súd považuje sťažnosť za dôvodnú, rozhodne rozsudkom o porušení práva podľa Dohovoru.

Rozhodnutia ESLP významným spôsobom pôsobia nielen ako formálne pramene práva, ale i ako materiálne, teda zdroje, ktoré prinútiť zákonodarcu meniť právne predpisy. V dôsledku napr. Rozsudku vo veci Harabin proti SR č. 58688/11 zo dňa 20. novembra 2012

²¹⁵ FICOVÁ, S., M. ŠTEVČEK a kol. *Občianske súdne konanie*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 398.

²¹⁶ Podľa údajov ESLP na stránke <https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_analysis_2018_ENG.pdf> napadlo v roku 2018 43.100 sťažností, pričom za neprijateľné bolo vyhlásených 40.023 sťažností. Zároveň proti ČR bolo podaných 349 sťažností. V tom istom roku bolo 333 sťažností proti ČR vyhlásených za neprijateľné a iba 14 rozhodnutých rozsudkom. Proti SR bolo podaných 390 sťažností, 420 v tomto istom roku neprijateľných a 19 rozhodnutých rozsudkom.

došlo k zavedeniu možnosti obnovy konania priamo do čl. 133 Ústavy SR. Treba však spomenúť najmä rozsudok vo veci Pavlík proti. SR č. 74827/01 zo dňa 10. októbra 2006, v dôsledku ktorého bol do OSP zavedený popisovaný dôvod obnovy konania. V danom prípade p. Paulík vytýkal vnútroštátnym súdom, že nemá vnútroštátne právne prostriedky k iniciovaniu obnovy konania o určenie otcovstva skončené v roku 1970 súdom z dôvodu, že až v roku 2004 analýza DNA jeho otcovstvo vyvrátila (v roku 1970 tento vedecký postup neexistoval). ČR sa podobná situácia rieši v § 425a ZŘS.

Pokiaľ ide o samotný dôvod obnovy konania, žalobca, ktorý sa domáha obnovy konania musí disponovať nielen rozhodnutím ESLP v jeho vlastnej veci, ktorým skonštatoval porušenie Dohovoru, ale súčasne i preukázať, že priznaná finančná satisfakcia dostatočne neodstránila dôsledky tohto porušenia. Posúdenie oboch kritérií je samozrejme na súde, ktorý o žalobe rozhoduje.

Spravodlivé (finančné) zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru súd prizná v prípade potreby poškodenej strane iba vtedy, ak vnútroštátne právo daného štátu umožňuje iba čiastočnú nápravu.

V praxi tak rozsudok ESLP bude konštatovať porušenie práv podľa Dohovoru a spravidla i finančné zadosťučinenie pre sťažovateľa. Sťažovateľ má potom v zásade dve možnosti. Buď sa uspokojí s rozhodnutím ESLP, alebo bude iniciovať obnovu konania pred vnútroštátnymi súdmi podľa CSP (či CMP).

Z hľadiska počtu úspešných sťažovateľov pred ESLP a prípadnej pretrvávajúcej krivdy po finančnom odškodnení pôjde skôr o výnimočný dôvod obnovy konania.

Pri tomto dôvode sa ponúka otázka, prečo rozhodnutia ESLP nespádajú pod iný dôvod obnovy konania a to pod dôvod podľa písm. a), teda pod situáciu, keď sú tu nové rozhodnutia, ktoré nebolo možné uplatniť v pôvodnom konaní. Hlavným dôvodom je najmä osobitná objektívna lehota pre uplatnenie žaloby, ktorá môže byť i viac ako trojročná, resp. neobmedzená, kým pre dôvod podľa písm. a) patrí výlučne trojročná lehota. V praxi sa totiž neraz stáva, že konanie pred ESLP trvá i viac ako tri roky, v dôsledku čoho by sa úspešný sťažovateľ v dôsledku pomalého konania ESLP nemohol obrátiť na vnútroštátny súd.

Ad e)

Vstupom SR a ČR do EÚ sa právo EÚ stalo imanentnou súčasťou vnútroštátnych právnych poriadkov. Podobne ako pri rozhodnutí ESLP i v prípade rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie, Rady Európskej únie či európskej Komisie, ktoré je pre strany

záväzné, pôjde o dôvod obnovy konania v prípade, ak je pôvodné rozhodnutie s ním v rozpore, t.j. nemôže už popri tomto novom rozhodnutí obstáť.

Rozpornosť vnútroštátneho rozhodnutia súdu s rozhodnutím Súdneho dvora EÚ alebo iného orgánu konštatuje podľa nášho názoru súd, ktorý rozhoduje o žalobe na obnovu konania. Je jeho úlohou zhodnotiť, či sú jeho závery skutočne správne, ak nie, obnovu konania povoliť.

Podľa dôvodovej správy k CSP je príkladom takéhoto rozhodnutia napr. rozhodnutie Európskej komisie o štátnej pomoci . Je veľmi dôležité uviesť, že rozhodnutie napr. Súdneho dvora EÚ ako hlavného súdneho orgánu spoločenstva, sa musí týkať toho, kto obnovu konania navrhuje, nemôže ísť teda o akékoľvek rozhodnutie Súdneho dvora napríklad v obdobnej veci. I sudy uvádzajú : *„Právny poriadok Slovenskej republiky neumožňuje v súčasnosti za účinnosti Civilného sporového poriadku (CSP), a neumožňoval ani za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku (O.s.p.), obnoviť konanie pre rozpor s akýmkoľvek rozhodnutím, ale len s takým, u ktorého existovalo vecné a personálne prepojenie, ktoré malo byť obnovené. ..(..). Iný, ako tento výklad, vedie k ohrozeniu právnej istoty, ktorá patrí atribútom právneho štátu.“*²¹⁷

Pri tomto dôvode pôjde v praxi skutočne o výnimočne ojedinelé konanie.

Ad f)

Posledným dôvodom, pre ktorý sa žalobca môže domáhať obnovy jeho už právoplatne skončenej veci je, že možnosť (opätovného) preskúmania právoplatného rozhodnutia, čiže obnovy konania, vyplýva z osobitného predpisu v súvislosti s uznaním alebo výkonom rozhodnutia slovenského súdu v inom členskom štáte EÚ. V dôvodovej správe k CSP nachádzame zmienku, že takáto možnosť pre žalobcu vyplýva napríklad z čl. 19 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 z 21. apríla 2004, ktorým sa vytvára európsky exekučný titul pre nesporné nároky, z čl. 20 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12. decembra 2006 , ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze a čl. 18 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007 z 11. júla 2007, ktorým sa ustanovuje Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu.

²¹⁷ Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 10. mája 2018, sp.zn. 25Co/32/2017.

Lehota na podanie žaloby

Žaloba na obnovu konania sa podáva v lehote troch mesiacov, odkedy sa žalobca mohol dozvedieť o dôvode obnovy konania, alebo odo dňa, keď ho mohol uplatniť (subjektívna lehota). Najneskôr je ju možné podať v lehote troch rokov od právoplatnosti.

Výnimku predstavujú situácie podľa § 404 CSP, podľa ktorého je objektívna lehota dlhšia ako tri roky od právoplatnosti, resp. neobmedzená, ak trestný rozsudok, na podklade ktorého sa v civilnom súdnom konaní priznalo právo, neskôr podľa trestnoprávnych predpisov zrušený, ďalej ak nové dôkazy súvisia s novými vedeckými metódami, ktoré v pôvodnom konaní nebolo možné použiť, alebo napokon, ak ide o dôvody obnovy konania uvedené v § 397 písm. c) až e).

3.3.2 Konanie a rozhodnutie o žalobe na obnovu konania

Rovnako ako v ČR i tu konanie o žalobe prebieha v dvoch fázach. „*Konanie o obnove prebieha v dvoch fázach. V prvej z nich (iudicium rescindens) súd skúma, či je obnova konania procesne prípustná; návrhu na obnovu konania v tejto fáze súd buď vyhovie alebo ho zamietne. Druhá fáza (iudicium rescissorium) predstavuje nové prerokovanie a rozhodnutie vo veci.*”²¹⁸

Konanie o žalobe sa uskutočňuje na súde, ktorý o veci rozhodoval v prvej inštancii. Tento súd je potom viazaný rozsahom a dôvodmi žaloby. Nie je viazaný rozsahom žaloby z rovnakých dôvodov, z akých odvolací súd nie je viazaný rozsahom odvolania (§ 411 CSP v spojení s § 379 CSP).

Súd môže z dôvodov hodných osobitného zreteľa odložiť vykonateľnosť rozhodnutia, a ak nejde o rozhodnutie ukladajúce povinnosť plniť, i jeho právoplatnosť. Právne vzťahy niekoho iného než strany sporu nie sú odložením právoplatnosti dotknuté (§ 412 CSP).

Súd konajúci o žalobe má tri možnosti pre rozhodnutie o nej. Buď žalobu odmietne, buď ju zamietne alebo povolí obnovu konania.

Odmietnutie žaloby uznesením prichádza do úvahy len v prípade jej nedostatkov, teda ak je podaná oneskorene, neoprávnenou osobou, smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustná, je zjavne nedôvodná alebo na výzvu súdu nebola doplnená alebo opravená podľa § 129 CSP. V takom prípade súd ani nezasiela žalobu na vyjadrenie ostatným subjektom na vyjadrenie (§ 413 CSP).

²¹⁸ Uznesenie NS SR zo dňa 11. augusta 2011, sp. zn. 3 Cdo 98/2011.

Ak súd žalobu neodmietol, rozhodne rozsudkom, či obnovu konania povolí alebo žalobu zamietne (§ 414 CSP). Ak je teda žaloba vecne nedôvodná, napríklad skutočnosti uvedené žalobcom, hoc nie sú zjavne nedôvodné, nemôžu privodiť priaznivejšie rozhodnutie, tak ju rozsudkom zamietne. V opačnom prípade, teda ak súd zistil a mal za preukázaný dôvod obnovy konania, rozsudkom obnovu konania povolí. Právoplatnosťou rozsudku o povolení obnovy sa odkladá *ex lege* vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia a ak nejde o rozhodnutie na plnenie (§ 415 CSP).

V druhej fáze po povolení obnovy súd vec opätovne prejedná, teda znovu zisťuje skutkový stav veci a hľadá správne právne posúdenie. Zohľadňuje pritom nielen skutočnosti a dôkazy z pôvodného konania, ale i novo uvádzané tvrdenia, skutočnosti či dôkazy. Ak po tomto zisťovaní dospeje k názoru, že pôvodné rozhodnutie bolo napriek existencii nových skutočností i tak správne, teda znovu by akoby bolo namieste rozhodnúť v neprospech žalobcu, pôvodné rozhodnutie nepotvrdí, ale rozsudkom žalobu na obnovu konania zamietne, keďže zásah do právnej istoty nie je daný. V opačnom prípade, teda ak sa preukáže, že nové rozhodnutie musí znieť v prospech žalobcu, rozhodne ako v klasickom konaní, pritom v tomto novom rozhodnutí rozhodne i o trovách pôvodného ako i obnoveného konania (§ 417 CSP).

3.4 Porovnanie právnych úprav

Z porovnania právnych úprav SR a ČR je na prvý pohľad evidentné, že základnou odlišnosťou je neexistencia žaloby pre zmätočnosť alebo obdobného opravného prostriedku v slovenskom civilnom procese.

Vady zmätočnosti právoplatného odvolacieho rozhodnutia totiž v slovenskom civilnom konaní možno namietat iba v rámci dovolania, preto ak je osoba presvedčená, že právoplatné rozhodnutie nimi trpí, podá tento mimoriadny opravný prostriedok na NS SR podľa § 420 CSP. V ČR zas osoba podá žalobu pre zmätočnosť na príslušný súd prvej (prípadne odvolacej) inštalácie.

Veľmi dôležitou otázkou komparácie oboch úprav opravných prostriedkov v tejto súvislosti bolo tak do istej miery zhodnotiť normatívne nastavenie systému skúmania väd zmätočnosti právoplatných rozhodnutí v ČR a SR. Po dôslednom zvážení všetkých relevantných skutočností a informácií sme dospeli k názoru, že sa ako vhodnejšia javí koncepcia slovenského zákonodarcu, teda namietanie väd zmätočnosti výlučne v dovolaní.

Nepochybne je veľkou výhodou žaloby pre zmätočnosť, keď o nej rozhoduje súd odlišný od dovolacieho súdu, čím ho odbremeňuje a súčasne mu umožňuje venovať sa svojej

úlohe – úlohe zjednocovateľa skrz zásadné právne otázky. V jej neprospech však hovoria iné skutočnosti.

Každá vada zmätočnosti, či už ide o nedostatok procesných podmienok alebo odňatie možnosti konať pred súdom, nie je v podstate ničím iným, než právnou otázkou procesného práva. Ak teda dovolanie slúži pre zodpovedanie procesných a právnych otázok, nevidíme dôvod, preto ktorý by malo byť posudzovanie väd zmätočnosti pre dovolací súd akousi „podradnou“ prácou, navyše ani nie je tak početná, aby to opodstatňovalo existenciu ďalšieho opravného prostriedku.

Ďalej je potrebné si uvedomiť, že vady zmätočnosti možno namietat' už v odvolaní, dokonca na ne odvolací súd prihliada *ex officio*. Okrem toho na ne prihliada a hlavne ich skúma z úradnej povinnosti i samotný dovolací súd v prípade, ak je dovolanie prípustné. Ak teda súčasne nechceme, aby NS ČR posudzoval vady zmätočnosti, prečo má súčasne povinnosť ich skúmať *ex officio* nad rámec uplatnených dovolacích dôvodov? Minimálne pri právoplatnom rozhodnutí ide o zjavnú duplicitu tých istých väd pri dvoch opravných prostriedkoch, čo je nelogické a zbytočné. Účastník musí mať jasnú predstavu o tom, a najmä v sporovom konaní, aké vady chce namietat', teda či chce namietat' vady zmätočnosti žalobou alebo podať dovolanie pre nesprávne právne posúdenie, prípadne obe súčasne. Zmysel ale postráda, aby dovolací súd *ex officio* skúmal vady zmätočnosti. Účastníkovi potom stačí podať dovolanie, kde mu súd, aj keď to nežiada, preskúma aj vady, ktoré pre ktoré by bol inak podal žalobu.

Slovenský zákonodarca veľmi razantne, priamo a prehľadne zadefinoval úlohu dovolacieho súdu, keď uviedol, že tento skúma tak vady zmätočnosti ako aj nesprávne posúdenie, ak ich dovolateľ uplatní, pričom je bezvýnimočne viazaný uplatnenými dovolacími dôvodmi a nesmie skúmať z úradnej povinnosti vady zmätočnosti. Dovolanie umožňujeme kumuláciu väd ako aj nesprávneho právneho posúdenia. Takýto prístup jednoznačne zodpovedá princípu efektívnosti, kontradiktórnosti v sporovom konaní a hlavne princípu právnej istoty. V ČR je možné vady zmätočnosti uplatniť až do troch rokov od právoplatnosti, pri slovenskom dovolaní len v lehote na jeho podanie, t.zn. dva mesiace, čo je nepochybne súladnejšie s princípom právnej istoty, ak už sa môže prostriedkom narušiť.

Nemožno len veľmi krátko nespomenúť rekodifikačný pokus civilného sporového konania na MS ČR. Zverejnený vecný zámer *Civilního řádu soudního*²¹⁹ prináša okrem

²¹⁹ Vecný zámer je dostupný na stránke MS ČR <<https://crs.justice.cz/>>.

mnohých iných i zásadné zmeny v systéme opravných prostriedkov. Bez ohľadu na to, v akom rozsahu a či vôbec sa rekonštrukcia nakoniec presadí a prejaví, a či je správna alebo nesprávna, možno súhlasiť s viacerými myšlienkami predkladateľa, predovšetkým tou, že cit.: „*Ze stručného nástinu výhod a nevýhod opravných prostředků vyplývá, že podoba systému opravných prostředků nemůže být jiná než kompromisní. Čím více opravných prostředků, tím snad roste pravděpodobnost odhalení případných vad, ale zároveň také délka a nákladnost řízení. Naopak přílišné omezení soudního přezkumu může vést k rozhodování ledabylému a nesprávnému. Obou popsanych situací je nutno se vyvarovat. ...(.)... Věcný záměr počítá s existencí tří opravných prostředků, a sice **odvolání, dovolání a stížnosti.***”

Možno iba súhlasiť, že existencia priveľa opravných prostriedkov a uplatniteľných väd škodí, pretože môže prinášať rovnako veľa problémov a zbytočné predlžovanie konania. Je potrebné si predovšetkým uvedomiť úlohu súdov v sporových konaniach. Súd koná a rozhoduje jedine na základe návrhu účastníka konania - žaloby, bez účastníka konania by žiadne konanie nikdy pred súdom neprebehlo. Úlohou súdu nie je byť nekonečným vyšetrovateľom a viesť nekonečne dlhé spory snád' z vlastnej vôle. Bremeno tvrdenia a dôkazu majú iba strany, ktoré sa „chcú” súdiť, preto má byť iba v ich dispozícii namietat' vady, ktoré má vyšší súd skúmat'. Vyšší súd nemá dôvod a ani záujem, aby skúmal aj vady, ktoré účastníci konania neuplatnili, zvlášť pri právoplatných rozhodnutiach. Ak si určité vady nevšimli „bdelé” strany, potom je výlučne ich chybou a zodpovednosťou, ako spor skončil.

Zjednodušene povedané, podľa spomenutého vecného zámeru má byť odvolanie prípustné proti rozsudku súdu prvej inštancie, dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu a sťažnosť proti uzneseniam. Čo je dôležité, dovolanie bude možné podať (ako v SR) z dôvodu buď väd zmätočnosti alebo nesprávneho právneho posúdenia. Na vady zmätočnosti bude ale NS ČR prihliadať stále i *ex offico*. Čo je ale podstatné, predkladateľ mieni zaviesť dovolanie ako riadny opravný prostriedok, pretože jeho uplatnením (v lehote jedného mesiaca od doručenia) sa právoplatnosť odvolacieho rozhodnutia *ex lege* odkladá, a rovnako tak jeho vykonateľnosť. Takáto zmena je skutočne nekompromisná, ale nie možno až tak nesprávna. Ak uvážime kvalitu rozhodovania dnešných súdov a sudcov, nie je ojedinelým javom (aspoň v SR), že odvolacie rozhodnutia sú v relatívne v mnohých prípadoch menej odbornejšie, zákonnejšie a správnejšie, než rozhodnutia súdu prvej inštancie. V takom prípade je priam žiadúce, aby takýto postup preskúmal z vážnych dôvodov i Najvyšší súd.

Vo vzťahu k obnove konania možno parciálne zhrnúť, že úpravy sú takmer identické, nakoľko o žalobe sa koná rovnakým spôsobom v dvoch fázach, a to fáze do povolenia obnovy, a v prípade jej povolenia novým prejednaním veci teda nové prejednanie veci.

V zásade jediným a hlavným rozdielom oboch úprav sú samotné dôvody obnovy konania, ako jej základná obsahová náležitosť. V oboch štátoch však všetky dôvody smerujú k náprave nesprávnych skutkových zistení súdov.

Obe úpravy zhodnou formuláciou zdieľajú dva dôvody, a to existenciu nových skutočností a dôkazov po právoplatnom skončení veci a existenciu možnosti vykonať dôkazy, ktoré nebolo možné vykonať v skoršom súdnom konaní. Slovenská právna úprava však explicitne upravuje ešte tri ďalšie dôvody obnovy konania, i keď v praxi veľmi zriedkavé dôvody obnovy konania.

Skutočnosť, že rozhodnutie bolo dosiahnuté v dôsledku trestného činu sudcu, iných subjektov konania alebo inej osoby zúčastnenej na konaní je v SR dôvodom obnovy konania. Naproti tomu v ČR možno v rámci žaloby pre zmätočnosť namietat' vo vzťahu k výsledku konania – rozhodnutiu, iba trestný čin sudcu alebo prísediaceho. Zúžená koncepcia českej úpravy nepokrývajúca možné nezákonné ovplyvnenie iným subjektom, napr. podplateným advokátom, svedkom či znalcom, tak nepochybne predstavuje i zúženie práva na zjednanie nápravy.

Vo vzťahu k rozhodnutiu ESĽP či Súdeho dvora EÚ vydaného po právoplatnom skončení veci ide skutočne o veľmi ojedinelé prípady, ktoré by opodstatňovali obnovu konania v slovenskom procese.

Záver

ČR a SR, ako demokratické a právne štáty v rámci katalógu základných práv garantujú svojim občanom právo na súdnu ochranu. Obsahom súdnej ochrany je predovšetkým existencia súdnej sústavy, súdov, ktoré sú povolané k tomu, aby porušenému alebo ohrozenému právu poskytli náležitú a efektívnu ochranu. Sudcovia sú však iba ľudia, a preto neomylnosť nikdy nebude javom celkom neznámym. Súdne rozhodnutia tak trpia, hoci by nemali, určitými vadami, chybami. Súčasťou uvedeného práva potom musí byť i existencia opravných prostriedkov, prostredníctvom ktorých účastníci konania môžu iniciovať opravné konanie zamerané na prieskum takýchto väd na vyššom súde, s cieľom dosiahnutia správnejšieho a zákonnejšieho rozhodnutia vyššieho súdu.

Cieľom tejto práce bolo za vybraných metód poznania analyzovať a čiastočne porovnať právnu úpravu opravných prostriedkov v civilnom procese v Českej a Slovenskej republike v podstatných častiach týchto regulácií.

V prvej časti práce bolo potrebné najskôr zadefinovať východiská oboch právnych úprav a čiastočne i pohľad doktrín k niektorým dôležitým otázkam civilného procesu.

Oba štáty, v minulosti zdieľajúce rovnaké právo, považujú civilný proces za jeden z druhov právneho procesu, pričom v rámci neho diferencujú na dva základné poddruhy, a to konanie nachádzacie (*nalézací*) a konanie vykonávacie. Práca z hľadiska jej účelu i rozsahu bližšie popisuje nachádzacie konanie, a predovšetkým jeho druhú fázu – opravné konanie. Opravné konanie má vo vzťahu k základnej fáze, ktorá prebieha na súde prvej inštancie, fakultatívnu povahu. Opravné konanie totiž začína v oboch úpravách podaním opravného prostriedku, ktorý je v dispozícii dotknutého a oprávneného subjektu, preto môže a nemusí nastať.

Účel opravného konania je prostý a zrejмый už z názvu, je ním oprava tzv. vadných rozhodnutí. To či je rozhodnutie skutočne poznamenané vadou, alebo sa tak mylne domnieva podávateľ opravného prostriedku, rozhoduje príslušný súd, zväčša súd vyššej inštancie.

Nachádzacími konaniami sa rozumejú predovšetkým sporové konania, tzv. spory, ako aj nespоровé konania, v SR nazvané ako mimosporové.

K spoločným teoretickým východiskám patrí i takmer identické ponímanie subjektov zúčastnených na konaní, ktorými sú vždy súd a účastník konania (strana sporu), ako aj prípadne iné osoby, napr. vedľajší účastník, prokurátor (štátny zástupca), advokát či notár. Všetky právnické profesie sú navyše ponímané veľmi podobne. Výnimku v zásade predstavuje nezávislá prokuratúra SR, ktorá je v SR budovaná na inom systéme ako štátne

zastupiteľstvo pod dozorom Ministerstva spravodlivosti ČR. Ekvivalent českého Úradu pre zastupovanie štátu vo veciach majetkových by sme v slovenskom práve však hľadali márne, čo je rozhodne na škodu. Tento *ad hoc* špecializovaný Úrad je veľmi prijateľnou inštitúciou pre hájenie záujmu štátu v súdnych konaniach.

Oba štáty hlásiace sa k demokracii a princípom právneho štátu zdieľajú i rovnaké princípy ovládajúce celé civilné konanie, ako aj opravné konanie. Rovnakými sú i typy opravných systémov, ktoré rozlišuje doktrína.

Najzásadnejšími rozdielmi sú štruktúra všeobecných súdov a systém opravných prostriedkov. Kým štruktúra slovenských súdov je trojčlánková tvorená okresnými, krajskými a NS SR, v ČR je sústava štvorčlánková tvorená okresnými (i obvodnými), krajskými (i mestským súdom Brne), vrchnými a NS ČR. I z hľadiska agendy je významná rozdielnosť v tom, že v SR, až na jeden jediný špecifický prípad, ktorým je tzv. konanie o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských zmluvách, koná vždy a zásadne v prvej inštancii okresný súd, a to prostredníctvom jediného sudcu (samosudcu).

Kľúčovou otázkou druhej časti práce nadväzujúcej na všeobecnú teoretickú časť, bolo zadefinovanie a opis jednotlivých opravných prostriedkov a kľúčových otázok, ktoré sa na ne vzťahujú. Opravnými prostriedkami sú v oboch štátoch odvolanie, dovolanie a žaloba na obnovu konania. V ČR však navyše existuje i žaloba pre zmätočnosť, ktorú v SR obsahovo pokrýva inštitút dovolania.

Pri vzájomnom porovnaní najdôležitejších otázok opravných prostriedkom je potrebné si uvedomiť, že každý štát má svoje potreby, svoju históriu a svoje špecifiká, preto nemožno poľahky a hotovo zhodnotiť, že v jednej úprave je niečo nesprávne, len s odôvodnením, že v druhej to funguje lepšie. Sme však názoru, že oba štáty sú si veľmi podobné a pri zvážení všetkých zistených skutočností si dovoľujeme uviesť, resp. zhrnúť body, ktorými by sa podľa nás právne poriadky vo svojich úpravách civilného konania mohli vzájomne inšpirovať. Ešte predtým je ale potrebné jedným dychom dodať, že mnohé pozitívne zmeny v slovenskom procese nastali prijatím rekodifikačných zákonov, najmä CSP, naproti tomu v ČR sa na rekodifikáciu sporov stále čaká, pričom zásadné zmeny možno očakávať celkom určite.

Slovenskej republike by k inšpirácii mohli slúžiť najmä tieto české normy a pravidlá

:

- právomoc súdu prvej inštancie rozhodnúť o oneskorene podanom odvolaní (§ 208 ods. 1 OSŘ),

- zavedenie skráteného a zrýchleného predkladania odvolania odvolaciemu súdu pri pochybnosti o podaní oprávnenou osobou, o prípustnosti a o podstatných náležitostiach bez potreby doručovania ostatným účastníkom konania (§ 209 OSŘ),
- zavedenie možnosti predsedu alebo povereného člena odvolacieho senátu rozhodnúť o oneskorene podanom odvolaní, o odvolaní podanom neoprávnenou osobou alebo o neprípustnom odvolaní (§ 218c OSŘ),
- existencia jedného, početnejšieho a inak kreovaného Veľkého senátu na dovolacom súde (§ 19 ZoS),
- zavedenie možnosti pre dovolateľa v rámci nesprávneho právneho posúdenia namietat' i situáciu, keď je odvolací súd rozhodne v súlade s dovolacou praxou, no on s ňou nesúhlasí (§ 237 OSŘ),
- vymedzenie podmienok prípustnosti dovolania ako samostatná náležitosť dovolania (§ 241a ods. 2 OSŘ),
- možnosť súdu prvej inštancie rozhodnúť o oneskorene podanom dovolaní (§ 241b ods. 1 OSŘ),
- zavedenie skráteného a zrýchleného predkladania dovolania odvolaciemu súdu pri pochybnosti o podaní oprávnenou osobou, prípustnosti a o podstatných náležitostiach bez potreby doručovania ostatným účastníkom konania (§ 241b ods. 1 OSŘ), či
- zavedenie možnosti predsedu alebo povereného člena dovolacieho senátu rozhodnúť o oneskorene podanom dovolaní, o dovolaní podanom neoprávnenou osobou, alebo dovolaní bez náležitostí, pre ktoré nemožno pokračovať (§ 243f ods. 2 OSŘ),

Česká republika by sa v prvom rade mohla, a to najmä pri budúcej tvorbe nového predpisu sporového konania, inšpirovať predovšetkým úpravou základných princípov, ako nosných myšlienok a interpretačných vodidiel, a celkovou jednoduchosťou a prehľadnosťou CSP. Okrem toho sú inšpiratívnymi tieto slovenské pravidlá :

- zásada odvolacieho konania tzv. jedenkrát a dost', podľa ktorej odvolací súd v prípade, ak už ho odvolaní v riešenom prípade v minulosti už raz rozhodoval tak, že rozhodnutie zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie, musí o novom, neskoršom odvolaní sám rozhodnúť (§ 390 CSP),
- neskúmanie odvolacích dôvodov v sporovom konaní *ex offio*, s výnimkou skúmania procesných podmienok, i keď nebol ich nedostatok vytýkaný ako odvolací dôvod (§ 380 CSP),
- možnosť namietania neúplného zistenia skutkového stavu ako samostatného odvolacieho dôvodu v mimosporových konaniach (§ 62 ods. 1 CMP),

- doručovanie vyjadrenia k odvolaniu odvolateľovi na vyjadrenie (replika) a doručovanie repliky druhej strane na vyjadrenie (duplika), s následným zaslaním dupliky odvolateľovi na vedomie (§ 374 CSP),
- zavedenie peňažného obmedzenia v dovolacom konaní aj pri spotrebiteľských sporov o peňažné plnenie (§ 422 ods. 2 CSP),
- zvýšenie peňažného cenzus v dovolacom konaní pri sporoch o peňažné plnenie (§ 422 ods. 1 CSP),
- možnosť v rámci dovolania uplatniť vady zmätočnosti (§ 420 CSP),
- nevyzývanie na opravu vád dovolania zo strany súdu prvej inštancie, s výnimkou nedostatku zastúpenia (§ 436 ods. 1 CSP), či
- bezvýnimočná viazanosť dovolacieho súdu uplatnenými dovolacími dôvodmi, t.zn. nemožnosť dovolacieho súdu skúmať neuplatnené vady z úradnej povinnosti (§ 440 CSP).

Ako je zrejmé, väčšina takých či onakých rozdielností sa týka skôr sporových konaní. Všetky označené rozdielnosti boli bližšie popísané v rámci čiastkových komparácií jednotlivých opravných prostriedkov.

Záverom uvádzame, že problematika civilného opravného konania v tom ktorom štáte je mimoriadne zaujímavou a obširnou právnou témou, preto nebolo ľahkým cieľom v objektívnych limitoch rozsahu práce zadefinovať a porovnať tie najdôležitejšie znaky a špecifiká opravných prostriedkov. Ciele, ktoré si však práca určila, sa podľa nás naplniť podarilo a preto veríme, že táto práca je vhodným nástrojom pre priblíženie dvoch veľmi blízkych právnych oblastí s nespochybniteľným významom pre právnu prax.

Veríme, že si i budúcnosti oba štáty zachovajú pozitívne vzťahy, a budú si navzájom poskytovať nielen inšpiráciu pre legislatívne zmeny, ale i prehľbovať praktické skúsenosti spojené s uplatňovaním noriem do života, zvlášť skúsenosti zo súdnej praxe, keďže úloha judikatúry ako prameňa práva je na neustálom vzostupe.

Zoznam skratiek

EÚ	Európska únia
ČR	Česká republika
SR	Slovenská republika
Ústava ČR	Ústava Českej republiky č.1/1993 <i>Sb.</i> , v znení neskorších predpisov
Listina	Listina základných práv a slobôd (vyhl. pod 2/1993 <i>Sb.</i>), v znení neskorších predpisov
Ústava SR	Ústava Slovenskej republiky č.460/1992 <i>Zb.</i> , v znení neskorších predpisov
Dohovor	Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd
ESLP	Európsky súd pre ľudské práva
ÚS ČR	<i>Ústavní soud České republiky</i>
ÚS SR	Ústavný súd Slovenskej republiky
NS ČR	<i>Nejvyšší soud České republiky</i>
NS SR	Najvyšší súd Slovenskej republiky
OSŘ	zákon č. 99/1963 <i>Sb.</i> , <i>Občanský soudní řád</i> , v znení neskorších predpisov
ZŘS	zákon č. 292/2013 <i>Sb.</i> , <i>o zvláštních řízeních soudních</i> , v znení neskorších predpisov
ZoS	zákon č. 6/2002 <i>Sb.</i> , <i>o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)</i> , v znení neskorších predpisov
OSP	zákon č. 99/1963 <i>Zb.</i> , <i>Občiansky súdny poriadok</i> , v znení neskorších predpisov
CSP	zákon č. 160/2015 <i>Z.z.</i> , <i>Civilný sporový poriadok</i> , v znení neskorších predpisov
CMP	zákon č. 161/2015 <i>Z.z.</i> , <i>Civilný mimosporový poriadok</i> , v znení neskorších predpisov

Zoznam použitých zdrojov

1. Zoznam použitej literatúry (monografie, komentáre, učebnice)

Česká literatúra

BOGUSZAK, J., J. ČAPEK, a A. GERLOCH. *Teorie práva*. 2. vydanie. Praha : ASPI, 2004. 348 s. ISBN 80-7357-030-0.

HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní. Díl III. Opravné prostředky a zvláštní způsoby řízení*. Praha : vlastním nákladem, 1924. 442 s.

HORA, Václav (Ed). *Soustava exekučního práva. Soudní řízení nesporné*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. 520 s. ISBN 978-80-7552-237-5.

KINDL, M., A. ŠÍMA a O. DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň : Aleš Čeňek, 2005. 415 s. ISBN 80-86898-47-4.

KLÍMA, Karel a kolektiv. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vydanie. Plzeň : Aleš Čeňek, 2009. 1441 s. ISBN 978-80-7380-140-3.

MACKOVÁ, Alena a Ladislav MUZIKÁŘ. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář s důvodovou správou a judikaturou*. Praha : Leges, 2016. 864 s. ISBN 978-80-7502-122-9.

OTT, Emil (ed.). *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního*. I. díl. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2012. 1080 s. ISBN : 978-80-7357-896-1.

SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Civilní proces*. Praha : EUROLEX BOHEMIA, 2006. 1202 s. ISBN 80-86861-09-0.

STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno : Doplněk, 2003. 660 s. ISBN 978-80-7239-155-4.

SVOBODA, K., R. ŠÍNOVÁ, K. HAMULÁKOVÁ a kol. *Civilní proces : obecná část a sporné řízení*. Praha : C. H. Beck, 2014. 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3.

WINTEROVÁ, Alena a kolektiv. *Civilní právo procesní*. 6. vydanie. Praha : Linde Praha, 2011. 712 s. ISBN 978-80-7201-842-0.

WINTEROVÁ, A., A. MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Díl první : řízení nelézací*. 9. vydanie. Praha : Leges, 2018. 646 s. ISBN 978-80-7502-298-1.

Zahraničná literatúra

ČIČ, Milan a kolektív. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. Bratislava : EUROKÓDEX, 2012. 832 s. ISBN 978-80-89447-93-0.

DRGONEC, Ján. *Konanie pred Ústavným súdom Slovenskej republiky*. Šamorín : Heuréka, 2012. 321 s. ISBN 978-80-89122-79-0.

FICOVÁ, S., M. ŠTEVČEK a kol. *Občianske súdne konanie*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2013. 473 s. ISBN 978-80-7400-509-1.

GEŠKOVÁ, Katarína. *Dovolanie v civilnom procese*. Praha: C. H. Beck, 2010. 251 s. ISBN 978-80-7400-166-6.

HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Praha : Leges, 2010. 192 s. ISBN 978-80-87212-51-6.

HORVÁTH, Edmund a Andrea ANDRÁŠIOVÁ. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Bratislava : Wolter Kluwer, 2015. 844 s . ISBN 978-80-8168-318-3.

MAZÁK, Ján. *Základy občianskeho procesného práva*. Bratislava : IURA EDITION, 2002. 638 s. ISBN 80-80-89047-42-4.

OTTOVÁ, Eva. *Teória práva*. Tretie vydanie. Šamorín: Heuréka, 2010. 323 s. ISBN 978-80-89122-59-2.

ŠTEVČEK, Marek a kolektív. *Civilné právo procesné. Základné konanie a správne súdnictvo*. 2. vydanie. Bratislava : EUROKÓDEX, 2013. 752 s. ISBN 978-80-89-447-96-1.

2. Zoznam použitých právnych predpisov

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

ČR

Ústava Českej republiky č.1/1993 *Sb.*, v znení neskorších predpisov

Listina základných práv a slobôd (vyhl. pod 2/1993 *Sb.*), v znení neskorších predpisov

zákon č. 99/1963 *Sb.*, *Občianský soudní řád*, v znení neskorších predpisov

zákon č. 292/2013 *Sb.*, *o zvláštních řízeních soudních*, v znení neskorších predpisov

zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), v znení neskorších predpisov

zákon č. 85/1996 Sb., o advokácii, v znení neskorších predpisov

zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) o změně dalších zákonů), v znení neskorších predpisov

zákon č. 358/1992 S., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), v znení neskorších predpisov

zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, v znení neskorších predpisov

zákon č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, v znení neskorších predpisov

zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, v znení neskorších predpisov

SR

Ústava Slovenskej republiky č.460/1992 Zb., v znení neskorších predpisov

zákon č. 99/1963 Zb., Občiansky súdny poriadok, v znení neskorších predpisov

zákon č. 160/2015 Z.z., Civilný sporový poriadok, v znení neskorších predpisov

zákon č. 161/2015 Z.z., Civilný mimosporový poriadok, v znení neskorších predpisov

zákon č. 757/2004 Z.z., o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov

zákon č. 586/2003 Z.z., o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov

zákon č. 233/1995 Z.z., o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov

zákon č. 323/1992 Z.z., o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok), v znení neskorších predpisov

zákon č. 153/2001 Z.z., o prokuratúre v znení neskorších predpisov

zákon č. 71/1992 Zb., o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov, v znení neskorších predpisov

nariadenie vlády SR č. 300/2018 Z.z., ktorým sa ustanovuje suma minimálnej mzdy na rok 2019.

3. Zoznam použitej judikatúry

ESLP

Rozsudok zo dňa 30. januára 2007 vo veci Pavlík proti Slovensku, č. 74827/01

Rozsudok zo dňa 20. novembra 2012 vo veci Harabin proti Slovensku, č. 58688/11

Rozsudok zo dňa 17. januára 1970 vo veci Delcourt proti Belgicku, č. 2689/65

ÚS ČR

Nález ÚS ČR zo dňa 31. augusta 2004, sp.zn. I. ÚS 371/04

Nález ÚS ČR zo dňa 12. januára 2005, sp.zn. III. ÚS 441/04

Nález ÚS ČR zo dňa 30. marca 2005, sp.zn. II.ÚS 413/04

Nález ÚS ČR zo dňa 25. apríla 2012, sp.zn. I ÚS 1607/11

Nález ÚS ČR zo dňa 17. decembra 2014, sp.zn. I. ÚS 3093/13

Nález ÚS ČR zo dňa 27. mája 2015, sp.zn. I.ÚS 1811/14

Nález ÚS ČR zo dňa 19. novembra 2015, sp. zn. I. ÚS 354/15

Nález ÚS ČR zo dňa 15. marca 2017, sp. zn. II.ÚS 1966/16

Nález ÚS ČR zo dňa 3. mája 2017, sp. zn. I. ÚS 2135/16

Nález ÚS ČR zo dňa 16.mája 2017, sp. zn. II. ÚS 2622/16

Nález ÚS ČR zo dňa 11. júna 2018, sp.zn. II.ÚS 2109/17

Uznesenie ÚS ČR zo dňa 26. júna 2014, sp. zn. III. ÚS 1675/14

Uznesenie ÚS ČR zo dňa 11. apríla 2017, sp.zn. I. ÚS 3762/16

NS ČR

Rozsudok NS ČR zo dňa 28. novembra 2000, sp.zn. 25 Cdo 2744/99

Rozsudok NS ČR zo dňa 31. augusta 2006, sp.zn. 30 Cdo 2409/2005

Rozsudok NS ČR zo dňa 23. októbra 2009, sp.zn. 21Cdo 3483/2008

Rozsudok NS ČR zo dňa 21. decembra 2010, sp.zn. 30 Cdo 4111/2009

Uznesenie NS ČR zo dňa 1. decembra 2016, sp. zn. 22 Cdo 5461/2016

Uznesenie NS ČR zo dňa 12. apríla 2017, sp. zn. 22 Cdo 1094/2017

Uznesenie NS ČR zo dňa 25. apríla 2017, sp. zn. 28 Cdo 482/2017

Uznesenie NS ČR zo dňa 15. februára 2017, sp. zn. 26 Cdo 3292/2016

ÚS SR

Nález ÚS SR zo dňa 17. mája 2007, sp.zn. IV. ÚS 14/07

Nález ÚS SR zo dňa 24 apríla 2008, sp.zn. III. ÚS 311/07

Nález ÚS SR zo dňa 3. septembra 2015, sp. zn. II. ÚS 285/2015

Uznesenie ÚS SR zo dňa 25. apríla 2018, sp.zn. PLz. ÚS 1/2018

Uznesenie ÚS SR zo dňa 11.decembra 2013, sp.zn. I. ÚS 752/2013

Uznesenie ÚS SR zo dňa 25. apríla 2012, sp.zn. II. ÚS 108/2012

Uznesenie ÚS SR zo dňa 13. augusta 2014, sp.zn. I. ÚS 459/2014
Uznesenie ÚS SR zo dňa 15. júna 2016, sp.zn. II. ÚS 493/2016
Uznesenie ÚS SR zo dňa 10. októbra 2017, sp.zn. III. ÚS 615/2017

NS SR

Uznesenie NS SR zo dňa 19. apríla 2017 1 VCdo 2/2017
Uznesenie NS SR zo dňa 7. mája 2018, sp.zn. 1 VCdo 1/2018
Uznesenie NS SR zo dňa 20. mája 2010, sp.zn. 4Cdo 96/2010
Uznesenie NS SR zo dňa 22. septembra 2010, sp.zn. 3 Cdo 97/2010
Uznesenie NS SR zo dňa 11. augusta 2011, sp. zn. 3 Cdo 98/2011
Rozsudok NS SR zo dňa 29. novembra 2011, sp. zn. 4 Cdo 183/2011
Uznesenie NS SR zo dňa 15. mája 2013, sp.zn. 6 Cdo 119/2013
Uznesenie NS SR zo dňa 28. mája 2015, sp.zn. 2 Obdo V 3/2015
Uznesenie NS SR zo dňa 18. júna 2015, sp.zn. 8Cdo 283/2015
Uznesenie NS SR zo dňa 7. októbra 2015, sp.zn. 3 M Cdo 5/2015
Uznesenie NS SR zo dňa 6. marca 2017, sp.zn. 3 Cdo 6/2017
Uznesenie NS SR zo dňa 8. júna 2017, sp.zn. 3 Cdo 200/2016
Uznesenie NS SR zo dňa 10. októbra 2017, sp.zn. 3Cdo 158/2017
Uznesenie NS SR zo dňa 25. októbra 2017, sp. zn. 6Cdo 155/2017
Uznesenie NS SR zo dňa 22. februára 2018, sp.zn. 3Cdo 146/2017
Uznesenie NS SR zo dňa 31. januára 2019, sp.zn. 6Cdo 98/2017

Iné súdy SR

Uznesenie Krajského súdu v Ban. Bystrici zo dňa 23. januára 2018, sp.zn. 17Co/109/2017
Uznesenie Krajského súdu v Košiciach zo dňa 31. mája 2018, sp.zn. 2Co/133/2018
Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 10. mája 2018, sp.zn. 25Co/32/2017

4. Zoznam použitých internetových zdrojov

<<http://www.nsoud.cz>> [cit. 2019-03-01].
<<https://www.justice.cz>> [cit. 2019-03-01].
<<https://www.nsud.sk>>[cit. 2019-03-01].
<<https://www.genpro.gov.sk>>[cit. 2019-03-01].
<https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_analysis_2018_ENG.pdf>[cit. 2019-03-01].
<<https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=5280>> [cit. 2019-03-01].

Opravné prostriedky v civilnom procese v českej a slovenskej právnej úprave v komparatívnom pohľade

Abstrakt

Cieľom rigorózneho práce je analýza a následné porovnanie jednotlivých opravných prostriedkov nachádzacieho konania ako základného druhu civilného (súdneho) procesu v právnych úpravách dvoch samostatných štátov, Českej republiky a Slovenskej republiky, s dôrazom kladeným najmä na odlišnosti oboch poriadkov, ako aj na rovnaké alebo podobné znaky prameniace zo spoločne zdieľanej právnej, historickej, kultúrnej a spoločenskej minulosti, a tiež zo vzájomnej inšpirácie a zdieľaných hodnotových postojov.

V prvej časti pojednávajúcej o všeobecných teoretických východiskách a pojmoch, sa dôraz kladie na popis civilného procesu v oboch štátoch, predovšetkým z hľadiska jeho členenia na nachádzacie a vykonávacie konanie. Fázou nachádzacieho konania je konanie opravné, v ktorom na základe opravných prostriedkov skúma opravný súd správnosť napadnutého rozhodnutia. Nachádzacie konania možno diferencovať na sporové a mimosporové konania. Pokiaľ ide o subjekty zúčastnené na civilnom konaní, sú nimi najmä účastníci konania, resp. strany sporu a súd. Okrem nich sa konaní môžu zúčastniť i iné osoby, ako prokurátor (štátny zástupca), advokát, notár či v ČR Úrad pre zastupovanie štátu vo veciach majetkových.

Druhá časť práce sa zameriava na najpodstatnejšie otázky jednotlivých opravných prostriedkov, teda najmä na podmienky ich prípustnosti, ktorými sú prípustný predmet, osoba oprávnená k ich podaniu, lehota na ich podanie a ich náležitosti, včítane dôvodov. V oboch štátoch je jediným riadnym opravným prostriedkom odvolanie, ktoré svojou univerzálnou povahou pokrýva z hľadiska uplatniteľných dôvodov vady skutkové, hmotnoprávne a procesnoprávne. V oboch štátoch sú mimoriadnymi opravnými prostriedkami predovšetkým dovolania podávané na najvyššie súdy, ktoré práve prostredníctvom tohto prostriedku môžu napĺňať svoju úlohu zjednocovateľa výkladu právnych predpisov nižšími súdmi. Kým v ČR v rámci dovolania možno namietať výlučne nesprávne právne posúdenie, teda otázky hmotného a procesného práva, od ktorých záviselo rozhodnutie, v SR možno súčasne alebo samostatne uplatniť i zmätočnosť vady. Česká úprava totiž na týchto najzávažnejších procesných vadách postavila iný mimoriadny prostriedok, žalobu pre zmätočnosť. Napokon obnova konania, ako menej frekventovaný mimoriadny nástroj nápravy vykazuje v oboch poriadkoch v zásade takmer rovnaké chápanie, pričom slúži na odstránenie skutkových väd pôvodného konania.

Kľúčové slová: civilný, proces, súd, odvolanie, dovolanie

Remedies in civil procedure under Czech and Slovak legal order - comparative view

Abstract

The aim of the rigorous thesis is to analyze and then compare the individual remedies of the finding procedure as the basic type of civil (judicial) process in the legal regulations of two separate states, the Czech Republic and the Slovak Republic, with particular emphasis on the differences of both orders and their same or similar features stemming from a shared legal, historical, cultural and social past, as well as from mutual inspiration and shared value attitudes.

In the first part, dealing with general theoretical background and concepts, emphasis is placed on describing the civil process in both countries, especially in terms of its division into founding and executing procedures. The stage of the finding procedure is the remedy whereby the appeals court examines the correctness of the contested decision. Finding procedures can be differentiated into dispute and non-dispute proceedings. In regards to the parties involved in civil proceedings, they are the participants in civil law relations or the parties to the proceedings, in particular litigation and court. Apart from them, other persons, such as a prosecutor (public prosecutor), a lawyer, a notary or in the Czech Republic, the Office for Government Representation in Property Affairs, may take part in the proceedings.

The second part of the thesis focuses on the most important issues of individual remedies, namely the conditions of their admissibility, which are admissible subject, the person authorized to submit them, the period for their submission and their requirements, including the argument. In particular, a special remedy in both countries is the appeal to the supreme courts, which in this way can fulfill their role of unifying the interpretation of the law by the lower courts. While in the Czech Republic, only an incorrect legal assessment, ie questions of substantive and procedural law, from which the decision depended, can be objected to, in the Slovak Republic, even confusing law defect or malformation can be applied simultaneously or independently. Indeed, the Czech legislation based on these most serious procedural defects a different extraordinary means, an action for nullity. Lastly, the renewal of the procedure, as a less frequent extraordinary remedy, has essentially the same understanding in both orders, and serves to eliminate the facts of the original proceedings.

Keywords: civil, trial, court, abjuration, appeal